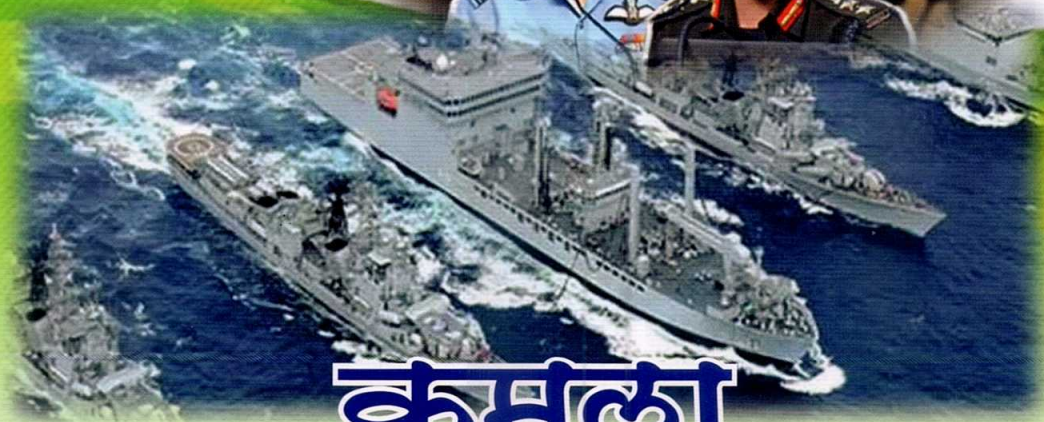

OPERATION
SINDOR

कमला
२०२५

ताराराणी विद्यापीठाच्या 'नालंदा' या इंटरनॅशनल इंग्लिश स्कूलच्या नूतन इमारतीच्या भूमीपूजन प्रसंगी महाराष्ट्र राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री नामदार चंद्रकांतदादा पाटील यांचे स्वागत करताना संस्थेचे कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, सचिव मा. प्राजक्त पाटील व इतर

'नालंदा' इंटरनॅशनल इंग्लिश स्कूलच्या नूतन इमारतीच्या पायभरणी प्रसंगी भूमीपूजन करताना महाराष्ट्र राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षणमंत्री नामदार चंद्रकांतदादा पाटील सोबत इतर मान्यवर

ज्येष्ठ समाजसेविका पद्मश्री डॉ. स्मिता रवींद्र कोल्हे यांना भद्रकाली ताराराणी पुरस्कार प्रदान करताना खासदार श्रीमंत छत्रपती शाहू महाराज सोबत ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, सचिव मा. प्राजक्त पाटील व इतर मान्यवर

'क्रांतिवीर रंगरावदादा पाटील' व्याख्यानमालेत विचार मांडताना ज्येष्ठ विचारवंत, अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचे माजी अध्यक्ष मा. उत्तम कांबळे सोबत इतर मान्यवर

ताराशणी विद्यापीठाच्या
कमला महाविद्यालयाचे

कमला

अंक ४० वा

वार्षिक नियतकालिक

२०२४-२०२५

कमला

२०२४-२०२५

• अध्यक्ष •

प्राचार्या डॉ. श्रीमती तेजस्विनी मुडेकर

• प्रमुख संपादक •

प्रा. डॉ. सुजय बाबुराव पाटील

• विभागीय संपादक •

* मराठी विभाग *

प्रा. डॉ. सुजय बाबुराव पाटील

* हिंदी विभाग *

प्रा. डॉ. प्रविण व्ही. चौगुले

* इंग्रजी विभाग *

प्रा. मनिष चौहान

* संपादक सहाय्य : नियतकालिक समितीतील सर्व सहकारी
या अंकात प्रसिद्ध (व्यक्त) झालेल्या मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

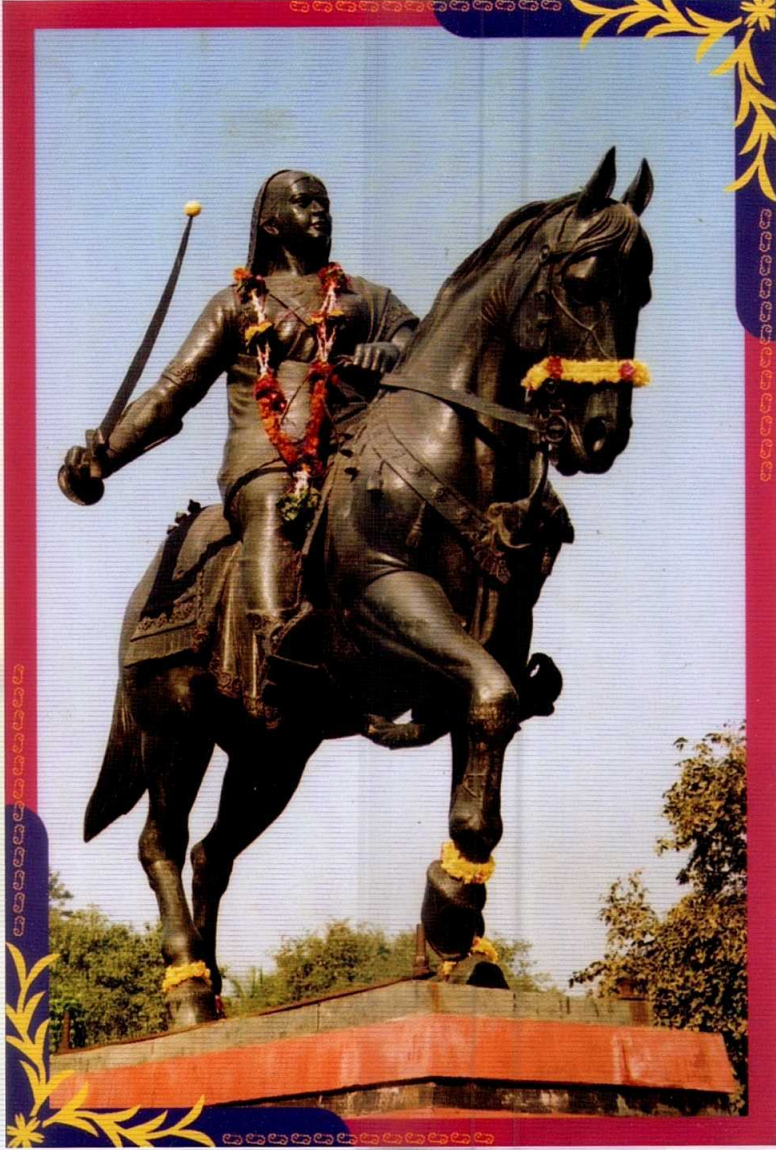
दि प्रेस अँड रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स अँक्ट

नियम ८, फॉर्म नं. ४ प्रमाणे आवश्यक असलेली माहिती

स्थळ : ताराराणी विद्यापीठ, कोल्हापूर
काळ : वार्षिक
नांव : सौ. समृद्धी सचिन सरदार
रमा-कृष्ण ग्राफिक्स, कोल्हापूर
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : कपिलेश्वर दरबार, ताराबाई रोड, कोल्हापूर.
नांव : प्राचार्य डॉ. श्रीमती तेजस्विनी मुडेकर
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : कमला महाविद्यालय
ताराराणी विद्यापीठ, राजारामपुरी, कोल्हापूर
नांव : प्रा. डॉ. सुजय पाटील
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : कमला महाविद्यालय
ताराराणी विद्यापीठ, राजारामपुरी, कोल्हापूर
मी प्रा. डॉ. श्रीमती तेजस्विनी मुडेकर असे जाहीर करते की, वरील
माहिती माझ्या समजुतीप्रमाणे बरोबर आहे.

प्राचार्या डॉ. श्रीमती तेजस्विनी मुडेकर

युगस्त्री छत्रपती महाराणी ताराराणी
आमची स्फूर्तीदेवता

सम्राज्ञी ना, समर कुशला लोकनेत्रि प्रतापी
सत्तांधांना नमवुनि रणी आपुले राज्य स्थापी
नारी नोहे अमर जगति ज्योत ही पौरुषाची
ताराराणी जननि अमुच्या अस्मितेची, यशाची

- ग. दि. माडगूळकर

मांगल्याची, स्नेहसुधेची अमृतधारा

त्यागमूर्ती कै. सौ. सरोजिनीदेवी विश्वनाथ पाटील तथा काकीजी

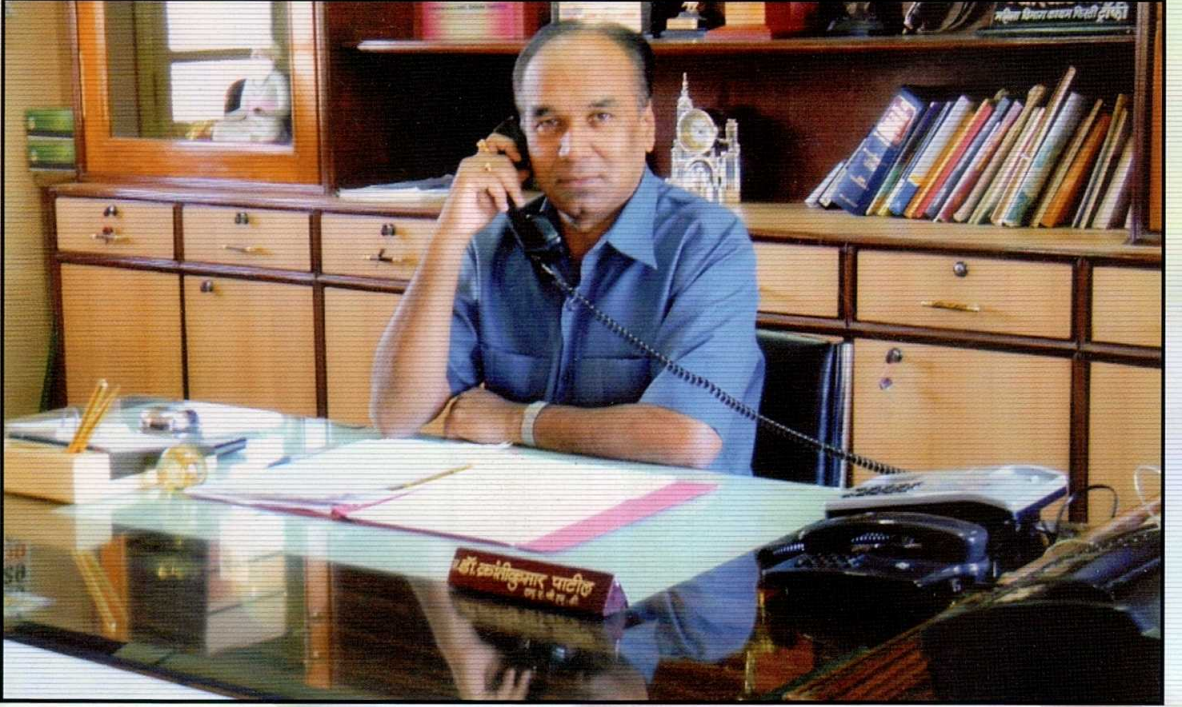
भक्ति प्रीतिमय निर्मळ प्रेम; तपस्विनीचे तुमचे जीवन तेजोमय ।
समर्पिले तू पती आणि पतिकार्याला, हीन-दीनांची तू माता ॥
तुम्ही आमुच्या दाता, तुम्ही आमुची भक्ती ।
तुम्ही आमुची माय-माऊली, अन् तुम्ही आमची शक्ती ॥

तारारानी विद्यापीठ, कोल्हापूर व मौनी विद्यापीठ, गारगोटी संस्थांचे शिल्पकार
शिक्षणमहर्षी कै. मा. डॉ. व्ही. टी. पाटील तथा काकाजी
आमचे आराध्य

हा वसा चंदनाचा

* प्रेरणास्त्रोत *

मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार रं. पाटील
कार्यकारी अध्यक्ष, तारावणी विद्यापीठ, कोल्हापूर

* संस्थेचे पदाधिकारी *

मा. डॉ. श्री. एस. एन. पवार
उपाध्यक्ष, ताराराणी विद्यापीठ, कोल्हापूर

मा. श्री. प्रकाश एम. हिलगे
उपाध्यक्ष, ताराराणी विद्यापीठ, कोल्हापूर

मा. श्री. अशोकराव रामगोंडा पर्वते
उपाध्यक्ष, ताराराणी विद्यापीठ, कोल्हापूर

मा. श्री. प्राजक्त क्रांतिकुमार पाटील
सचिव, ताराराणी विद्यापीठ, कोल्हापूर

प्राचार्या डॉ. श्रीमती तेजस्विनी मुडेकर

तारावणी विद्यापीठ

* सन्माननीय विश्वस्त मंडळ *

मा. डॉ. क्रांतिकुमार रंगराव पाटील	कार्यकारी अध्यक्ष
मा. डॉ. शहाजी निवृत्ती पवार	उपाध्यक्ष
मा. श्री. प्रकाश एम. हिलगे	उपाध्यक्ष
मा. श्री. अशोकराव रामगोंडा पर्वते	उपाध्यक्ष
मा. सौ. कांचन क्रांतिकुमार पाटील	विश्वस्त
मा. प्राचार्य चंद्रकांत रघुनाथ गोडसे	विश्वस्त
मा. डॉ. सौ. भारती विजयराव शेळके	विश्वस्त
मा. सौ. जयश्री शशिकांत पाटील	विश्वस्त
मा. श्री. सुधीर भरत देसाई	विश्वस्त
मा. श्री. प्राजक्त क्रांतिकुमार पाटील	सचिव

ताराराणी विद्यापीठाचे
कमला कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

* महाविद्यालय विकास समिती *

मा. डॉ. क्रांतिकुमार रंगराव पाटील	अध्यक्ष
प्राचार्या डॉ. श्रीमती तेजस्विनी मुडेकर	सचिव
मा. श्री. प्राजक्त क्रांतिकुमार पाटील	सदस्य
प्रा. डॉ. श्री. सुजय बी. पाटील	सदस्य
प्रा. डॉ. श्रीमती नीता धुमाळ	सदस्य
प्रा. डॉ. सागर वाळवेकर	सदस्य
श्रीमती उर्मिला कदम	सदस्य
श्री. रंगापुरे पी. जे.	सदस्य
मा. श्री. साळोखे ए. एम.	सदस्य
मा. श्री. बेनाडीकर व्ही. एस.	सदस्य
मा. डॉ. श्री. पवार एस एन.	सदस्य
श्री. देशमुख राजनंदा एच.	सदस्य
जी. एस. कमला कॉलेज	सदस्य
सेक्रेटरी स्टुडंट कॉन्सिल	सदस्य

संपादकीय....

'कमला' चा ४० वा अंक आपल्या हाती देताना आनंद द्विगुणित होत आहे.

भारतीय लष्कराने बुधवार दि. ०७ मे २०२५ रोजी पहाटे १.०५ ते १.३० पर्यंत **'ऑपरेशन सिंदूर'** राबवित पाकव्याप्त काश्मीर आणि पाकिस्तानामधील दहशतवादी संघटनांच्या नऊ ठिकाणांवर लक्ष्यवेधी हल्ले केले.

पहलगाममध्ये २६ निरपराध नागरिकांचा बळी घेणाऱ्या दहशतवादी हल्ल्याचा भारतीय लष्कराने व हवाई दलाने सूड उगवला. भारताच्या या कारवाईत पाकिस्तान मधील दहशतवादी संघटनांच्या मुख्यालयांसह नऊ तळ आणि लाँच पॅड उद्ध्वस्त करण्यात आले. भारताच्या या मोठ्या कारवाईत पाकिस्तानातील अनेक दहशतवादी मारले गेले. अवघ्या ४ दिवसांत भारतीय लष्कराने पाकिस्तानाला क्षमायाचना करायला भाग पाडले. **'जर भारतावर दहशतवादी हल्ला झाला तर आम्ही प्रत्युत्तर देऊ. दहशतवादाची मुळे जिथे उगवतात त्या प्रत्येक ठिकाणी आम्ही कठोर कारवाई करू. भारत कोणताही अणुब्लॅकमेल स्वीकारणार नाही. दहशतवाद आणि दहशतवादी संघटनांना पाठिंबा देणाऱ्या सरकारला आम्ही वेगळे मानणार नाही.'** ही भारत सरकारने जाहीर केलेली ठाम भूमिका जगाच्या कोणत्याही कानाकोपऱ्यातील दहशतवादीवृत्तीला जोरदार प्रत्युत्तर आहे. भारतीय म्हणून प्रत्येक नागरिकाला याचा सार्थ अभिमान असला पाहिजे. या भूमिकेतूनच आम्ही **'कमला नियतकालिकेच्या'** मुखपृष्ठातून दहशतवादावर **'सिंदूर प्रहार'** हा संदेश देऊ इच्छित आहोत.

महिला सबलीकरण, सक्षमीकरण ही ताराराणी विद्यापीठाची कर्तव्य भूमिका आहे. त्यामुळेच ऑपरेशन सिंदूर या मोहिमेचा तपशीलवार वृत्तांत सादर करणाऱ्या कर्नल सोफिया कुरेशी व विंग कमांडर व्योमिका सिंह या लष्करातील महिला अधिकाऱ्यांचा आम्हाला सार्थ अभिमान आहे.

ह्या अंकाची निर्मिती करताना साहित्यप्रेमी विद्यार्थिनींच्या लेखणीतून निर्माण झालेले साहित्य, त्यांची कला जोपासण्याची क्षमता, त्यांचे कल्पनाविश्व आणि सुज्ञ, प्रगल्भ विचारांची संपन्नता आल्हाददायक वाटते. विविध विषयावर त्यांनी मांडलेले विचार निश्चितच त्यांच्यातील आत्मविश्वास, परिपक्वता आणि समाजभानाची साक्ष देते.

'कमला २०२५' चा अंक वाचनीय कलात्मक व दर्जेदार होण्यासाठी अनेक व्यक्तींचे मोलाचे सहकार्य लाभले. त्याबद्दल सर्वांना मनःपूर्वक धन्यवाद. संस्थेचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे बहुमोल मार्गदर्शन व प्रोत्साहन लाभले. त्याबद्दल त्यांचे मनःपूर्वक आभार. तसेच महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन मोलाचे ठरले. विभागीय संपादक प्रा. डॉ. सुजय बाबुराव पाटील (मराठी विभाग), प्रा. मनिष चौहान (इंग्रजी विभाग), प्रा. डॉ. प्रविण चौगुले (हिंदी विभाग) यांनी आपले विभाग परिपूर्ण, सुंदर व वाचनीय केले आहेत. साहित्यिक व कलापूर्ण विद्यार्थिनी, शिक्षिक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचेही कमलाची निर्मिती सर्वांगसुंदर करण्यासाठी भरीव योगदान लाभले त्याबद्दल सर्वांचे मनःपूर्वक आभार.

रमा-कृष्ण ग्राफिक्सच्या सौ. समृद्धी सरदार यांचे व सर्व रमा-कृष्ण ग्राफिक्स परिवाराचे मनःपूर्वक आभार.....!

धन्यवाद !

प्रा. डॉ. सुजय पाटील
प्रमुख संपादक

विशेष उल्लेखनीय

स्त्री शिक्षणाचा वसा हाती घेऊन करवीर राज्य संस्थापिका आणि संवर्धिका रणरागिणी महाराणी ताराराणीचे श्वाश्वत स्मारक व्हावे या ध्यासाने प्रेरित होऊन १९४५ साली कै. डॉ. व्ही. टी. पाटील तथा काकाजींनी ताराराणी विद्यापीठाची स्थापना केली. त्यागमूर्ती कै. सरोजिनीदेवी, पूर्वाश्रमीच्या कमला तथा ति. स्व. काकीजींच्या असीम त्यागातून हे शैक्षणिक संकुल अस्तित्वात आले आणि विविध शाखांच्या रूपात बहरले. त्यातीलच सर्वांगाने विकसित असलेली शाखा म्हणजे 'कमला कॉलेज'. महिला सबलीकरणाची असामान्य दृष्टी ठेवून मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, कार्यकारी अध्यक्ष, ताराराणी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्या अव्याहत प्रयत्नाने, कुशल व नियोजनबद्ध प्रशासनाने आणि मार्गदर्शनाने महाविद्यालयाची यशस्वी वाटचाल सुरु आहे. विशेष अभिमानाची बाब म्हणजे महाविद्यालयाच्या गुणवत्तेच्या चढत्या आलेखाची दखल घेत विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली यांचेकडून २०१६ साली महाविद्यालयाला सीपीई म्हणजे 'कॉलेज बुईथ पोटेन्शियल फॉर एक्सलन्स' हा विशेष दर्जा प्राप्त झाला. तसेच २०१७ साली नॅक, बंगलोर यांच्या मूल्यांकनात ३.१२ सीजीपीए सह 'अ' ग्रेड प्राप्त झाली.

दि. ३० ऑक्टोबर व ३१ ऑक्टोबर २०२१ या दिवशी यु.जी.सी.च्या तज्ज्ञ समितीने स्वायत्त दर्जा प्रदान करण्याच्या प्रक्रीयेसाठी महाविद्यालयाला प्रत्यक्ष भेट देऊन महाविद्यालयाची गुणवत्ता, सोयीसुविधा याबाबत पाहणी करून विद्यार्थी, पालक, शिक्षक, माजी विद्यार्थिनी, संस्था पदाधिकारी आणि शिक्षकेतर कर्मचारी इ. बरोबर संवाद साधला व आपला सविस्तर अहवाल यु.जी.सी., नवी दिल्ली येथे सादर केला. अभिमानाची आणि अतिशय आनंदाची बाब म्हणजे यु.जी.सी.ने शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ पासून २०३१-३२ या दहा वर्षांसाठी महाविद्यालयास 'स्वायत्त दर्जा' (Autonomous Status) प्रदान केला आहे. महाविद्यालयाच्या गुणात्मक परंपरेतील ही निश्चितच गौरवशाली प्रगतीदर्शक घटना आहे.

अभिमानास्पद गौरव :

- * ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष व कमला कॉलेजचे संस्थापक प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील साहेब यांची राज्य सरकारने राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाच्या अंमलबजावणीमध्ये येणाऱ्या अडचणी निवारणाबाबत मार्गदर्शन करण्यासाठी स्थापन केलेल्या 'शैक्षणिक धोरण' सुकाणू समितीवर सदस्य म्हणून निवड केली आहे.

संस्था व माविद्यालयाच्या दृष्टीने ही गोष्ट आम्हा सर्वांना अभिमानास्पद व ऊर्जा देणारी अशी आहे. आदरणीय क्रांतिकुमार पाटील साहेबांचे महाविद्यालया तर्फे हार्दिक अभिनंदन व शुभेच्छा...!

- * बैरागड, जि. अमरावती येथील आदिवासींच्या कल्याणासाठी कार्य करणाऱ्या समाजसेविका पद्मश्री डॉ. स्मिता रवींद्र कोल्हे यांना ताराराणी विद्यापीठ, कोल्हापूर व मौनी विद्यापीठ, गारगोटी या संस्थांचे संस्थापक अध्यक्ष कै. डॉ. व्ही. टी. पाटील तथा प. पू. काकाजी यांच्या ३० व्या स्मृतिदिनानिमित्त शनिवार, दि. १८ जानेवारी २०२५ या दिवशी 'भद्रकाली ताराराणी पुरस्कार' मा. श्रीमंत छत्रपती शाहू महाराज (खासदार लोकसभा) यांचे शुभहस्ते प्रदान करण्यात आला. भद्रकाली ताराराणी पुरस्काराने सन्मानित पद्मश्री डॉ. स्मिता रवींद्र कोल्हे यांच्या रूपाने एक आदर्श रोल मॉडेल आमच्या विद्यार्थिनींच्या समोर उभं रहाते याचा आम्हास नेहमीच आनंद वाटतो.

- * ताराराणी विद्यापीठाने काळाची गरज ओळखून व पालकांच्या सततच्या मागणीचा विचार करून 'नालंदा इंटरनॅशनल स्कूल'ची स्थापना केली आहे. नालंदा इंटरनॅशनल स्कूल हे मुला-मुलींसाठीचे सी.बी.एस.ई.(CBSE) च्या अभ्यासक्रमानुसार पूर्णतः इंग्रजी माध्यमाचे स्कूल असणार आहे. या स्कूलच्या नूतन इमारतीच्या पायाभारणीचा व बांधकामाचा शुभारंभ रविवार दि. १३ एप्रिल २०२५ रोजी महाराष्ट्र राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षणमंत्री नामदार श्री. चंद्रकांतदादा पाटील यांच्या शुभहस्ते करण्यात आला. हा प्रसंग म्हणजे संस्थेच्या कार्यविस्तारातील एक मैलाचा दगड ठरणार आहे, असा आम्हास विश्वास वाटतो.

कौतुकास्पद यश :

- * एन.सी.सी. विभागातील गोल्डन ज्यु. अंडर ऑफिसर **कु. प्राज्वली मधुकर चौगुले** या कॅडेटने दि. २१ ऑक्टोबर ते ०२ नोव्हेंबर २०२४ या कालावधीमध्ये केरळ येथे झालेल्या 'एक भारत, श्रेष्ठ भारत' या राष्ट्रीय कॅम्पमध्ये सहभाग घेतला. या कॅम्पमध्ये झालेल्या थ्रो बॉल स्पर्धेमध्ये प्राज्वलीने सुवर्णपदक पटकावले.
- * गोल्डन सार्जंट **कु. सानिका प्रताप मस्कर** या कॅडेटची दि. १४ ऑक्टोबर ते २१ सप्टेंबर २०२४ कालावधीमध्ये जळगांव येथे झालेल्या 'एक भारत, श्रेष्ठ भारत' या राष्ट्रीय कॅम्पमध्ये निवड झाली. तसेच या ठिकाणी झालेल्या व्हॉलीबॉल स्पर्धेमध्ये तिने सुवर्णपदक पटकावले.
- * सायबर सिक्युरिटी जागरूकता प्रकल्पासाठी उत्कृष्ट कार्य केले बद्दल **कमला कॉलेजला 'बेस्ट न्यू इन्स्टिट्युट'** हा रनर अप अवॉर्ड दि. १२ जानेवारी २०२५ रोजी महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल सी. पी. राधाकृष्णन यांचे हस्ते देण्यात आला.
- * बी. ए. भाग तीन मधील विद्यार्थिनी **कु. स्नेहा शिंदे** या वद्यार्थिनीला **क्रिएटिव्ह कंटेंटसाठी अवॉर्ड** मिळाले तर **कु. दिशा साटम** या विद्यार्थिनीच्या **बेस्ट पी. आर. मिडीया डायरेक्टरसाठी नॉमिनेशन** मिळाले.

महाविद्यालयाचा गुणात्मक विकास :

उत्कृष्ट निकालांची परंपरा कायम ठेवत याही वर्षी विद्यार्थिनींनी उत्तम यश संपादन केले आहे. आमच्या **बी. व्होक. फूड विभागाच्या ०३ विद्यार्थिनींनी शिवाजी विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत स्थान प्राप्त केले.**

* शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ : वर्गवार निकाल *

बारावी	कला	वाणिज्य	विज्ञान
	८९.९०%	९९.२६%	९७.९०%
बी.ए.	भाग-१	भाग-२	भाग-३
	९४%	९६%	९८%
बी.कॉम.	भाग-१	भाग-२	भाग-३
	८६%	७४%	९६%
बी.सी.ए.	भाग-१	भाग-२	भाग-३
	२४.७७%	८७%	९००%
बी.व्होक. - फुड प्रोसेसिंग अँड मॅनेजमेंट	भाग-१	भाग-२	भाग-३
	१००%	१००%	१००%
बी.व्होक. - रिटेल मॅनेजमेंट अँड आय.टी.	भाग-१	भाग-२	भाग-३
	...	१००%	१००%

एम. ए. (गृहशास्त्र) भाग - १	१००%
एम. ए. (गृहशास्त्र) भाग - २	१००%
एम. ए. (इंग्रजी) भाग - १	१००%
एम. ए. (इंग्रजी) भाग - २	६०%
एम. ए. (योगशास्त्र) भाग - १	८८%
एम. ए. (योगशास्त्र) भाग - २	१००%
पी. जी. डी. वाय. टी.	८६%

महाविद्यालयाचा संख्यात्मक विस्तार :

कोल्हापूर शहरातील गुणवत्ताप्राप्त महिला महाविद्यालय म्हणून 'कमला कॉलेज'ची ओळख आहे. विद्यार्थिनी आणि पालकांच्या प्रथम पसंतीचे कॉलेज असलेल्या आमच्या महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्ष २०२४-२०२५ मध्ये कनिष्ठ विभागात ९०० विद्यार्थिनी, वरिष्ठ विभागात पदवी व पदव्युत्तर अभ्यासक्रमात एकूण ९०२ विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला. औपचारिक शिक्षणापासून वंचित असलेल्या महिलांना शिक्षणाच्या प्रवाहात आणून शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देण्यात येत असलेल्या महाविद्यालयातील यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ केंद्रात एकूण ६५ विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला.

राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र :

- * ताराराणी विद्यापीठाचे कमला कॉलेज मराठी विभाग आणि शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. ०७ ऑक्टोबर २०२४ रोजी 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार स्वरूप, कार्य आणि वास्तव' या विषयावरील आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले.
- * दि. ०८ मार्च २०२५ रोजी इंग्रजी व हिंदी विभाग यांच्यावतीने 'महिला सशक्तीकरण : सामाजिक रचनेमध्ये महिलांची बदलती भूमिका' या विषयावरील आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते.

कार्यशाळा :

- * चालू शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये शिवाजी विद्यापीठ अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत तीन कार्यशाळांचे आयोजन करण्यात आले.

कमला नियतकालिकाचे यश :

शिवाजी विद्यापीठ संलग्न महाविद्यालाने नियतकालिके स्पर्धेमध्ये यश मिळविण्याची परंपरा कमला महाविद्यालयाने कायम राखली आहे.

कु. शिफा सिराजुद्दीन बदराकरि, बी. ए. भाग - १ व कु. शर्वरी संताजी भोसले, बी. ए. भाग - १ या विद्यार्थिनींच्या लेखांना हिंदी विभागातील अनुक्रमे प्रथम क्रमांकाची बक्षिसे मिळाली.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील
प्रमुख संपादक

ताराराणी विद्यापीठाचे
कमला कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)
महाविद्यालयात उपलब्ध करिअर ओरिएण्टेड कोर्सेस
यु.जी.सी., नवी दिल्ली व शिवाजी विद्यापीठ मान्यता प्राप्त

कॉलेजच्या विद्यार्थिनींचा सर्वांगीण विकास व्हावा, पदवी अभ्यासक्रम पूर्ण करत असताना विद्यार्थिनींना व्यवसायिमुख शिक्षण मिळावे व त्यांना आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण होता यावे ह्या उद्देशाने महाविद्यालयाने सात करिअर ओरिएण्टेड कोर्सेस सुरु केले आहेत. अत्यल्प फीमध्ये व्यवसायाभिमुख शिक्षण घेण्याची संधी विद्यार्थिनींसाठी महाविद्यालयाने उपलब्ध करून दिली आहे. आज अनेक विद्यार्थिनी सदर कोर्स पूर्ण करून विविध क्षेत्रात कार्यरत असून आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण बनलेल्या आहेत.

* कोर्सेस व समन्वयक संपर्क *

डायटेटीक्स अँड हेल्थ एज्युकेशन

- प्रा. अश्विनी कुंभार ८८६२०६२६९०

हॉस्पिटल अँडमिनिस्ट्रेशन अँड मॅनेजमेंट

- प्रा. डॉ. सागर वाळवेकर ९८६००९९६०८

योगा एज्युकेशन अँड हेल्थ

- डॉ. सुनिता काळे ९७६४०२५६२६

बेसिक कॉम्प्युटर अँड आय.टी.

- प्रा. डॉ. प्रविण चौगुले ९७६४४७०५३९

कम्युनिकेशन स्किल्स इन इंग्लिश

- प्रा. डॉ. नीता धुमाळ ८९९९६२३४३०

कॉम्प्युटराईज्ड अकौंटिंग

- प्रा. निलेश क्षीरसागर ९५०३६८०७९२

ब्युटी कल्चर अँड थेरपी

- श्रीमती उर्मिला कदम ९९७५९४६३४४

विशेष श्रेणी प्राप्त विद्यार्थिनी

हार्दिक अभिनंदन

पोस्ट ग्रॅज्युएशन डिप्लोमा इन योगा थेरपी

सौ. दिशा प्रमोद शिंदे

डॉ. सुलोचना निवृत्ती मोरे

सौ. शितल आनंदा जंगम

सौ. गितांजली गणपतराव पाटील

एम. ए. भाग २ : योगशास्त्र विभाग

सौ. तृप्ती मधुकर खडके

सौ. किर्ती प्रविण पाटील

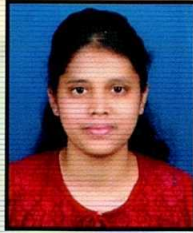

सौ. सारिका सचिन पाटील

सौ. सिद्धी सतिश बकरे

एम. ए. भाग २ : गृहशास्त्र विभाग

कु. प्रियंका प्रशांत शिरवडेकर

कु. सिद्धी राजेश खोंबारे पुजारी

कु. ऐश्वर्या संजय बरगाले

बी. कॉम. - ३

मोना तुकाराम मोहिते

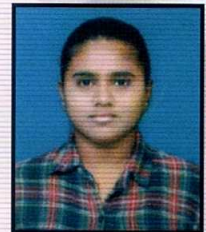
आरती युवराज सातवेकर

मयूरी भारत जाखले

राधा संतोष घोडके

सानिका बाळासाहेब पाटील

मनाली महादेव साजणे

आलिया समीर मुल्ला

राधिका राजेंद्र येरणाळे

राजनंदिनी राजेंद्र डेलेकर

श्रद्धा सुभाष खोचगे

विशेष श्रेणी प्राप्त विद्यार्थिनी

हार्दिक अभिनंदन...

बी. ए. भाग ३ - हिंदी विभाग

चित्रलेखा दिपक शिंगारे

तार्ई लहु कांबळे

हर्षिता संजय माने

ऋतुजा संजय बिरांजे

बी. ए. भाग ३ - अर्थशास्त्र विभाग

सलोनी विलास सोनवणे

ऐश्वर्या शशिकांत शिंदे

ज्योति विठ्ठल कांबळे

प्रतिमा अनिल साळोखे

बी. ए. भाग ३ - समाजशास्त्र विभाग

कु. ऋतुजा पाटील

कु. ज्योती कुन्हाडे

कु. समृद्धी यादव

कु. सोनल खडकीकर - प्रथम क्रमांक

संस्थेचे उपाध्यक्ष मा. एस. एन. पवार, मा. ए. एम. साळोखे, प्रा. डॉ. विश्वनाथ तराळ, प्रा. डॉ. पूजा पाटील, प्रा. मनिषा कदम

बी. ए. भाग ३ - गृहशास्त्र विभाग

कु. सपना मल्लाप्पा पाटील

कु. दिप्ती दत्तात्रय किवळेकर

कु. ज्योती सुनिलकुमार हेगडे

बी.सी.ए. भाग ३

श्रुती सतिश काले

निकिता दिपक शिंदे

स्नेहल सुभाष माळी

क्रीडा विश्व

हार्दिक अभिनंदन...

आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय, राज्यस्तरीय व विद्यापीठ पातळीवरील खेळाडू

कु. आर्या धनाजी मोरे

आंतरराष्ट्रीय पातळी - इंडोनेशिया येथील
आंतरराष्ट्रीय फूटसल स्पर्धेतील भारतीय संघाची
कर्णधार तसेच राष्ट्रीय फुटबॉल स्पर्धेतील
महाराष्ट्र संघाची कर्णधार म्हणून निवड

कु. समिक्षा प्रशांत पोवार
बी. ए. भाग - ३

कु. स्नेहल सुधीर सुतार
बी. ए. भाग - २

कु. राजनंदिनी रमेश भोईटे
बी. ए. भाग - २

* शिवाजी विद्यापीठ फुटबॉल संघात निवड *

कु. समृद्धी अनिल कटकोळे
बी. ए. भाग - ३

कु. शर्वरी प्रमोद डोणकर
बी. ए. भाग - ३

कु. शिवानी मारुती पाटील
बी. कॉम. भाग - ३

कु. सानिका काशिनाथ पाटील
बी. ए. भाग - ३
संघाची कर्णधार

कु. सनोबर अजीजउल्ला मुल्ला
बी. ए. भाग - २
शिवाजी विद्यापीठ नेटबॉल संघात निवड

कु. सानिया रणजित साते
बी. कॉम. भाग - १
शिवाजी विद्यापीठ नेमबाजी संघात निवड

कु. मधुरा रमेश इंगवले
अकरावी आर्टस्
राष्ट्रीय क्रिकेट संघात निवड

कु. सुमैय्या अजीज देसाई
अकरावी आर्टस्
राष्ट्रीय फुटबॉल संघात निवड

राष्ट्रीय व राज्यस्तरीय आणि विद्यापीठ पातळीवरील खेळाडू

राज्यस्तरीय तलवारबाजी स्पर्धेत सहभाग

कु. सन्मती सोमनाथ गावडे
अकरावी सायन्स

कु. सायली सचिन माने
अकरावी सायन्स

कु. दिव्या दिपक कोळी
बारावी आर्टस्
राज्यस्तरीय मैदानी स्पर्धा
(लांब उडी) सहभाग

कु. दिया महिपती माने
बी. ए. भाग - ३
शिवाजी विद्यापीठ क्रिकेट
सराव शिबीरासाठी निवड

क्रीडा विश्व

हार्दिक अभिनंदन...

राज्यस्तरीय बेसबॉल स्पर्धेत सहभागी संघ

कु. दक्षता रणजित कामिरे

— आकरावी कॉमर्स राष्ट्रीय सॉफ्टबॉल संघात निवड —

कु. मनाली जितेंद्र कांबळे

कु. ज्योती प्रभाकर कांबळे

आकरावी कॉमर्स

कु. वसुधा स्वर्नील देशमुख

बारावी सायन्स

कु. निकिता गणपत खाडे

बारावी सायन्स

कु. स्नेहा गणपत खाडे

बारावी सायन्स

कु. तन्वी दिपक जाखले

अकरावी सायन्स

कु. राजनंदिनी अर्जुन वागवेकर

अकरावी कॉमर्स

कु. स्वाती प्रभाकर कांबळे

अकरावी कॉमर्स

कु. पायल भाऊसाहेब आसवे

अकरावी कॉमर्स

कु. श्रेया राहुल सुतार

अकरावी सायन्स

कु. वैष्णवी कुंडलिक यादव

बारावी कॉमर्स

कु. नलिनी विजयकुमार शिंदे

बारावी आर्ट्स

कु. वैष्णवी जानेश्वर नलावारे

बारावी सायन्स

कु. अनुष्का रवींद्र पाटील

बारावी कॉमर्स

कु. अनन्या आनंदा जाधव

बी.ए. भाग - १

कै. सौ. सुलेखा बागल शिष्यवृत्तीच्या मानकरी....

कु. प्राजक्ता संदिप साळोखे

बी.ए. भाग - १

एन. सी. सी. विभाग

JUO प्राज्वली मधुकर चौगुले

केरळ येथील 'एक भारत श्रेष्ठ भारत'
या राष्ट्रीय कॅम्पमध्ये सहभाग

SGT सािनिका प्रताप मस्कर

जळगांव येथे झालेल्या 'एक भारत
श्रेष्ठ भारत' या राष्ट्रीय कॅम्पमध्ये सहभाग

CDT सािनिका काशिनाथ पाटील

पुणे येथे झालेल्या IGC - 1 या
राज्यस्तरीय कॅम्पमध्ये सहभाग

JUO वैष्णवी दिलीप शिंदे

कोल्हापूर येथे झालेल्या
RDC - 1 या कॅम्पमध्ये सहभाग

एन. सी. सी. विभाग

'आंतरराष्ट्रीय योगा दिन' निमित्त उपस्थित एन.सी.सी. कॅडेट

ऑलम्पिक कांस्यपदक विजेता स्वप्निल कुसाळे स्वागत मिरवणूकीत सहभागी एन.सी.सी. कॅडेट्स व ६ महाराष्ट्र गर्ल्स बटालियनच्या GCI ऐश्वर्या शिर्के, हवालदार प्रधान व ANO Lt. ज्योती लेंगेरे

शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर आयोजित ग्रंथदिंडीमध्ये सहभागी कॅडेट व शिक्षक

एन.एस.एस. विभाग

राष्ट्रीय सेवा योजना श्रमसंस्कार शिबिराचे (पडवळवाडी) उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर

६ महाराष्ट्र गर्ल्स बटालियनचे कमांडिंग ऑफिसर कर्नल संधान मिश्रा, लेफ्टनंट ज्योती लेंगेरे व 'सी' प्रमाणपत्र प्राप्त एन.सी.सी. कॅडेट्स

एन.सी.सी. दिन निमित्त कात्यायनी मंदिर कळंबा परिसरातील स्वच्छता अभियानामध्ये सहभागी कॅडेट्स

शिक्षणमहर्षी कै. डॉ. व्ही.टी. पाटील तथा काकाजी यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त कॉलेजच्या परिसरातील व स्मृतिभवन शेजारी स्वच्छता करताना कॅडेट व शिक्षक

पडवळवाडी येथे मार्गदर्शन करताना करवीर पोलिस ठाण्याचे निरीक्षक श्री. किशोर शिंदे सोबत सरपंच श्री. पोपटराव अतिग्रे, कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. सुजय पाटील, प्रा. डॉ. प्रवीण चोगले व इतर

एन.एस.एस. विभाग

पडवळवाडी येथे वैद्यकीय शिबीरात ग्रामस्थांच्या आरोग्याची तपासणी करताना इंडोकॉट फाँडेशनचे डॉक्टर्स

पडवळवाडी येथील यमाई मंदिर परीसराची स्वच्छ करताना एन.एस.एस. स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

पडवळवाडी येथे वैद्यकीय शिबीरात ज्येष्ठ नागरिकांना वैद्यकीय सल्ला देताना इंडोकॉट फाँडेशनचे डॉक्टर्स

शिवाजी विद्यापीठ आंतरविभागीय फुटबॉल स्पर्धेतील विजेता संघ सोबत कार्यकारी अध्यक्ष, प्राचार्या व क्रीडा शिक्षक

जिमखाना विभाग

शिवाजी विद्यापीठ आंतरविभागीय नेटबॉल स्पर्धेतील उपविजेता संघ सोबत मान्यवर

शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर विभागीय स्पर्धेत तृतीय क्रमांक मिळवलेला संघ व मान्यवर

कोल्हापूर जिल्हा १९ वर्षाखालील कबड्डी स्पर्धेत तृतीय क्रमांक पटकावलेला संघ व मान्यवर

▲ डेरवण येथे झालेल्या कोल्हापूर विभागीय लांबउडी स्पर्धेमध्ये द्वितीय क्रमांक प्राप्त खेळाडू कु. दिव्या दिपक कोळी व सोबत मान्यवर

मराठी विभाग

लाभले आम्हास भाग्य बोलतो मराठी
जाहलो खरेच धन्या एकतो मराठी
धर्म, पंथ, जात एक जाणतो मराठी
एवढ्या जगात माय मानतो मराठी

आमुच्या मनामानात दंग ते मराठी
आमुच्या रगरगात रंगते मराठी
आमुच्या उरा उरात स्पंदते मराठी
आमुच्या नसानसात नाचते मराठी

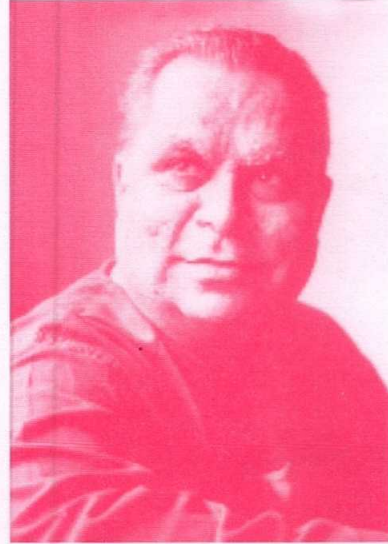
आमुच्या पिलापिलात जन्मते मराठी
आमुच्या लहानग्यात रांगते मराठी
आमुच्या मुलामुलीत खेळते मराठी
आमुच्या घराघरात वाढते मराठी

आमुच्या कुला कुलात नांदते मराठी
येथल्या फुलाफुलात हासते मराठी
येथल्या दिशादिशात दाटते मराठी
येथल्या नसानसात गर्जते मराठी

येथल्या दरीदरीत हिंडते मराठी
येथल्या वनावनात गुंजते मराठी
येथल्या तरुलतात सजते मराठी
येथल्या कळीकळीत लाजते मराठी

येथल्या नभामधून वर्षते मराठी
येथल्या पिकांमधून डोलते मराठी
येथल्या नद्यांमधून वाहते मराठी
येथल्या चराचरात राहते मराठी

पाहुणे जरी असंख्य पोसते मराठी
आपुल्या घरात हाल सोसते मराठी
हे असे कितीक 'खेळ' पाहते मराठी
शेवटी मदांध तखत फोडते मराठी

- कविवर्य सुरेश भट

अनुक्रमणिका

गद्य विभाग

१. 'सिंदूर' अन् नारीशक्ती (माहितीपर लेख)	कु. समृद्धी पोतदार	बी. ए. भाग - २
२. काशी (कथा)	कु. सेजल सत्यवान गावडे	बी. ए. भाग - १
३. मराठी 'अभिजात' झाली पुढे काय? (संशोधनपर लेख)	कु. भक्ती मंगेश उतरंडे	बी. ए. भाग - १
४. सुनिता विल्यम्सचा अंतराळ प्रवास (विज्ञानपर लेख)	कु. धनश्री सागर माने	बी. ए. भाग - १
५. बदलती जीवनशैली आणि तरुणाई (वैचारिक लेख)	कु. सेजल सत्यवान गावडे	बी. ए. भाग - १
६. शतकोत्तर अमृत महोत्सवी : करवीर नगर वाचन मंदिर (मुलाखत)	कु. झिनल राजाराम राठोड	बी. ए. भाग - १
७. कुसुमच्या दोन परीक्षा (कथा)	कु. भक्ती मंगेश उतरंडे	बी. ए. भाग - १
८. सोशल मिडिया : एक मृगजाळ (वैचारिक लेख)	कु. अनन्या आनंद जाधव	बी. ए. भाग - १
९. आला आषाढ श्रावण! (ललित लेख)	कु. सेजल सत्यवान गावडे	बी. ए. भाग - १
१०. मी वनवासी (ग्रंथ परीक्षण)	कु. प्राजक्ता संदिप साळोखे	बी. ए. भाग - १
११. माझ्या कल्पनेतील विकसित भारत (चिंतनपर लेख)	कु. भक्ती मंगेश उतरंडे	बी. ए. भाग - १

पद्य विभाग

१. एक जिप्सी	कु. मानसी रामदास कलागते	बी. ए. भाग - १
२. सारे काही बाईच झाली	कु. सेजल सत्यवान गावडे	बी. ए. भाग - १
३. पर्यावरणाचा नाश	कु. सेजल सत्यवान गावडे	बी. ए. भाग - १
४. भारताचे स्वातंत्र्य	कु. सेजल सत्यवान गावडे	बी. ए. भाग - १
५. माय म्हंजी नेमके काय?	कु. सेजल सत्यवान गावडे	बी. ए. भाग - १

'सिंदूर' अन् नारीशक्ती

(माहितीपर लेख)

कु. समृद्धी पोतदार : बी. ए. भाग - २

दहशतवाद्यांनी पहलगाममध्ये भारतीय महिलांच्या डोळ्यादेखत त्यांच्या पर्तींना ठार मारले होते. यानंतर देशभर संतापाची लाट उसळली होती. याचा बदला घेण्यासाठी भारतीय लष्कराकडून 'ऑपरेशन सिंदूर' या मोहिमेची घोषणा करण्यात आली. प्रत्यक्ष या माहिमेत आणि त्यांतर भारताने घडविलेले नारीशक्तीचे दर्शन जगभर चर्चेचा विषय ठरले आहे. विशेष म्हणजे देशाला देशाला या कारवाईची माहिती देण्यासाठी भारतीय सशस्त्र या कारवाईची माहिती देण्यासाठी भारतीय सशस्त्र दलातील दोन महिला अधिकाऱ्यांची निवड करण्यात आली होती. 'ऑपरेशन सिंदूर' हे नाव देखील खूद पंतप्रधान मोदी यांनी सुचविल्याचे सूत्रांचे म्हणणे आहे. या मोहिमेचा तपशीलवार वृत्तांत कर्नल सोफिया कुरेशी व विंग कमांडर व्योमिका सिंह या लष्करातील महिला अधिकाऱ्यांनी सादर केला. या दोघींच्या माध्यमातून केंद्राने धार्मिक ऐक्याचा संदेश दिला आहे.

सोफिया कुरेशी : धडकेबाज अधिकारी

कर्नल सोफिया कुरेशी या गुजरातच्या रविवासी असून त्यांचा जन्म १९८१ मध्ये बडोद्यात झाला होता. बायोकेमेस्ट्रीत त्यांनी पदव्युत्तर पदवी घेतली आहे. साफिया यांचे आजोबा आणि वडिलांनी देखील लष्करामध्ये कर्तव्य बजावले होते. त्यांचे पती मेजर ताजुद्दीन कुरेशी हे देखील लष्करात अधिकारी आहेत.

सोफिया यांचा १९९९ मध्ये भारतीय लष्करात प्रवेश झाला होता. पंजाब सीमेवरील 'ऑपरेशन पराक्रम' मध्येही त्यांनी सहभाग घेतला होता. कर्नल सोफिया या भारताच्या पहिल्या पॅरा स्पेशल फोर्सच्या कमांडर आहेत.

व्योमिका सिंह : लढवय्या वैमानिक

विंग कमांडर व्योमिका सिंह या हवाई दलात हॅलिकॉप्टर पायलट म्हणून कार्यरत आहेत. अभियांत्रिकीचे शिक्षण पूर्ण केल्यानंतर त्या लष्करात अधिकारी म्हणून रुजू झाल्या. त्यानंतर त्या हवाई दलामध्ये हॅलिकॉप्टर पायलटही बनल्या. १८ डिसेंबर २०१९ मध्ये त्यांना फ्लॉइंग ब्रॅचमध्ये स्थायी कमिशन मिळाले होते. व्योमिका यांना अडीच हजार तासाहून अधिककाळ उड्डाणचा अनुभव आहे. 'मिराज-२०००' व 'राफेल' च्या माध्यमातून हवाई हल्ले करण्यात तरबेज असलेल्या व्योमिका सिंह या युद्ध मोहिमेत भाग घेणाऱ्या पहिल्या महिला पायलट आहेत.

भारताचे 'सुदर्शन चक्र'

पाकिस्तानविरुद्ध 'ऑपरेशन सिंदूर' सुरु असताना गुरुवारी भारताने 'एस-४०० सुदर्शन चक्र' हवाई संरक्षण प्रणालीचा वापर केला. रशियाकडून घेण्यात आलेल्या या एस-४०० प्रणालीबाबत....

प्रणालीची वैशिष्ट्ये :

* शत्रुचा कुठलाही प्रकारचा हवाई हल्ला नेस्तनाबूत करण्याची क्षमता या प्रणालीत आहे. यातील

४०० हा आकडा अतर दर्शवितो. म्हणजेच ४०० किलोमीटर क्षेत्रावरील अंतरही ते भेदू शकते.

- * याच क्षेपणास्त्राच्या तोडीची प्रणाली 'टर्मिनल हाय अॅल्टिट्यूड एरिया डिफेन्स सिस्टिम' अमेरिकेनेही विकसित केली आहे. मात्र त्यापेक्षा 'एस-४००' ची परिणामकारकता अधिक आहे, असे तज्ज्ञांना वाटते.
- * या क्षेपणास्त्रात अनेकविध उपकरणांचा आयुधांचा समावेश आहे. ज्यात बहुउद्देशीय रडार, विमानविरोधी क्षेपणास्त्र, स्वयंचलित शोध यंत्रणा, लॉचर्स, कमांड सिस्टीम यांचा समावेश आहे.
- * एकाच वेळी तीन वेगवेगळ्या ठिकाणी क्षेपणास्त्र डागण्याची क्षमता या प्रणालीमध्ये उपलब्ध आहे.
- * ही संरक्षण प्रणाली लढाऊ विमाने, बॅलस्टिक क्षेपणास्त्र किंवा क्रूझ क्षेपणास्त्रसुद्धा निकामी करू शकते. एकाचवेळी १०० लक्ष्यांचा माग काढते आणि आकाशातील सर्व प्रकारच्या अस्त्रांना शोधणे 'एस-४००' च्या माध्यमातून करता येते.

प्रगत संरक्षण प्रणाली

एस-४०० प्रणालीला 'नाटो' ने 'एसए-२१ ग्रीलर' असे नाव दिलेले असून, रशियाच्या अत्माझ सेंट्रल डिझायन ऑफिसने ही प्रणाली विकसित केली असून, जगातील सर्वात प्रगत हवाई संरक्षण प्रणालीपैकी ही एक प्रणाली आहे. एकाच वेळी विमान, क्षेपणास्त्रे आणि मानवरहित हवाई वाहनांसह लांब पल्ल्यावरून येणाऱ्या कोणत्याही हल्याला निकामी करण्याची क्षमता या प्रणालीमध्ये आहे.

पौराणिक संदर्भ

'एस ४०० प्रणाली' ला भारताने एस-४०० सुदर्शन चक्र' असे नाव दिले असून, त्याची तुलना भगवान श्रीकृष्णाच्या हातातील सुदर्शन चक्राशी करण्यात आली आहे. अचूकता आणि प्रचंड वेग या वैशिष्ट्यामुळे त्याला हे नाव दिल्याचे करारानंतर

संरक्षण मंत्रालयाने म्हटले होते. देशाच्या संरक्षण प्रणालीमध्ये ते एका महत्त्वाच्या ढालीप्रमाणे वापरले जाते. पाकिस्तानाविरुद्ध अत्यंत महत्त्वाच्या वेळी त्याचा वापर करण्यात आला आहे.

हारोप ड्रोन

भारतीय लष्कर आणि हवाई दलाकडे 'हारोप ड्रोनचा' वापर दारुगोळा वाहून नेण्यासाठी केला जातो. हवाईदलाच्या एरोस्पेस इंडेस्ट्रिजने या ड्रोनची हार्प-२ नावाने सुधारित आवृत्तीही विकसित केली आहे.

हारोप ड्रोनची वैशिष्ट्ये आणि उपयोग

- * सुसाईड ड्रोन - लक्ष्यावर आदळून स्वतःसह स्फोट घडवून आणतो.
- * हवेत धिरट्या घालण्याची क्षमता : शत्रूचे लक्ष्य सापडण्यापर्यंत अनेक तास हवेत धिरट्या घालू शकतो.
- * रडारचा शोध : शत्रूच्या हवाई संरक्षण यंत्रणेचा शोध घेऊन त्यांना नष्ट करण्याची क्षमता.

शत्रूचे कंबरडे मोडणारा 'हॅमर'

साफ्रान या फ्रेंच कंपनीने हा बॉम्ब विकसित केला आहे. या बॉम्बने कोणत्याही हवामानात हवेतून जमिनीवर मारा करता येतो.

वैशिष्ट्ये : * कमी उंचीवरून खडतर भौगोलिक परिस्थितीमध्ये मारा करणे शक्य. * कोणत्याही संरक्षण प्रणालीला हा बॉम्ब रोखणे जवळपास अशक्य. * अतिशय मजबूत बांधकामही उद्ध्वस्त करण्याची क्षमता. * इमेजिंग इन्फ्रारेड आणि लेझर होमिंग यामुळे अचूक लक्ष्यभेद शक्य.

अनुभव : * फ्रान्सच्या हवाई आणि नौदलामध्ये २००७ पासून या बॉम्बचा वापर. * फ्रान्सकडून युक्रेनला या बॉम्बचा पुरवठा करण्याचा विचार.

लढाऊ विमाने : राफेल, मिराज २००० डी, मिराज एफ १, एफ - १६, तेजस, मिग २९, सुखोई २५, सुखोई २७.

२५ मिनिटांतच ९ तळ उद्ध्वस्त

‘ऑपरेशन सिंदूर’ अंतर्गत भारतीय संरक्षणदलाने अवघ्या २५ मिनिटात कारवाई करताना पाकपुरस्कृत दहशतवादी संघटनांची नऊ दहशतवादी केंद्रे मंगळवारी मध्यरात्री उद्ध्वस्त केली. या हल्ल्याचे नेमके स्वरूप तसेच त्यासाठी वापरलेली आयुधे याबाबतचा तपशील अद्याप समोर आलेला नसला तरी हा आत्याधुनिक पद्धतीचा क्षेपणास्त्र हल्ला असल्याचे मानले जात आहे.

हे तळ नेस्तनाबूत

- * **सवाईनाला तळ (मुजफ्फराबाद) :** पाकव्याप्त कश्मीरमध्ये ताबा रेषेपासून ३० किलोमीटरवर तंगधर सेक्टरमधील सवाईनाला कॅंप हा लष्करे तैय्यबाचे प्रशिक्षण केंद्र आहे. नुकत्याच झालेल्या २२ एप्रिलच्या पहलगाममधील दहशतवादी हल्ल्यासाठी या केंद्राचा वापर झाला होता.
- * **सैयदना बिलाल तळ (मुझफ्फराबाद) :** जैशे महंमद या दहशतवादी संघटनेचा हा तळ काश्मीरमध्ये नियंत्रण रेषेवर दहशतवादी कारवाया करण्यासाठी शस्त्रे, स्फोटके व्यापरण्याचे त्याचप्रमाणे जंगलात तग धरण्याचे दहशतवाद्यांना प्रशिक्षण देण्यासाठी केला जात होता.
- * **गुलपूरतळ (कोटली) :** नियंत्रण रेषेपासून ३० किलोमीटर अंतरावर असलेला हा तळ राजौरीपुंछमध्ये कार्यरत असलेल्या लष्करे तैय्यबाच्या दहशतवाद्यांसाठीचे आश्रयस्थान होते. मुंबईत झालेला २६/११ च्या दहशतवादी हल्ल्याचा मास्टर माईंड झकी-उर-रेहमान लखनौने या तळावर दहशतवाद्यांचे प्रशिक्षण वर्ग घेण्यासाठी त्यांना प्रवचन देण्यासाठी वारंवार भेट दिली असल्याचा दुजोरा गुप्तचर यंत्रणांनी दिला होता.
- * **अब्बासतळ (कोटली) :** नियंत्रण रेषेपासून सुमारे १३ किलोमीटर अंतरावर राजौरी समोरच्या भागात असलेला हा तळ लष्करे तैय्यबाच्या आत्मघाती दहशतवाद्यांना प्रशिक्षण देण्यासाठीचे प्रमुख केंद्र.
- * **बर्नाला तळ (भिंबर) :** नियंत्रण रेषेपासून ९ किलोमीटर अंतरावरील राजौरीपुंछ सेक्टरच्या समोरच्या भागात असलेला हा तळ दहशतवाद्यांना शस्त्रास्त्रे हाताळण्याचे आयईडी (स्फोटके) बनवण्याचे तसेच जंगल दिर्घकाळ तग धरून राहण्याचे प्रशिक्षण देण्यासाठी वापरला जात होता.
- * **सरजल तळ (सियालकोट) :** सांबा-कजुआ समोरील आंतरराष्ट्रीय सिमेपासून पाकिस्तानमध्ये सुमारे ६ किलोमीटर अंतरावर आहे. मार्च २०२५ मध्ये जम्मू-काश्मीर पोलिसांच्या ४ जवानांची हत्या करणाऱ्या दहशतवाद्यांना या तळावरून प्रशिक्षण देऊन पाठविण्यात आले होते.
- * **मुहमुना जोबा तळ (सियालकोट) :** अंतरराष्ट्रीय सिमेपासून सुमारे १२ किलोमीटर अंतरावर सियालकोट जवळ तळ हिजबूत मुजाहिदीन दहशतवादी संघटनेचे प्रमुख प्रशिक्षण केंद्र येथे होते. पठाणकोटमध्ये हवाईदलाच्या केंद्रावर झालेल्या दहशतवादी हल्ल्याचे नियोजन याच तळावरून करण्यात आले होते.
- * **मस्कज तैयबा (मुरीदके) :** आंतरराष्ट्रीय रेषे-पासून सुमारे २५ किलोमीटर अंतरावर असलेला हा तळ म्हणजे दहशतवादी हाफिज सईदच्या नेतृत्वाखालील लष्करे तैय्यबाचे मुख्यालय होते. या तळावर प्रशिक्षित झालेल्या दहशतवाद्यांना २००८ मध्ये मुंबईत झालेल्या २६/११ च्या हल्ल्यात तसेच अन्य दहशतवादी हल्ल्यांमध्येही सहभाग होता. मुंबईतील हल्ल्यात पकडण्यात आलेल्या अजमल कसाब या पाकिस्तानी दहशतवाद्याने याच तळावर प्रशिक्षण घेतले होते.
- * **मरकज सुधान (बहावलपूर) :** आंतरराष्ट्रीय सिमेपासून सुमारे १०० किलोमीटर अंतरावर असलेल्या या तळावर जैशे-महंमद या दहशतवादी संघटनेचे मुख्यालय होते. या तळाचा उपयोग दहशतवाद्यांची भर्ती, प्रशिक्षण आणि त्यांना हल्ल्यासाठी प्रवृत्त करण्यासाठी केला जात होता.

'काशी'

(कथा)

कु. सेजल सत्यवान गावडे : बी. ए. भाग - १

ही गोष्ट आहे भारताच्या स्वातंत्र्यापूर्वी नंतर दोन-तीन वर्षातली. भारत स्वातंत्र्य झाला याच काळात गोव्यापासून साधारणतः चाळीस किलोमीटर अंतरावर असलेल्या तेरवण नावाच्या गावात नामाकाका आणि सुलुकाकींच्या पोटी कन्यारत्न जन्मले. वर्णाने दुधाळ, घारे डोळे अशी सुस्वरूप कन्या नवलेंच्या घरी जन्मली.

काशी जसजशी मोठी होत होती तशीच तिच्या सौंदर्याची चर्चाही पंचक्रोशीत वाढत होती. या भागातील लोकांच्या त्वचेचा वर्ण साधारणतः गव्हाळ आणि सावळा असल्याने काशीचे सौंदर्य साऱ्यांसाठी कुतुहल होते. तेरवण सह्याद्रीच्या घाटमाथ्यावर असल्याने या गावातील उंच डोंगरावरून रात्रीच्या वेळेस गोव्याचा झगमगाट सहज नजरेस पडायचा आणि झगमगणारा गोवा लोकांना त्या काळाही भुरळ घालायचा.

काशीचे वय आता लग्नाचे झाले होते. दूरवरून स्थळे येत जात होती आणि अशातच काशीबाईला गोव्याहून एका प्रतिष्ठित घरातले स्थळ आले. गोव्याचे साठे हे फार हे फार पूर्वीपासून पोर्तुगीजांच्या सेवेत रुजू होते. याच घराण्यातील अण्णा साठ्यांचे स्थळ

काशीला आले. आता सारे कुशल मंगल होईल असे सर्वानाच वाटले. घरचे सारे आनंदी होते.

इकडे गोव्यात 'गव्हर्नरची मेहुणी हरवली' अशी बातमी वाऱ्यासारखी पसरली. गव्हर्नरने त्यांची मेहुणी 'जेनेट' हिला शोधणाऱ्याला बक्षीस ठेवले. तसेच मेहुणीला म्हणजेच जेनेटला शोधण्याची जबाबदारी साठ्यांना दिली. आधीच साठे त्यांचे लग्न जुळवणाऱ्या गडबडीत होते. त्यात त्यांच्या माथी एक काम वाढले. त्यांनी लगोलग आजूबाजूच्या गावात माणसे धाडली. जिथे तिथं हर एक गावात गव्हर्नरच्या मेहुणीला शोधण्याचे काम करू लागले.

जेनेट मूळची पोर्तुगालची असल्याने तिचा वर्ण गोरा व डोळे घारे होते. वय साधारणतः अठरा ते एकोणीस वर्ष होते. इकडे तेरवण गावात बक्षिसाच्या हव्यासापायी काही लोकांनी कट रचला व काशी हीच जेनेट असल्याची अफवा उठवली. काशीच्या वर्ण गोरा असल्याने काही पोर्तुगाल सैनिकांनी काशीचा सुगावा काढला.

गोव्यात नेमके त्याच वेळी गोवा मुक्ती संग्रामाचा लढा सुरू झाला आणि साठे त्यात फार

व्यस्त झाले. काशीचा पत्ता सापडताच ही बातमी सैनिकांनी साठ्यांना दिली परंतु साठेनी संपूर्ण बातमी न ऐकताच; 'मिळेल तिथून जेनेटला शोधून आणा वाटेल ते करा पण तिला शोधा' असा संदेश सैनिकांना दिला.

उठलेल्या अफवेची बातमी समजताच नामूकाका फार चिंताग्रस्त झाले. आता हे गोरे लोक गावात आले त्यांना काशी सापडली म्हणजे आपल्या पोरीच्या आयुष्याची वाताहात होईल हे ते जाणून होते. या समस्येवर तोडगा काढण्यासाठी नामूकाकांनी आपल्या अशा चार माणसांना बोलावून त्यांच्याकडून सल्ला घेण्याचे ठरविले. सर्वांनी मिळून एक उत्तम तोडगा काढला.

अंदाजाप्रमाणे पुढच्या एक-दोन दिवसातच काशीचा पत्ता शोधत दहा-बारा गोऱ्या लोकांची टोळी गावात शिरली. गावात थोडी पळापळ झाली सारे लोक बावरले. घाबरले काही लोकांनी तर ही गोरी माणसे पहिल्यांदा त्यांच्या आयुष्यात पाहिली होती. त्यांना फार कुतूहलही वाटले. गोऱ्या लोकांनी गावातले प्रत्येक घर छानून काढले. काशीच्या घरातही त्यांना त्यांची जेनेट म्हणजेच काशी सापडली नाही. या गोष्टीचे गोऱ्या लोकांना फार आश्चर्य वाटले. काशी सापडेपर्यंत आम्ही तेरवण गावीच तळ ठोकून राहू असे त्यांनी जाहीर केले.

नामूकाकांना काय करावे हेच समजत नव्हते. त्यांना काशीला एका दिवसासाठी लपवण्याची व्यवस्था त्यांच्या शेतावरच्या मांगरात केली खरी पण रोज तिथून घरी येणे जाणे फार धोक्याचे होते. शेवटी सुलुकाकीनेच शककल लढवली. रात्री सैनिकांच्या

तळावरचे सारे काही शांत झाल्यावर सुलुकाकी आणि नामूकाका गुपचूप शेतावर गेले. त्यांनी काशीला घरी आणले त्याकाळी लाइट खेडे गावापर्यंत पोहोचल्या नव्हत्या. आणि त्या सैनिकांना अंधाराची फार सवयही नव्हती त्यामुळे ते गार झोपले होते. या सगळ्यात काशीला घरी आणणे सहज शक्य झाले.

सुलुकाकींनी भात साठवून ठेवण्याच्या साठीत म्हणजेच धान्य साठवून ठेवण्यासाठी त्या काळी उंच पत्र्याच्या गोलाकार डबा बनवला जाई ज्याला बांबू व सुतळीने बांधून त्यात धान्य साठवले जाई. त्या साठीत काशीला लपवून ठेवण्याचा बंदोबस्त केला. प्रातःकाळी अंधारात काशी सारे आटोपून साठीत लपली. वरून सुलुकाकींनी गाणपाटचे आच्छादन टाकले.

सकाळी सैनिकांनी पुन्हा संपूर्ण घर तपासले त्यांना काही सापडले नाही. जवळ जवळ एक महिना हा दिनक्रम सातत्याने चालू होता. शेवटी कुठूनतरी कळले जेनेट एका सैनिकासोबत पोर्तुगालला पळून गेली आणि मग सैनिकांनी हा तळ उठवला व ते गोव्याला निघून गेले. काशी पुन्हा तिचे आयुष्य नेहमीसारखे जगू लागली काशीला झालेल्या त्रासामुळे नामूकाकांनी तिचे लग्न जवळच्या गावी लावून दिले. गोव्याच्या मुक्ती संग्रामाच्या लढ्यात साठे स्थळ विसरून गेले आणि लढ्यानंतर पोर्तुगीज देश सोडून गेले परंतु आजही काशीबाईंची तिसरी पिढी आमच्या गावात सुखाने नांदते. शेवटी काय स्त्रीचे सौंदर्य जितके चांगले तेवढेच तिच्यासाठी शापही ठरते. निदान त्रासदायक तरी.....!

मराठी 'अभिजात' झाली पुढे काय ?

(संशोधनपर लेख)

कु. भक्ती मंगेश उतरंडे : बी.ए. भाग - १

अस्मिता असणे चुकीचे नाही, पण तिला दुसऱ्या भाषेच्या तिरस्काराची किनार असता कामा नये. त्याऐवजी आपल्या भाषेतील मर्मस्थळे, गोडवा, मराठी साहित्यातील मौलिक विचार, भाषेची समृद्धता याविषयी अन्य भाषिकांमध्ये गोडी कशी वाढेल, यासाठी प्रयत्न व्हायला हवेत. खरेतर भाषा हे संवादासाठीचे माध्यम आहेच, मात्र त्यावेळी भाषेचे समाज एकसंध राखण्याची गरज आहे. त्यामुळे भाषेचा मोठेपणा मिरवत संघर्ष करण्यात शक्ती वाया घालण्यापेक्षा भाषा समृद्ध होण्यासाठी अधिकाधिक प्रयत्न करण्याची गरज आहे.

मराठीत आता विशेषतः शैक्षणिक आणि संशोधन क्षेत्रात रोजगाराच्या महत्त्वपूर्ण संधी निर्माण करता येतील. प्राचीन ग्रंथाचे जतन, दस्तऐवजीकरण आणि संगणकीकरण यामुळे संग्रह, भाषांतर, प्रकाशन आणि डिजिटल मिडिया अशा क्षेत्रात रोजगार निर्माण होतील. त्या दृष्टीने मराठी भाषेच्या अभिजात म्हणजे प्राचीन रूपासाठीच नेमके काम करता येऊ शकेल, हे पाहावे लागेल. मराठी भाषावृद्धीचे उपक्रम आणि वरील सर्व कार्यासाठी निधीची आवश्यकता येऊ शकेल, हे पाहावे लागेल. मराठी भाषावृद्धीचे उपक्रम आणि वरील सर्व कार्यासाठी निधीची आवश्यकता

असते. भाषेच्या संवर्धन, विकास आणि वाटचालीत महत्त्वाचे व पायाभूत ठरतील असे वाटचालीत महत्त्वाचे व पायाभूत ठरतील असे संस्थात्मक पातळीवरचे भाषाविषयक काम सुरू करता येणे शक्य आहे.

सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे, मराठी ज्ञानभाषा होण्यासाठी आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या दृष्टीने मराठीच्या क्षमतांचा विकास व कार्यप्रणाली विकसित होईल, अशी साधने निर्माण करणे गरजेचे आहे. मराठी भाषेच्या स्वतंत्र्य विद्यापीठाची निर्मिती करण्यात आली आहे, मात्र यासंदर्भातील धोरणात्मक व अंमलबजाणीत्मक चित्र फारसे दिसत नाही. भाषासाहित्याचे संकलन, संशोधन विकासासाठी विद्यापीठांचा व मराठी विभागांचा सहभाग महत्त्वाचा ठरणार आहे. मात्र, यामध्ये एक उणीव अशी आहे की, महाराष्ट्रातील विद्यापीठांतील मराठी विभागांतील प्राध्यापक पदाच्या जागा वर्षानुवर्ष रिक्त आहेत. याकडे प्रशासनाचे फारसे लक्ष नाही, हे केविलजनक आहे.

भाषेचे श्रेष्ठत्व जगापुढे मांडण्याचे, ठसवण्याचे काम त्या त्या भाषेचे साहित्यिक करत असतात.

“कांदा-मुळा-भाजी, अवघी विठाई माझी ।
लसून-मिरची-कोथिंबीर, अवघा झाला माझा हरी ॥”

असे सांगणारे संत सावता माळी यांनी मराठी भाषा टिकवली. महाराष्ट्राला पांडुरंगाचे स्मरण करायला लावणारी ही मराठी भाषा संतांनी जिवंत ठेवली आहे.

**'माझ्या मराठीची बोलू कौतुके,
परी अमृतातेही पैजा जिंके,
ऐसी अक्षरे रसिके मेळवीन!'**

अशा सुंदर शब्दात संत ज्ञानेश्वरांनी मराठीची स्तुती केलेली आहे.

पण अशा दर्जेदार साहित्याची पुन्हा निर्मिती करणे गरजेचे बनले आहे. त्यामुळे केवळ भाषेला शासकीय दर्जा मिळाला म्हणून भाषा श्रेष्ठ ठरले असे नाही. त्या भाषेत किती दर्जेदार साहित्याची निर्मिती होते हे अधिक महत्त्वाचे आहे. मराठी साहित्यात अधिक दर्जेदार आणि जागतिक दर्जाच्या साहित्याशी स्पर्धा करू शकेल, अशा साहित्याची निर्मिती करण्याची जबाबदारी पेलवण्याची गरज आहे. कोणतेही राष्ट्र प्रगती करते ते केवळ त्या देशातील आर्थिक श्रीमंतीवर नाही. त्या देशातील वाङ्मयीन व्यवहार, साहित्यविचार, साहित्य कलाकृती, साहित्यिक, वाचक यांचाही या प्रभावि प्रवासात मोठा वाटा असतो.

जगभरातील मूलभूत ग्रंथांची मराठीत भाषांतरे व्हायला हवीत. बृहन्महाराष्ट्रातील मराठी भाषासाहित्याच्या विकासासाठी काही चांगल्या गोष्टी करता येत शक्य आहे. प्राचीन मराठी भाषेतील विविध ग्रंथांचे अनुवाद करून ते सर्वांसाठी उपलब्ध करून दिले पाहिजेत. सर्व अभिजात भाषांमधील, भाषिक आणि साहित्य कृतींची चर्चा करणे व भाषांतर करणे आवश्यक आहे.

मराठीचे शिलालेख, ताम्रपट यांचे संकलन व संवर्धन काळजीपूर्वक केले पाहिजे. त्यांच्या प्रतिमा

निर्माण करून प्रत्यक्ष आणि आभासी संग्रहालय तयार करता येईल. नाणेघाट, इनामगाव (शिरूर), तर (धाराशिव) अशा पुरातत्त्व स्थानी उत्तम मार्गदर्शक प्रशिक्षित करावे. पर्यटन संस्थानी अशा सहली आयोजित करून मराठीचे वैभव सर्वांपर्यंत पोहचवण्यासाठी प्रयत्न केले पाहिजेत.

आजचे जग माहीत तंत्रज्ञानाच्या युगात विकसित होत आहे. त्यामुळे नवीन तंत्रसाधनाला आवश्यक असणारी भाषा निर्माण करावी लागणार आहे. विविध प्रकारच्या कोशवाङ्मयाची निर्मिती ही देखील काळाची गरज आहे. तसेच माध्यमांतील मराठी भाषा अधिक सक्रिय व साजेशी व्हायला हवी.

आधुनिकीकरणाच्या टप्यावर खूप मोठा देशी शब्दसंग्रह हद्दपारीच्या वाटेवर आहे. हा शब्दनिधी मराठीचे संचित आहे. त्याचे शास्त्रीय संकलन व अभ्यास होणे गरजेचे आहे.

**"जैसी पुष्पांमाजी पुष्प मोगरी ।
की परिमळांमाजी कस्तुरी ।
तैसी भाषांमाजी साजिरी ।
मराठीया ।"**

असे मानणाऱ्या परंपरेचा आणि वैभवशाली मराठीच्या सर्वांगीण उत्कर्षासाठी सामूहिक प्रयत्नांची गरज आहे. आजच्या पिढीने रोजच्या जीवनात मायबोली मराठीचा वापर केला पाहिजे. जोपर्यंत मराठी बोलली जाईल, तोपर्यंतच तिचे अस्तित्व कायम राहू शकते. त्यामुळे समाजाने भाषा समृद्ध करण्यासाठी, मराठी भाषेचे महत्त्व वाढवण्यासाठी आणि मराठी सर्वांकडून बोलली जावी. यासाठी एकत्र येऊन प्रयत्न केले पाहिजेत.

सुनिता विल्यमस्चा अंतराळ प्रवास

(विज्ञानपर लेख)

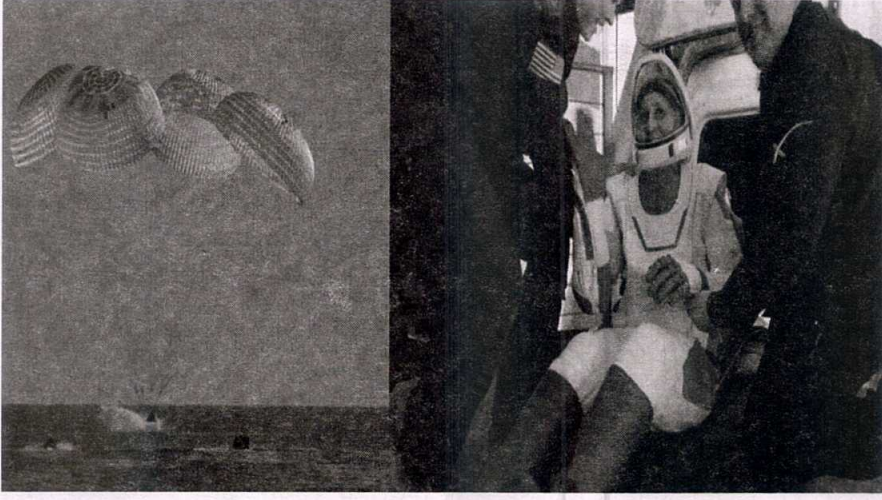
कु. धनश्री सागर माने : बी. ए. भाग - १

सुनिता विल्यमस या भारतीय-अमेरिकन अंतराळवीर आणि निवृत्त नौदल अधिकारी आहेत. ज्यांनी अनेक विक्रम केले आहेत. त्यापैकी सर्वाधिक वेळ अंतराळात (स्पेसवॉक) घालवणारी महिला म्हणून ओळखल्या जातात. जुन २०२४ मध्ये चाचणी उड्डाण म्हणून नियोजित केलेली अवघ्या आठ दिवसांची मोहीम, अंतराळयानात उद्भवलेल्या अनपेक्षित तांत्रिक अडचणींमुळे तब्बल २८६ दिवसांपर्यंत वाढली. सुनीता विल्यमस आणि बुच विल्मोर यांनी बोईंग कंपनीद्वारा विकसित स्टारलाइन यानातुन 'आयएसएस' कडे प्रस्थान केले होते. स्टारलाइनची ही पहिलीच मानवी मोहिम होती. 'नासा'च्या व्यावसायिक क्रु कार्यक्रमात स्पेसएक्ससोबतच बोईंगला एक विश्वसाहं भागीदार म्हणून स्थापित करणे आणि अंतराळवीरांच्या वाहतुकीसाठीच्या पर्यायांत विविधता आणणे हा या चाचणी उड्डाणाचा उद्देश होता. पृथ्वीवरून आयएसएसपर्यंत आणि परत अंतराळवीरांची ने-आण करण्याची क्षमता स्टारलाइनने सिद्ध करणे अपेक्षित होते; मात्र स्थानकात पोहोचल्यानंतर लवकरच यानातील इंधन गळती, थ्रस्टर यंत्रणेतील दोष आणि इतर, तांत्रिक अणचणींमुळे ते परतीच्या प्रवासासाठी

अपयशी ठरू शकते अशी भीती व्यक्त करण्यात आली. परिणामी 'नासा' ने विल्यमस आणि विल्मोर यांना स्थानकातच ठेवण्याचा आणि स्टारलाइनरला चालकविरहित अवस्थेत पृथ्वीवर परत आणण्याचा निर्णय घेतला. या अनपेक्षित संकटाने अंतराळवीरांच्या शारीरिक व मानसिक कणखरतेची परीक्षा घेतली आणि मानवी अंतराळ उड्डाणातील अंतर्निहित आव्हाने व गुंतागुंत अधोरेखित केली.

मोहीम अनपेक्षितरीत्या लांबूनही सुनीता विल्यमस यांनी मात्र नवीन दिनचर्येशी सहजपणे जुळवून घेतले होते. निष्क्रिय दर्शक होण्याऐवजी, त्यांनी दीडशेहुन अधिक प्रयोगांमध्ये योगदान दिले. त्यामध्ये अंतराळ शेती, मानवी आरोग्यावरील सुक्ष्म गुरुत्वाकर्षणाचे परिणाम आणि अंतराळत द्रवांचे वर्तन इत्यादी वैज्ञानिक विषयांचा समावेश होता. वैज्ञानिक योगदानाव्यतिरिक्त, विल्यमस आणि विल्मोर यांनी आएसएसच्या देखभालीमध्येही महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली, आवश्यक दुरुस्ती केली आणि 'स्पेस वॉक' देखील केले. या विस्तारित कालावधीत, सुनीता विल्यमस यांनी कारकिर्दीत दुसऱ्यांदा आयएसएसच्या नेतृत्वाची धुराही सांभाळली. त्यांनी माजी आयएसएसच्या नेतृत्वाची धुराही सांभाळली.

त्यांनी माजी नासा अंतराळवीर पेगी व्हिटसन यांचा महिला अंतराळवीराद्वारे सर्वाधिक एकत्रित 'स्पेस वॉक' चा विक्रमही मोडला. त्यांनी त्यांच्या कारकिर्दीत आएसएसबाहेर एकूण ६२ तास आणि ६ मिनिटे घालवली आहेत.

सुनीता विल्यम्स यांनी ९ महिने अंतराळात वास्तव्य केले. त्या आता अंतराळात जास्त वेळ घालविणाऱ्या महिला ठरलेल्या आहेत. या काळात त्यांच्या कामात कुठेही खंड पडला नव्हता. स्पेस स्टेशनची देखभाल करणे, तिथल्या काही यंत्रांच्या स्वच्छता आणि काही त्यात बिघाड झाली असेल तर त्याची दुरूस्ती करणे अशी अनेक कामे केली. स्पेस स्टेशनमध्ये अनेकदा जुनी उपकरणे बदलून तिथे नव्याने काही गोष्टी सेट कराव्या लागतात. या सगळ्या कामामध्ये त्यांनी मोलाची भूमिका पार पाडली. सुनीता विल्यम्स यांनी बायोन्यूट्रिपेट्स या विषयातही स्पेस स्टेशनमध्ये अभ्यास केला. सुनीता विल्यम्स यांनी बायोन्यूट्रिपेट्स या विषयातही स्पेस स्टेशनमध्ये अभ्यास केला. सुनीता विल्यम्स यांनी

तब्बल ९०० तास वेगवेगळ्या विषयांवर अभ्यास केला व १५० पेक्षा ही जास्त प्रयोग केले, ९ वेळा स्पेस वॉक केला. सुनीता विल्यम्स यांच्या या मोहीमेतून त्यांच्यातील कठोर परिश्रम आणि चिकाटी, जिद्द दिसून येते. अंतराळवीर होण्यासाठी आणि मोहीमा यशस्वी करण्यासाठी मेहनत, धैर्य आणि आत्मविश्वास हे सर्व सुनीता विल्यम्स यांनी केले. अनपेक्षितपणे संकटाने त्या न घाबरता त्यांनी त्या सर्व संकटांना स्विकारून त्या जिंकण्यासाठी लढल्या मर्यादित संसाधने, मानसिक ताण अशा आव्हानांवर त्यांनी यशस्वी मात केली. याच बरोबर त्यांनी आपल्या सहकार्यांसोबत ही स्पेस स्टेशन मधील संशोधनात, अभ्यासात टीमवर्क मध्ये चांगले केले. अंतराळत टीमवर्क हा अत्यंत महत्त्वाचा घटक आहे.

भारतीय वंशाच्या सुनीता विल्यम्स व त्यांचे सहकारी अंतराळवीर यांनी घेऊन येणारे कॅम्प्यूल फ्लोरिडाच्या समुद्रात लँड झाले आणि सर्वांनी सुटकेचा निःश्वास सोडला; परंतु सात मिनिटे अशी

गेली की, 'नासा' सह सर्वांना कल्पना चावलाच्या अपघातीच्या आठवण झाली. भारतीयांच्याच नाही तर जगाच्या आयुष्यात तो क्षण पुन्हा आला होता; पण तो धोका पार करून कॅप्सूल पृथ्वीच्या कक्षेत आली.

हजारो किमीचा प्रवास १७ तासांत पार करण्यात आला; परंतु पृथ्वीच्या कक्षेत शिरताना ७ मिनिटे अशी आली की सर्वांनी श्वास रोखले होते. कारण प्रचंड वेग असलेल्या कॅप्सूलचा नियंत्रण कक्षाशी संपर्क तुटला. सुनीता येत असलेली कॅप्सूल पृथ्वीच्या बाह्य वातावरणावर धडकली. घर्षणामुळे ही कॅप्सूल एवढी तापली की, क्षणात तापमान १९०० डिग्रीवर गेले आणि 'नासा' चा कॅप्सूलशी संपर्क तुटला.

पहाटेची ३.२० ची वेळ होती. ३.१३ ला संपर्क तुटला, यान कुठे आहे, ते कळत नव्हते. 'नासा' चे शास्त्रज्ञ सतत संपर्क झाला आणि सर्वांनी सुटकेचा निश्वास सोडला.

यान पृथ्वीच्या वातावरणात प्रवेश करत असताना त्याचा वेग हा अंदाजे २८,००० किमी प्रतितास एवढा प्रचंड असतो. कॅप्सूल एवढ्या वेगाने खाली येते तेव्हा त्याचे घर्षण होते व तापमान वाढते. तसेच अनियंत्रितही होते. या काळात कंट्रोल रूमसोबत संपर्कही तुटतो. हा आघात सहन केला तरच तो यान सुखरूप खाली उतरते. अशा परिस्थितीत त्यांची शारीरिक व मानसिक अवस्था कशी असेल याचा आपण विचार ही करू शकत नाही. या सोबतच ९ महिने त्या अंतराळात राहिल्याने त्यांच्या शरीरावर तिथल्या वातावरणाचा वाईट परिणाम झालेला होता.

अंतराळात काही महिने घालवल्यास शरीरात व इंद्रियांवर तेथील वातावरणाचा वाईट परिणाम होतो.

शरीरातील द्रवांचे संतुलन बदलल्याने डोळ्यांवर दबाव येतो आणि कायमस्वरूपी दृष्टीबदल होऊ शकतो, आणि मेंदूच्या रचनेवर परिणाम होतो, मणक्याचा आकार वाढतो, कणा ताणला जातो त्यामुळे ते उंच होतात. पण पाठदुखीऊ स्लीप डिस्कचा धोका होऊ शकतो. याच सोबत हृदयाच्या समस्या, हाडांची झीज आणि डिएनएचे नुकसान इ. समस्या शरीरात उद्भवतात. या सर्व शारीरिक समस्या व त्या बरोबर इतके महिने कुटुंबापासून दूर आपण पुन्हा सुखरूप पृथ्वीवर परतनार याची शंका या सर्व मानसिक अवस्था या सोबत कॅप्सूल पृथ्वीच्या वातावरणात प्रवेश करत असताना २८,००० किमी प्रतितास एवढा प्रचंड वेग होतो.

'स्पेसएक्स' यान आंतरराष्ट्रीय अंतराळ स्थानकावरून निघाल्यानंतर काही तासांनी फ्लोरिडा पॅनहॅडलच्या तेलाहासे जलक्षेत्रात सुरक्षित उतरले. त्यानंतर जवळपास तासभराने अंतराळवीरांना यानातून बाहेर काढण्यात आले. त्यावेळी सुनीता विल्यम्स व त्यांच्या सहकाऱ्यांच्या चेहऱ्यावरलील आनंद ओसांडून वाहत होता. ते अवकाशातून पृथ्वीवर सुखरूप परतले असले तरीही ते पुढील काही महिने सामान्य जीवन जगू शकणार नाहीत. दोघांनाही थेट कॅप्सूलमधून स्ट्रेचरवर आणून वैद्यकीय निरीक्षणाखाली पाठवण्यात आले. ते हाताने पेन्सिलही उचलू शकत नाही पण त्यांची ही मोहीम यशस्वी झाल्याबद्दल जगभरातून सुनीता विल्यम्स व बूच विलमोर यांच्यावर शुभेच्छांचा वर्षाव होत आहे.

सुनीता विल्यम्स यांच्या या मोहीमेतून भारताचे नाव उंचावले आहे.

बदलती जीवनशैली आणि तरुणाई

(वैचारिक लेख)

कु. सेजल सत्यवान गावडे : बी. ए. भाग - १

परंपरेने चालत आलेली भारतीय संस्कृती पूर्वी स्त्रियांच्या डोईवरच्या पदराखाली निर्भीडपणे श्वास घेत होती. आज तीच संस्कृती तोकड्या कपड्यांखाली गुदमरून मरून पडताना दिसत आहे. पश्चिमात्य संस्कृतीस आक्षेप नाही. परंतु त्याचा अतिरेकही होता कामा नये. याचे पडसाद मुख्यत्वे भारतीय तरुणांच्या बदलत्या जीवनशैलीत उमटत आहेत. आजचा भारतीय तरुण प्रगतीच्या मार्गाने न जाता वाहत्या प्रवाहात अधोगतीकडे जाताना दिसत आहे ही फार चिंतेची बाब आहे.

नाण्याच्या दोन बाजूंप्रमाणेच भारतीय तरुणांची अवस्था दिसून येते एकीकडे हा तरुण अधोगतीकडे जात आहे तर दुसऱ्या बाजूला हाच तरुण विज्ञान, तंत्रज्ञान खेळ, अभिनय, राजकारण, शेती, उद्योग अशा अनेक क्षेत्रात चमकदार कामगिरीही करून दाखवत आहे. मग प्रश्न निर्माण होतो. तो बदलती जीवनशैली चांगली की वाईट?

आंतरजालाच्या या युगात मोबाईल फोन हे अनेकांच्या हातातले खेळणेच बनले आहे. आज मोबाईलचे व्यसन लागून मनाने कर्णबधिर झालेली

तरुण आणि वीस-तीस वर्षापूर्वी त्याच्या सद्-सद् विवेक बुद्धीने भारताला बदलवायचे स्वप्न पाहत असे तो तरुण यांच्यात जमीन-आसमानाची तफावत आढळून येते.

भारत हा तरुणांचा देश आहे. हाच तरुण भारताचा कणा आहे, आणि तो कणा मजबूत असेल तरच आपण या स्पर्धेच्या युगात टिकू शकतो याची जाणीव प्रत्येक व्यक्तीला, तरुणाला असणे गरजेचे आहे. बदलत्या जीवन शैलीत जसे राहणीमान, खानपानाच्या सवयी बदलत्या तसेच सेवा, क्षेत्र, उद्योग, शिक्षण, व्यवसायाच्या संधी सारे काही बदलत गेले. आजची पिढीने त्यातून थोड्या प्रमाणात चांगले अंगीकारले तर फार मोठ्या प्रमाणात वाइटाचा स्वीकार केला, परिणामी आजची तरुणाई ही व्यसनाधीन आक्रमक वृत्तीची, अविवेकी, अविचारी, झालेली दिसून येते.

भारत हा विकसनशील देश आहे. जर भारतातील येणारी प्रत्येक तरुण पिढी शिक्षित-उच्चशिक्षित, विचारी कौशल्यपूर्ण, संस्कारी असेल तर भारत विकसीत देश होण्यास फार काळ लागणार

शतकोत्तर अमृत महोत्सवी : करवीर नगर वाचन मंदिर

(मुलाखत)

कु. झिनल राजाराम राठोड : बी. ए. भाग - १

कोल्हापूरातील शतकोत्तर अमृत महोत्सवी : 'करवीर नगर वाचन मंदिर' या ग्रंथालयाची जडणघडण, योगदान याविषयी 'कमला कॉलेज मराठी विभागाची विद्यार्थिनी कु. झिनल राठोड हिने, मराठी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. सुजय पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली क.न.वा. च्या ग्रंथापालांशी 'वाचन प्रेरणा दिन' निमित्त साधलेला संवाद.

मॅडम नमस्कार !

प्रश्न : आपले नाव व आपण इथे किती सालापासून कार्यरत आहात.

उत्तर : माझे पूर्ण नाव - सौ. मनिषा अमोल शेणई. करवीर नगर वाचन मंदिर येथे सन २०११ पासून 'ग्रंथपाल' म्हणून काम करीत आहे.

प्रश्न : या ग्रंथालयाला ऐतिहासिक पार्श्वभूमी आहे. त्याच्या स्थापने विषयी काय सांगाल?

उत्तर : करवीर नगर वाचन मंदिर-या संस्थेची स्थापना १५ जून १८५० रोजी त्यावाळचे पॉलिटिकल सुपरिटेडेंट एच. एल. अँडरसन या विद्याप्रेमी अधिकाऱ्याने केली. स्थापनेचीवेळी वर्गणीदारांची संख्या १७ व द. म. उत्पन्न १५ रु होते. ४४२ पुस्तक संख्या होती. ४ मे १९२४ पासून 'कोल्हापूर जनरल लायब्ररी' असे नामकरण झाले. व २४ मे १९३४ पासून 'करवीर नगर वाचन मंदिर' असे नाव झाले.

प्रश्न : ग्रंथालयात एकूण ग्रंथांची संख्या किती आहे?

उत्तर : आजमितीला जवळपास १,५०,००० ग्रंथसंपदा उपलब्ध आहे.

प्रश्न : ग्रंथांचे वर्गीकरण कसे करता?

उत्तर : सुलभ ग्रंथ नावाचे सॉफ्टवेअर असल्यामुळे ग्रंथालयीन सर्वच कामे पूर्ण केली जातात. याशिवाय प्रशिक्षित स्टाफ असल्यामुळे विनाविलंब कामे होतात.

प्रश्न : एकूण वाचकसंख्या किती?

उत्तर : जवळपास ४००० वाचक संख्या आहे.

प्रश्न : वाचकांच्या अभिरुची विषयी काय सांगाल?

उत्तर : ग्रंथालयामध्ये येणाऱ्या वाचकांची अभिरुची वेगवेगळी असते. प्राध्यापक वर्गास शैक्षणिक, वकिली पेशातील वाचकास कायदे-

विषयक, डॉक्टरला वैद्यकीय क्षेत्राशी निगडीत वाचायला आवडते. महिला वर्गास वर्णनात्मक, कथात्मक, अनुवादीत साहित्य वाचायला आवडते.
प्रश्न : या ग्रंथालयामार्फत राबवले जाणारे उपक्रम समाजात खूप लोकप्रिय आहेत. या विषयी काय माहिती सांगाल ?

उत्तर : बालवयातच मुलांवर उत्तम संस्कार होणे गरजेचे असते. घरातून शाळेतून ते होतच असतात. परंतु ग्रंथालयांच्या माध्यमातून मुलांवर लेखन, वाचन, वक्तृत्व याबाबत विशेष लक्ष देऊन त्यांच्यासाठी 'बालवाचन संस्कार वर्ग, शिबिरे होतो. या उपक्रमानातून मुलांना वाचन कौशल्य, भाषिक कौशल्य इंग्रजी, गणित सोप्या पद्धतीने कसे शिकावे, स्मरणशक्ति वाढवणे, स्पष्ट उच्चार कसे करावे, तसेच सांघिक खेळ, चित्रकला स्तोत्रपठण, कथाकथन, निबंधलेखन अशा अनेक उपक्रमाद्वारे मुलांना शिकवले जाते. विविध स्पर्धांचे आयोजन करून बक्षीसे दिली जातात. उदा. -

साखळी ग्रंथ योजना :- ग्रामीण भागातील महिलांना ग्रंथालयामध्ये जाऊन पुस्तके वाचण्यास वेळ मिळत नाही. त्यांच्यासाठी साखळी ग्रंथ योजना राबवून गावागावात पुस्तके पोचवली जातात.

एक महिन्यासाठी वाचण्यासाठी देउन पुन्हा नवीन पुस्तके दिली जातात. याशिवाय वेगवेगळे उपक्रम घेण्यात येतात. आरोग्यासाठी योगवर्ग शिबिरे, प्रशिक्षण वर्ग, व्याख्यानांचे आयोजन केले जाते. यामध्ये सर्वांना सामावून घेत विविध उपक्रमाना प्राधान्य देत कार्यक्रम होतात.

ग्रंथालय भेट :- शालेय विद्यार्थ्यांना ग्रंथालयाची ओळख व्हावी, ग्रंथालयीन कामाकाज

माहित व्हावे, लेखकांची माहिती मिळावी, लेखन प्रक्रिया ज्ञात व्हावी, याकरिता विद्यार्थ्यांना ग्रंथालय भेट घडवून आणतो त्यावेळी 'लेखक आपल्या भेटीला' या उपक्रमातून प्रत्यक्ष लेखकांशी संवाद साधण्याची संधी दिली जाते. यामुळे मुलांना अनुभव मिळतोच, शिवाय लेखनाची प्रेरणा मिळते. प्रत्येकाने लिहिते व्हावे, बोलते व्हावे, निर्भय असावे यासाठी प्रोत्साह दिले जाते यासाठी निबंध लेखन, वक्तृत्व स्पर्धा, काव्य लेखन स्पर्धांचे आयोजन ग्रंथालयामार्फत होते.

वाचक व्यासपीठ - प्रत्येक व्यक्तीमध्ये काही ना काही गुण असतात. परंतु ते व्यक्त होण्यासाठी व्यासपीठ उपलब्ध नसते त्यामुळे 'वाचक व्यासपीठ' च्या माध्यमातून प्रत्येक महिन्याच्या शेवटच्या शनिवारी वाचकांसाठी अभिवाचन आवडलेल्या पुस्तकावर चर्चासत्र, नवोदित कवींचे संमेलन, नाट्य सादरीकरण, असे कार्यक्रम घेऊन प्रत्येक वाचकाला व्यासपीठ उपलब्ध करून दिले जाते. यातूनच नवीन लेखन निर्मिती होते, आत्मविश्वास वाढीस लागतो, नवीन वाचक मिळतो.

पद्भूषण कै. वि. स. खांडेकर व्याख्यान -माला :- ज्ञानपीठ पुरस्कार विजेते 'पद्भूषण कै. वि. स. खांडेकर व्याख्यानमाला' ४३ वर्ष सातत्याने चालू असून या ज्ञानजागराच्या माध्यमातून विविध विषयांना प्राधान्य देत, विविध तज्ञ वक्तांची व्याख्याने आयोजित केली आहेत. नवनवीन विषयांमुळे समाजामध्ये सहजगता वाढीस लागते. अद्ययावत माहिती मिळते, ज्ञानामध्ये भर पडते स्थानिक वक्तेही सहभागी होतात. ज्ञानाच्या आदानप्रदानातून सर्वांगीध विषयावर चर्चा होते.

प्रश्न : स्पर्धा परीक्षार्थींसाठी आपल्याकडे अभ्यासिका आहे, त्याबाबत काय सांगाल ?

उत्तर : एमपीएससी/ युपीएससी व इतर स्पर्धा परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थींसाठी स्वतंत्र व अद्यावत अभ्यासिका उपलब्ध केली आहे. ग्रामीण भागातील विद्यार्थी अथवा पुरेशा जागेअभावी गैरसोय होत असेल तसेच होतकरू मुलांचे नुकसान होऊ नये म्हणून अत्यल्प दरामध्ये अभ्यासासाठी सुविधा केली आहे. त्याचबरोबर वृत्तपत्रे, मासिके, बुलेटिन एकाच ठिकाणी उपलब्ध होत असल्यामुळे अद्यावत ज्ञान मिळते. अभ्यासू मुलांचा ग्रुप तयार होतो, त्यामुळे कठीण विषयाबाबत चर्चा होते, त्यावर पर्याय काढून नवी दिशा मिळते असे फायदे विद्यार्थ्यांना होतात. शांततापूर्ण व आल्हाददायक वातावरणामुळे अभ्यासाचा मूड राहातो. ग्रंथांची, विचारांची देवाणघेवाण होते. गरजेनुसार विषय तज्ञांची व्याख्याने ऐकून विद्यार्थ्यांना प्रेरणा मिळते. अनेक यशस्वी विद्यार्थ्यांचे अनुभव ऐकल्यावर आत्मविश्वास वाढीस लागतो. आमच्या अभ्यासिकेमध्ये प्रत्येक विद्यार्थ्यांना स्वतंत्र बैठक व्यवस्था, वायफाय सुविधाही दिल्या असल्यामुळे विद्यार्थ्यांना त्याचा फायदा होतो. आजवर शेकडो विद्यार्थी या अभ्यासिकेच्या माध्यम तून मेहनत करून यशस्वी झाले आहेत, शासकीय सेवेत रूजू झाले आहेत, याचा अभिमान वाटतो.

प्रश्न : ग्रंथालयांच्या वाढीसाठी / सुविधांसाठी शासनाने काय करावे असे आपणास वाटते ?

उत्तर : १. ग्रंथालयांचा सर्वांथाने विकास साधायचा असेल तर शासनाने सकारात्मक विचार करणे आवश्यक आहे. पाहिले काम म्हणजे ग्रंथालयीन कर्मचारी वर्गासाठी सुधारीत वेतनश्रेणीचा अवलंब करावा. आज रोजंदारीवर काम करणारा

कामगार रोज ५०० रु ते ८०० रु मिळवतो. पण ग्रंथालयीन कर्मचारी तुटपूज्या वेतनावर काम करतो. एवढ्या कमाईवर कुटूंबाचा खर्च भागवू शकत नाही. त्यामुळे कर्मचारी वर्गास सुधारीत वेतनश्रेणी दिल्यास समाधानाने काम करेल. वेतनाचा प्रश्न सोडवणे महत्त्वाचे आहे.

२. आजही बरीचशी ग्रंथालये भाड्याच्या जागेत आहेत. त्यांना स्वतःच्या इमारती नाहीत. त्यासाठी शासनाने अतिरिक्त किंवा विनावापर असलेल्या इमारतींचा उपयोग ग्रंथालयांसाठी केला तर ग्रंथालये अधिक विकसीत होतील.
३. शिक्षण विभागामार्फत त्याअंतर्गत येणाऱ्या शाळा, तसेच शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी यांना सभासद ग्रंथालयाचे सभासद होण्यासाठी सक्तीचे करावे जेणेकरून मोबाईलच्या वापर कमी होउन हाती पुस्तक येईल.
४. ग्रंथालय कायद्यामध्ये सुधारणा करून इतर राज्यांप्रमाणे महाराष्ट्रतही ग्रंथालय कर लागू करून त्यामधून ग्रंथालयांचा सर्वांगीण विकास करणे शक्य आहे.
५. ग्रंथालयाची दर्जावाढ करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी आलेले प्रस्ताव लवकर मंजूर करावेत. ज्या ठिकाणी ग्रंथालये नाहीत, अथवा दर्जावाढ नसल्यामुळे विकासात्मक कार्यात अडचणी येतात.
६. प्रत्येक ग्रंथालयांचे दूसऱ्या ग्रंथालयाशी साखळी पद्धतीने जोडली गेल्यास अनेक पुस्तकांचे आदान प्रदान वाढेल, अनावश्यक खरेदी टाळता येईल. या सर्व आवश्यक गोष्टींची पूर्तता केल्यास ग्रंथालयांचा विकास होईल असे वाटते.

प्रश्न ग्रंथालय चळवळ वाढीस लागावी याविषयी आपले मत काय ?

उत्तर : तालूका ग्रंथालय संघ, जिल्हा ग्रंथालय संघ व राज्य ग्रंथालय संघ यांचा समन्वय असणे आवश्यक आहे. विकासात्मक वाटचालीत ग्रंथाच्या माध्यमातून शासनापर्यंत जाण्यासाठी पाठपुरावा करणे सोयीचे होईल. ग्रंथालय अधिवेशन, साहित्य संमेलने यामध्ये सर्वांना सामावून घेतल्यास चळवळ अधिक मजबूत होईल. ग्रंथालयांच्या गरजा, कर्मचारी वर्गाच्या अडचणी ग्रंथ खरेदी, नवीन दर्जा मंजूरी यासारख्या कामात मदत झाल्यास ग्रंथालय चळवळीस बळ मिळेल, व चळवळ वाढीस लागेल.

प्रश्न : वाचक वाढीसाठी राबवण्यात येणारे उपाय कोणते ?

आज प्रत्येक ग्रंथालयामध्ये वाचकसंख्या थोडी कमी झाल्याचे चित्र दिसते आहे. त्यामुळे वाचक वाढीसाठी नवनवीन पर्याय काढणे गरजेचे आहे. ग्रंथालयातील काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्याला वाचकांची आवड-निवड काय आहे, हे प्रथम विनाविलंब मिळाले की वाचकांचे समाधान होते. चांगल्या व तत्पर सेवेमुळे वाचक पुन्हा पुन्हा ग्रंथालयामध्ये येतो. ग्रंथालयातील सर्व वर्गातील प्रतिनिधी (शिक्षक, डॉक्टर, इंजिनियर, तांत्रिक कामगार, वैज्ञानिक) या क्षेत्रातील व्यक्ती ग्रंथ निवड समितीवर असायला हव्यात. प्रत्येक क्षेत्रातील जाणकार व्यक्ती त्यामुळे उत्तम व दर्जेदार ग्रंथ ग्रंथालयामध्ये घेण्यासाठी प्रयत्नशील राहतील व असे दर्जेदार ग्रंथ वाचण्यासाठी आपोआपच विद्यापीठातील प्राध्यापक, महाविद्यालयीन, शालेय विद्यार्थी नोकरदार, गृहिणी, बाल-वाचक अशा सर्वच गटातील वाचकवर्ग आल्यास ग्रंथालयामध्ये वाचक म्हणून येईल. परिसरातील सर्वच ग्रंथालये साखळी योजनेमार्फत जोडली गेली तर ज्याठिकाणी ग्रंथ नाहीत तेथे दूसऱ्या ग्रंथालयातील पुस्तके दिल्यामुळे गावातील वाचकवर्ग त्या ग्रंथालयाचा वाचक होईल. वयोवृद्ध/आजारी व्यक्तींनी घरपोच ग्रंथ सेवा दिली तर अशा वृद्धांसाठी वाचनाची गरेज भागेल शिवाय ग्रंथालयाचा

वाचकवर्ग वाढेल. हुशार, होतकर तरुणांना अधिक सक्षम होण्यासाठी थोरामोठ्यांची व्याख्याने आयोजित करावी. महिलांमध्ये आरोग्यविषयक जागरूकता वाढण्यासाठी शिबिरांचे आयोजन करावे. वेगवेगळे उपक्रम राबवल्यानंतर समाजामध्ये सजगता वाढते, सर्वकाळ माहिती ग्रंथालयामध्ये, पुस्तकांमध्ये मिळते, हे लक्षात येईल व वाचकवर्ग वाढत जाईल.

लहान मुलांसाठी ठळक अक्षरातील चित्रमय पुस्तके ग्रंथालयामध्ये ठेवावीत. सुरुवातीला मुलांना पुस्तके हातात द्यायला शिकवावे. गोष्टी सांगायला, चित्रे दाखवावीत, नंतर हळूहळू वाचन कौशल्य यावर भर देणे आवश्यक आहे. ग्रंथालयांनी शाळेतील एखादा मोकळा तास ठरवून मुलांना या पुस्तकांची माहिती द्यावी, स्पर्धा घ्याव्यात, बक्षीसेही द्यावीत. त्यामुळे त्यांना आनंद होईल. हळूहळू हीच मुले स्वतःहून पुस्तकांची मागणी करतील. पर्यायांने बालवाचक वाढतील.

मॅडम धन्यवाद!

आपण आम्हाला आपल्याशी संवाद साधण्याची संधी दिलीत त्याबद्दल कमला महाविद्यालय व मराठी विभाग यांच्या वतीने मी आपणाला धन्यवाद देते. आपल्याला व आपल्या करवीर नगर वाचन मंदिर या ग्रंथालयास पुढील वाटचालीसाठी शुभेच्छा..!

कुसुमच्या दोन परीक्षा

(कथा)

कु. भक्ती मंगेश उतरंडे : बी.ए. भाग - १

आपल्या कपाळावरील निथळलेला घाम साडीच्या पदराने पुसत, कोणत्या तरी आंतरिक प्रेरणेने भारावलेली ती आई. मोठ्या धैर्याने आपल्या मुलीला म्हणाली, “कुसुम, माझा तुझ्यावर पूर्ण विश्वास आहे, हे तू करू शकतेस. यासाठी तू वर्षभर कष्ट उपसले आहेत. तू आता हार मानू शकत नाहीस.”

आता वॉर्डमध्ये फक्त श्वाच्छोशवासाचाच आवाज होता. आईचे बोलणे ऐकून ती भिंतीच्या कोपऱ्याकडे बघत विचार करू लागली. आपण आठ महिन्यांपूर्वीच बारावीचा प्रवेशअर्ज भरून आलो होतो. किती उत्साहाने मी बारावीच्या परीक्षेची तयारी करत होते. एकदम माझ्या पोटात दुखू लागले, असे ३ दिवस गेले. शेवटी दवाखान्यात गेल्यावर तपासणी केल्यावर डॉक्टर म्हणाले की, “तिच्या पोटात गाठ आहे. पण ती अजून छोटी असल्यामुळे काळजीचे कारण नाही.” मी काही गांभीर्याने घेतलेच नाही.

कॉलेज सुरू होण्याच्या एक दिवस आधी एक दिवस. मी दुपारी आनंदात माझे दफ्तर भरत होते. उद्या मी कॉलेजमध्ये जाऊन काय-काय करणार याविषयी आईबरोबर गप्पा मारत होते. बाबा काम करून आल्यामुळे थकून झोपलेले होते. दुपारी झोपत असताना ते कधीच डोक्याखाली उशी घेत नसत, तर

हात डोक्याखाली घेऊन ते झोपले होते आणि एकदमच मोठमोठ्याने घोरण्याचा आवाज येऊ लागला. तो आवाज बाबांकडून येत होता, ते जोरजोरात हात व पाय हलवत होते, दातांखाली जीभ आल्यामुळे त्यांच्या तोंडातून रक्त येत होते. मी किती वेळा “बाबा, बाबा” म्हणून हाक मारली, पण व्यर्थ. जेव्हा ताबडतोब मोठ्या दवाखान्यात नेल्यावर कळले की, बाबांना फिटस्चा त्रास सुरू झाला होता. मी आणि आई हे सुन्न होऊन ऐकत होता. त्याही परिस्थितीवर मात करून आम्ही पुन्हा नव्याने जीवन जगण्याचा प्रयत्न करत होतो.

मी कॉलेजमध्ये एक हुशार, साधी व सरळ स्वभाव असणारी आणि मन लावून शिकत असल्यामुळे सर्व शिक्षक मला अभ्यासात मदत करत होते. शिकवल्यावर प्रत्येक वेळी ‘कुसुम, तुला आज शिकवलेले समजले ना? काही शंका असतील तर सांगत जा?’ असे विचारात होते. एखादी शंका विचारली की, मला ती संकल्पना समजूपर्यंत सांगत होते. दिवस एकदम आनंदात आणि अभ्यासात जात होते.

आता आमचे कॉलेज संपत आले होते. सगळ्या शिक्षकांच्या माझ्याकडून जास्तीत जास्त गुणांच्या अपेक्षा होत्या. त्यांचा माझ्यावर जास्त विश्वास होता

आणि मला त्यांच्या विश्वासावर पूर्ण विश्वास होता. त्यामुळे मी जुने सर्व विसरून नव्या जोमाने अभ्यास करत होते. पहाटे चार वाजता उठून अभ्यास करण्याची प्रेरणा, याच विश्वासातून मला मिळाली होती. दिवसेंदिवस माझ्या अभ्यासात मी प्रगती करत होते. लहानपणापासून माझ्या आईवडिलांना मला कधीच सांगावे लागले नाही की, 'बाळ, अभ्यास कर.' उलट खूप तास सलग अभ्यास केल्यावर ते म्हणत, 'खूप झाला अभ्यास, ते राहू दे, जा जरा टी.व्ही बघ जा.'

बघताबघता परीक्षा जवळ आली. मी आता पूर्ण लक्ष देऊन फक्त अभ्यासच करत होते. खूप शिकायचे असून ही न शिकता माझ्याच वयात घराची जबाबदारी घेणारी आई आणि अगदी पाचवीत घरातील बेताची परिस्थिती पाहून लहान वयातच घराची जबाबदारी आपल्या खांद्यावर घेणारे माझे वडील यांनी मला अभ्यास करण्यास प्रोत्साहन दिले, त्या कालावधीत घरातील एकही काम त्यांनी मला करू दिले नाही. छान तयारी करून पहिले दोन पेपर मी अगदी व्यवस्थित लिहून आले.

यानंतर तिसरा पेपर सात दिवसांनी होता. त्यामुळे मी रोज उजळणी आणि सराव करत होते. बरोबर पाचव्या दिवशी माझ्या पोटात भयानक दुखू लागले, हे अगदी अनपेक्षितच होते. मला मधून मधून असा त्रास व्हायचा आणि काही तासातच थांबायचा म्हणून मी काही एवढे लक्ष दिले नाही. मात्र दुपारी मला एकदमच पोटात मुरडल्यासारखे जोरात दुखू लागले. मला दरदरून घाम फुटत होता. भयानक अस्वस्थ वाटू लागले. जेवण तर सोडाच पाणी पिले तरी उलटी होऊ लागली. मी वेदनांनी तळमळत होते आणि रडत होते. मला या अवस्थेत बघून माझी आई रडू लागली अन् तिला तशी बघून मी स्तब्धच झाले. जी आई

जीवनात एवढी संकटे आल्यावर ही कधी रडली नाही, आज मात्र तिला माझ्या वेदना असह्य वाटत होत्या. काय विशाल मातृप्रेम होते ते.

आम्ही लगेच दवाखान्यात गेल्याबरोबर तपासणी केल्यावर त्यांनी सांगितले की, "आताच्या आता शस्त्रक्रिया करावी लागेल नाही तर...." माझ्या पायाखालची जमीनच सरकली होती. माझे आई आणि बाबा तर बधिर झाल्यासारखे ऐकत होते. शेवटी शस्त्रक्रिया पूर्ण तीन तास चालली. मला सगळे हरवल्यासारखे वाटत होते.

कुसुमची शस्त्रक्रिया होण्याआधीच तिची आई डॉक्टरांना म्हणाली होती की, "ती परवाची परीक्षा देणारच आहे. कसे तरी करून तिला फक्त बरी करा." बाकी सगळी आईला 'माघार घे' म्हणून सांगत होते, पण ती फक्त तिच्या मनाचा आवाज ऐकत होती. तिला कुसुमचे उज्ज्वल भवितव्य साकारायचे होते.

त्याच आई-वडिलांनी स्वतःला सावरून तिला आधार दिला. तिने पुढील पेपर देण्याचे निश्चित केले. कुसुम बेडवर झोपूनच अभ्यास करत होती, परीक्षेची तयारी नव्या उत्साहाने ती करत होती. तिची जिद्द बघून सर्व नसेंस् तिचे कौतुक करत होत्या, तिला प्रोत्साहन देत होत्या.

परीक्षेचा दिवस उजाडला, शस्त्रक्रियेच्या वेदनांमुळे कुसुमचा चेहरा कोमजलेला होता. तीन दिवस काहीही न खाल्यामुळे तिचा आवाज बारीक झाला होता. सलाईन टोचून -टोचून तिचा उजवा हात सुजला होता. पण तिची इच्छाशक्ती दुर्दम्य होती. तिची संपूर्ण तयारी झाली होती. सर्वात महत्वाचे म्हणजे तिच्या आई-वडिलांची तिला मजबूत साथ होती.

तिच्या पोटावर चार टाके अजून ही नवे असल्यामुळे तिला चालताना वेदना होत होत्या. पण दोन्ही बाजूने आई-वडील सांभाळायला असल्यामुळे तिच्या तोंडावर आत्मविश्वासाचे अविश्वसनीय तेज होते. या बिकट अवस्थेतच तिने राहिलेले सर्व पेपर पूर्ण तयारीने दिले.

निकाल लागण्यासाठी अजून तीन महिने होते, त्या कालावधीत ती स्वतःला तयार करत होती, पूर्वीसारखे किंबहुना त्याहून ही उत्तम. म्हणतात ना, इच्छाशक्ती मजबूत असेल तर माणूस कोणत्याही आजारावर मात करू शकतो.

निकालाचा दिवस उगवला. घरात चर्चा होती ती फक्त कुसुमच्या निकालाची. सर्वांना हुरहुर लागली होती आणि काय निकाल लागला. कुसुम पूर्ण जिल्ह्यात बारावीमध्ये पहिली आली होती. दुसऱ्या दिवशी वर्तमानपत्रामध्ये ही बातमी छापून आल्यावर तिच्या आई-वडिलांच्या डोळ्यात आनंदाचे अश्रू जमा झाले होते. तिच्या प्रत्येक शिक्षकांना अपरिमित आनंद झाला होता.

यानंतर कुसुमचा अनेक वेळा मोठमोठ्या मान्यवरांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आले. त्यावेळी तिच्या आई-वडिलांच्या डोळ्यांत तरळणारे आनंदाश्रू त्यांच्या निस्सीम प्रेमाची साक्ष देत होते आणि अभिमानाने फुललेली त्यांची छाती आपल्या धाडसी मुलीला आशीर्वाद देत होती.

शहरात 'दिव्याखाली अंधार' प्रमाणे, श्रीमंतांचे मोठमोठे बंगले, अपार्टमेंट्स असतात. अशातच गरीब आणि मध्यमवर्गीय रोज जीवनाशी संघर्ष करत आपले अस्तित्व या गतिमान जगात टिकवण्याचा प्रयत्न करत असतात. या संघर्षात कुसुम तिच्या आईवडिलांसाठी आनंदाचा प्रकाश देणारी पणती बनली होती.

एक जिप्सी....

एक जिप्सी मनात दडून बसला आहे.

तुम्हाला तो शोधायचं आहे.

जिप्सी म्हणे आशा निराशा,

यश, अपयश, जिद्द, धडपड

सर्व काही तो आहे

आपली इच्छा म्हणजे तो जिप्सी आहे

तुम्हाला तो शोधायचं आहे

जिप्सीला कोणती गोष्ट अशक्य आहे

त्याला तर सर्व काही शक्य आहे.

अनेक दुःख आपल्या वाट्याला येतात,

ते सहन करण्याची शक्ती देतो.

ते सहन करण्याची शक्ती देतो

अथांग प्रयत्नांतून, कष्टामधून

यश मिळण्याची जिद्द

त्याच्यामध्ये आहे.

अनेक वेळी अपयशातून यश

मिळवून देणारासुद्धा तोच आहे.

तो एक ठिकाणी स्थिर नाही,

ना शांत नाही,

तो खरा भटका आहे.

एक जिप्सी मनात दडून बसला आहे

तुम्हाला तो शोधायचं आहे.

कु. मानसी रामदास कलामते

बी. ए. भाग - १

सोशल मिडीया - एक मृगजाळ

(वैचारिक लेख)

कु. अनन्या आनंद जाधव : बी.ए. भाग १

**आऊट डेटेड झालाय आयुष्य
स्वप्नही डाऊनलोड होत नाहीत,
संवेदनांना व्हायरस लागलाय
दुःख सेंड करता येत नाही.**

सोशल मिडीया हा आज जणू परवलीचा शब्द झाला आहे. सोशल मिडीयाच्या वेगवेगळ्या प्लॅटफॉर्मने आज जग मानवाच्या मुठीत आले आहे, हे तेवढेच खरे आहे. मानवी जीवन आज या मीडियाने व्यापून टाकले आहे. आजच्या युगात सोशल मीडिया लहानांपासून मोठ्यांपर्यंत सर्वांच्याच जीवनाचा भाग आहे. सोशल मीडियाने जगाच्या पाठीवर कुठेही दूरवर असणारी व्यक्ती जवळ आली परंतु सोशल मिडीयामुळे आपल्या जवळची व्यक्ती तर दूर जात नाही ना? याचा नक्की विचार केला पाहिजे. मनुष्य आज या सोशल मीडियाच्या जाळ्यात इतका अडकला आहे की तो मोबाईल शिवाय जणू काही जगूच शकत नाही.

हल्लीच्या या युगात

आज फार मोठा बदल झालाय,

अन् या मोबाईलमुळ

व्हायरस आजार आलाय

जर राजे व महाराजांच्या काळात मोबाईल असता तर त्यांचे बालपण मोबाईलच्या विळख्यात अडकले असते. त्यांनी लहानपणी दानपट्टा चालवणे, घोड्यावर प्रवास करणे, तलवार चालवणे इत्यादी गुण अवगत केले होते आणि तेच जर मोबाईल असता तर आजच्या पिढीसारखे व्हाट्सअप, फेसबुक, गेम्स यातच मग्न राहिले असते. मग आपला इतिहास रचला असता का? तर नाहीच ना!

आत्ताच्या पिढीत तर बालवाडीतील मुलाला सुद्धा माहिती आहे की, मोबाईल कसा हाताळावा. हेच तर वय असत खेळण्याच, मज्जा करण्याच जर बालपणापासूनच ही सवय लागली तर ते खूप वाईट ठरेल जस जसे आपण मोठे होऊ तेव्हा आपण देवाला म्हणू की, "बालपण देगा देवा" म्हणूनच म्हणजे लहानपणापासून ही सवय मुलांना लागू देऊ नका. आधी असे म्हणत होते की, "मुले ही देवाघरची फुले", पण आता असे म्हणायची वेळ आली आहे की, "मुले हीच मोबाईलची खरी घरे".

मला असे वाटते की आजचा हा मोबाईलच जणू काही आपले आजी-आजोबा आहेत. कसे सांगते हं, आधी आपले आजी-आजोबा आपल्याला कोडी, गोष्टी, अंगाईगीते सांगायचे पण आता त्यांची जागा

ह्या मोबाईलनेच घेतली आहे. कारण जर लहान मूल रडत असेल तर त्याची आई त्याला मोबाईलवर गोष्टी लावून देते मग काय मोबाईल हातात आला म्हणून ते बाळही रडायचे थांबते म्हणूनच म्हणते मोबाईल हेच आपले आजी-आजोबा आहेत.

मोबाईल जेव्हा तेव्हा हातामधी

खुळखुळ्यागत दिसतोय

कुठलाबी बघावा माणूस

त्या माकडावाणी दिसतोय.

मोबाईलच्या गरजेचं रूपांतर व्यसनात कधी झालं हे आपल्यालाच कळत नाही. लहानांना त्याची सवय होऊ लागली तर तरुण पिढीवर त्याचे थेट दुष्परिणाम दिसत आहेत. सोयीपेक्षा हा मोबाईल आपलं जगणेच हैराण करून सोडताना दिसतोय.

कधी माणसात आल की

नुसतं टुकूटुकू बघतयं,

बोटावर बोट आपटीत

मनातल्या मनात हसतय.

साधा फोनही जेव्हा मागील काळात नवलाईची गोष्ट होती तिथे आता दोन वर्षांच्या मुलालाही मोबाईलवरचे ॲप्स चालविता येतात. यात काही नवल राहिले नाही. जितके फायदे तितकेच तोटेही मोबाईलचे लहान मुलांच्या आयुष्यात घर करून बसले आहेत. पूर्वी शाळेतून घरी आल्यावर दप्तर टाकून कधी एकदा हातपाय धुऊन, खाऊ खाऊन अंगणात खेळायला जातोय अस व्हायचं परंतु आता त्या अंगणाची, मैदानाची जागा मोबाईल स्क्रीनने घेतली आहे. याचा वाईट परिणाम मुलांच्या मनावर व शरीरावर अप्रत्यक्ष होताना दिसत आहे. मैदानी खेळ

सुटल्याने मुले व्यायामाला जास्त महत्त्व देत नाहीत. कोटी, बुद्धिबळ, नवा व्यापार, सापशिड्यांसारखा मनोरंजक व बौद्धिक खेळांची जागा मोबाईलवर डोक्याने चालणाऱ्या गेम्सने घेतली आहे. त्याचा परिणाम मुलांच्या बुद्धीच्या विकासावर व कल्पकतेवर होऊन मुलांची चंचल वृत्ती वाढीस लागत आहे. गोष्टीची पुस्तके कालबाह्य ठरून मोबाईलवर कथा वाचल्या, पाहिल्या जातात. त्यामुळे ते पुस्तकांचे सुगंधी स्पर्श अनुभव मुक्त होत चालले आहेत. उलट मोबाईल स्क्रीनमुळे डोक्यावर व रेंजेसमुळे शरीरावर घातक परिणाम होण्याची शक्यता वाढीस लागली आहे. काळानुसार गरजा ही बदलत असतात. पण त्यावर कंट्रोल ठेवला नाही आणि म्हणूनच ह्याचा योग्य उपयोग न होता मुले गेम्स, चॅटिंग आणि रिल्स पाहणे यासारख्या गोष्टींमध्ये स्वतःला झोकून देतात.

आईवडिलांनी मोबाईल काढून घेतल्यामुळे हरियाणातील चौथीतल्या मुलाचा हाताच्या नसा कापून घेऊन आत्महत्येचा प्रयत्न अलीकडेच प्रसिद्ध झालेली ही बातमी या प्रकरणात तो मुलगा वाचला पण इतक्या क्षुल्लक गोष्टीवरून इतक्या टोकाला जाण्याचा विचार चौथीतल्या म्हणजेच साधारण नऊ-दहा वर्षांच्या मुलाच्या डोक्यात येतो तरी कसा? आपल्या आसपास आपण अशी मोबाईलच्या अतिवापराची अनेक उदाहरणे बघू शकतो.

अरे स्मशानभूमीत गेलो तरी

व्हॉट्स ॲप असत छळत,

हा असतो त्याच्याच धुंदीत

ते जळणार असत जळत

खरंच ह्या मोबाईल व लॅपटॉपने मुलांना वेळेच्या आधीच मोठं केलयं. कस आणि कुठे कंट्रोल

करायचं बरं? आता काय बोलणार? अवघड झाल्यं सगळं अहो जिथे आईवडीलच चॅटिंग आणि गेम्समध्ये गुंग असतील तर ते मुलांना तरी काय समजवणार. त्यांनाच जगाच भान नसेल तर हे चांगलं की वाईट हे मुलांना तरी कस सांगणार? पुढच्या पिढीच्या भवितव्याची तर काळजीच वाटते.

तुकाराम महाराजांची त्यांच्या एका अभंगातून सांगितले होते की, सोन्याच्या कळसात मद्य आणि मातीच्या घड्यात अमृत यापैकी कशाची निवड कराल? हे आता आपणच ठरवलं पाहिजे. नकारात्मकतेचा व वाईटाचा त्याग करून सकारात्मकतेचा व चांगल्याचा स्वीकार केल्यास युवकांना सोशल मिडियावर मुक्त संचार करण्यास हरकत नाही.

आईबाबा आहेत फोनवर बिझी,

अन् हे आयुष्य सर्वासाठीच झालय इजी.

आईबाबा माझ्याशी कट्टी करू नका,

अन् मोबाईल हीच तुमची मुलगी मानू नका,

मोबाईल नाही माझा शत्रू,

पण त्याला मित्र तरी कसा करू

सोशलमिडियाच्या मृगजाळात अडकले

माझे आयुष्य,

पण माझ्या भावाला

मोबाईल शिवाय देईन कायपण.....

सारं काही

बाईच झाली

कुणाची ती आई झाली,

कुणाची ती ताई झाली,

कुणाची ती दाई झाली,

कुणाची ती नवराई झाली

शिवरायांची ती जिजाई झाली,

भीमरावांची ती रमाई झाली,

अनाथांची सिंधुमाई झाली,

लेकीबाळीची सावित्री बाई झाली,

सारं काही बाईच झाली....

विश्वाच्या विधायत्याची रखुमाई झाली,

रामाची सीताई झाली,

कृष्णाची राधाबाई झाली,

इतिहासात अमर ती मैत्रियी झाली,

सारं काही बाईच झाली....

बाळासाठी अंगाई झाली,

घरासाठी अन्नपूर्णा झाली,

संकटांसमोर ती ढालही झाली,

नडलच कुणी तर तलवारही झाली,

सारं काही बाईच झाली

सारं काही बाईच झाली...खरं....

सारं काही होऊन सुद्धा

बाई कुणाला कळलीच नाही...!

कु.सेजल सत्यवान गावडे

बी. ए. भाग - १

आला आषाढ श्रावण

(ललित लेख)

कु. सेजल सत्यवान गावडे : बी.ए.भाग १

आषाढ हा महिना हिंदू पंचागानुसार आणि भारतीय सौरवर्षानुसार येणारा चौथा महिना असून त्याच्या पाठोपाठ येणारा श्रावण हा महिना सौरवर्षानुसार पाचवा महिना आहे तर वर्षा ऋतूतील आषाढ हा दुसरा तर श्रावण हा तिसरा महिना होय. खरी परिस्थिती पाहता आजच्या युगात मराठी महिन्यांची ओळख आपल्याला फार कमीच असते किंबहुना नसतेच. याची फार खंत वाटते. पिढ्यान्पिढ्या मराठी महिने नक्षत्रांवर चालत आलेली संस्कृती आजच्या नवीन युगात प्रामुख्याने इंग्रजी वर्षाचा वापर करत आहे. तरीही आपण मराठी महिन्यांची ओळख करून घ्यायला हवी.

आषाढ महिन्याला हिंदू धर्मात विशेष महत्त्व आहे ही गोष्ट आपल्याला फारशी ठाऊक नसते. आषाढ महिन्यात केल्या जाणाऱ्या पूजा, होम-हवन हे फलदायी ठरतात अशी मान्यता आहे. तसेच वर्षा ऋतूतील पावसाची सुरुवात प्रामुख्याने आषाढात होते.

आषाढातील शुद्ध पौर्णिमेच्या आसपास येणाऱ्या पूर्वाषाढा किंवा उत्तराषाढा या नक्षत्रांवरून या महिन्याला आषाढ हे नाव मिळाले. तसेच या महिन्याला 'आखाड' असेही म्हटले जाते. आषाढ हा महिना आजच्या पिढीला केवळ आषाढी

वारीमुळे माहीत असावा. संपूर्ण महाराष्ट्रात प्रसिद्ध असलेली असलेली आषाढातील पंढरीची वारी म्हणजे महाराष्ट्राच्या धार्मिक सोहळ्यातील कंठमणीच होय.

मृगाचा पाऊस चांगला झाला की शेतकरी पेरणीची कामे उरकून पायीवारीच जाण्यास निघतो. लाखोंच्या संख्येने भाविक साधारणतः महिन्याभराची पायी वारी करत पंढरपूरला पोहचतात तो दिवस असतो. आषाढातील 'देवशयनी एकादशची' या दिवशी पंढरीतील विठ्ठलाचे दर्शन घेत भाविक, संत मंडळीची पायीवारी पूर्ण होते. वारीची सांगता होते. त्याचबरोबर आषाढ महिन्यात संत नामदेव, संत जनाबाई, संत सावतामाळी या थोर संतमंडळीच्या पुण्यतिथीही असतात याची माहिती आपल्याला फार थोडी असते.

आषाढातील शुद्ध नवमीला 'कांदे नवमी' साजरी करण्याची पद्धत आहे या दिवसापासून सुमारे चार महिने म्हणजेच कार्तिकी शुद्ध एकादशी पर्यंत कांदा, लसूण, वांगी व मासांहार वर्ज्य केला जातो. यामागे एक शास्त्रीय कारण देखील आहे. कधी-कधी पाऊस हा नवरात्रापर्यंत अथवा दिवाळीपर्यंतही पडतो. या महिन्यात फारसे सूर्याचे दर्शन होत नसल्याने आपली पचनशक्ती क्षीण होते. वरील पदार्थ पचनासाठी

जड व वातूळ असल्याने त्याचे पचन नीट होत नाही त्याचा शरीराला त्रास होतो म्हणून महाराष्ट्रात कांदे नवमी आधीच कांदा व लसूण भरपूर घालून पदार्थ तयार करण्याची पद्धत रूढ आहे. इंटरनेटच्या युगात आपण कितीही पुढारलो तरी पिढ्यान्पिढ्या चालत आलेले हे विज्ञान आपण शिकू शकलो नाही. याचे फार वाईट वाटते.

त्याचबरोबर आषाढ महिन्यातील अजून एक महत्त्वाचा दिवस म्हणजे 'गुरुपौर्णिमा' होय. या दिवशी आपल्या गुरूंची आदराने पूजा केली जाते हा दिवशी महर्षी व्यास यांचा जन्मदिवस असतो. महाभारतकार व्यासांच्या जन्मदिवसामुळे या पौर्णिमेस 'व्यासपौर्णिमा' असे देखील म्हणतात. तसेच पुराणामध्ये याच कालखंडात महाभारताची रचना केली असे वर्णन आहे.

आषाढ हा महिनादेखील निसर्ग सौंदर्याने परिपूर्ण असा महिना आहे याचे वर्णन करताना कवी. बा.भ.बोरकर म्हणतात,

'२ थांब जरा आषाढ घना.....

बघू दे तुझी दिठी भरून करुणा....'

या त्यांच्या कवितेमध्ये आषाढातील निसर्ग सौंदर्याचे वर्णन हे मन मोहून टाकणारे आहे. धार्मिक महत्त्वाबरोबरच आषाढ महिना निसर्गसौंदर्यासाठी तितकाच सुंदर आहे असे मला वाटते बरसणाऱ्या पावसामुळे हिरवेगार डोंगर, शेती ग्रीष्माच्या उकाड्यानंतरचा हवेत घोंगावणारा वारा मनाला, धरणीमातेला प्रसन्न करतो. शेतात औत धरली जातात, सोनचाफा, जाई-जुईचा सुगंध सगळीकडे दरवळतो आणि अशातच चाहूल लागते ती श्रावणाची मनाच्या पटलावर बालकवींचे शब्द रेंगाळू लागतात...

"श्रावण मासी हर्ष मानसी

हिरवळ दाटे चोहीकडे

क्षणात येते सर सर शिरवे

क्षणात फिरुनी ऊन पडे"

खरंच निसर्गाची काय किमया आहे जे रंग आपण कृत्रिमरीत्या कधीच तंतोतंत साकारू शकत नाही अगदी महिना-महिनीचे वर्षाचे संशोधन कामी येत नाही तिथे हा जादूगार ते अगदी क्षणात पालटून टाकतो.

आषाढात हिरव्याकंच देखाव्याने नटलेली सृष्टी श्रावणसरींनी आणखीच खुलून दिसते. त्यातच सोनसळी रवी डोकावतो आणि पाहणारा मान हरवून बसतो. श्रावण महिना मनाला भुरळ घालणारा आहे. ज्या कवीचे मन कधीच थाऱ्यावर नसते अशा शेकडो कवींनी या श्रावणाला भुलून कितीतरी सुंदर कविता रचल्या आहेत.

श्रावणात मराठी सणांना खऱ्या अर्थाने सुरवात होते. श्रावण महिन्याच्या पौर्णिमेस चंद्र श्रवण नक्षत्रात असल्याने ह्या महिन्याला 'श्रावण' असे नाव मिळाले. सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे हा महिना हिंदू तसेच जैनधर्मासाठी अत्यंत पवित्र महिना मानला जातो या महिन्यात भगवान शंकराची अत्यंत भक्तिभावाने पूजा केली जाते तर प्रत्येक श्रावण सोमवारी उपवास, व्रत-वैकल्य केले जाते.

श्रावणात येणारा पहिला सन म्हणजे शुद्ध पंचमीला येणारी 'नागपंचमी' होय. नागपंचमी महाराष्ट्रातील प्रत्येक भागात विविध पद्धतीने 'प्रथेप्रमाणे' साजरी केली जाते. मी कोकणातील असल्याने लहानपणापासून पाहिलेली दरवर्षी घरात पुजल्या जाणाऱ्या नागाची मूर्ती आजही आठवते.

कोकणात गणेशोत्सव प्रत्येक घरात साजरा केला जातो पण ज्या घरात नागाची पूजा केली जाते पण ज्या घरात नागाची पूजा केली जात नाही त्या घरात गणपतीची मूर्तीही पुजली जात नाही या प्रथेवरून एक गोष्ट नक्की कळून येते की साप हा शेतकऱ्याचा मित्र असल्याने जर त्याला मान मिळत नसेल त्याची पूजा होत नसेल तर तुम्ही देवाला तरी का आळवावे याची जाण आपल्या पूर्वजांना होती यांची कल्पना येते.

श्रावणातील वद्य अष्टमीला श्री कृष्णाचा जन्म झाला म्हणून या दिवशी श्री कृष्ण जन्माष्टमी साजरी केली जाते तर वद्य नवमीला गोपाळकाला म्हणजेच दहीहंडी साजरी करण्याची पद्धती रूढ आहे. त्यानंतर येणारा महत्वाचा सण म्हणजे 'नारळी पौर्णिमा'जी श्रावणातील पौर्णिमेला येतो या दिवशी समुद्रकाठचे लोक कोळी समाज अथवा समुद्रातील व्यवसायाशी निगडीत इतर लोक 'वरुणराजाप्रति' समुद्रात नारळ अर्पण करतात याच दिवसापासून वर्षा ऋतूत बंद असलेली मासेमारी सुरू होते. तसेच ज्या लोकांच्या रोजच्या जेवणात नारळ असतो असे लोक या दिवशी नारळीभात आणि अनेक गोड पदार्थ बनवतात.

'नारळी' पौर्णिमे दिवशीच बहीण आपल्या भावाला राखी बांधते हा सण महाराष्ट्रात रक्षाबंधन तर इतर राज्यांमध्ये वेगवेगळ्या नावाने साजरा होतो. तसेच श्रावणात अनेक पूजा-विधी केल्या जातात. उदा, सत्यनारायण पूजा असा हा श्रावण निसर्गसौंदर्याबरोबरच सणासुदीचा महिना म्हणूनही प्रचलित आहे.

आज आपण काळात ओघात पुढे जाता-जाता आपल्या संस्कृती रूढी, परंपरा मागे टाकत आहोत. प्रत्येक रूढीमागे काही शास्त्रीय कारण असते जसे श्रावणात मांसाहार वर्ज्य केला जातो कारण या काळात पचनशक्ती क्षीण तर असतेच परंतु

प्राण्यांनाही विविध आजार उद्भवतात यामुळे शरीरास हानी होऊ नये यासाठी मांसाहार वर्ज्य केला जातो या गोष्टी आपल्याला कितपत ज्ञात आहेत यासाठी आपल्याला मराठी महिने वर्ष एवढेच नाही तर संपूर्ण रूढी-परंपरांची माहिती असायला हवी.

पर्यावरणाच नाश

उजाड झाली जंगले
नी उजाड झाली शेती
रासायनिक खते आली
हरवले पिकवरचे मोती
मोठमोठाल्या इमारतींनी जागा पुरली नाही
लाखो झाडे तोडली म्हणून ऑक्सीजन उरला नाही
प्लॉस्टिकच्या विळख्यात नदी-सागराचा प्राण कोंडला
पाप बिचाऱ्या जनावरांच्या जिवाचाही खेळ मांडला
निसर्गाला बेड्या ठोकत माणसाचे
सान्या सृष्टीचा खेळ हातात घेतला
सारे फासे उलटे पडले
पर्यावरणाला घातक सारे काही घडले
वरून देवतेचा राग अनावर
पाऊस कधी व्हावा हेही त्याच्याच मनावर
सुर्यदेवताही कोपली
आणि त्या आगीत होरपळून धरणीमाता तापली
इतके सारे घडून सुद्धा माणूस जागला नाही
शेवटी काय झोपलेल्या उठवता येत हो
झोपेचं सोंग घेतलेल्या नाही.

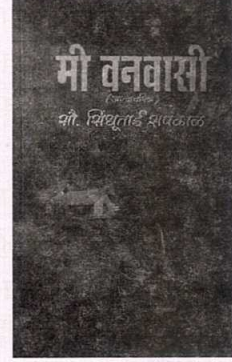
कु. सेजल सत्यवान गावडे

बी. ए. भाग - १

मी वनवासी

(ग्रंथ परीक्षण)

प्राजक्ता संदिप साळोखे : बी. ए. भाग - १

आपल्या भारत देशाला अनेक समाजसुधारक स्त्रिया लाभल्या आहेत. त्यापैकी एक वेगळं व्यक्तिमत्त्व म्हणजे 'सिंधूताई सपकाळ' होय. अनेक अन्यायग्रस्ताची, दीनदुबळ्यांची, भुकेल्यांची आणि अनाथांची माय' म्हणून त्यांना सर्वत्र ओळखले जाते.

मी वनवासी या आत्मचरित्रात सिंधूताई सपकाळ यांनी त्यांच्या आयुष्यातील खडतर प्रसंगांचे वर्णन केलेले आहे. वनवासी या शब्दाचा अर्थ एक तर वनात वास्तव्य करतो किंवा ज्याला जगाच्या पाठीवर कुणीही नाही अशा व्यक्तीला वनवासी समजले जाते. पण त्यांनी अनेक मुलांना वनवासातून मुक्त केले. आपण ज्या भागात जन्मलो त्या मातीशी असलेले आपलं नात विसरायचं नाही असे त्यांचे मत होते. त्यांनी अनेक सामाजिक संकटांना सामोरे जावे लागले. त्यांना त्या संकटांचा सामना कसा केला, त्यातून आयुष्याची नव्याने उभारणी कशी केली याविषयी माहिती या पुस्तकामध्ये सोप्या शब्दात मांडली आहे.

हे पुस्तक वाचल्यावर जाणवत की सिंधूताईच जगणं हे स्वतःसाठी कधीच नव्हतं त्या समाजातील गरिबांचे, आदिवासींचे अश्रू पुसत त्यांच्यासाठी काहीतरी करण्याची तळमळ ही त्यांच्या कार्यात दिसून येते. वैयक्तिक आयुष्यातील दुःखाचा डोंगर बाजूला

सारत दुसऱ्यांसाठी आयुष्य वेचणाऱ्या सिंधूताईच व्यक्तिमत्त्व पुस्तकाच्या माध्यमातून आपल्याला कळते.

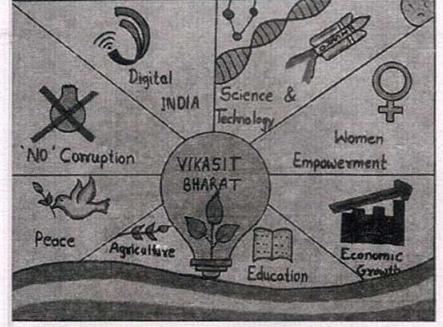
सिंधूताईच्या मनातील समाजाविषयीचे प्रेम, जिव्हाळा, आत्मीयता आणि सामाजिक बांधीलकी ही गुणवैशिष्ट्ये या पुस्तकातून दिसून येतात. विशेषता त्यांनी आदिवासी ग्रामीण भागातील लोकांसाठी काम केले. जीवन कस जगाल, संकटाचा सामना कसा करावा, संयम कसा बाळगावा यातून आयुष्याकडे नव्याने पाहण्याची प्रेरणा मला या पुस्तकातून मिळाली.

माझ्या कल्पनेतील विकसित भारत

(चिंतनपर लेख)

कु. भक्ती मंगेश उतरंडे : बी. ए. भाग - १

**“भारत आता प्रगतिपथावर वाटचाल करत आहे,
आंतर व बाह्य शत्रूंशी तो निकराने लढत आहे.
आमचा भारत पूर्ण आत्मनिर्भर होणार आहे,
लोकसंख्यावाढीचा दर कमी करणार आहे.
भारतात तंत्रज्ञानाचा वापर करून विकास होत आहेत,
गावे देखील शहराप्रमाणे विकास होत आहेत.
नक्कीच भारत करेल जगाचे नेतृत्व,
सिद्ध करून कर्तृत्व आणि दाखवून दातृत्व.”**

अशा सद्यः स्थितीतील भारत माझ्या कल्पनेतील विकसित भारत बनत आहे. माजी राष्ट्रपती भारतरत्न डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांचे स्वप्न होते की, भारत २०२० मध्ये महासत्ता बनेल. नक्कीच आपल्याला ते अजून ही शक्य झालेले नाही. पण प्रत्यक्षात माझ्या कल्पनेतील विकसित भारत नक्कीच साकार होईल पण यासाठी समाजातील प्रत्येक घटकाने आपले योगदान देणे आवश्यक आहे.

आता भारत हा सर्वांत मोठा लोकशाही असणारा देश आहे, पण माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतात एक आदर्श लोकशाही व्यवस्था असेल. जेथे एक ही मत काही रुपयांसाठी अथवा काही मांसाहारी थाळींसाठी अजिबात विकले जाणार

नाही. प्रत्येक मतदार खऱ्या अर्थाने मतदान करेल. तेथे कोणत्याही पक्षाचा कोणताही राजकीय नेता हा फक्त विरोधी पक्षाचा त्रास देण्यासाठी सत्तेचा वापर करणार नाही तर जनतेची सेवा करण्यासाठी आणि भारताचा अजून विकास करण्यासाठी करेल. माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतात कोणताही नेता फक्त राजकीय चिखलफेक न करता जनतेच्या सर्वांगीण कल्याणावर लक्ष देईल.

**“न राज्यं न राजाऽस्मिन् दण्डयो न च दाण्डिकः॥
धर्मणैव प्रजास्सर्वा रक्षन्ति स्म परस्परम्॥”**

राजा आणि राज्यच अस्तित्वात नसावे, शिक्षा देणारा आणि भोगणारा असा भेद नसावा. सर्व प्रजेने एकमेकांचे संरक्षण करावे. अशी आदर्श राज्यव्यवस्था आणि समाजव्यवस्था निर्माण व्हावी, अशा राज्यात पोलिसांची आवश्यकता असेल का? माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतात गुन्हेगारीचे प्रमाण शून्य असेल कारण प्रत्येकाला ला त्यांच्या हक्काचा रोजगार आणि योग्य शिक्षण मिळेल. तेथे प्रत्येक नागरिक इतरांची सुरक्षितता आपले आद्य कर्तव्य मानेल. त्यामुळे समाजात आपोआपच न्याय आणि शांतीची भावना निर्माण होईल. यामुळे अशा आदर्श देशात पोलिसांची तर आवश्यकताच नसेल.

माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतात प्रत्येक नागरिक हा प्रामाणिक असेल, जो स्वतःच्या मेहनतीच्या जोरावर पत आणि प्रतिष्ठा कमवेल. पैसा हा जीवनाचा परमोच्च बिंदू न मानता भारताच्या विकासासाठी सर्व नागरिक त्यांच्या क्षमतेनुसार योगदान देतील. कोणत्याही बेकायदेशीर मार्ग जसे की, काळा व्यापार, भ्रष्टाचार, कर चुकवेगिरी, चोरी इ. चा वापर करणार नाहीत. येथे सरकार आणि सरकारी संस्था या पारदर्शकपणे आणि प्रामाणिकपणे जनतेची सेवा करतील, ती ही जरा ही लाच न घेता.

‘यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते, रमन्ते तत्र देवताः।’

‘यत्रैतास्तु न पूज्यन्ते, सर्वास्तत्राफलाः क्रियाः॥’

या श्लोकाप्रमाणे, जेथे स्त्रियांची पूजा केली जाते, आदर केला जातो तेथे देवतांचा वास असतो. जेथे त्यांचा अनादर केला जातो तेथे कोणतेही कार्य सफल होत नाही. माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतामध्ये प्रत्येक स्त्रीचा सन्मान केला जाईल. तेथे कोणत्याही महिलेवर अन्याय, अत्याचार, अपमान आणि बळजबरी होणार नाही. प्रत्येक स्त्रीची सुरक्षितता समाजाची सामूहिक जबाबदारी असेल. प्रत्येक क्षेत्रात महिला या त्यांच्या सुवर्ण कामगिरीचा ठसा उमटवतील. स्वतःचा वाईट प्रवृत्तींच्या व्यक्तींपासून संरक्षण करण्यासाठी प्रत्येक स्त्री सक्षम असेल. महिलांचे सबलीकरण करण्यासाठी सरकारने त्यांना पैसे वाटण्याची गरजच पडणार नाही, कारण त्या स्वतःच्या पायावर स्वतः उभे राहून पैसे कमावून आत्मनिर्भर होतील. त्यासाठी त्यांना कोणत्याही आधाराची गरजच पडणार नाही.

*‘श्रौशवेऽभ्यस्त विद्यानां यौवने विषयैषिणाम्।
वार्धक्ये मुनिवृत्तीनां योगेनान्ते तनुत्यजाम् ॥’*

बाल्यावस्थेमध्ये विद्या ग्रहण केली पाहिजे, तारुण्यामध्ये तिचा वापर केला पाहिजे आणि वृद्धापकाळात आरोग्यावर लक्ष दिले पाहिजे. आजची तरुणाई विद्या ग्रहण करून तिचे उपयोजन करण्यापेक्षा इंटरनेटवर बीभत्स व्हिडिओ पाहणे, रिल्स पाहणे याला जास्त महत्त्व देताना दिसत आहे. पण माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतात प्रत्येक युवक हा भारताच्या आणि स्वतःच्या विकासासाठी प्रयत्न करेल. ते मोबाईल फोनची आणि इंटरनेटचा पर्याप्त आणि यथोचित वापर करतील. तरुणांचा देश असणारा भारत माझ्या कल्पनेत तरुणांना विकसित भारत देश म्हणून जगभरात गौरवला जाईल.

‘बालपण देगा देवा । मुंगी साखरेचा रवा ।’

अगदी या प्रमाणेच माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतामध्ये प्रत्येक बालक-बालिकांचे बालपण हे अत्यंत सुरक्षित आणि आनंदी असेल. त्याला सक्तीचे आणि मोफत शिक्षण त्यांच्या आवडीप्रमाणे मिळेल. गरिबीच्या झळेमुळे कोणत्याही निरागस मुलाला प्रचंड कष्टाची आणि कोणत्याही प्रकारची मजुरी करण्याची गरजच पडणार नाही. पालकांच्या प्रेमळ सावलीखाली, पोषक आणि पूरक वातावरणात, अभ्यासासोबत खेळण्यात आणि दर्जेदार शिक्षणांनी युक्त असे बालपण प्रत्येक मुलाचा प्राथमिक हक्क असेल.

‘सुंदर ते पीक उभे भूमीवरी,

जपे शेतकरी लेकाहूनि.

स्वच्छ ठेवतसे बिंदून खुरपून,

फवारणी स्नान घालोनिया.

सुदृढ बनवितो टाकुनि खत,

नित्य मशागत, करोनिया.

**पीक काढणी जणू लेकाच लग्नीन,
लक्ष्मी येईन, धावोनिया."**

वरील कवितेप्रमाणे, शेताचे पोटच्या मुलाप्रमाणे काळजी घेणारा अन्नदाता शेतकरी माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतामध्ये आनंदी आणि समाधानी असेल. त्याच्या शेतमालाला योग्य भाव मिळेल त्यामुळे कोणत्याही शेतकऱ्याचे नुकसान होणार नाही. म्हणून आपोआपच शेतकरी आत्महत्येचे प्रमाण शून्यावर येईल. शेतातून नफा मिळाल्यामुळे कोणत्याही शेतकऱ्याला कर्जबाजारीपणाचा सामना करावा लागणार नाही. शेती क्षेत्रात प्रगती झाल्यामुळे माझ्या कल्पनेतील भारताचा अजून विकास होईल. शेती क्षेत्रात नवनवीन तंत्रज्ञान वापरल्यामुळे कृषिप्रधान भारत देशाचा सर्वांगीण विकासाला चालना मिळेल. जलसिंचन सुविधेच्या विकासामुळे शेतातील उत्पादन वाढेल.

माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतात प्रत्येक नागरिक शुद्ध हवेत श्वास घेतील आणि निरोगी असतील. सार्वजनिक आरोग्य सुविधा या उच्च दर्जाच्या, अगदी स्वस्त आणि सर्व नागरिकांना वेळेत उपलब्ध होतील. गरिबांना आरोग्याच्या सुविधा मोफत मिळण्यासाठी सरकार प्रयत्नशील असेल. चांगल्या आरोग्याच्या सुविधांच्या अभावी कोणत्याही रुग्णाला आपल्या जीवनाला मुकावे लागणार नाही.

एखादे राष्ट्र निर्माण होण्यासाठी लोकसंख्या हा एक महत्त्वपूर्ण घटक आहे. माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतामध्ये लोकसंख्या नियंत्रणात असेल, ती प्रमाणाबाहेर असणार नाही. लोकसंख्या वाढीचा दरदेखील स्थिर असेल. सरकारच्या कुटुंब कल्याणाच्या योजनांमुळे लोकसंख्या कमी करण्यासाठी भारतीय नागरिक स्वतःहून पुढाकार घेतील. लोकसंख्या

प्रमाणात असल्यामुळे नैसर्गिक साधनसंपत्तीचा पर्याप्त वापर होऊन भारताच्या विकासास चालना मिळेल. यामुळे दरिद्र्याचे प्रमाण कमी होऊन रोजगाराच्या जास्तीत संधी निर्माण होतील.

**"तू या जातीचा मी या जातीचा कशाला हवे,
मानवता आणि माणुसकी हेच धर्म नवे.
कोणत्याही जातीचा असो, रक्त हे लालच असते,
या पुढे जाऊन एक भारतीय हीच ओळख असते."**

आज भारतात अनेक राज्यांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर हिंसक जातीस दंगली होताना आपल्याला दिसतात. यामध्ये मोठ्या स्तरावर मनुष्य हानी, नैसर्गिक हानी आणि वित्त हानी होताना दिसते. मात्र माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतामध्ये जात ही संकल्पनाच नष्ट झालेली असेल. फक्त एक भारतीय नागरिक ही आपली अभिमानास्पद ओळख असेल. कोणीही कोणत्याही जातीचा अपमान करणार नाही ना कोणत्याही धर्मातील देवाचा अनादर करणार नाही. तेथे संपूर्ण भारतीय समाज एकमेकांत मिसळून गुण्यागोविंदाने राहत असेल. उच्च नीच जातीचा माणूस असे अजिबात नसेल. प्रत्येक व्यक्ती दुसऱ्या व्यक्तीकडे माणूस म्हणूनच बघेल.

माझ्या कल्पनेतील विकसित भारत मोठ्या प्रमाणावर परकीय व्यापार करेल. नवनवीन तंत्रज्ञान, उच्च दर्जाच्या वस्तू, आधुनिक गॅझेटस् इ. ची भारत मोठ्या प्रमाणावर विविध देशांना निर्यात करेल. यामुळे भारताचे इतर देशांशी असणारे आंतरराष्ट्रीय संबंध तर सुधारतीलच त्याबरोबर भारताला अधिकाधिक आर्थिक लाभ होऊन जी. डी. पी पण वाढेल.

**"सायबर गुन्हा म्हणजे भावनांची शिकार,
प्रेम प्रलोभने कधी सुडांचा घडतो इथे प्रकार."**

खरंच गरज आहे का हो? इतकं टेक्नोस्नेही होण्याची नुकसान होण्याइतपत तंत्रज्ञान गळी उतरवून घेण्याची गरजेपुरता वापर करू, थांबवू हा सगळा प्रकार."

आता भारतातच काय तर संपूर्ण जगात सायबर गुन्हेगारी वाढलेली आहे. त्यामध्ये स्टॉकिंग, फिशिंग, अकाऊंट वरील पैसे चोरणे, व्यक्तिगत माहिती हॅकिंगद्वारे मिळवून ब्लॅकमेल करणे आणि नव्याने उदयास आलेल्या ऑनलाइन अरेस्ट स्कॅम यांचा समावेश होतो. माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतात सायबर गुन्हेगारीपासून वाचण्यासाठी चांगले सिक्वोर सॉफ्टवेअरस, तयार करणे, सायबर जनजागृती करणे, सायबर गुन्हेगाराला लवकरात लवकर अटक करून त्याच्यावर न्यायालयीन कारवाई करणे इ. वर जास्त लक्ष देऊन सुधारणेला चालना दिली.

माझ्या कल्पनेतील भारत हा अत्यंत विकसित असेल आणि महासत्ता देखील असेल. तो विविध आंतरराष्ट्रीय संघटनांचे अध्यक्षपद भूषवेल. विविध पातळीवर जगाचे, आंतरराष्ट्रीय संघटना आणि संस्थेचे नेतृत्व देखील करेल. तणावग्रस्त आणि संघर्षग्रस्त देशांत शांतता निर्माण करण्यासाठी, गरीब व अविकसित देशांना सढळ हाताने मदत करण्यासाठी आणि जगात शांतता टिकवून ठेवण्यासाठी भारत नेहमीच पुढाकार येईल.

तिथे भारत संरक्षण क्षेत्रात देखील आत्मनिर्भर असेल. कोणत्याही देशाकडून आधुनिक तंत्रज्ञान आणि अत्याधुनिक युद्धसाम्रगी आयात न करता माझ्या कल्पनेतील विकसित भारत स्वतःहून संशोधनाला प्रोत्साहन देऊन नवनवीन तंत्रज्ञान निर्माण करेल आणि त्याआधारे लढाऊ विमाने, लढाऊ

जहाजे, मोठमोठ्या बंदुका, पाणबुड्या युद्धसाम्रगी तयार करून स्वतःची गरज भागवून तो ते इतर देशांना निर्यात देखील करेल.

"झाडे वाचवणे गरजेचे बनले आहे, काही वने, झाडे पृथ्वीवर उरेल आहे.

झाडे वाचवून पृथ्वी वाचवायची आहे, अथक प्रयत्नांनी जीवसृष्टी जगवायची आहे."

आता संपूर्ण जग झाडे वाचवण्यासाठी भरपूर प्रयत्न करत आहे. माझ्या कल्पनेतील विकसित भारत पर्यावरणाचे संरक्षण करण्यासाठी वृक्षारोपण करणे, झाडांची निगा राखणे, प्रदूषण कमी करणे, वृक्षतोड कमी करणे यासाठी अविरत प्रयत्न करेल.

तेथे तरुणाईला कोणत्याही प्रकारचे व्यसन नसेल. फक्त विकास आणि सुधारणेची जिद्द असेल.

माझ्या कल्पनेतील विकसित भारतामध्ये प्रत्येक नागरिक स्वतःच्या आणि इतरांच्या मानसिक स्वास्थ्याविषयी जागृत असतील. मानसिक विकारांनी ग्रस्त रुग्णांकडे बघण्याचा त्यांचा चांगला दृष्टिकोन असेल.

अर्थातच हे सर्व आपल्या सर्वांच्या प्रयत्नांनीच शक्य होणार आहे. माझ्या कल्पनेतील विकसित भारत घडवण्यासाठी समाजातील प्रत्येक घटकाचे योगदान आवश्यक आहे. त्यासाठी समाजात जाणीव, जागृती, विकास आणि सुधारणा करण्याची गरज आहे.

"भारत लवकरच होईल विकसित, साध्य करेल यश जे आहे इच्छित.

भारताच्या विकासासाठी साथ येऊ आपण, त्यासाठी चूक आणि सुधारणांचे करू मापन."

भारताचे स्वातंत्र्य....

आज स्वातंत्र्यपूर्तीच्या पंचाहत्तरी नंतर देखील
जाती धर्माची दरी काही मिटलीच नाही...
आणि.

रस्त्यावरच्या गोरगेनबांविषयी कुणाला
आत्मियता कधी वाटलीच नाही....

हीच का आपली भारतीय संस्कृती?
म्हणूनच स्त्रियांवर होतात अत्याचार
आणि बलात्कार कदाचित.

जे लढले स्वातंत्र्यासाठी त्यांच्याही नावाने
आज होतायत सगळीकडे भ्रष्टाचार...

म्हणे परंपरा नि संस्कृती जपतो आम्ही
म्हणून मंदिरे, चर्च किंवा मशिदिच्या बाहेर
देता का व्यसनाचे धडे?
आणि

माणूसकी न जपता होतायत गल्लोगल्ली राजे....

नेते तर ए.सी. कुलरची हवा खाण्यात
अथवा राजकारणात दंग आहेत...
बहीण यांना लाडकी झाली पण,
शिक्षित तरूणाचेही आयुष्य रोजगराविना
बेरंग आहे.

अरे कसल आलंय स्वातंत्र्य,
इथे तर आपली आई-बहीण सुरक्षित नाही.

कूर नाराधामाच त्यांच्यावर डोळा आहे.

फाशी बिशी कसली आलीय इथे

न्यायाचाच बाजार काळा आहे

विकास विकास म्हणत म्हणत
शासनाने शेतजमिनीचा तुकडा तुकडा नेला
भर उन्हात धडपडणारा बाप शेतकरी
काळजीने झुरून आत्महत्या करून मेला....

भक्ता आणि पैशाच्या हव्यासापायी माणूसपण हरवून
गेले. गरिबांना मानसन्मान तर दूरच
छत्रपतींचे विचार आणि ऑलिंपिक विरानाही
मातीत तुडवले गेले....

आता तरी जागे व्हा
जोपर्यंत हे सारं काही मिटणार नाही
तोपर्यंत खऱ्या अर्थाने
आपला भारत स्वतंत्र झाला
असं म्हणवसं वाटणार नाही...!

कु. सेजल सत्यवान गावडे

बी. ए. भाग - १

माय म्हंजी नेमके काय?

माय म्हणजे नेमके काय?
दुधावरची आटलेली साय....
या शब्दांत हाय बरच काय
समजून घेई तो समजून जाय...
दिसाचे चोवीस तास,
वरसाचे बारा मास,
रक्त आटवी दिस अन रात
आल्या संकटांवर करी ती हसतच मात....
तीच एक ईशेश हाय...
सवतासाठी ती कधी जगलीच नसल....
सदा आपल्यासाठी खपली असल....
माय या शब्दाच गणित
कधी कुणाला कळलच नाय....
म्हणूनच 'माय' म्हंजी नेमके काय?
सांगण खूप अवघड हाय...!

कु. सेजल सत्यवान गावडे

बी. ए. भाग - १

ताराराणी विद्यापीठ

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे पदवी अभ्यासकेंद्र

कमला कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

११ वी १२ वी उत्तीर्ण तसेच अनुत्तीर्ण महिला, मुलींसाठी व मुलांसाठी पदवी शिक्षणाची सोय

समाजातील उच्च शिक्षणापासून वंचित राहिलेल्या तसेच आपल्या काही जबाबदाऱ्यांमुळे, अडचणींमुळे पारंपरिक शिक्षण पद्धतीमध्ये सहभागी होऊन शिक्षण घेऊ न शकलेल्या महिला मुलींसाठी आणि मुलांसाठी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचा 'बी. ए. आणि बी. कॉम.' पदवी अभ्यासक्रम तसेच एम. ए. मराठी, हिंदी अभ्यासक्रम शिकविण्याची सोय.

पदवी व पदव्युत्तर अभ्यास केंद्राची वैशिष्ट्ये

- ▶ बी. ए. विशेषस्तर पदवी करीता मराठी, हिंदी, इतिहास, अर्थशास्त्र, समाजशास्त्र आणि राज्यशास्त्र विषयाची सोय.
- ▶ मराठी एम. ए. भाग - १ साठी 'लोकसाहित्य विषयाचे अध्यापन' सुरु.
- ▶ मराठी एम. ए. भाग - २ साठी अध्यापन सुरु.
- ▶ हिंदी एम. ए. भाग १ व २ साठी अध्यापन सुरु.
- ▶ उच्चविद्याविभूषित प्राध्यापक वर्ग.
- ▶ १२ वी उत्तीर्ण किंवा वय वर्ष १६ पूर्ण असलेल्या आणि मराठी, हिंदी, इंग्रजी लिहिता वाचता येणाऱ्या महिला, मुली व मुले प्रवेशास पात्र
- ▶ वैयक्तिक मार्गदर्शनावर भर.
- ▶ प्रशस्त आणि अद्ययावत महाविद्यालयाची इमारत.
- ▶ पदवी शिक्षण पूर्ण करणाऱ्या विद्यार्थिनींना यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे पदवी प्रमाणपत्र.
- ▶ यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक मार्फत - "गुणवत्तापूर्ण अभ्यासकेंद्र" म्हणून गौरव व गुणवत्तावर्धक कार्याबद्दल रोख पुरस्कार रु. ४०,०००/-, स्मृती चिन्ह व प्रशस्तिपत्र.

* अधिक माहितीसाठी *

केंद्र संयोजक : प्रा. डॉ. सुजय पाटील (मराठी विभाग)

यांचेशी प्रत्येक रविवारी सकाळी ११.०० ते दुपारी १.०० या वेळेत संपर्क साधावा

केंद्र प्रमुख : यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे पदवी अभ्यासकेंद्र, कमला कॉलेज, कोल्हापूर.

जिमखाना विभाग

बारामती येथे झालेल्या शालेय कनिष्ठ राज्यस्तरीय बेसबॉल स्पर्धेत सहभागी संघ व मान्यवर

कोल्हापूर विभागीय १९ वर्षाखालील सॉफ्टबॉल स्पर्धेतील उपविजेता संघ व मान्यवर

अर्थशास्त्र विभाग

द राजारामबापू सह. बँक - सामंजस्य करार मा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटीलसो, श्री. अरुण पवार, श्री. अतुल पाटील, प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर

'लिड कॉलेज कार्यशाळा' - महिला विषयक कायदे, गुन्हे आणि शिक्षा मार्गदर्शक - वाय. सी. इनामदार पोलिस उपनिरीक्षक - करवीर

▲ आऊटरिच प्रोग्रॅम अंतर्गत यशस्विनी बहुउद्देशीय महिला बचत गटास भेट दिली. 'आर्थिक साक्षरता व सायबर सुरक्षा' या विषयावर मार्गदर्शनपर व्याख्यान दिले. यावेळी डॉ. घागरे, सौ. मिणचेकर आदिंसह विद्यार्थिनी व अध्यक्षा सौ. शैलजा भोसले

'लिकेज प्रोग्रॅम' सेबीच्या संयुक्त विद्यमाने तज्ज्ञ मार्गदर्शक डॉ. विजय ककडे विषय - 'वित्तीय साक्षरता' सोबत प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर

विस्तार उपक्रमांतर्गत 'बालकल्याण संकुल' येथे प्राध्यापक व विद्यार्थिनी

तज्ज्ञ मार्गदर्शन - श्री. अरुण पवार - ब्रँच मॅनेजर दि राजारामबापू सह. बँक विषय - 'मॉडर्न बँकिंग प्रॅक्टिस'

कॉमर्स विभाग

बँक ऑफ महाराष्ट्र ए.टी.एम. भेट

अकोंटिंग - प्रश्नमंजूषा

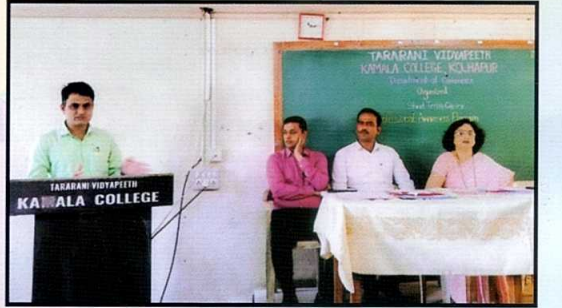
शॉर्ट टर्म प्रोग्राम दुसरे लेक्चर - सी.ए. ज्योती हारुगडे

फॅकल्टी एक्सचेंज प्रोग्राम - प्रमुख पाहुणे श्री. अशोक पाटील

शैक्षणिक भेट - ▶
लकी बझार

शॉर्ट टर्म प्रोग्राम तिसरे लेक्चर - सी.ए. रामदास पाटील

मराठी विभाग

मराठी विभागामार्फत 'मराठी भाषा गौरव दिन' निमित्त अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन विशेषांकाचे उद्घाटन प्रसंगी मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर, मराठी विभाग प्रमुख डॉ. सुजय पाटील, उप प्राचार्य श्री. एम. एन. जाधव व इतर

हिंदी विभाग

“हिंदी भाषा का महत्त्व एवं रोजगार के अवसर” या विषयावर आधारित प्रा. मारुफ मुजावर, हिंदी विभाग प्रमुख, चंद्राबाई शांताप्पा शेंड्रे कॉलेज हूपरी यांचे व्याख्यान

सामाजिक उपक्रमांतर्गत ‘एकटी’ या सामाजिक संस्थेस भेट

सामंजस्य करारांतर्गत महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणे विभागीय समिती, कोल्हापूर कार्यालयास भेट

मानसशास्त्र विभाग

‘जागतिक मानसिक आरोग्य दिन’ या विषयावरील भितीपत्रकाचे आयोजन

‘मैत्री आणि नातेसंबंध समजून घेताना’ या विषयावरील व्याख्यान देताना रोटेरीयन सोनल जोशी

‘हिंदी दिवस’ निमित्ताने आयोजित विविध स्पर्धेतील यशस्वी विद्यार्थिनींना प्रमाणपत्र व बक्षीस वितरण कार्यक्रम

विश्व हिंदी दिवसाच्या निमित्ताने “ज्ञानपीठ पुरस्कार प्राप्त हिंदी साहित्यकार” या विषयावरती आराधित पोस्टर प्रस्तुती

आऊटरिच प्रोगॅम अंतर्गत कसबा बावडा येथील ‘स्वयंम स्पेशल स्कूल’ या ठिकाणी भेट

फॅकल्टी एक्सचेंज प्रोगॅम अंतर्गत ‘इतिहासातील थोर व्यक्तिमत्वे’ या विषयावरील व्याख्यान

लिड कॉलेज अंतर्गत – ‘बदलती जीवनशैली आणि तारुण्यातील मानसिक आरोग्य’ या विषयावरील एक दिवसीय कार्यशाळा

समाजशास्त्र विभाग

'नेचर कन्झर्वेशन' या विषयावर भितीपत्रकाचे आयोजन

गेस्ट लेक्चर - एस.बी.इ.एस. आर्ट्स अँड कॉमर्स कॉलेज छत्रपती संभाजीनगर येथील समाजशास्त्र विभागाचे प्रो. व विभाग प्रमुख डॉ. संदीप चौधरी सर यांचे व्याख्यान

फॅकल्टी एक्स्चेंज प्रोग्रॅम - 'सामाजिक शास्त्राच्या संशोधनामध्ये सांख्यिकिय पद्धतीचा वापर' या विषयावर प्रा. डॉ. तानाजी घागरे सर यांचे मार्गदर्शन

इतिहास विभाग

आऊटरिच प्रोग्रॅम अंतर्गत - स्वयंम स्पेशल स्कूल या संस्थेला भेट

▲ भितीपत्रक प्रदर्शन - "शिवकालीन शस्त्रे" या विषयावर भितीपत्रक प्रदर्शनाचे आयोजन

पोस्टर सादरीकरण स्पर्धेचे उद्घाटन

निबंध लेखन स्पर्धा - सहभागी विद्यार्थिनी कु. तेजश्री यशवंत कुंभार हिने प्रथम क्रमांक पटकावला

फॅकल्टी एक्स्चेंज प्रोग्रॅम अंतर्गत - 'दुसऱ्या महायुद्धातील मानसशास्त्रीय चाचण्यांचा वापर' - प्रा. सारिका घाटे

इतर महाविद्यालयातील स्पर्धेमध्ये सहभाग - वक्तृत्व स्पर्धा श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय कोल्हापूर येथे संपन्न झालेल्या स्पर्धेत सेजल सत्यानंद गावडे (बी.ए. - १) प्रथम क्रमांक

हिंदी विभाग

अपने हिस्से में लोग आकाश देखते हैं
और पूरा आकाश देख लेते हैं

सबके हिस्से का आकाश
पूरा आकाश है।

अपने हिस्से का चंद्रमा देखते हैं
और पूरा चंद्रमा देख लेते हैं

सबके हिस्से का चंद्रमा वही पूरा चंद्रमा है।

अपने हिस्से की जैसी-तैसी साँस सब पाते हैं
वह जो घर के बगीचे में बैठा हुआ
अखबार पढ़ रहा है

और वह भी जो बदबू और गंदगी के घरे में ज़िंदा है।

सबके हिस्से की हवा वही हवा नहीं है।

अपने हिस्से की भूख के साथ
सब नहीं पाते अपने हिस्से का पूरा भात

बाज़ार में जो दिख रही है

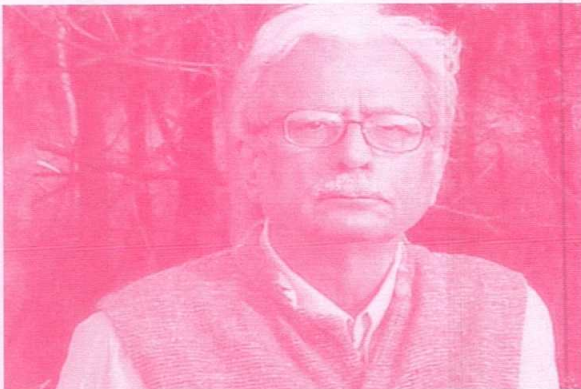
तंदूर में बनती हुई रोटी

सबके हिस्से की बनती हुई रोटी नहीं है।

जो सबकी घड़ी में बज रहा है

वह सबके हिस्से का समय नहीं है।

इस समय।

- विनोद कुमार शुक्ल

अनुक्रमणिका

गद्य परिमल

1. राष्ट्रभाषा हिंदी (वैचारिक लेख)	सुश्री. आकांक्षा प्रशांत अणवेकर	कला भाग - II
2. कब्र (कहानी)	सुश्री. निकिता संभाजी कुंभार	कला भाग - II
3. महिला सुरक्षा : समस्या और समाधान	सुश्री. सुप्रिया रामचंद्र पोवार	कला भाग - III
4. पर्यावरण प्रदूषण: एकसमस्या (चिंतनपर लेख)	सुश्री. मानसी मोहन पाटील	कला भाग - I
5. डिजिटल शिक्षा वरदान या अभिशाप (चिंतनपरक लेख)	सुश्री. सानिया फिरोज मुजावर	वाणिज्य भाग - III
6. गुरु और शिष्य की कहानी	सुश्री. काजल राजकुमार साहु	कला भाग - I
7. पुण्य और पाक का खेल (नाटक)	सुश्री. सिफा सिराजुद्दीन बदनकारी	कला भाग - III
8. 2024 का साहित्य अकादमी पुरस्कार प्राप्त रचनाकार गगन गिल (साहित्यिक लेख)	सुश्री. अपर्णा शिवाजी हजारे	कला भाग - II
9. प्रेम संबंध (कहानी)	सुश्री. साक्षी सतीश बाटूंगे	कला भाग - II

पद्य परिमल

1. एक ठेस	सुश्री. शिफा सिराजुद्दीन बदनकारी	कला भाग - III
2. मां	सुश्री. प्राजक्त सतीश खोदानपुरे	कला भाग - III
3. हम कोशिश कर रहे हैं	सुश्री. भक्ती मंगेश उतरंडे	कला भाग - I
4. न्याय	सुश्री. सेजल सत्यवान गावडे	कला भाग - I
5. आप तय करें....!	सुश्री. तमन्ना शहंशाह मुल्ला	कला भाग - II
6. बेटियों का बदलता रूप	सुश्री. सानिया मंजुरामत मुल्ला	कला भाग - III
7. संघर्ष	सुश्री. सुप्रिया रामचंद्र पोवार	कला भाग - III
8. चल एक ख्वाब की बात करते हैं	सुश्री. काजल राजकुमार साहू	कला भाग - I
9. अत्याचार	सुश्री. वैष्णवी प्रकाश बागडी	कला भाग - II

पान पूरक

1. गुरु	सुश्री. नंदिनी संभाजी कणसे	कला भाग - III
2. कीमत	सुश्री. श्रद्धा मनोज जाधव	कला भाग - I
3. आस	सुश्री. नंदिनी संभाजी कणसे	कला भाग - III
4. क्या लडकी होना गुनाह है	सुश्री. काजल राजकुमार साहू	कला भाग - I
5. स्त्री (चित्र)	सुश्री. अपर्णा शिवाजी हजारे	कला भाग - II
6. डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर (चित्र)	सुश्री. मयुरी राहिदास कोठावळे	कला भाग - I
7. बेटा और पिता (चित्र)	सुश्री. आरती शिवराम वाकडे	कला भाग - II
8. तितली	सुश्री. निकिता संभाजी कुंभार	कला भाग - II

राष्ट्रीय भाषा हिंदी

(वैचारिक लेख)

सुश्री. आकांक्षा प्र. अणवेकर : कला भाग - II

भूमिका :

भाषा किसी भी राष्ट्र की पहचान और उनकी संस्कृतिक धरोवर का प्रतिक होती है। भारत जैसे बहुभाषी देश में हिंदी का विशेष स्थान है क्योंकि यह न केवल सबसे अधिक बोली जाने वाली भाषा है, बल्कि यह भारत की एकता और अखंडता को भी मजबूत करती है। हिंदी भारत की राजभाषा है, जिसे 14 सितंबर 1949 को संविधान-1 सभा ने स्वीकार किया था। इसी कारण हर वर्ष 14 सितंबर को हिंदी दिवस के रूप में मनाया जाता है।

हालांकि भारत में कई भाषाएँ प्रचलित हैं लेकिन हिंदी को व्यापक संभार और राष्ट्रीय भावना की मजबूत करने के लिए प्राथमिकता दी जाती है। हिंदी का महत्व केवल प्रशासनिक कार्यों तक सीमित नहीं है बल्कि यह साहित्य, कला, शिक्षा, विज्ञान और संचार के क्षेत्र में भी एक महत्वपूर्ण भूमिका निभाती है।

हिंदी भाषा का उद्भव और विकास

हिंदी भाषा का उद्भव संस्कृत, प्राकृत और अपभ्रंश भाषाओं से हुआ।

1) **संस्कृत काल (1500 इसी पूर्व - 500 इसी पूर्व) :** संस्कृत भारत की प्राचीनतम भाषाओं में से एक है जिससे हिंदी ने अपने व्याकरणिक और शब्द संरचना के कई तत्व प्राप्त किए।

- 2) **प्राकृत और अपभ्रंश काल (500 ईसा पूर्व से 1000 इसवी) :** संस्कृत के बाद प्राकृत और फिर अपभ्रंश भाषाओं का विकास हुआ, जिससे हिंदी भाषा का आधार तैयार हुआ।
- 3) **मध्यकालीन हिंदी (1800 इसवी) :** इस काल में भक्ति साहित्य का विकास हुआ। इस समय तुलसीदास, सूरदास, कबीर और रहीम जैसे कवियों ने हिंदी साहित्य को समृद्ध किया।
- 4) **आधुनिक हिंदी (1800 इसवी-वर्तमान) :** भारतेन्दु हरिश्चंद्र की आधुनिक हिंदी साहित्य का जनक माना जाता है। हिंदी भाषा ने स्वतंत्रता संग्राम में भी महत्वपूर्ण भूमिका निभायी।

राष्ट्रीय भाषा के रूप में हिंदी का स्थान

भारत एक बहुभाषी देश है, जहाँ 22 भाषाएँ संविधान की अष्टसूची में शामिल हैं। इनमें हिंदी को प्रमुखता प्राप्त है क्योंकि यह सबसे अधिक बोली और समझी जाने वाली भाषा है।

संवैधानिक स्थिति

- ▶ राजभाषा का दर्जा 14 सितंबर, 1949 की हिंदी को राजभाषा घोषित किया गया।
- ▶ अनुच्छेद 343 इसमें उल्लेख है कि केंद्र सरकार के अधिकाधिक कार्यों के लिए हिंदी और अंग्रेजी का प्रयोग होगा।

► अनुच्छेद 351 यह हिंदी भाषा के विकास और प्रचार-प्रसार के लिए सरकार को निर्देश देता है ।

हिंदी और अव्य भाषाएँ

भारत में कई भाषाएँ बोली जाती हैं, जैसे तमिल, तेलुगु, बंगाली, मराठी, गुजराती, पंजाबी आदि । हिंदी इन सभी भाषाओं को जोड़ने का कार्य करती है । हालाँकि, कुछ राज्यों में हिंदी को लेकर विरोध भी देखा गया है, विशेषकर दक्षिण भारत में जहाँ क्षेत्रीय भाषाओं को अधिक महत्त्व दिया जाता है ।

हिंदी का महत्त्व -

1. **राष्ट्रीय एकता का प्रतीक** : हिंदी भारत के विभिन्न राज्यों और समुदायों को जोड़ने का कार्य करती है । यह एक ऐसी भाषा है उत्तर से दक्षिण और पूर्व से पश्चिम तक लोगों की जोड़ती है ।

2. **संचार और मीडिया की भाषा** : हिंदी समाचार पत्र, रेडिओ, टेलीविजन और इंटरनेट पर व्यापक रूप से उपयोग की जाती है ।

हिंदी सिनेमा (बॉलीवुड) का प्रभाव न केवल भारत में बल्कि विदेशों में भी देखा जाता है ।

3. **शिक्षा और साहित्य का माध्यम** : हिंदी में विशाल साहित्य उपलब्ध है जिसमें वेद, पुराण, रामायण, महाभारत, उपनिषद, भक्ति और आधुनिक साहित्य शामिल हैं ।

हिंदी को शिक्षा के माध्यम के रूप में अपनाने से छात्रों को अपनी संस्कृति और मूल भाषा से जुड़ने का अवसर मिलता है ।

4. **सरकारी और प्रशासनिक कार्यों में हिंदी** : भारत सरकार के अधिकांश दस्तावेज और सरकारी पत्राचार हिंदी में होते हैं । राज्यों में भी हिंदी का उपयोग बढ़ाया जा रहा है ।

5. **व्यापार और अर्थव्यवस्था में हिंदी** : भारत में व्यापार और विज्ञापन के क्षेत्र में हिंदी पत्र व्यापक उपयोग किया जाता है ।

हिंदी में डिजिटल मार्केटिंग, ई-कॉमर्स और ग्राहक सेवा जैसी सेवाएँ बढ़ रही हैं ।

हिंदी भाषा की चुनौतियाँ

1. **अंग्रेजी का बढ़ता प्रभाव** - आधुनिक शिक्षा और तकनीकी क्षेत्रों में अंग्रेजी का प्रभाव अधिक होने से हिंदी की पीछे धकेला जा रहा है ।

2. **क्षेत्रीय भाषाओं का प्रभाव** - भारत के कुछ हिस्सों में हिंदी के बजाय क्षेत्रीय भाषाओं को अधिक महत्त्व दिया जाता है ।

3. **तकनीकी सीमाएँ** - हिंदी में वैज्ञानिक और तकनीकी विषयों पर पर्याप्त सामग्री उपलब्ध नहीं है ।

4. **दवाओं में हिंदी के प्रति उदासीनता** - युवा पीढ़ी सोशल मीडिया और अन्य डिजिटल प्लेटफॉर्म पर अंग्रेजी का अधिक प्रयोग कर रही है ।

निष्कर्ष :

हिंदी केवल एक भाषा नहीं है, बल्कि यह भारत की सांस्कृतिक और राष्ट्रीय एकता का प्रतीक भी है । यह देश की विविधता की एकता में बदलने की क्षमता रखती है । हालाँकि, इसे कई चुनौतियों का सामना करना पड़ रहा है लेकिन यदि हम मिलकर हिंदी के प्रचार-प्रसार में योगदान दें, तो यह आने वाले समय में और अधिक सशक्त और प्रभावशाली भाषा बन सकती है । हमें हिंदी को अपने दैनिक जीवन में अपनाने का प्रयास करना चाहिए, जिससे यह अपने गौरव की बनाए रख सके ।

“हिंदी हैं हम, वतन है हिंदुस्तान हमारा ॥”

कब्र

(कहानी)

सुश्री. निकिता संभाजी कुंभार : कला भाग - II

रामपुर नामक एक छोटासा गाँव था। दिखने में बहुत सुंदर शांत गाँव था। कुछ दिन पहले ही उस गाँव में एक नया परिवार रहने के लिए आया था। वह एक पुलिस अफसर का परिवार था। किसी केस के सिलसिले में कुछ दिन पहले ही उसका ट्रान्सफर रामपुर गाँव में हुआ था। उसके साथ उसकी पत्नी और दो लड़कियाँ रहती थी। एक का नाम अंजली और दूसरी का नाम आकृति था।

पुलिस अफसर जहाँ रहता था। ठिक उसके बाजू में एक घर था। जो शायद दो-तीन सालों बंद पड़ा हुआ है। बिलकुल खंडहर।

कुछ दिन बीत गये। उस पुलिस अफसर को रात को ड्यूटी लगी थी। घर पर सिर्फ उसकी पत्नी और दो लड़कियाँ ही थी। जब वह दो लड़कियों अपने कमरे में खेल रही थी। तभी अंजली खिडकी से देखती है की उस घर में मोमबत्ती जल रही है। अंजली आकृति से कहती है, 'वहाँ तो कोई नहीं रहता फिर ये मोमबत्ती कौन जला रहा है?' आकृति कहती है, 'होगा कोई। चल हम नीचे चलकर खाना खा लेते हैं। नहीं तो माँ डाँटिगी।' अंजली कहती है, 'हाँ, ठिक है, चल।'

तभी अंजली देखती है की उस घर में किसी का साया देखती है और आकृति को बुलाती है। 'आकृति जल्दी इधर आ वह देख उस घर में किसी का साया दिख रहा है।' (आकृति आती है।) आकृति कहती है, 'कहाँ है साया? वहाँ तो कुछ भी नहीं है। ये तेरा वहम है और कुछ नहीं। चल नीचे माँ राह देख रही है अगर अब हम नीचे नहीं गये तो माँ उपर आ जाएगी।' अंजली कहती है, 'हाँ शायद तू ठिक कह रही है। शायद वो मेरा वहम ही होगा चल।'।

(वो खाना खाने के बाद अपने कमरे में सोने के लिए आ जाते हैं। लेकिन अंजलि आते ही उस घर की ओर देखने लगती है।)

आकृति कहती है, 'क्या देख रही है? चल ना सो जाते हैं मुझे बहुत नींद आ रही है।'।

अंजली कहती है, 'आकृति मुझे न बहुत डर लग रहा है। मुझे लगता है की वहाँ कोई है।'।

आकृति कहती है, 'अरे वहाँ कोई नहीं है। तू डर मत और ये मत भूल की हम एक पुलिस अफसर की बेटियाँ हैं। अगर ऐसी ही डरती रहेगी तो पिता जी क्या सोचेंगे तेरे बारे में।'।

अंजली कहती है, 'हाँ-हाँ ठिक है। ज़्यादा बोल मत। चल सो जाते हैं अब।'।

(दोनो सो जाते है । कुछ देर बाद अंजली का आँख खुलती है । वह पानी के लिए उठती है । तभी देखती है की कोई सामने वाले घर में है । वह आकृति को उठाने के कोशिश करती है लेकिन वह नहीं उठती है । फिर वह टॉर्च लेकर उस घर के खिडकी की ओर देखने की कोशिश करती है । तभी उस घर की खिडकी में एक आदमी आता है तो हात में चाकू लिए खडा है । ये सब देखने के बाद अंजली बहुत डर जाती है और वही बेहोश हो जाती है । सुबह हो जाती है । आकृति उठ जाती है देखती है की अंजली बेड पर नहीं है ।)

आकृति अंजली को आवाज लगाती है । आवाज लगाते लगाते वह खिडकी के पास आती है और देखती है की अंजली जमीन पर बेहोश पडी है । वह आकृति को अंजली उठाने की कोशिश करती है फिर वो अपनी माँ को बुलाती है । तब तक पिताजी भी घर आ चूके थे । वो दोनों कमरे में आ जाते है ।

माँ कहती है, 'क्या हुआ इतनी जोर-जोर से आवाज क्यू लगा रही है?'

आकृति कहती है, 'माँ देखो ना अंजली को कुछ हुआ है । वो उठ नहीं रही है ।'

माँ कहती है, 'क्या?' वो अपने पति से कहती है, 'आप जल्दी डॉक्टर को फोन किजिए ।'

पिताजी कहते है, 'हाँ-हाँ मैं अभी फोन करता हूँ ।' डॉक्टर आते ही अंजली को चेक करते है और कहते है की, 'लगता है आपके बेटी ने कुछ तो देखा है उसी के डर की वजह से वो बेहोश हो गई है । आप चिंता ना करे आपकी बेटी को जल्दी होश आ जाएगी । मैंने उसे सूई लगा दी है और दवाइयाँ भी लिखकर दी है आप उसे दे दीजिएगा । अब मैं चलता हूँ ।'

पिता जी कहते है, 'शुक्रिया डॉक्टर ।'

थोडी देर बाद अंजली को होश आता है ।

पिता जी उसे पूँछते है कि, 'क्या हुआ था तुम्हें ? तुम बेहोश कैसे हो गई?'

अंजली कल की सारी बातें पिता जी को बता देती है ।

पिता जी कहते है, 'तू डर मत मैं कुछ करता हूँ ।' ऐसा कहकर वो वहाँ से चले जाते है । और अपने घर के आसपास रहने वाले लोगों से पूछ-ताछ करने लगते है । फिर वह एक आदमी से मिलते है । वो उस आदमी से कहते है की, 'मैं एक पुलिस अफसर हूँ और पिछले गली में रहता हूँ । मैं जहाँ रहता हूँ उसी के बाजू में एक घर है । क्या आप मुझे बता सकते है कि वो घर किसका है ?' आदमी कहता है, 'वो घर हाँ मैं जानता हूँ लेकिन आप क्यू पुछ रहे हो?'

पुलिस अफसर कहता है, 'मुझे केस सिलसिले में जानकारी चाहिए इसलिए ।'

आदमी कहता है, 'अच्छा ! ठिक है में आपको बताता हूँ । वो घर तो दो-तीन सालो बंद है । वहाँ दो भाई अपने पिता जी के साथ रहते थे । वो क्रब खोदने का काम करते थे लेकिन उनके पिताजी की वृद्धकाल से मौत हो गई और लोग कहते है कि, उनका बडा बेटा शराब के नशे में क्रब खोद रहा था और पैर फिसलकर उसी क्रब में जाकर गिरा था और वही उसकी मौत हो गई ।'

पुलिस अफसर कहता है, 'फिर उसका छोटा भाई कहाँ है?'

आदमी कहता है, 'वो देखिए साहब वो जो बडीसी दुकान दिख रहा है ना उसीके बगल में एक बडा सा घर है वही वो रहता है । उसका नाम मुस्तफा है ।'

पुलिस अफसर कहता है, 'शुक्रिया ।'

पुलिस अफसर उस घर पर पहुँच जाता है । वहाँ एक आदमी से पूँछता है कि, 'मुस्तफा कहाँ है? मुझे मुस्तफा से मिलना है ।'

वह आदमी कहा है, 'हाँ जी बोलिए मैं ही मुस्तफा ।' पुलिस अफसर कहता है, 'पीछे गली में जो बंद पडा हुआ घर है', 'हाँ जी मेरा है लेकिन आप क्यू पूछ रहे हो और आप हो कौन?'

पुलिस अफसर कहता है, 'जी मैं एक पुलिस अफसर हूँ और केस के सिलसिले में मुझे उस घर की तलाशी लेना चाहता हूँ । क्या मैं ले सकता हूँ ।'

मुस्तफा कहता है, 'लेकिन वहाँ कुछ नहीं है ।'

पुलिस अफसर कहता है, 'फिर भी मुझे तलाशी लेनी है । तुम मेरे साथ चलो ।'

मुस्तफा कहता है, 'ठीक है चलिए ।'

दोनों उस घर पर पहुँच जाते हैं । पुलिस अफसर तलाशी लेने शुरु करता है लेकिन वहाँ उसे कुछ नहीं मिलता । मुस्तफा कहता है, 'देखा साहाब मैंने कहा था ना के यहाँ कुछ नहीं है । चलिए अब ।'

यह कह कर मुस्तफा आगे चला जाता है । तभी पुलिस अफसर की नजर फ्लांवर पॉट पर पडती है । उसके पीछे एक फोन दिखाई देता है लेकिन वो बंद पडा हुआ होता है । उस फोन को पुलिस अफसर अपने जेब में डाल देता है, मुस्तफा फिर अंदर आता और कहता है, 'अरे कहाँ रह गये आप? चलिए जल्दी ।'

पुलिस अफसर कहता है, 'हाँ-हाँ चलो ।' फिर पुलिस अफसर अपने घर जाकर उस फोन चार्जिंग पर लगा देता है । चार्जिंग होने के तुरंत बाद ही फोन चालू हो जाता है । उसे फोन में एक व्हिडियो मिलती

है जो शायद मुस्तफा और उसके भाई की थी । पुलिस अफसर वो व्हिडियो देखते हैं पुलिस थाने में फोन करके कुछ पुलिस वालों को बुला लेता है और मुस्तफा के घर जाता है ।

मुस्तफा कहता है, 'अरे साहाब क्या हुआ? आप फिर आ गये ।'

पुलिस अफसर कहता है, 'हाँ तुम्हे गिरफ्तार करने के लिए ।'

मुस्तफा कहता है, 'क्या? ये आप क्या बोल रहे हे गिरफ्तार करने के लिए मैंने किया क्या है?'

पुलिस अफसर कहता है, 'तुमने खून किया है वो भी अपने बडे भाई का इस फोन में सब रेकॉर्ड हो चुका है ।'

मुस्तफा भागने की कोशिश करता है ।

पुलिस अफसर कहता है, 'भागने की कोशिश भी मत करना तुम्हारे पूरे घर को पुलिसवालों ने घेर लिया है । अब बताओ तुमने खून क्यू किया?'

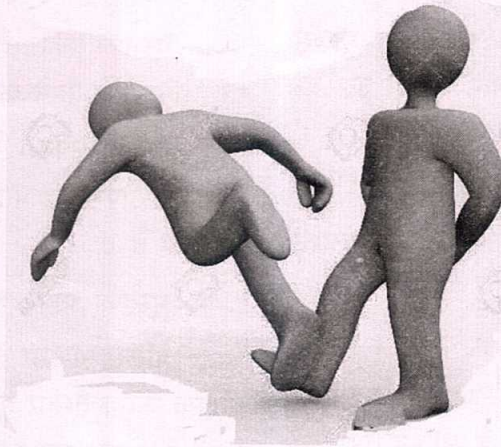
मुस्तफा कहता है, 'खून नहीं करता तो और क्या करता मैं । पिता जी के गुजर जाने बाद सारी जायदाद मेरे बडे भाई के नाम हो गई । जब मैंने उसे उससे अपना हिस्सा माँगा तो उसने साफ-साफ इनकार कर दिया और हमारा बहुत बडा झगडा हो गया । मुझे बहुत गुस्सा आ गया । उसी गुस्से में मैंने अपने भाई को मार दिया और उसकी लाश को कब्र में गाढ दिया । किसको पता ना चले इसलिए लोगों को कहाँ की वो शराब के नशे में कब्र खोद रहा था और पैर फिसलकर कब्र में जाकर गिरा और वही उसकी मौत हो गई ।'

पुलिस अफसर कहता है, 'तुमने मेरी बेटी को क्यू डराया?'

मुस्तफा कहता है, 'मैं बीच-बीच में रात में घर जाकर देखता था की सब ठीक है या नही कब्र को किसी ने देखा तो नही है । उस दिन भी मैं घर गया था । और आपके बेटी मुझे देख लिया और वो किसी को बताए नही इसलिए मैंने उसको डरा दिया ।'

पुलिस अफसर कहता है, 'तुम्हें तो फासी ही होगी । तुमने सिर्फ अपना हिस्सा पाने के लिए अपने भाई को मार दिया ।'

सीख : हमें जीवन में पैसों से ज़्यादा महत्व रिश्तों को और इनसानियत को देना चाहिए ।

एक ठेस

एक ठेस ऐसी लगी,
लगी तो लगी
सीधा दिल पल लगी,
आँखों में आंसुओं की धारा लगी ।
आसमान में उड़ रहे थे जो पंख
ऐसे गिरे जमीन पर
जैसे लग गया हो कोई कलंक,
मन की शांति हो गई भंग ।

सोच रही थी कि
कैसे करूँ इसका भरण,

तभी मानो अंधेरी कोठरी में
दिख गई हो एक आशा किरण ।
घायल पंखों को लगाया मलहम
जो आत्मविश्वास हो गया था कम,
उसका फिर से किया पुनर्जन्म
हार न मानने की खाई कसम ।
शरीर में आ गई एक नई जान
इससे एक बात का हुआ ज्ञान,
सीधे आसमान में कभी ना उड़ना
वरना भरना पड़ेगा उसका लगान ।

सुश्री. सिफा सिराजुद्दीन बदनकारी

कला भाग - III

महिला सुरक्षा : समस्या और समाधान

(सामाजिक लेख)

सुश्री. सुप्रिया रामचंद्र पोवार : कला भाग - III

**“कैसे बनाओगे भारत को विश्वशक्ति,
जब सुरक्षित ही नहीं नारी शक्ति।”**

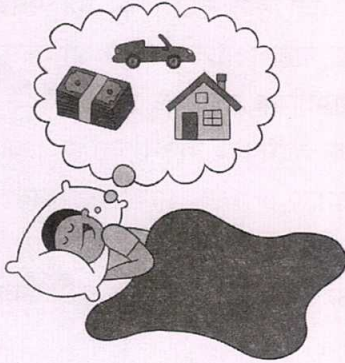
महिला सुरक्षा आज के समय में एक बहुत बड़ी समस्या बन चुकी है। समाज में बढ़ते हुए अपराध, खासकर महिलाओं के अपराध, इस बात का संकेत है कि, हमें इस समस्या को गंभीरता से लेने की आवश्यकता है। महिलाओं के अपराधों में बलात्कार, छेड़छाड़, घरेलू हिंसा और शारीरिक में आज भी महिलाओं को पुरुषों से कमजोर माना जाता है। इस मानसिकता से महिलाओं के खिलाफ हिंसा में बढ़ती है। इस सोच से महिलाएँ खुद को असुरक्षित महसूस करती हैं। कई बार महिलाओं में अपराध होते हुए भी। कानूनी प्रक्रिया बहुत लंबी और जटिल हो जाती है। इसके वजह से अपराधी बच जाता है और पीडिता को न्याय नहीं मिलता है।

कई क्षेत्रों में महिलाओं को समान शिक्षा नहीं मिलती है। जिसके कारण वो आत्मनिर्भर नहीं बनती। उसके वजह से वो अपने खिलाफ हो रहे अन्याय के बारे में आवाज नहीं उठा सकती है। समाज में कई क्षेत्रों के हिस्सों में आज महिलाएँ आर्थिक रूप से पुरुषों पर निर्भर हैं। इस निर्भरता से वो,

अपने खिलाफ हो रहे अत्याचार पर आवाज उठाने में असमर्थ रहती हैं। समाज को यह समझाने की जरूरत है कि महिलाओं को उनका अधिकार मिलना चाहिए। सामाजिक जागरूक अभियानों के माध्यम से उन्हें उनके अधिकार मिलने चाहिए। कानून भी कड़े होने चाहिए। उनके साथ वो प्रभावी रूप से कार्यान्वयन होने चाहिए। पुलिस और न्याय व्यवस्था को त्वरित और प्रभावी न्याय प्रदान करने का प्रशिक्षण देना चाहिए।

महिलाओं को समान शिक्षा का अवसर मिलना चाहिए। जिसके कारण वो आत्मनिर्भर बनने में मदद हो और अपने खिलाफ होने वाले अन्याय, अत्याचारों के खिलाफ अपनी आवाज उठा सकें। महिलाओं में आत्मनिर्भरता बढ़नी चाहिए। जिससे महिलाएँ अपनी अधिकारों को पहचान कर अपने खिलाफ होनेवाले अन्याय पर सशक्त आवाज उठा सकें। समाज के हर वर्ग की जिम्मेदारी है कि महिलाओं की सुरक्षा करना। जब तक हम अपने जिम्मेदारी को निभाते नहीं तब तक समाज का माहोल असुरक्षित रहेगा। समाज ने महिलाओं के अधिकारों को उन्हें प्रदान करना चाहिए। महिलाओं को समान अधिकार और सम्मान मिलना चाहिए। महिलाओं को पुरुषों के कंधे से कंधे

मिलाकर काम करना चाहिए । हमें ही महिलाओं को उनके अधिकार देकर उन्हें सन्मानपूर्वक बर्ताव करना चाहिए । समाज को यह समझाने की जरूरत है कि महिलाओं के साथ किए जानेवाले अपराध के लिए कानून से कड़ी से कड़ी सजा मिलनी चाहिए । महिलाओं का आदर करके ही हम समाज में समान और समृद्धि से आगे बढ़ सकते हैं । महिलाओं को सुरक्षा मिलनी चाहिए ।

एक ख्वाब की बात करते हैं ।

अंधेरे से उजाले तक जाने की बात करते हैं,
इस जिंदगी की बारीकियों की बात करते हैं ।
कुछ अपनी और आपकी बात करते हैं,
इस हार और जीत की बात करते हैं ।
चल, एक ख्वाब की बात करते हैं,
कुछ मुकम्मल ख्वाहिशों की बात करते हैं ।
कुछ मंजिल की बात करते हैं,
इस प्यार और नफरत की बात करते हैं ।
चल, एक ख्वाब की बात करते हैं ।

काजल रामकुमार साहू

कला भाग - I

माँ

गिनती नहीं आती मेरे यारों,
मैं एक रोटी माँगती हु वो दो देती है ।
भगवान की जगह माँ को रखो,
जो खुशी मिलती है वे दौलत के समान होती है ।
जन्नत के हर लम्हों का दीदार किया था,
जब माँ ने गोद मे उठाकर प्या किया था ।
माँ आपनी इच्छा पुरी नहीं करती,
बल्कि हमारी सारी इच्छा पूरी करती है ।
माँ को देख कर मुस्कुरा लिया करो,
क्या पता किस्मत मे हज लिखा ना हो ।
माँ के लिए मैं क्या लिखु,
माँ ने खुद मुझे लिखा है ।
ईश्वर को हम देख नहीं सकते,
इसलिए ईश्वर ने माँ को बनया हैं ।
सब कहते हैं आज माँ का दिन है,
ऐसा कौन सा दिन है जो माँ के बिना है ।
दवा असर ना करें तो नजर उतारती है,
माँ है जनाब माँ
वो कहाँ हार मानती है,
मौत के लिए तो कही सारे रास्ते है
मगर जन्म लेने के लिए केवल एक ।
माँ तो आपने बच्चे के लिए सब कुछ करती है,
बच्चे के मुसिबतों मे ढाल बनकर खड़ी हो जाती,
माँ के आखों में आसु लाना
अर्थात अपनी जन्नत को रुलाना ।

सुश्री. प्राजक्ता सतिश खोचनपुरे

कला भाग - III

पर्यावरण प्रदूषण : एक समस्या

(चिंतनपरक लेख)

सुश्री. मानसी मोहन पाटील : कला भाग - I

प्रदूषण का गंभीर प्रभाव प्रकृति पर हो रहा है। उद्योगीकरण और शहरीकरण की तेजी पर्यावरण को प्रदूषित कर रही हैं। जिससे हवा, पानी, मिट्टी शामिल हैं। कीटकनाशकों और उर्वरकों के उपयोग से मिट्टी बुरी तरह प्रदूषित हो रही हैं। आज सभी जल स्रोत अत्यधिक प्रदूषित हो रही हैं। वनों की कटाई और औद्योगिकीकरण के कारण हवा अत्यधिक प्रदूषित हो रही है, जिससे ग्लोबल वार्मिंग बढ़ रही हैं। पटाखों, लाऊडस्पीकर का प्रभाव हमारी सुनने की क्षमता को प्रभावित करता है। प्रदूषण का हमारी स्वास्थ्य पर बहुत गंभीर प्रभाव पड़ता है। इससे हमें सर दर्द, हैजा, हृदय की समस्याएँ, बहरापन, टाईफाइड आदि का सामना करना पड़ता है।

प्रदूषण का हमारी प्रकृति पर गंभीर प्रभाव है। प्रदूषण के कारण प्रकृति संतुलन बिगड़ता जा रहा है। हमारी प्रकृति को हमें ही तो बचाना चाहिए। क्योंकि अगर हम इस प्रकृति के साथ खेलेंगे तो वह हमारे लिए ही धोकादायक है। हमें पर्यावरण को कैसे बचाना चाहिये, प्रदूषण से? यह बात हमें समझना आना चाहिए। ऐसे ही हम पेड़ काटते रहे तो हमें ही भविष्य में मुसीबत आयेंगी। हमें ऑक्सिजन, शुद्ध हवा कैसे मिलेगी? हमें यह

ध्यान में लेकर पेड़ों को काटना बंद करना चाहिए।

प्रदूषण का सीधा संबंध प्रकृति से मानते हैं, लेकिन यह सिर्फ एक चीज को नुकसान करने या हानि करने से है बल्कि वह सभी प्राकृतिक संसाधनों को खराब करना या व्यर्थ करना है। मिसाल के तौर पर कोरोना काल के लॉकडाउन के समय को अगर हम ध्यान में ले तो, प्रकृति की सुंदरता बहुत सुंदर देखी गई थी। क्योंकि लॉकडाउन के दौरान मानव निर्मित सभी चीजे (वाहन, फॅक्ट्रिया, मशीने आदि) बंद थी। यह सब बंद थी उसी समय सभी ओर प्रदूषण का प्रमाण कम हो गया। सब लोग अपनी जो भी प्रदूषण होने वाली चीजे अथवा कोई भी काम (सभी कामें) बंद थी। सिर्फ लोग अपने-अपने घर में ही बैठे हुए थे। इसी वजह से जो हवा में प्रदूषण हो रहा था सब बंद था। इस लिए हमें शुद्ध हवा प्राप्त हो रही थी। इन सभी प्रकार ध्यान में लेकर यह बात पानी तरह साफ है कि, जो प्रकृति में प्रदूषण हो रहा है, वह सिर्फ और सिर्फ मनुष्य की वजह से इन सभी चीजों को केवल मनुष्य ही वजह है। यह कहावत हम सभी ने पढ़ी और सुनी है की "जैसा व्यवहार हम प्रकृति के साथ करते हैं, वैसा हमें प्रकृति से मिलेगा।" अगर हम अपनी प्रकृति का खयाल रखेंगे तो, हमें

ही उससे फायदा हैं। हमे अच्छी-अच्छी शुद्ध चीज़े प्रकृति से मिलेगी। हमे हवा प्रदूषित करना छोड देनी चाहिए, मतलब जो हम गाडियों का उपयोग कर रहे हैं। हम सब को पता है कि आज के युग में गाड़िया इस्तमाल करना बहुत महत्वपूर्ण हैं। पर हमें यह बात भी ध्यान में रखना चाहिए कि, हमे जब आवश्यक हैं, उसी कारण गाडियों का इस्तमाल करना चाहिए। जिसकी वजह ज़्यादा गाडियों इस्तमाल करने से हवा प्रदूषित होती हैं। उसमे से जो धुआँ आता है उस धुएँ के कारण हवा अशुद्ध होती है, उसी वजह से विविध सेठ बीमारियाँ आती हैं।

पर्यावरण प्रदूषण अगर हमें रोकना हैं तो, हमे पाणी, मिट्टी और हवा का योग्य उपयोग करना आवश्यक हैं। जैसी की जो फॅक्ट्रियाँ मानव ने बनायी है उसका जो गंदा पानी है वह सीधे ही नदी के पानी में छोड़ा जाता हैं। हमारे अगल-बगल में विविध बिमारिया जन्म लेती हैं। सब लोग बीमार पड़ जाते हैं। मिट्टी का भी हमे योग्य प्रकार से उपयोग करना चाहिए। हवा का भी हमें योग्य तरह इस्तमाल करना बहुत महत्व पूर्ण हैं। अगर हमे ऐसे ही पेड़ो को तोड़ते रहे तो जो आनेवाली पीढ़ी हैं, उसे ऑक्सीजन खरीदना पडेगा। और वह हमे बहुत बोलेंगे की आप की वजह से हमे यह भोगना पड़ रहा हैं। पर्यावरण को बचाना हमारा कर्तव्य हैं। प्रकृति ने हमे जो चीजे दी है उसका सही तरीके से उपयोग करना हमारी जिम्मेदारी हैं। पर्यावरण को हम बचाएँगे, तो हमारा ही जीवन बढ़िया होगा। पर्यावरण भी अच्छा रहेगा। पर्यावरण को हानि नही देनी चाहिए। अगर पर्यावरण खराब कर दिया तो सब एक दिन नष्ट हो जाएँगा। उस की वजह भी हम खुद ही रहेंगे। और तब हमे समझ आएगा कि यह सब जो बिगाड़ रहा हैं उसकी

वजह भी हम खुद हैं। यह बात हमें ध्यान में लेना जरूरी हैं। पर्यावरण को अगर एक आदमी सुधारने की कोशिश की तो उसको देखकर सब लोग करेंगे। लेकिन यह करना भी बहुत महत्वपूर्ण हैं। हम खुद को प्रयास करना बहुत महत्वपूर्ण हैं। हमे पर्यावरण को बचाने के लिए विविध मोहीम रखना आवश्यक हैं। इससे पर्यावरण को प्रदूषित होने से बचा सकते हैं। यह बात हमे ध्यान में आना जरूरी हैं।

हम कोशीश कर रहे है.....

हमें हमारी संस्कृती को आधुनिकता से जोडना है, अंधश्रद्धा और बुराई के बंध को हमें तोडना है। हम भारत को नये सीरे से बना रहे है, अपनी आज़ादी का महोत्सव धूमधाम से मना रहे है। हमें तो बस खुद को खुद से बेहतर बना रहे है। ये दुनिया जीतने की मन में ठानी है, अब तो बात सिर्फ दिल की मानी है। हर रूकावट को पार कर आगे बढ रहे है, खुद को खुद से बेहतर बनाने की कोशिश कर रहे है। इस दुनिया में हमें खुद का आस्तित्व बनाना है, हर कोशिश कर के आसमान को भी झुकाना है। सकारात्मकता से जीवन को सजाना है, अच्छे कर्म से आत्मविश्वास बढ़ाना है। हमे तो सिर्फ खुद को खुद से बेहतर बनाना है।

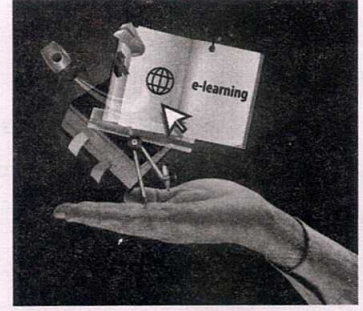
सुश्री. भक्ती मंगेश उतरंडे

कला भाग - I

डिजीटल शिक्षा : वरदान या अभिशाप

(चिंतनपरक लेख)

सुश्री. सानिया फिरोज मुजावर : वाणिज्य भाग - III

**“ऑनलाईन शिक्षा साबित हुई हक व वरदान
माध्यम के इसके शिक्षण क्षेत्र में आई नई जान।”**

शिक्षा लोगों के जीवन का महत्त्वपूर्ण हिस्सा है। अच्छी शिक्षा प्राप्त करना हर देश के नागरिक का अधिकार है। शिक्षित व्यक्ति अच्छी शिक्षा के बलबूते पर अपने करियर का निर्माण करता है। आजकल वर्तमान जीवन में ऑनलाईन शिक्षा का बोलबाला है। ऑनलाईन शिक्षा एक ऐसा माध्यम है जहाँ शिक्षक दूर से और दुनिया के किसी भी कोने से इंटरनेट के माध्यम से जुड़ सकता है। शिक्षक झूम या किसी ऑप के जरिए विडियो कॉल करते हैं, और बच्चे लैपटॉप या कंप्यूटर के जरिए ऑनलाइन कक्षा कर सकते हैं। शिक्षक अपने बच्चों को पढ़ाने के लिए अपने कंप्यूटर की स्क्रीन शेयर करते हैं, जिससे बच्चे को पढ़ने में आसानी होती है। बच्चे ऑनलाईन कक्षा के माध्यम से घर बैठे शिक्षा प्राप्त कर सकते हैं। आधुनिक समय में ऑनलाइन कक्षा ने अपनी नई जगह प्राप्त की है। आज दुनिया के सारे बच्चे ऑनलाईन शिक्षा प्राप्त करने के लिए अच्छी और तीव्र गति की इंटरनेट कनेक्टिविटी की आवश्यकता होती है। यह एक अनोखा तरीका है शिक्षक दूरस्थ शिक्षा में डिवीडी, विडियो के माध्यम से पाठ्यक्रमों के अनुसार बच्चों को पढ़ाते हैं।

आज के वर्तमान स्थिति में छात्र स्कूल और कॉलेज जो नहीं जा सकते उनके लिए ऑनलाईन शिक्षा एक अच्छा विकल्प साबित हो सकता है। कोरोना के कालखंड में ऑनलाइन शिक्षा एक अच्छा विकल्प रहा है। ऑनलाइन शिक्षा ने पढ़ाई का रास्ता बहुत आसान कर रखा है। इससे बच्चों को स्कूल या कॉलेज जाने की जरूरत नहीं पड़ती। कुछ बच्चे दूर कोचिंग या संगठनों को नहीं जा सकते वह ऑनलाइन कक्षा कर के ऑनलाईन परीक्षा देकर डिग्री हासिल कर सकते हैं। ऑनलाइन कक्षा से किसी भी देश में पढ़ाई जाने वाली शिक्षा को हम आसानी से हासिल कर सकते हैं। इससे हमारा ज्ञान काफी विकसित होता है। ऑनलाइन कक्षा विद्यार्थी अपने समय के अनुसार रिकॉर्ड कर सकता है। तथा पुनः सून सकता है। कहीं शंका हो तो वह दूसरे कक्षा के समय शिक्षक को पूछ सकता है।

ऑनलाईन कक्षा की ओर लोग जादा पैमाने में आकर्षित हो रहे हैं। ऑनलाइन कक्षा यह सुविधाजनक है और समय को बचाता है। ऑनलाइन शिक्षा एक वरदान की तरह तो है ही परंतु इसके कुछ खामिया भी हैं। ऑनलाइन शिक्षा प्राप्त करने के लिये अच्छी इंटरनेट कनेक्टिविटी होना अनिवार्य है। देश में जादातर ग्रामीण इलाकों में बिजली की इतनी

अच्छी सुविधा नहीं है जिससे आसानी से ऑनलाइन कैसे किया जा सके। बच्चे जो ग्रामीण परिवार से जुड़े जहाँ ऑनलाइन शिक्षा का प्रचलन नहीं है। इनके पास कंप्यूटर और इंटरनेट की सुविधा नहीं है। वह ऑनलाइन शिक्षा को प्राप्त करने असमर्थ हैं। हर परिवार इंटरनेट का खर्चा नहीं उठा सकता है इसलिए ऐसी परिस्थिति में इन छात्रों को मुश्किलों का सामना करना पड़ता है। दूसरी ओर छात्रों में मानसिक असर भी पड़ रहा है। कंप्यूटर या लैपटॉप के सामने 7-8 घंटे बैठकर कार्य करने से कमर में दर्द करने की समस्या हो रही है। छात्र कॉलेज स्कूल जाकर पढ़ते थे। अपने मित्रों से मिलते थे जिससे उनमें जादा तनाव नहीं रहता था। अगर पढ़ाई में कहीं दिक्कत हो तो वह एक दूसरे को पूछ कर समझ सकते थे। कंप्यूटर, लैपटॉप की तरंगें हमारी आँखों पर तो असर करती हैं। साथ में एक जगह बैठकर शारीरिक दर्द की शिकायत हो रही है।

ऑनलाईन कक्षा उन लोगों के लिए अच्छा विकल्प है जो काम करते हुए घर की देखभाल करने के साथ शिक्षा, पढ़ाई कर रहे हैं। यह नये प्रकार को हर देश अपना रहा है। विद्यार्थियों को जरूरत है कि वह मन लगाकर पढ़ाई करें और अपने देश का नाम रोशन करें। जो बच्चे ऑनलाइन शिक्षा प्राप्त करने असमर्थ हैं उनके लिए निःशुल्क ऑनलाईन कक्षा को प्राप्त करना जरूरी है। हर विषय के दो पहलू होते हैं। एक सकारात्मक और नकारात्मक। हमें इस अवसर को वरदान के रूप में लेना चाहिए ना की इसे अपने जीवन में अभिशाप का रूप देना चाहिए।

*“ऑनलाइन शिक्षा करे नवयुग का संचार,
जिससे विद्यार्थी कर पाए अपने सपनों को साकार।”*

न्याय

एक लडकी थी,
उसका एक सपना था,
समाज में अपने माँ-बाप का नाम
सबसे उपर रखना था।
लडकी खूब पढ़ी....
मन में थी डॉक्टर बनने की जिद बढी....
मासूम लडकी थी वह
शायद उसे काल का खेल पता ही न चला
मानवरुपी हैवान ने उसे पैरोतले कुचला
चिखती-चिल्लाती रही वो....
पर उसे कोई बचाने नहीं आया....
लोगों की जिंदगिया बचाने वाली वह
खुद की जिंदगी बचाने की लड़ाई में हार गयी।
लोगों ने आक्रोश किया....
नेताओं ने आश्वासन दिया....
लाखों की भीड मोमबत्तियाँ जलाई
माँ-बाप ने उसकी रात रोते रोते ही गुजारी
प्रतिक्षा थी न्याय की,
पर न्याय के काले बझार में उसे
न्याय ही न मिल सका.....
लोग चार दिन में सब भूल गये
कब तक चलता रहेगा ये सब....
शायद जब तक
जब तक उस लडकी की जगह मैं न आती
तब तक.....

सुश्री. सेजल सत्यवान गावडे

कला भाग - I

गुरु और शिष्य की कहानी

(कहानी)

सुश्री. काजल रामकुमार साहू : कला भाग - 1

एक बार की बात है एक आश्रम में तीन शिष्य रहते थे। तीनों ने अत्यंत मेहनत से अपनी शिक्षा संपूर्ण की तत्पश्चात् तीनों शिष्य गुरुदेव के पास गये और बोले- 'गुरुदेव अब हमारी शिक्षा संपूर्ण हो गई है अब गुरु दक्षिणा देने का समय आ गया है। गुरुदेव मुस्कराए और बोले यदि तुम लोग मुझे गुरुदक्षिणा देना ही चाहते तो, कल मुझे एक थैला सूखे पत्ते लाकर दे दो तीनों शिष्य मंद मुस्कराए और उन्होंने सोचा सूखी पत्तियाँ लाना कौन सी बहुत बड़ी बात है।

अगली सुबह तीनों शिष्य पास ही के जंगल में दक्षिणा हेतु सूखे पत्ते एकत्रित करने के लिए गये। परंतु उन्हें यह देखकर आश्चर्य हुआ कि जंगल में सिर्फ एक मुट्ठी सूखे पत्ते बचे हुए थे। यह देखकर वे तीनों बहुत अधिक परेशान हो गये उन्होंने सोचा अब गुरुदेव को दक्षिणा कैसे देंगे।

तभी सामने से एक किसान आता हुआ दिखाई दिया, जिसने एक थैले में ढेर सारे सूखे पत्ते लिये हुए थे, उन्होंने उस किसान से आग्रह किया भाई हमें भी थोड़े सूखे पत्ते दे दो इसकी अत्यंत आवश्यकता है, किसान ने कहा-यह सूखे पत्ते मैं अपने जीवन यापन तथा घर पर भोजन पकाने के लिए ले जा रहा हूँ। मैं यह आपको नहीं दे सकता परंतु हा पास के गाव में सेठजी रहते हैं उनके पास सूखे पत्ते से दोने बनाने का कारखाना है शायद वो आपको सूखे पत्ते दे सके,

वे तीनों सेठ जी के पास गये और उनसे सूखे पत्ते देने लिए आग्रह किया परंतु सेठ जी ने कहा कि मैं आपको सूखे पत्ते नहीं दे सकता क्योंकि इनकी मुझे आप से अधिक आवश्यकता है, मैं इन सूखे पत्ते से अपना कोरोबार चलाता हूँ, मुझे क्षमा करे।

वे तीनों शिष्य अत्यंत परेशान हो गये। उन्होंने बहुत लोगो से पुछा तो पता चला कि पास में ही एक बूढ़ी दादी रहती है वे सूखे पत्ते एकत्रित करती है, हो सकता है उनके पास से मिल जाये। तीनों बूढ़ी दादी के पास गये और उनसे सूखे पत्ते देने का आग्रह किया परंतु बूढ़ी दादी उन सूखे पत्ते से औषधियाँ बनाया करती थी तो उन्होंने भी मना कर दिया अब तीनों छात्र निराश होकर आश्रम लौट आये और दुखी मन से गुरुदेव को सारी बात बतायी कि वे उनकी दक्षिणा लाने में असफल रहे। तब गुरुदेव ने कहा 'मेरे बच्चो मुझे दक्षिणा के अभिलाषा नहीं है, मैं तो तुम्हें बताना चाहता था कि इस दुनिया में किसी भी चीज को छोटा नहीं समझना चाहिए। छोटी से छोटी चीज का भी अपना महत्त्व होता है अपना मूल्य होता है।

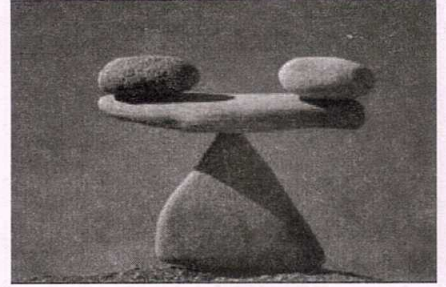
सिख : आज शिष्यों को पता चल गया था कि जिन चीजों को हम बहुत छोटा समझते हैं, वास्तव में उनका भी स्थान होता है।

पुण्य और पाप का खेल

(कहानी)

सुश्री. सिफा सिराजुद्दीन बदनकारी : कला भाग - 3

(पुण्य और पाप स्वर्ग और नरक के दरवाजे से बाहर निकलने के बाद एक दूसरे से टकराते हैं और उन दोनों के बीच बातचीत होती है।)

पुण्य : क्या हाल है पाप भाई ? आजकल कहीं नजर ही नहीं आते ।

पाप : क्या बताऊँ पुण्य भाई....? आजकल काफी व्यस्त हो गया हूँ ।

पुण्य : हाँ, सुना है.... आजकल तुम्हारी ख्याति कुछ ज़्यादा ही बढ़ रही है?

पाप : हा, बिलकुल! मुझे इस मुकाम तक पहुँचाने के पीछे इन इंसानों का बहुत बड़ा हाथ है । अब ये लोग मुझसे इतना प्यार करते हैं तो मैं भी क्या कर सकता हूँ ....एक पी.ए. रख लूँ ! मेरा थोड़ा काम आसान हो जाएगा ।

पुण्य : (आश्चर्यचकित होकर) ऐसा क्या करते हो भाई ? जो ये लोग तुम्हें इतना पसंत करते हैं । हमें तो काई इक्का-टुक्का याद कर ले तो भी बहुत है !

पाप : (पुण्य की सादगी पर मुस्कराकर) अरे ! इसीलिए तो तुम्हें पुण्य कहते हैं । इन लोगों को नियंत्रण में रखना काफी आसान है.... इन्हें थोड़ा सा लालच दिखा दो.....अपने आप तुम्हारी तरफ आजाएंगे । ....खैर छोड़ । और बता.... स्वर्ग के क्या हालचाल है ?

पुण्य : वैसो तो अच्छे हैं.... भीड़ भी काफी कम हो गई है... और, नरक में क्या चल रहा है?

पाप : अब हमारा हाल क्या बताएँ भाई? यहाँ तो जैसे दिन बढ़ रहे हैं, वैसे लोगों की भीड़ भी बढ़ती चली जा रही है । पता नहीं, इन्हें नरक में आने की इतनी क्या खुशी है?.... अभी अभी देखकर आ रहा हूँ तेल में तले जाने वाले लोगों को, अंगारों पर चलते लोगों को.... चिल्ला रहे थे कि "काश ! पहले कुछ पुण्य कर लिया होता...."मेरे नाम से तो हाय-हाय करते हैं ।

पुण्य : अब मुझे याद करके क्या फायदा ? जब करना चाहिए था, तब तो नहीं किया अगर स्वर्ग में

आते तो हम उनको बड़े प्यार से रखते ।

पाप : ये सब सोचने से कुछ नहीं होगा.....तुम भी कुछ ऑफर या सेल रखो तब बात बनेगी ! हमने तो इंसानों में अपना डर फैला रखा है, फिर भी कोई सुनता नहीं....।

पुण्य : ये इंसान भी मेरे नाम पर पता नहीं क्या-क्या करते हैं । ईश्वर को भी रिश्वत देते हैं कि अगर तुम मेरा ये काम करोगे तो मैं आपके लिए ये करूँगा । ईश्वर ! जो पूरे ब्रह्मांड के निर्माता हैं, वह इनकी छोटी-माटी चीजों का क्या करेंगे? अब इन्हें कौन समझाए कि मानवता और मन को पवित्र रखने से ही मेरी प्राप्ति हो सकती है ।

पाप : अच्छा ! ये सब छोड़ और बता, ये तेरे बारे में जो अफवा फैली है । क्या वो सच है ?

पुण्य : कौन सी अफवा ?

पाप : यही कि अगर हम जनम में, इंसान के साथ कुछ अच्छा हो जाये तो वह उसके पिछले जनम का फल है ।

पुण्य : वैसे....यह अफवा तो तेरे बारे में भी है । क्या ये सच है ?

पाप : नहीं यार । काहे का पिछला जनम?.....इंसान जिस जनम में जी रहा है, उसके सारे पापों का फल उसे उसी जनम में मिलता है ।

पुण्य : हाँ, बात तो सही है । .....और बताओ..... आगे क्या करने वाले हो?

पाप : क्या बताऊँ यार? भारत की आबादी अब बहुत बढ़ गयी है । .... ज़्यादा समय वहीं पर लग जाता है.... और अब तो, महिलाओं की दृष्टि से मेरा कुछ ज़्यादा ही उपयोग हो रहा है । ऐसे लोगों का तो राम भला करे । उनके लिए तो हमने कड़ी से कड़ी सजा की योजना कर रखी है....

पुण्य : सुना है, भारत में तुझे मिटाने के लिए, एक विशेष नदी है?

पाप : हाँ, है । और मैं मिट भी जाता.... अगर ये लोग मुझे मिटाना चाहते तो..... अब उन्हें कौन समझाए कि मैं उनके तन पर लगा कोई दाग नहीं बल्कि उनके मन पर लगा तो हूँ जिसे वे पानी से नहीं मिटा सकते ! अगर मुझे नष्ट करना है, तो मुझे अपने मन से निकालना होगा....

पुण्य : चल, ठिक है ! अब मुझे चलना होगा । पता नहीं, अब तुझसे दोबारा कब मुलाकात होगी !

पाप : अरे यार ! मुझे तूने किन बातों में लगा दिया ? वैसे भी अभी मुझे बहुत लोग याद कर रहे हैं.....अब मुझे चलना होगा ।

(पाप और पुण्य एक दूसरे से हाथ मिलाकर अपने-अपने रस्ते निकल पडते हैं ।)

2024-2025 का साहित्य अकादमी पुरस्कार प्राप्त रचनाकार गगन गिल

(साहित्यिक लेख)

सुश्री. अपर्णा हजारे : कला भाग - 2

सुपरिचित कवयित्री गगन गिल का जन्म 9 नवंबर, 1959 नई दिल्ली में हुआ। गगन गिल जी ने स्नातक और स्नातकोत्तर स्तर की पढ़ाई दिल्ली विश्वविद्यालय से की। उन्होंने करिअर की शुरुआत पत्रकारिता से की और उच्च शिक्षा के बाद 1983-93 में टाइम्स ऑफ इंडिया समूह और संडे ऑब्जर्वर में एक दशक से कुछ अधिक समय तक साहित्य संपादन से संबद्ध रहीं और फिर 1992-93 में हार्वर्ड युनिवर्सिटी, अमेरिका में पत्रकारिता की रही। 1983 में प्रकाशित उनके पहले काव्य-संग्रह 'एक दिन लौटेगी लड़की' और 1984 में भारत भूषण अग्रवाल पुरस्कार मिलने से वह चर्चा में आई। उनका एक अन्य विशिष्ट परिचय यह है कि वह समाहृत लेखक निर्मल वर्मा की जीवन-संगिनी रहीं।

नब्बे के दशक की स्त्री स्वर की कविताओं में वह नये मुहावरे के साथ आयी। वह स्त्री के दुखों और उदासियों को रचने वाली कवयित्री है और कुछ मौकों पर 'महादेवी वर्मा' भी कही गई है। दुखी और उदासियों के अलावा उनकी कविताओं में भारतीय चिंतन परंपराओं की रेख भी मौजूद है। उनकी कविताओं का अनुठापन इस बात में भी है कि उनकी अभिव्यक्ति के एक बाह्य स्पंदन के अंदर

आंतरिक तनाव-दबाव का बाँध बना रहा है। उनकी कविताओं के लिए कहा गया है कि वे अपनी दृढ़ता और संयम से एक आने वाले परिष्कार का पूर्वबोध कराती है।

लगभग 35 वर्ष लंबी उनकी रचना-यात्रा में नौ कृतियाँ, मौजूद हैं। 'एक दिन लौटेगी लड़की' (1989), 'अँधेरे में बुद्ध' (1996), 'यह आकांक्षा समय नहीं' (1998), 'थपक थपक दिल थपक थपक' (2003), 'मैं जब तक आई बाहर' (2018), उनके पाँच काव्य-संग्रह हैं। दिल्ली में उनींदे (2000), अवाक् (2008), देह की मुँडेर पर (2018) और इत्यादि (2018) उनकी गद्य कृतियाँ हैं।

वह 1990 में अमेरिका के सुप्रसिद्ध 'आयोवा इंटरनेशनल राइटिंग प्रोग्राम' में भारत से आमंत्रित लेखक थी जब कि 2000 में 'गोदाटे इंस्टिट्यूट', जर्मनी और 2005 में पोएट्री ट्रांसलेशन सेंटर, लंदन युनिवर्सिटी के निमंत्रक पर जर्मनी और इंग्लैंड के कई शहरों में कविता पाठ के लिए गई।

उन्होंने भारतीय प्रतिनिधि लेखक मंडल के सदस्य के रूप में चीन, फ्रांस, इंग्लैंड, मॉरिशस, जर्मनी, मेक्सिको, ऑस्ट्रिया, इटली, बुल्गारिया, कंबोडिया, लाओस, इंडोनेशिया आदि देशों की यात्राएँ की।

उन्हें भारतभूषण अग्रवाल पुरस्कार (1994), संस्कृति सम्मान (1989), केदार सम्मान (2000), द्विजदेव सम्मान (2010) आदि से सम्मानित किया गया है। पेशे से पत्रकार गगन गिल को "मैं जब तक आई बाहर" के लिए वर्ष 2024 का साहित्य अकादमी पुरस्कार से सम्मानित किया गया है।

गगन गिल ने 1980 के दशक में साहित्यिक लेखन की शुरुआत की। उनकी पहली कविता संग्रह ने ही उन्हें साहित्यिक जगत में एक विशेष पहचान दिलाई।

गगन गिल समकालीन हिंदी साहित्य की एक प्रमुख लेखिका, कवयित्री और निबंधकार है। उनकी लेखनी में स्त्री संवेदन, अध्यात्मिकता और समाज के विविध पहलुओं का सुंदर समन्वय देखने को मिलता है। गगन गिल की कविताएँ और गद्य लेखन एक गहरी भावनात्मक संवेदनशीलता और विचारशीलता के लिए जानी जाती है।

गगन गिल का साहित्यिक सफर मुख्यतः कविता और गद्य लेखन पर केंद्रित है। उनकी कविताओं और लेखन में एक गहरी आत्मीयता, स्त्री जीवन का संघर्ष, प्रेम, समाज और अस्तित्ववादी सवालियों का सुंदर वर्णन मिलता है।

2022 में गगन गिल को उनकी कृती 'थपक थपक दिल थपक थपक' के लिए साहित्य अकादमी पुरस्कार से सम्मानित किया गया। यह पुरस्कार उनकी साहित्यिक प्रतिभा और हिंदी साहित्य में उनके योगदान की मान्यता है।

गगन गिल ने हिंदी साहित्य में स्त्री विमर्श और अस्तित्ववादी चिंतन को नई दिशा दी। उनकी कविताएँ और गद्य लेखन न केवल साहित्यिक दृष्टिकोण से बल्कि समाज में गहरी विचारशीलता और जागरूकता लाने के लिए भी महत्वपूर्ण हैं।

उन्होंने अपनी रचनाओं के माध्यम से महिलाओं की भावनाओं, संघर्षों और सामाजिक बाधाओं को प्रखरता से उजागर किया।

गगन गिल का साहित्यिक सफल प्रेरणादायक और प्रभावशाली है। उनके लेखन ने हिंदी साहित्य को नये दृष्टिकोण और गहराई प्रदान की है। साहित्य अकादमी पुरस्कार तक का उनका सफर उनकी मेहनत, गहरी संवेदनशीलता और उत्कृष्ट साहित्यिक दृष्टि का प्रमाण है। गगन गिल की रचनाएँ आनेवाली पीढ़ियों के लिए एक प्रेरणा और धरोहर है।

गगन गिल की विशिष्टता इसी में है कि आत्मस्थ कविताओं में समाज की विसंगतियाँ और विडंबनाएँ अपनी मुखरता से उपस्थित हैं। जब कभी आप मान लेते हैं कि गगन गिल संन्यस्त भाव से निरपेक्ष होकर जीवन को देख रही है और वे प्रार्थना के दर्शन में डुब गई है तभी तक ठोस राजनीतिक और सामाजिक कविता के साथ अपनी उपस्थिति दर्ज करती है।

प्रेम संबंध

(कहानी)

सुश्री. साक्षी सतिश बाटुंगे : कला भाग - II

बिलासपूर नाम का एक गाँव था। उस गाँव में मोहनराम नाम का एक आदमी रहता था। मोहनराम बिलासपूर गाँव में सरपंच था। गाँव में उसकी बहुत इज्जत थी। गाँव के सभी लोग मोहनराम को बहुत सम्मान देते थे और उनकी बहुत इज्जत भी करते थे। मोहनराम के परिवार में उसकी पत्नी कमला, मोहनराम की माँ, दो बेटियाँ और एक बेटा ऐसा उनका परिवार था। मोहनराम की बड़ी बेटी उमा जो मोहनराम की सबसे प्यारी लड़की थी। मोहनराम उमा को बहुत लड़ प्यार करता था। उमा शहर में मेडिकल की पढ़ाई करने के लिए शहर में रहती थी। मोहनराम की दूसरी बेटी लिला गाँव के पास महाविद्यालय में पढ़ती थी। उसका उससे छोटा बेटा पाँच साल का था। मोहनराम के घर में सबकुछ बहुत कुशल चल रहा था। दोनों बेटियाँ अच्छे से पढ़ रही थी। सब कुछ अच्छे से चल रहा था। घर में किसी प्रकार की कोई दिक्कत नहीं थी। एक दिन मोहनराम को उमा की बहुत याद आने लगी थी। तभी वो सोचता है कि एक बार शहर जाकर उमा बेटी से मिलकर आता हूँ। मोहनराम शहर जाने की तयारी करता है। दूसरे दिन सुबह उठकर तयार होकर निकल रहा था। जाते समय वो अपनी पत्नी कमला को बताता है कि मैं उमा बेटी से मिलने जा रहा हूँ, शाम को

वापस आ जाऊंगा ऐसा बोलकर मोहनराम शहर के लिए निकल जाता है। गाड़ी में जाते समय मोहनराम बहुत खुश था। मोहनराम मन ही मन में सोचता है की बिटिया रानी मुझे अचानक से देखेगी तो खुशी के मारे झुम उठेगी। थोड़ी देर के बाद मोहनराम शहर में छात्रावास में पहुँचता है, जहाँ पर उसकी बेटी रहती थी। मोहनराम उमा के कमरे की ओर जा रहा था तभी उमा के साथ एक लड़का कमरे से बाहर आते हुए नजर आता है। मोहनराम उमा को एक लड़के के साथ देखकर चकित हो जाता है। उमा पिताजी को देखकर कापने लगती है। तभी मोहनराम ने उमा से गुस्से में पूछा कौन है ये लड़का? यहाँ तुम्हारे साथ तुम्हारे कमरे में क्या कर रहा है। मोहनराम गुस्से में उमा से बात करता है। उमा मोहनराम को बताती है कि पिताजी ये राहुल है।

इनसे मैं प्यार करती हूँ। और मैं इससे शादी करना चाहती हूँ। यह सुनकर मोहनराम कापने लगता है और उसे बहुत गुस्सा आता है। मोहनराम उमा को अपने साथ गाड़ी में बिठाकर गाँव वापस ले जाता है।

उमा और मोहनराम गाँव पहुँचते हैं और गाड़ी की आवाज सुनकर कमला बाहर आती है। तभी कमला उमा और मोहनराम को गाड़ी से उतरते हुए देखती है। कमला को मोहनराम बहुत गुस्से में

लगता है और उमा को साथ लेकर आए ये देखकर परेशान हो जाती है। मोहनराम को गुस्से में देखकर कमला मोहनराम को पूछती है, 'क्या हुआ छोटू के पापा आप इतने गुस्से में क्यू हो ? और उमा बेटी को क्यू वापस लेकर आए हो ? कुछ हुआ है क्या ? कमला मोहनराम से लगातार एक से एक सवाल करने लगती है। तभी मोहनराम शहर में जो कुछ हुआ और जो उसने देखा वो सारी हकीकत कमला को बताता है। यह सुनकर कमला जोर-जोर से रोने लगी उमा को अनाप-शनाप बोलने लगी थी। तभी मोहनराम तय करता है कि अगले हप्ते उमा कि शादी एक अच्छा लडका देखकर कर देते हैं। उमा बाहर से मोहनराम की बातें सुन लेती है। उमा राहुल एक खत में ये सब बातें लिखकर भेजती है। राहुल को उमा का खत मिलता है। राहुल खत पढ़कर परेशान हो जाता है और सोचने लगता है कि अब क्या करे। तभी राहुल उमा को खत लिखता है कि उमा तुम परेशान मत होना मे तुम्हें दो दिन बाद आकर तुम्हें वहाँ से ले जाऊँगा। तुम मुझे दूसरे गाँव में पास के मंदिर में मिलना मैं तुम्हारा वही पर इंतजार करूँगा। ऐसा लिखकर राहुल उमा को खत भेजता है। उमा को राहुल का खत मिलता है। उमा सोचने लगती है कि राहुल ने मुझे मंदिर क्यू बुलाया है। क्या वो वहाँ पर मुझे शादी करेगा क्या ? ये सोच कर उमा बहुत खुश होने लगती है। दूसरी तरफ उसे दुख भी होता है क्योंकि उसे घरवालों के बिना मर्जी से उसे भाग कर शादी करनी पड़ रही है इसलिए। फिर भी उमा राहुल के साथ भाग कर जाने का फैसला लेती और जाने की तयारी करती है।

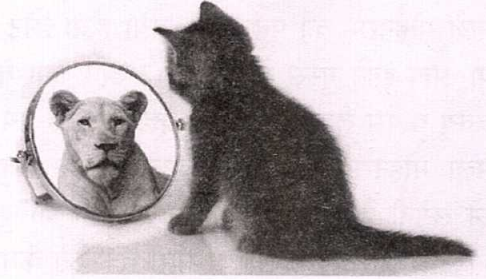
दो दिन के बाद उमा सुबह जल्दी सब के उठने से पहले तयार होकर घर से बाहर निकल जाती है। फिर दूसरे गाँव में पास के मंदिर में राहुल से मिलती

है। वहाँ पर वो उसी मंदिर में शादी करते हैं। फिर वो दोनों वहाँ से वापस शहर चले जाते हैं। कमला उमा को उठाने के लिए उसके कमरे में जाती है। तभी कमला को उमा कमरे में कही नजर नहीं आती तो वो उसे पुरे घर में यहाँ वहाँ ढूँढती है। पूरे घर में उमा उसे कही नहीं मिलती। कमला घबरा जाती है और सोचने लगती है कि कही उमा उस अपजाती के लडके के साथ कही भाग तो नहीं गई ना ? कमला दौड़ कर जाती है और मोहनराम को बताती है। उमा घर में कही पर नहीं है। आप बाहर जाकर उसे देखो ना वह है क्या कहाँ पर ? मोहनराम उमा को ढूँढ़ने आस-पास के गाँव में जाता है। मोहनराम उमा को इधर-उधर ढूँढता है। उसे उमा कही नहीं दिखती। सुबह से शाम हो जाती मोहनराम परेशान होकर घर वापस आ जाती है।

दूसरे दिन सुबह मोहनराम को शहर से एक पुलिस थाने से फोन आता है। थानेदार बोलता है कि आप जल्दी से जल्दी थाने आ जाइये। मोहनराम और कमला दोनों शहर पुलिस थाने जाते हैं। थाने में पहुँचते ही मोहनराम और कमला वहाँ पर उमा को उस अपजाती के लडके के साथ शादी कर के खड़ी हुई नजर आती है। ये देखकर मोहनराम और कमला उमा के पास जाते हैं और उसे पूछते हैं कि बेटी ये तूने क्या कर दिया इस अपजाती के लडके के साथ तूने शादी क्यू कर दी ? तुमने हमारे बारे में कुछ नहीं सोचा क्या ? ऐसा क्यू किया तुम्हने बेटी ? क्यू तूने हमारा भरोसा ऐसे तोड़ दिया ? मोहनराम और कमला बार-बार उसे ये पूछने लगे थे। उमा उन्हें एक भी सवाल का जवाब नहीं दे रही थी। तभी मोहनराम उमा से कहता है, 'ठिक है, जो कुछ तूने किया वो अभी भूल जा और छोड़ दे इस लडके को और हमारे साथ वापस घर चल मे तेरी यह नादान गलती माफ

कर दूँगा। अभी भी देर नहीं हुई किसी को गाँव में कुछ नहीं पता। तु चल मेरे साथ यहाँ से वापस बेटे। उमा कहती है, 'बस किजिए पिताजी मुझे आप दोनों के साथ वापस उस घर में नहीं आना भला इसी में है कि आप दोनों यहाँ से चले जाए।' मोहनराम उमा के सामने हाथ जोड़ने लगता है, गिडगिडाने लगता है और रोने लगता है। उमा से कहता 'ऐसा मत करो उमा बेटे मेरी गाँव में बहुत इज्जत है। अगर तु ऐसा करेगी तो मेरी सारी इज्जत मिट्टी में मिल जायेगी। सुनो मेरी बात उमा बेटे ऐसा मत करो।' उमा मोहनराम की बात नहीं मानती और वहाँ से चली जाती है। थानेदार मोहनराम के पास आता है और कहता है, 'सँभालिए अपने आपको भाईसाब ये आज पिढी एसी ही है, इन्हे अपने माता-पिता की कोई कदर नहीं है। प्यार कर के ये सब भुल जाते और ऐसा कर के माता-पिता को हमेशा के लिए एक दर्द दे जाते हैं। जाइये आप अभी घर पर और परिवार का खयाल रखो', ऐसा बोलकर थानेदार चला जाता है। मोहनराम और कमला वहाँ से रोते-रोते थाने से बाहर निकलकर गाडी में बैठ गाँव वापस चले जाते हैं। घर की पूरी इज्जत अब मोहनराम की छोटी बेटे लिला पर आ जाती है। बड़ी बेटे इस तरह भाग कर शादी करने के कारण मोहनराम और कमला हर वक्त अब परेशान रहते थे। एक हसता-खेलता छोटा परिवार अब एक दुखी परिवार हो गया था।

सीख : जिंदगी में ऐसा कदम ना उठाए जिससे अपने माता-पिता को चोट पहुँचे और उनका सर उठाकर चलना मुश्किल हो जाये।

आप तय करें....।

सपना तुम्हारा है, जीवन तुम्हारा है,
सड़ना या बनाना, ऐ आप तय करें।

मुसीबत तुम्हारी, समस्या तुम्हारी,
सुलझाना है या उलझ जाना है,
ऐ आप तय करें।

जब संकट तुम्हारा हो असफलता तुम्हारी,
हो तो रोना है या लडना है।

ऐ आप तय करें।

वक्त तुम्हारा हो, या स्थिती तुम्हारी,
हो स्वीकारना है, या बदल देना है।

ऐ आप तय करें।

आघात तुम्हारा है, दुःख तुम्हारा हैं,
बचना है या भूल जाना है।

ऐ आप तय करें।

हार माननी हैं या, अपने लक्ष्य तक
पहुँचना है,

ऐ आप तय करें।

सुश्री. तम्मन्ना मुल्ला

कला भाग - II

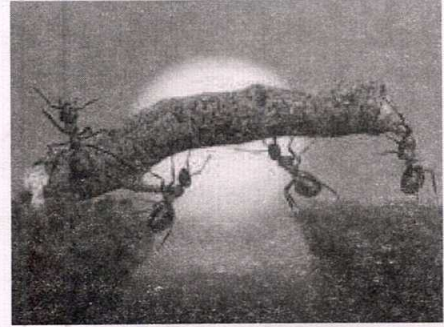

बेटियों का बदलता रूप

पापा की परी से जिम्मेदार बहू
 बन जात है बेटियाँ....
 तेरा मेरा करते करते हमारा
 कहना सीख जाती हैं बेटियाँ....
 थोड़े काम में थकने वाली से पूरे घर को
 संभालने वाली हो जाती है बेटियाँ....
 हर बात में लड़ने वाली
 आज चुपचाप सुन लेती हैं बेटियाँ
 पापा का हर बात में खर्चे कराने वाली
 एक एक पैसा जोड़ने वाली बन जाती हैं बेटियाँ....
 सच ही कहा है किसी ने बेटी से बहू तक
 बहुत बदल जाती है बेटियाँ....

सुश्री. सानिया मंजुरामत मुल्ला

कला भाग - III

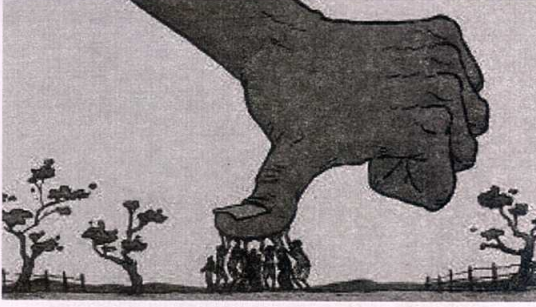

संघर्ष

वो नभ क्या जिसमें सितारे ना हो ।
 वो समंदर क्या जिसमें गहराई ना हो ।
 वो जीवन भी क्या जिसमें संघर्ष ना हो ।
 वो राह भी क्या जिसमें बाधा ना हो ।
 वो प्रतियोगिता क्या जिसमें चुनौती ना हो ।
 वो जीवन भी क्या जिसमें संघर्ष ना हो ।
 वो बगीचा क्या जिसमें हरियाली ना हो ।
 वो गुलाब क्या जिसमें काटे ना हो ।
 वो जीवन भी क्या जिसमें संघर्ष ना हो ।
 वो सुरज क्या जिसमें धूप ना हो ।
 वो चाँद क्या जिसमें दाग ना हो ।
 वो जीवन भी क्या जिसमें संघर्ष ना हो ।
 वो जीत भी क्या जिसमें कठिनाई ना हो ।
 वो हार भी क्या जिसमें सीख ना हो ।
 वो जीवन भी क्या जिसमें संघर्ष ना हो ।

सुश्री. सुप्रिया रामचंद्र पोवार

कला भाग - III

अत्याचार

एक बलात्कारीक बच्ची का दर्द....

वो मासूम सी नाजुक बच्ची,
एक आँगन की कली थी वो ।
माँ बाप की आँख का तारा थी,
आरमानो से पली थी वो ॥

जिसकी मासूम आदोओ से,
माँ बाप का दिन बन जाता था ।
जिसकी एक मुस्कान के आगे,
पत्थर भी मोम बन जाता था ।

वो छोटी सी बच्ची थी
ढंग से बोल ना पाती थी ।
देख के जिसकी मासूमियत,
उदासी मुस्कान बन जाती था ।

जिसने जीवन के केवल
पाँच बसंत ही देखे थे ।
उस पर ये अन्याय हुआ,
ये कैसे विधी के लिखे थे ॥

एक पाँच साल की बच्ची पे,
थे कैसा अत्याचार हुआ ।
एक बच्ची को बचा सके ना,
कैसा मुल्क लाचार हुआ ।

उस बच्ची पे जुल्म हुआ,
वो कितनी रोई होगी ।
मेरा कलेजा फट जाता है,
तो माँ कैसे सोयी होगी ।

जिस मासूम को देख के मन में
प्यार उमड़ के आता है ।
देख उसी को मन में कुछ के,
हैवान उतर क्यों आता है ॥

कपडो के कारण होते रेप,
जो कहे उन्हें बतलाऊ में ।

आखिर पाँच साल की बच्ची को,
साडी कैसे पहनाऊँ मैं ॥

गर अब भी हम ना सुधरे तो,
एक दिन ऐसा आएगा ।
इस देश को बेटी देने में,
भगवान भी जब घबराएगा ।

सुश्री. वैष्णवी प्रकाश बागडी

कला भाग - II

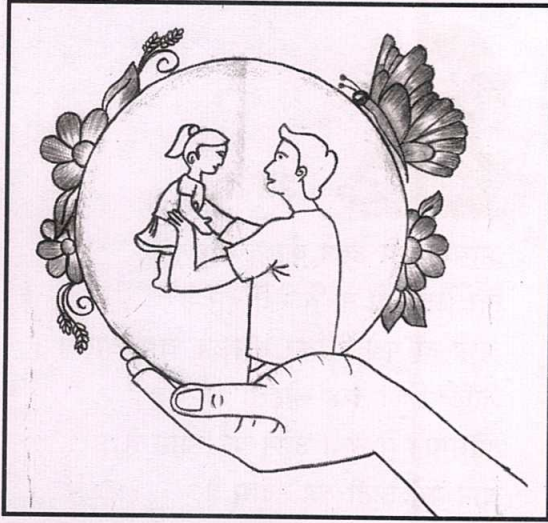

गुरु

गुरु तो गुरु है,
इन से ही तो जीवन की कहानी शुरू है,
इन की वजह से खुद से हो पाते रू-ब-रू है ।
जो लगते भगवान से हु-ब-हु,
देते है ये विद्या का दान है,
ऐसी मिलती कहा ज्ञान की खान है,
जो इनसान के रूप में भगवान है ।

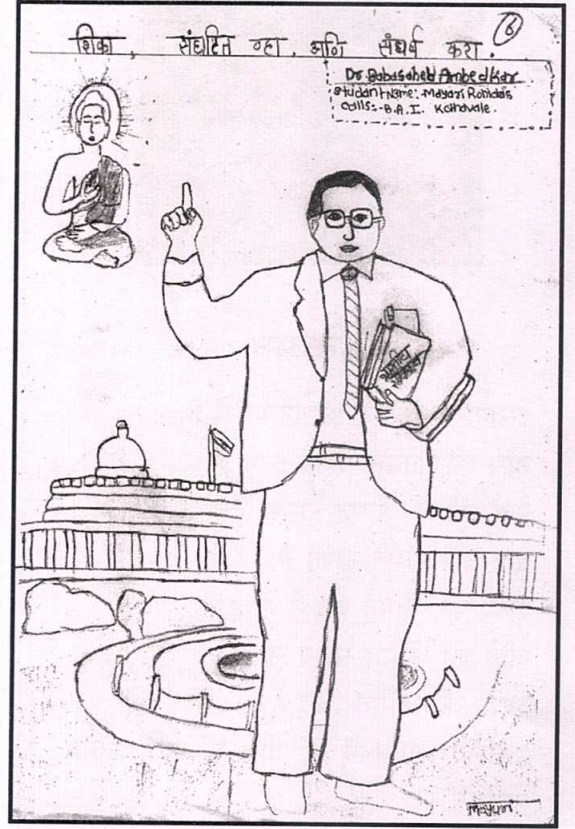
सुश्री. नंदिनी संभाजी कणसे

कला भाग - III

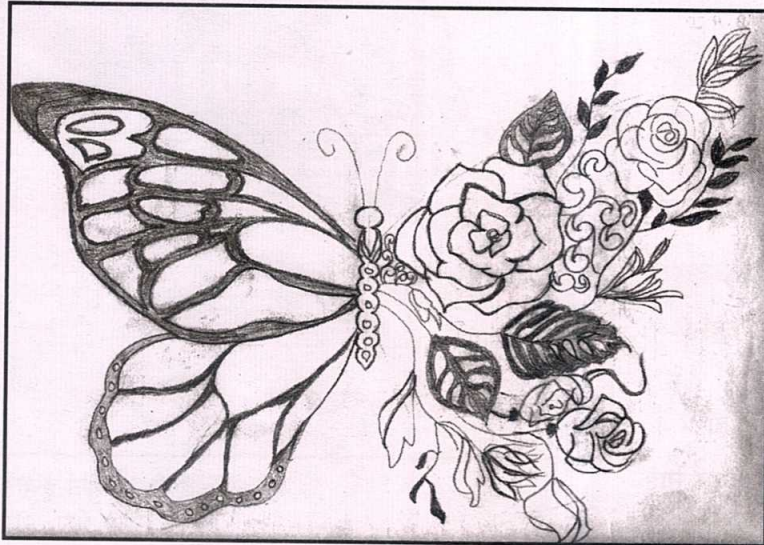
सुश्री. आरती शिवराम वाकडे

कला भाग - II

सुश्री. मयुची रोहिदास कोठावळे

कला भाग - I

सुश्री. निकिता संभाजी कुंभार

कला भाग - II

ग्रंथालय विभाग

ग्रंथालयशास्त्राचे जनक डॉ. एस. आर. रंगनाथन यांच्या प्रतिमेचे पूजन

माजी विद्यार्थिनीं तर्फे स्पर्धा परीक्षा साठीची पुस्तके ग्रंथालयास भेट

वाचन संकल्प महाराष्ट्राच्या अंतर्गत 'ग्रंथ परीक्षण स्पर्धा'

वाचन संकल्प महाराष्ट्राच्या अंतर्गत 'दुर्मिळ ग्रंथांचे प्रदर्शन'

वाचन संकल्प महाराष्ट्राच्या अंतर्गत मुक्त वाचन प्रवेश उषाराजे हायस्कूलच्या विद्यार्थिनींना ग्रंथालय माहिती देताना ग्रंथपाल उर्मिला कदम, उपप्राचार्य एम. एन. जाधव व सहकारी प्राध्यापक

वाचन संकल्प महाराष्ट्राच्या अंतर्गत शिवाजी विद्यापीठ ग्रंथदिंडीमध्ये सहभाग सोबत प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर, विद्यापीठ ग्रंथपाल डॉ. धनंजय सुतार, ग्रंथपाल उर्मिला कदम, मराठी विभाग प्रमुख डॉ. सुजय पाटील

गृहशास्त्र विभाग

शॉर्ट टर्म कोर्स - बांधणी

राष्ट्रीय पोषण सप्ताह निमित्त - न्युट्रिशन डायट फॉर एव्हरीवन या थिमवर भितीपत्रक प्रदर्शन

फुड शॉपी - हेल्दी फिस्ट फूड

आऊट रिच प्रोग्राम - अहिल्याबाई सेंट्रल प्रायमरी स्कूल नं. ४९, कोल्हापूर

बी. सी. ए.

ऑनिमेशन अँड मिडिया - गेस्ट लेक्चर

एम.ओ.यु. (अंडर) - पी.सी. असेंबली अँड ओ.एस. इंस्टॉलेशन वर्कशॉप

बी. व्होक. - फूड प्रोसेसिंग अँड मॅनेजमेंट

'इमर्जिंग ट्रेड्स इन फूड प्रोसेसिंग' या विषयावर भितीपत्रक

योगिता मिरजकर, सायबर कॉलेज, कोल्हापूर यांनी 'द फ्युचर ऑफ फूड' या विषयी व्याख्यान व मार्गदर्शन केले

शैक्षणिक सहल २०२५ - 'गोवा' ▶

माप्रो गार्डन अँड मॅन्युफॅक्चरींग युनिट - इंडस्ट्रियल भेट २०२५

क्यू.एच.एफ. - सायबर वॉरीअर क्लब - आऊट रिच अँड स्पेशल अँकटीव्हिटी

शॉर्ट टर्म कोर्स - 'केक मेकिंग' : केतकी कुलकर्णी मार्गदर्शन करताना

कार्यशाळा - मायक्रोबायल डेमोस्ट्रेशन श्री. किरण वाळके मार्गदर्शन करताना

ब्युटी कल्चर अँड थेरपी कोर्स

मोफत मेकअप कार्यशाळा

साडी ड्रेपिंग व गरबा कार्यक्रम

मेकअप एक्झिबिशन कार्यशाळा

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र

मा. श्री. शिवकुमार पोवार मार्गदर्शन करताना

मा. श्री. संग्राम पाटील (नरके फाँडेशन)

मा. श्री. चेतन नरके (नरके फाँडेशन)

मा. श्री. अजिक्य आपटे

व्याख्यानात सहभागी विद्यार्थिनी

विद्यार्थी विकास कक्ष

कु. स्नेहा मनोज शिंदे बी.सी.ए. भाग ३ हिला आदर्श विद्यार्थिनीचा पुरस्कार व मानाची तलवार प्रदत्त करताना शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरू मा. डॉ. डी. टी. शिर्के सोबत ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील साहेब व इतर मान्यवर

कु. दिव्या सुभाष टोणपे बी.ए. २ हिला 'सामाजिक व सांस्कृतिक क्षेत्रातील उल्लेखनीय कामगिरी' बद्दल पुरस्कार प्रदान करताना मा. कुलगुरू डॉ. डी. टी. शिर्के सोबत इतर मान्यवर

शिक्षक पालक संघ

'पालक मेळाव्या'मध्ये फिनेल व साबण निर्मिती कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना मा. डॉ. किशोर गायकवाड सोबत मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर, समिती प्रमुख प्रा. डॉ. सुजय पाटील

विद्यार्थी विकास मंडळ आयोजित 'पोक्सो ॲक्ट' या विषयावर विचार मांडताना न्याय विधी प्राधिकरणाचे सचिव व न्यायाधिश मा. एस. एस. इंगळे

कनिष्ठ विभागातील राज्यशास्त्राचे प्राध्यापक डी. ए. पाटील यांना सेवानिवृत्ती निमित्त शुभेच्छा देताना मा. कार्यकारी अध्यक्ष व इतर मान्यवर

गृहशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनींना गोयंका फाँडेशन शिष्यवृत्ती प्रदान करताना उद्योगपती श्री. अरुण गोयंका सोबत इतर मान्यवर

कार्यशाळा उद्घाटन प्रसंगी महिला पालक

हार्दिक शुभेच्छा...!

English Section

*"If a story is in you,
it has to come out."*

- William Faulkner

INDEX

PROSE SECTION

1. Finding Your Reading Groove : It Doesn't Have to Be Hard!	Megha Jadhav	B.A. - 2
2. Words Are Everywhere: Why Understanding Language Helps You	Sukanya Vijaykumar Dhang	B.A. - 2
3. Poetry Doesn't Bite: Finding the Fun in Verse	Shraddha Sachin Lakhe	B.A. - 2
4. Why Old Books Still Have Something to Say	Neha Radhesham Nishad	B.A. - 2
5. Your Voice Matters : The Power of Creative Writing	Pallavi Shankar Salokhe	B.A. - 2
6. Indian Politics	Priti Kamble	B.A. - 3
7. Women Empowerment	Aparna Laxman Kore	B.A. - 3
8. Journey of ICC Champions	Renu Sanjay Magdum	B.A. - 3
9. Film Review	Durga Shankar Ghorpade	B.A. - 1

POETRY SECTION

1. The Busy Campus Path	Pallavi Shankar Salokhe	B.A. - 2
2. The Library's Quiet Corner	Anisa Allauddin Mullani	B.A. - 2
3. The Old Tree on the Lawn	Snehal Sadashiv Rajapkar	B.A. - 2
4. The Words I Write Tonight	Pritee Sibban Sahani	B.A. - 2
5. The Campus at Twilight	Ruchita Deepak Patole	B.A. - 2
6. If You Want...	Riya Ravindra More	B.A. - 3
7. Colors of Joy	Renu Sanjay Magdum	B.A. - 3
8. Savitribai	Bhakti Mangesh Utarande	B.A. - 1

Finding Your Reading Groove: It Doesn't Have to Be Hard!

Megha Jadhav : BA English Literature, Second Year

Sometimes, people think reading big books is difficult or boring. But it doesn't have to be! Finding the right kind of book can make all the difference. Think about what you already like movies, TV shows, video games. There are probably books that are similar!

Love fantasy with dragons and magic? There are tons of books like that. Enjoy stories about real people facing tough situations? You can find those too. Maybe you like funny stories, or mysteries where you try to figure out who did it.

The key is to start with something you're actually interested in. Don't feel like you have

to read the "classics" right away if they don't sound fun. Libraries and bookstores are full of different kinds of books. Ask a librarian or a friend for recommendations.

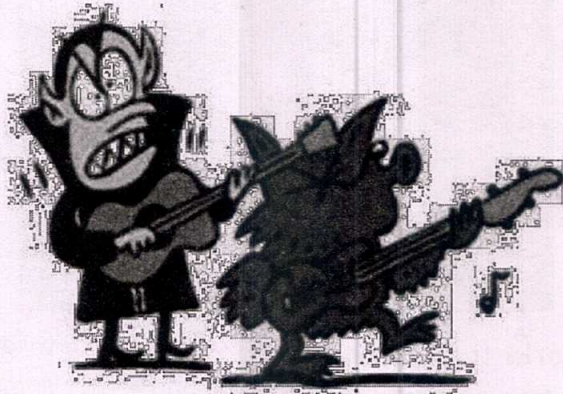
Reading should be enjoyable. It's like opening a door to another world or getting to know someone new. So, take your time, explore different genres, and find what makes you want to turn the next page. You might be surprised at how much you enjoy getting lost in a good story!

Poetry Doesn't Bite : Finding the Fun in Verse

Shraddha Sachin Lakhe : B. A. - 2

Poetry can seem a bit scary sometimes. People think it's all old-fashioned words and complicated meanings. But really, poetry can be a lot of fun! It's like playing with words and sounds to create something interesting.

Think of it like short bursts of feeling or ideas. A poem can capture a single moment, like the way the rain smells or how it feels to be happy. It can also tell a tiny story or share a thought in a way that's different from regular talking or writing.

There are all sorts of poems. Some rhyme, some don't. Some are long, some are super

short. The best way to enjoy poetry is to just read it and see how it makes you feel. Don't worry too much about "getting it right." What does the poem make you think about? What pictures does it create in your head?

You can find poems about anything love, nature, funny animals, big ideas. There are even poems written by people your own age! So, next time you see a poem, don't run away. Take a peek. You might find something that surprises you and makes you see the world in a new way.

Why Old Books Still Have Something to Say

Neha Radhesham Nishad : B. A. - 2

We live in a world that's always changing. New technology, new trends it can feel like old things don't matter anymore. But when it comes to books, sometimes the older ones have the most important things to tell us.

Think about it. People have been telling stories and writing down their thoughts for hundreds, even thousands, of years. These old books give us a glimpse into how people lived, what they believed, and what problems they faced long ago. And you might be surprised at how similar their feelings and challenges are to our own.

Reading old books can help us understand history better. It's not just dates and facts; it's about real people and their experiences. It can

also show us how ideas have changed over time and where some of our current beliefs come from.

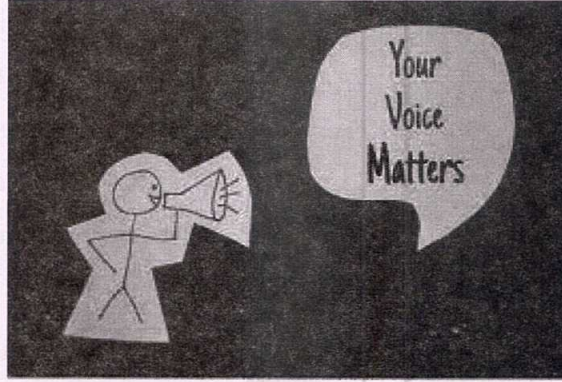
Plus, many old stories are still popular for a reason. They tell powerful tales about love, loss, courage, and what it means to be human. These are things that never really go out of style.

So, don't dismiss a book just because it's old. It might hold some surprising insights or tell a story that will stay with you long after you've finished reading. Give some of the classics a chance you might find they still have a lot to say to us today.

Your Voice Matters: The Power of Creative Writing

Pallavi Shankar salokhe : B. A. - 2

Ever feel like you have something to say but don't know how to say it? Creative writing can be a powerful way to find your voice and share your thoughts and feelings with the world. And it's not just for people who want to be professional writers!

Creative writing can be anything from writing poems and short stories to keeping a journal or even writing song lyrics. It's about expressing yourself in your own unique way. There are no right or wrong answers, just your own ideas and imagination.

When you write creatively, you get to explore your own thoughts and emotions more deeply. It can be a way to understand

yourself better and work through things you're feeling. It can also be a lot of fun! You get to create new worlds, invent characters, and see where your imagination takes you.

Sharing your creative writing with others can also be a great way to connect. Your words might resonate with someone else, make them feel understood, or even inspire them.

So, don't be afraid to try it. Grab a notebook, open a document on your computer, and just start writing. It doesn't have to be perfect. It just has to be you. Your voice is important, and creative writing is one way to let it be heard.

Indian Politics

Priti Pandurang Kamble : B. A. - 3

Politics, Simply speaking, refers in the activities surrounding a country's governance. In the Context of a large democratic country like India politics becomes really complicated. This Indian political Essay throws light on the politics of India.

Politics in India, like any other democratic country, involves the ruling party and the opposition. In India, the formation of political parties have taken place on the basis of ideology. Moreover, the Indian political parties belong to the left and the right political spectrum.

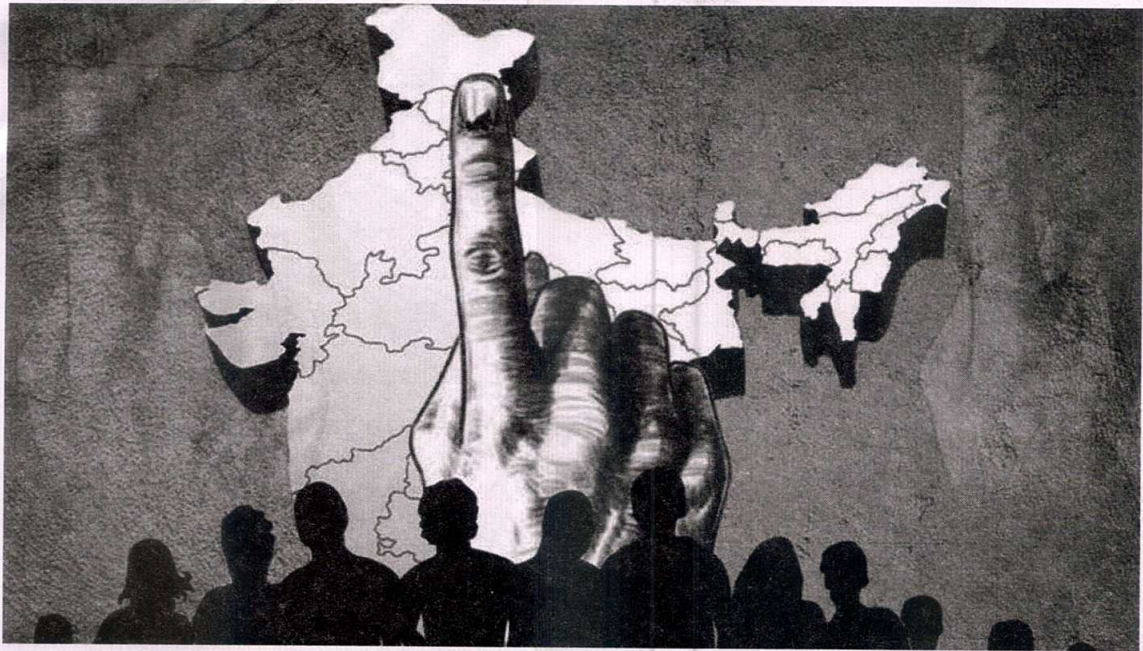
Leftist polities rely on the value of secularism, liberalism, and rebelliousness; In contrast, rightist politics favour the valumes of being pro-government orderly, conservative and traditional.

There are no definitions of left-right

politics any where in the Indian constitution. Further more, these terms were given by commentators, authors, and journalists. Also it has been witnessed in India that some politicians can change their political party and ideology.

Indeep for a stable democracy, it is necessary that both political ideologies the right and left, operate side by side. As such, same time's ideals may be under rightist influence while leftist ideals may dominate at another time. The two major political parties in India, BJP and Congress, clearly demonstrate the two different political spectrums of right and left respectively.

For a democracy to work properly there must a proper demarcation between the political ideologies. However, in India the demarcation between these ideologies tend to get blurry, thereby resulting in the

superimposition of one ideology over the other. This is certainly not an indication of a mature democracy.

The political system of India suffers due to the clash of different political ideologies furthermore such clashes can turn out to be quite ugly. Most note-worthy such clashes are detrimental to the development of the country as a whole.

Various other problems affect Indian politics like hatred, injustice, corruption, greed

and bigotry such problems can also force many intellectual and eminent individuals to stay away from Indian politics.

Sometimes the Indian politicians may choose a political party, not because of the ideological stance but rather due to the winning probability in the elections. This is a really sad reality of politics. Moreover it shows that such politicians care more about their own personal interests rather than the interests of the common people.

Women Empowerment

Aparna Laxman Kore : B. A. - 3

Women empowerment is when women take their decisions. They have the most potent right in deciding what's right for them and what's wrong for them. Women have suffered through the decades because they didn't have only rights. They suffered in the hands of their male counterparts. In earlier centuries, they were treated as almost non-existent. As if all the rights belonged to men even something as basic as voting. As time evolved, women realized their power. There on began the revolution for women empowerment.

As women were not allowed to make decisions for them, women's empowerment came in like a breath of fresh air. It made them aware of their rights and how they must make their own place in society rather than depending on a man. It recognized the fact that things cannot simply work in someone's favor because of their gender. However, we

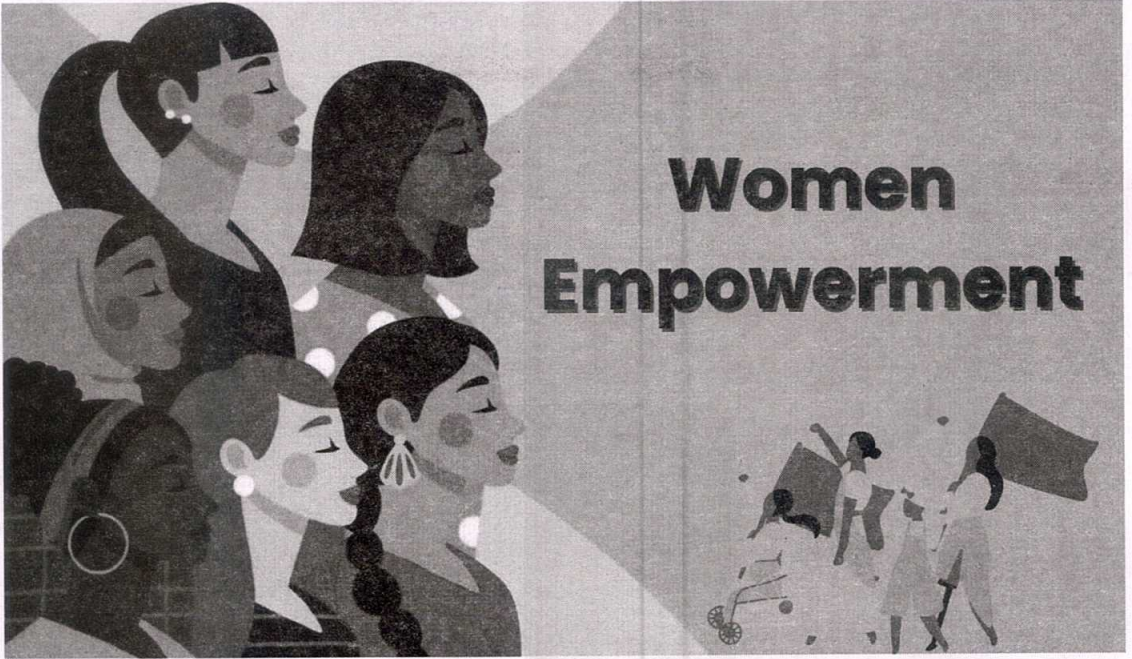
still have a long way to go when we talk about the reasons why we need it.

Need of women empowerment :

Almost every country, no matter how progressive has a history of ill-treating women. In other words, women from an over the world have been rebellious to reach the status they have today. While the western countries are still making progress, third world countries like India still lack behind in women empowerment.

In India, women's empowerment is needed more than ever. India is amongst the countries which are not safe for women. There are various reasons for this. Firstly, women in India are in danger of honor killings. Their family thinks it's right to take their lives if they bring shame to take their lives if they bring shame to the reputation of their legacy.

Moreover, the education and freedom

scenario is very regressive here. Women are not allowed to pursue higher education; they are married off early. The men are still dominating women in some regions like it's the woman's duty to work for him endlessly. They do not let them go out for have freedom of any kind.

In addition, domestic violence is a major problem in India. The men beat up their wives and abuse them as they think women are their property. More so, because women are afraid to speak up. Similarly the women who do actually work get paid less than their male counterparts. It is downright unfair and sexist to pay someone less for the same work because of their gender. Thus, we see how

women's empowerment is the need of the hour. We need to empower these women to speak up for themselves and never be victim of injustice.

Journey of ICC Champions

Renu Sanjay Magdum : B. A. - 3

India's victory in the ICC champions Trophy 2025 was indeed a joyful moment for the entire nation. The team, led by Rohit Sharma won the tournament by defeating New Zealand by 4 wickets in the final, held at the Dubai International cricket stadium on March 9, 2025. This win marked India's third Champions Trophy title, with previous wins in 2002 and 2013. The team's impressive performance was a testament to their hard work and dedication.

New Zealand won the toss and opted to bat First, setting a target of 252 runs. For India to win New Zealand's innings was marked by a brisk 37 off 29 from Rachin Ravindra at the top, followed by Daryl Michell's 63 off 101. However, India's bowlers, particularly Kuldeep Yadav, who took two wickets for 40

runs, helped restrict New Zealand's total to 251/7 in 50 over's.

In response, India's Captain Rohit Sharma played a brilliant innings of 76 runs, laying the Foundation for India's chase. Shreyas Iyer contributed 48 runs in the middle order, while KL Rahul remained unbeaten on 34 sheeting India to a thrilling win with an over to spare.

India won the match by four wickets, lifting the ICC Champions Trophy for the third time; The Victory was celebrated by Fans across the country, with praise from prominent Figures like Prime Minister Narendra Modi and Home Minister Amit Shah.

Film Review : Chhaava Movie

Durga Shankar Ghorpade : B. A. - 1

“Chhaava’ the movie, recently released, Focuses on the blood-soaked revolution in the history of Marathas, centered around Chhatrapati Sambhaji Maharaj. The film is gaining popularity achieving high ticket sales. Discussions have sparked regarding the movie’s portrayal of history and its connection to actual events Director Laxman Utekar acknowledged that “Chhaava” is an adaptation of Shivaji sawant’s novel. The film attempts to depict the history, battles, and final period of Chhatrpti Sambhaji Maharaj’s life on a grand scale.

The siege of Burhanpur, shown at the beginning of the film, is a significant event in Chhatrpti Sambhaji Maharaj’s History. Aurangzeb’s son, Akbar describes the city, a favorite of the Mughals, as “Paradise on earth, the mole on the cheek of the world-like beauty, but today it is destroyed.” The director successfully portrays the Marathas’ bravery. The film also raises the question of whether Chatrapti Sambhaji Maharaj tore a lion’s jaw

apart, a topic of public interest. However there is no temporary evidence to support this claim. This narrative likely, originates from folk tales or bardic poetry. While such stories enhance the hero’s image, they deviate from historical facts, Historians and researchers emphasize the need to distinguish between history and fiction. The film also depicts the coronation of Chhatrapati Sambhaji Maharaj in a grand manner. However some historians argue that the ceremony was simple due to the ongoing conflict with the Mughals. The Film also highlights Sambhaji Maharaj’s religious tolerance as he granted land to a mosque, some scenes, such as the portrayal of Yasubai, may be interpreted differently by Viewers. The film also showcases the bravery of Suryaji Pisal. Overall, “Chhaava” is a cinematic adaptation of a novel and it is essential to view it as such, separating it from actual historical events.

The Busy Campus Path

The path is always moving, fast and bright,
With students rushing, morning,
noon, and night.
Headphones on, or talking on the phone,
Everyone has somewhere they must be shown.

A quick "hello," a smile,
a hurried wave,
Trying to be on time, the day to save
Books held tight, or laptops in a sling,
The busy campus path,
where feet keep winging.

But sometimes, if you stop and look around,
A friendly face, a quiet spot is found.
A moment's pause, before the rush begins,
On the busy campus path,
where life just spins.

Pallavi Shankar salokhe

B.A. - 2

The Library's Quiet Corner

The shelves stand tall,
like silent, knowing friends,
Where quiet whispers never really end.
Sunlight stripes the dust in golden lines,
On pages filled with stories and with signs.

A soft cough breaks
the stillness of the air,
Someone turning pages,
with gentle care.
Heads bent low,
in worlds that they explore,
Finding new ideas,
and wanting more.

This quiet corner, away from all the noise,
A peaceful place for students and for joys
Of getting lost in tales both old and new,
The library's quiet corner,
waiting just for you.

Anisa Allauddin Mullani

B.A. - 2

The Old Tree on the Lawn

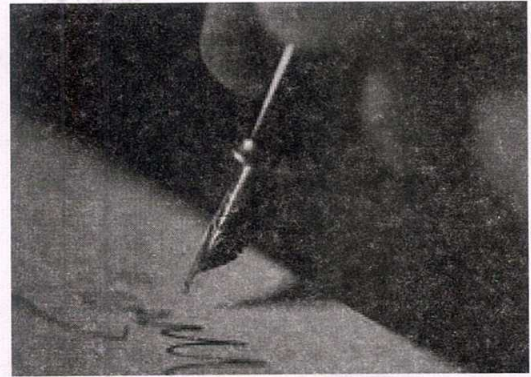
The old tree stands so strong and tall,
It's seen the seasons change for all.
Green leaves in summer,
Gold in fall so deep,
Bare branches sleeping,
While the winters sleep.

Kids play around its trunk,
a sturdy base,
Lovers sit beneath, in a quiet space.
Birds build their nests
among the leafy crown,
The old tree watches,
looking gently down.

It doesn't hurry, doesn't rush or fret,
Just stands there steady, we can't forget.
A silent witness to the days that fly,
The old tree on the lawn,
beneath the big blue sky.

Snehal sadashiv rajapkar

B.A. - 2

The Words I Write Tonight

The words I write tonight are simple things,
Of how the streetlamp softly sings
Its lonely tune outside my window pane,
While gentle raindrops tap against the pane.
Of thoughts that wander, quiet and so deep,
Like secrets that the silent hours keep.
Of feelings that are hard to say out loud,
Lost in the shadows of the sleepy crowd.
These simple words,
I send them out to you,
Hoping a little bit of me shines through.
A quiet moment, captured in a line,
The simple words I write tonight are mine.

Pritee Sibban Sahani

B.A. - 2

The Campus at Twilight

The buildings glow, a soft and fading light,
As day gives way to the approaching night.
The shadows lengthen,
stretching on the ground,
A peaceful quiet starts to gather round.
The last few students hurry on their way,
Ending their classes at the close of day.
The air is cooler, a gentle, calming breeze,
Rustling the leaves upon the sleepy trees.
The campus rests, its busy day is done,
Waiting for the rising of the sun.
A time for quiet thoughts,
and dreams so deep,
The campus at twilight, ready now to sleep.

Ruchita Deepak Patole

B.A. - 2

If you want

If you feel dry...
I wanna be rain for you
If you want to cry...
I wanna be tears for you
If you feel tired....
I will be your home
If you need soldier....
I will be against the storm.
If you want to speak...
I will become your listener
If you want some peace....
I will become melodious singer
If you wanna be writer...
I will become pens....
If you wanna draw something...
I will become paints
I will become anything for you...
If you want to...

Riya Ravindra More

B.A. III

Colors of Joy

Colors of love, colors of light,
Holi's vibrant hues, Shine so bright.
Red, green, Yellow and blue,
Together we celebrate me and you.

With gulal and Flowers, we play,
And dance in the rain, on this joyous day.
Our hearts filled with joy, our spirits free,
Happy Holi, a celebration for you and me
May colors of joy,
Fill your life with delight,
And bring happiness,
to your world, shining bright!

Renu Sanjay Magdum,

B. A. III

Savitribai

Savitribai born at Naygaon village,
For us she solved dangerous Maze,
She married with Jotiba at the age of nine,
But she didn't lose her shine.

Jotiba taught her A. Aa, E,

In the flower's farm.

They help the poor children and women

With feeling of love and warm,

She fought with society for society

To educate the girls,

She wrote many poems

They all are the rarest pearls,

Savitribai and her son helped the

Patients of plague,

She made effort to educate the

Children which beg.

She encouraged the widows for

Remarriage by crossing barrier,

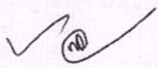
She taught the girls against society

As she is the real warrior.

Bhakti Mangesh Utarande

B. A. I

रणराशिणी सहाराणी ताराशणी

Name:- Bhakti Mangesh Utarande.
B. A. I

हार्दिक शुभेच्छा...!

गृहशास्त्र विभागाच्या प्राध्यापिका मेजर प्रा. वर्षा साठे यांना सेवा निवृत्ती निमित्त शुभेच्छा देताना मान्यवर

कॉमर्स विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. वर्षा मैदगी यांची डी. आर. के. कॉलेज ऑफ कॉमर्स, कोल्हापूर येथे प्राचार्यपदी निवड झाले बद्दल शुभेच्छा देताना मान्यवर

‘डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार कार्यस्वरूप आणि वास्तव’ या विषयावरील शोध निबंध संग्रहाचे प्रकाश करताना मा. कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, सचिव प्राजक्त पाटील, प्रा. डॉ. नीता धुमाळ, संपादक व समन्वयक प्रा. डॉ. सुजय पाटील

ग्रंथालय परिचर श्री. महेंद्र मोरे यांना सेवा निवृत्ती निमित्त शुभेच्छा देताना मान्यवर

वरिष्ठ लिपिक श्री. तानाजी कांबळे यांना सेवा निवृत्ती निमित्त शुभेच्छा देताना मान्यवर

आर्ट सर्कल समिती

‘कॉलेजची फेरी, पाऊस लई भारी’ आर्ट सर्कल आणि ९५.० रेडिओ एफ.एम. यांच्या संयुक्त विद्यमाने कार्यक्रम

‘कॉलेजची फेरी, पाऊस लई भारी’ आर्ट सर्कल आणि ९५.० रेडिओ एफ.एम. द्वारा आयोजित कार्यक्रम

संशोधन समिती

गोंयंका फौंडेशन फंडेड
स्टुडंट्स रिसर्च प्रोजेक्टस् मंजूरी पत्र वितरण प्रसंगी
मार्गदर्शन करताना मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील

परीक्षा विभाग

एन.इ.पी. २०२० (२.०) अंतर्गत
ओपन इलेक्टिव्हजच्या संदर्भात मार्गदर्शन

महाराष्ट्र राज्य उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्रालय द्वारा आयोजित
मा. ना. चंद्रकांतदादा पाटील यांचेशी संवाद साधताना

सामाजिक स्वास्थ्य विभाग

मल्हार चॅरिटेबल ट्रस्ट यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित
हेल्थ चेक अप कॅंप

वार्षिक स्नेहसंमेलन

हेल्थ चेक अप कॅंपचे उद्घाटन करताना
मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर व इतर

शास्त्रीय कथक नृत्य ▶

वार्षिक स्नेहसंमेलन उद्घाटन प्रसंगी
मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील व इतर

अंतर्गत तक्रार निवारण समिती

सकाळ तनिष्क, कोल्हापूर पोलीस आणि रोटरी क्लब
गार्गीज यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित
'जागर स्त्री शक्तीचा' कार्यक्रमांतर्गत पोस्टर उद्घाटन

'जागर स्त्री शक्तीचा' अंतर्गत जनजागृतीपर
पथनाट्य सादरीकरण

'जागर स्त्री शक्तीचा' अंतर्गत मार्गदर्शन करताना
ए.पी.आय. मा. श्री. भारत साळुंखे, शहर निर्भया पथक प्रमुख

वसतिगृह उपक्रम

'हॉस्टेल डे' साजरा करताना
वसतिगृहातील विद्यार्थिनी

'झिम्मा-फुगडी'
पारंपारिक खेळ खेळताना

'हॉस्टेल डे' निमित्त
रांगोळी स्पर्धा

आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र

समारोप प्रसंगी मार्गदर्शन करताना
प्रा. डॉ. अस्मिता प्राजक्त पाटील

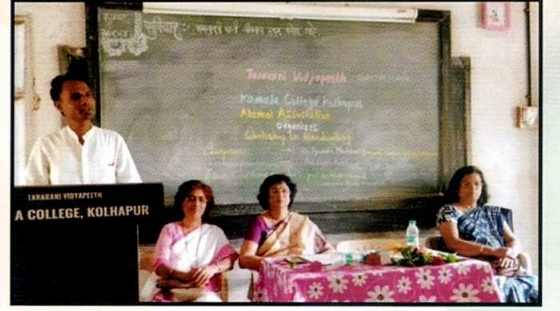

'महिला सशक्तीकरण : सामाजिक रचनेमध्ये महिलांची
बदलती भूमिका' विषयावर बीजभाषण करताना मा. स्कॉट कॅफोरा

माजी विद्यार्थिनी संघ

डॉ. स्मिता पाटील यांचे "निरोगी जीवनाची गुरुकिल्ली : योग साधना" या विषयावर व्याख्यान

'अक्षरलेखन कार्यशाळा' आयोजित प्रा. राजेश अवतार यांचे मार्गदर्शन

माजी विद्यार्थिनी स्नेहल पाटील यांचे "फॅशन डिजायनिंग" या विषयावर व्याख्यान

'माजी विद्यार्थिनी स्नेहमेळावा'

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शक मा. विश्वजीत पाटील

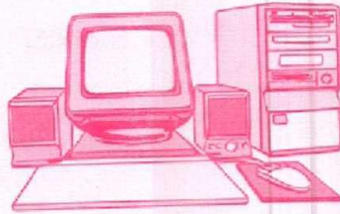

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शक मा. वैजनाथ पवार

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शक मा. विशाल पाटील

अहवाल विभाग

अनुक्रमणिका

- ◆ इंग्रजी विभाग व इंग्लिश फोरम
- ◆ हिंदी अध्ययन मंडळ
- ◆ गृहशास्त्र विभाग
- ◆ समाजशास्त्र विभाग
- ◆ अर्थशास्त्र मंडळ
- ◆ मराठी वाङ्मय आणि वादविवाद मंडळ
- ◆ कॉमर्स फोरम अहवाल
- ◆ बी.सी.ए. विभाग
- ◆ बी. व्होक. फुड प्रोसेसिंग
अँड मॅनेजमेंट विभाग
- ◆ मा. सौ. मंगल मल्लिकार्जुन कोरी
शिष्यवृत्ती विभाग
- ◆ विद्यार्थिनी कल्याण निधी योजना
- ◆ अग्रणी महाविद्यालय योजना
- ◆ अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष
- ◆ कौशल्य व उद्योजकता विकास केंद्र अहवाल
- ◆ सामाजिक स्वास्थ्य मंडळ
- ◆ विद्यार्थी विकास कक्ष
- ◆ आर्ट सर्कल
- ◆ निसर्ग मंडळ
- ◆ शिक्षक पालक संघ
- ◆ अंतर्गत तक्रार निवारण समिती
- ◆ तक्रार निवारण समिती
- ◆ माजी विद्यार्थिनी संघ
- ◆ मॅटारिंग सेल
- ◆ करिअर ओरिएन्टेड कार्सेस
- ◆ क्रांतिवीर रंगरावदादा पाटील ग्रंथालय
- ◆ वसतिगृह अहवाल
- ◆ रॅगिंग प्रतिबंधक समिती
- ◆ प्राध्यापक प्रबोधिनी समिती
- ◆ सांस्कृतिक विभाग
- ◆ स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन विभाग
- ◆ अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती
- ◆ विवेक वाहिनी
- ◆ साक्षरता अभियान
- ◆ मानसशास्त्रीय समुपदेशन
- ◆ संशोधन कक्ष
- ◆ प्रसिद्धी विभाग
- ◆ राष्ट्रीय छात्र सेना
- ◆ वार्षिक क्रीडा अहवाल
- ◆ एक दिवसीय बहुविद्याशाखीय आंतरराष्ट्रीय
चर्चासत्र
- ◆ आंतरराष्ट्रीय आंतरविद्याशाखीय चर्चासत्र
- ◆ शिष्यवृत्ती विभाग
- ◆ शिस्त समिती
- ◆ समान संधी कमिटी - दिव्यांग व्यक्ती
- ◆ गुंजारव भिक्तीपत्रक
- ◆ राष्ट्रीय सेवा योजना
- ◆ इतिहास विभाग
- ◆ प्लेसमेंट सेल
- ◆ परीक्षा विभाग
- ◆ वार्षिक दिन
- ◆ मतदार नोंदणी समिती
- ◆ स्वायत्त महाविद्यालय समिती
- ◆ ब्युटी कल्चर अँड थेरपी कोर्स अहवाल
- ◆ यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र
मुक्त विद्यापीठ अभ्यास केंद्र

इंग्रजी विभाग

* इंग्रजी विभागामार्फत २० जोगष्ट २०१४ रोजी 'आउटरिच' कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. * पोस्टर प्रस्तुतीकरण (पावसावर आधारित कविता - ड्रॉपलेट्स ऑफ इमोशन) इंग्रजी विभागाने ५ सप्टें. २०२४ रोजी 'ड्रॉपलेट्स ऑफ इमोशन' या विषयावर पोस्टर प्रस्तुतीकरण कार्यशाळा आयोजित केली. विद्यार्थीनींनी पावसाच्या काव्यांच्या माध्यमातून विविध भावात्मक दृष्टिकोन सादल केले. * इंग्रजी विभागाने २९ ऑगष्ट २०२४ रोजी बी.ए. प्रथम वर्षासाठी 'रिमिडीयल क्लास' चे उद्घाटन केले. या वर्गाचा उद्देश विद्यार्थीनींना त्यांच्या शैक्षणिक अडचणीवर मात करण्यास मदत करणे होता * इंग्रजी विभागाने २६ डिसें. २०२४ रोजी 'विंटर वंडरलँड' या कार्यक्रमाचे आयोजन केले. या कार्यक्रमात ख्रिसमस आणि नवीन वर्षाच्या आनंदाच्या वातावरणात विविध सांस्कृतिक आणि मनोरंजनात्मक क्रिया सादर करण्यात आल्या * इंग्रजी विभागाच्या वतीने फॅकल्टी एक्सचेंज कार्यक्रमांतर्गत 'ममता कालिया यांच्या कवितांमधील आत्मचरित्रात्मक घटकांचा परावर्तन' या विषयावर फॅकल्टी एक्सचेंज व्याख्यान १२ फेब्रु. २०२५ रोजी आयोजित करण्यात आले.

प्रा. श्री. मनिषकुमार चव्हाण

विभाग प्रमुख

हिंदी अध्ययन मंडळ

हिंदी साहित्य व भाषेच्या अभ्यासाबरोबर विद्यार्थीनींना भाषा कौशल्याचे ज्ञान असावे. त्यांच्या सुप्तगुणांना वाव मिळावा. सखोल ज्ञान, भाषेवर प्रभुत्व, व्याकरण अभिव्यक्ति कौशल्य, हिंदी भाषेचा प्रसार या विविध मार्गांनी विद्यार्थीनींची भाषेविषयी कल व आवड वाढावी तसेच विद्यार्थीनींचा सृजनात्मक लेखनावर भर पडावा आशा विविध उद्देशाने हिंदी साहित्य मंडळाची स्थापना केली आहे व त्यांतर्गत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.

- सन २०२४-२५ या शैक्षणिक वर्षामध्ये हिंदी विभागामार्फत विविध उपक्रम राबविण्यात आले ते अशाप्रकारे -
- * दि. २० जुलै २०२४ रोजी विभागाद्वारे गुरुपौर्णिमेनिमित्त "गुरुवंदन"चे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये २७ विद्यार्थीनी सहभागी झाल्या.
  - * दि. ०९ ऑगस्ट २०२४ रोजी हिंदी विभागाद्वारे "हिंदी अध्ययन मंडळ" और "दृष्टि : एक नई सोच" मंडळाची स्थापना करण्यात आले.
  - * दि. ०९ ऑगस्ट २०२४ रोजी हिंदी विभागाद्वारे मौनी विद्यापीठ व तारारानी विद्यापीठाचे संस्थापक डॉ. व्ही. टी. पाटील यांच्या जयंती निमित्ताने "हमारे काकाजी..." विषयावर गुंजारव भिक्तीपत्रकाचे आयोजन करण्यात आले.
  - * दि. १० ऑगस्ट २०२४ रोजी विभागाद्वारे हिंदी साहित्यिक प्रेमचंद जयंतीनिमित्त "बूढ़ी काकी" या कहाणीचे प्रक्षेपण करण्यात आले. त्यामध्ये ३७ विद्यार्थीनी सहभागी झाल्या.
  - * दि. ०२ सप्टेंबर २०२४ ते ०२० सप्टेंबर २०२४ या कालावधीत हिंदी दिवस निमित्ताने हिंदी सप्ताहाचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये विविध स्पर्धांचे आयोजन केले.
  - * दि. ०२ सप्टेंबर २०२४ - वक्तृत्व स्पर्धा - २० विद्यार्थीनींनी आपला सहभाग नोंदवला.

- * दि. 03 सप्टेंबर 2024 - स्वरचित काव्यवाचन स्पर्धा - 18 विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.
- * दि. 04 सप्टेंबर 2024 - निबंध लेखन स्पर्धा - 19 विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.
- * दि. 06 सप्टेंबर 2024 - कथाकथन स्पर्धा - 14 विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.
- * दि. 13 सप्टेंबर 2024 - जाहिरात लेखन स्पर्धा - 28 विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.
- * दि. 13 सप्टेंबर 2024 - हिंदी साहित्य लेखन स्पर्धा - 11 विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.
- * दि. 20 सप्टेंबर 2024 - अतिथी व्याख्यानन - प्रो. मारूफ मुजावर यांचे "हिंदी भाषा का महत्त्व एवं रोजगार के अवसर" या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. यासाठी 86 विद्यार्थिनींनी उपस्थित होत्या.
- * दि. 27 सप्टेंबर 2024 - रोजी सामाजिक उपक्रमांतर्गत विद्यार्थिनींच्यामध्ये सामाजिकता रुजावी या उद्देशाने "एकटी" संस्थेस भेट देण्यात आली. तेथील निराधार महिलांना 10 ब्लॅकट भेट देण्यात आली. या उपक्रमात 22 विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.
- * दि. 10 जानेवारी 2025 - पोस्टर प्रस्तुतित - 15 विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.
- * दि. 11 जानेवारी 2025 - निबंध लेखन स्पर्धा - 64 विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.
- * दि. 08 फेब्रुवारी 2025 रोजी संकाय विनिमय उपक्रमा अंतर्गत वाणिज्य विभाग प्रमुख डॉ. सागर वाळवेकर यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. त्यांनी "वाणिज्य शाखा में भाषा का महत्त्व" या विषयावरती मार्गदर्शन केले या कार्यक्रमासाठी 40 विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.
- * दि. 15 फेब्रुवारी 2025 रोजी सामंज्यस्य करार अंतर्गत महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणे संचलित हिंदी प्रचार केंद्र, कोल्हापूर यांच्या कार्यालयास सदिच्छा भेट देण्यात आली व "हिंदी भाषा के प्रचार प्रसार में महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा का योगदान" या विषयासंबंधी प्रा. अविनाश पाटील यांचे मार्गदर्शन लाभले. या उपक्रमात 22 विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या होत्या.

हिंदी साहित्य मंडळाच्या सर्व उपक्रमांना ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील साहेब यांचे प्रोत्साहन लाभले आणि कमला कॉलेजच्या प्राचार्या मा. डॉ. तेजस्विनी मुडेकर मॅडम यांचे मार्गदर्शन मिळाले तसेच हिंदी विभागातील सहकारी प्राध्यापक व विद्यार्थिनींचे सहकार्य मिळाले.

डॉ. प्रविण चौगले

विभाग प्रमुख

गृहशास्त्र विभाग

चालू शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ या वर्षात गृहशास्त्र विभागाद्वारे विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाकरिता अभ्यासाबरोबरच खालील विविध उपक्रम राबविण्यात आले.

भित्तीपत्रक

* दि. १/८/२४ ते ७/८/२४ रोजी गृहशास्त्र विभागाने Nutritious diet for everyone या थिम वरील भित्तीपत्रक प्रदर्शित केले. * दि. ८/८/२०२४ रोजी NEP वर बी.ए. भाग एक च्या विद्यार्थिनींनी 'पोषक घटक' या विषयावर पोस्टर्स प्रदर्शित केले.

शॉर्टटम कोर्स

* दि. २७/८/२०२४ ते २/०८/२०२४ रोजी "Tie and Dye" या शॉर्ट टर्म कोर्सचे आयोजन करण्यात आले. मार्गदर्शक श्रीमती हर्षदा मातुगडे यांनी बांधणीचे वेगवेगळे डिझाईन शिकविले. एकुण ३५ विद्यार्थिनींनी ह्या कोर्स मध्ये सहभाग घेतला.

स्पर्धा

* दि. १७/२/२४ रोजी "राष्ट्रीय पोषण सप्ताह निमित्त कडधान्य" या विषयावर "निबंध स्पर्धा" आयोजित करण्यात आली. * दि. ७/१/२५ रोजी "वार्षिक दिनाच्या निमित्त "कुकरी स्पर्धा" आयोजित केली. कुकरी स्पर्धेचा विषय "लाल पिवळा केशरी भाज्या व फळांपासून बनवलेले पदार्थ" असा होता. स्पर्धेला भरघोस व उस्फूर्तपणे प्रतिसाद मिळाला. अतिशय नाविन्यपूर्ण रेसिपी विद्यार्थ्यांनी तयार केलेल्या होत्या.

शैक्षणिक भेट

* दि. १०/१/२५ रोजी बी. ए. भाग -२ व ३ गृहशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनी व प्राध्यापकांनी Textile science and Apperal construction विषयासंबंधित "हॅण्डलूम एक्सपो, कोल्हापूर" येथे भेट दिली. * दि. २४/२/२०२५ रोजी बी.ए. भाग दोन च्या विद्यार्थिनींनी "जानकी हॉस्पिटल, कोल्हापूर" येथे शैक्षणिक भेट दिली. * दि. १२/२/२०२५ रोजी बी. ए. भाग ३ आणि एम. ए. भाग २ गृहशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनी व प्राध्यापक "जिल्हा सत्र न्यायालय" कोल्हापूर येथे भेट दिली. * दि. १४/२/२०२५ रोजी बी. ए. भाग ३ गृहशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनी व प्राध्यापक Hindustan United Coca-Cola Beverage Pvt. Ltd, Verna गोवा येथे भेट दिली. * दि. १४/२/२०२५ रोजी बी.ए. भाग ३ गृहशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनी व प्राध्यापकांनी Poul John Distilleries (Paul John Visitor Centre) गोवा येथे भेट दिली. * दि. १५/२/२०२५ रोजी बी.ए. भाग ३ गृहशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनी व प्राध्यापकांनी युनायटेड मरीन इंडस्ट्रिज, गोवा येथे भेट दिली. * दि. १/३/२०२५ रोजी बी. ए. भाग १ आणि एम. ए. भाग २ गृहशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनी व प्राध्यापकांनी "मिलेट (तृणधान्य) व फळ महोत्सव २०२५ कोल्हापूर" येथे भेट दिली.

आऊटरिच प्रोग्राम

* दि. २४/२/२०२५ रोजी बी. ए. भाग २ आणि एम. ए. भाग २ गृहशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनी व प्राध्यापकांनी "अहिल्याबाई सेंट्रल प्रायमरी स्कूल नंबर ४९, कोल्हापूर" येथे भेट दिली. तेथे शालेय मुलांना पोषण संबंधी माहिती देण्यात आली.

तज्ञ व्यक्तींची व्याख्याने (एम.ओ.यु. अंतर्गत कार्यक्रम)

* दि. ३/८/२०२४ गृहशास्त्र विभाग व डी. वाय. पाटील कॉलेज, कोल्हापूर यांच्या सामंज्यस्य करारांतर्गत राष्ट्रीय स्तनपान सप्ताह निमित्त आयोजित "Closing the gap: breastfeeding support to all" या विषयावर श्रीमती ज्योती धनपाल औरवडे (सहाय्यक प्राध्यापक, डी. वाय. पाटील कॉलेज, कोल्हापूर) आणि श्रीमती प्रियंका संजय लोखंडे (सहाय्यक प्राध्यापक, डी. वाय. पाटील कॉलेज, कोल्हापूर) यांनी मार्गदर्शन केले. * दि. २/१/२०२५ रोजी गृहशास्त्र विभाग, कमला कॉलेज, कोल्हापूर आणि डी. वाय. पाटील कॉलेज, कोल्हापूर यांच्या सामंजस्य करारांतर्गत "किशोरवयीन मुलींचे ओटीपोटाचे दाहक रोग" (Pelvic inflammatory disease) या विषयावर गेस्ट लेक्चर आयोजित करण्यात आले. आणि डी. वाय. पाटील कॉलेज, कोल्हापूर कडून संबंधित विषयाच्या संशोदनासाठी १०० मुलींकडून प्रश्नावली भरून घेण्यात आली.

शॉपी :

* दि. ४/९/२०२४ रोजी पोषण आहार सप्ताह निमित्त "Healthy Feast food Shoppe" आयोजित करण्यात आली. यामध्ये होम सायन्स व फूड प्रोसेसिंग विभागातील विद्यार्थिनींनी विविध पोष्टिक पदार्थ बनवून पदार्थांची विक्री केली यामध्ये १३ स्टॉल ची मांडणी करण्यात आली.

लीड कॉलेज कार्यशाळा

* दि. २७/९/२०२४ रोजी "विवाह, कौटुंबिक नातेसंबंध आणि कुटुंबव्यवस्थेची बदलती आव्हाने" या विषयावर लीड कॉलेज कार्यशाळा घेण्यात आली. प्रमुख पाहुणे : डॉ. एल. डी. कदम (प्राचार्य, शाहू कॉलेज, कोल्हापूर); अध्यक्ष : प्रा. डॉ. तेजस्विनी मुडेकर (प्राचार्या, कमला कॉलेज, कोल्हापूर); वक्ते (१) श्रीमती अनुजा धरणगावकर (लेबर आणि इंडस्ट्रियल कोर्ट, कोल्हापूर) (२) श्रीमती शाल्मली रानमाळे (मनोहिताय हेल्थ सेंटर, कोल्हापूर) (३) श्रीमती वैशाली सवाखंडे (जिल्हा सत्र न्यायालय, कोल्हापूर)

कार्यशाळा

* दि. १७/१२/२०२४ रोजी माजी विद्यार्थिनी संघ व गृहशास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने "फॅशन डिझायनिंग : एक करिअर" या विषयावरील कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. याप्रसंगी महाविद्यालयाची माजी विद्यार्थिनी स्नेहल पाटील (प्राईम फॅशन इन्स्टिट्यूट, कोल्हापूर) यांनी मार्गदर्शन केले.

फॅकल्टी एक्सचेंज लेक्चर

* दि. २१/२/२०२५ रोजी फॅकल्टी एक्सचेंज लेक्चर अंतर्गत Therapeutic Nutrition या विषयावर श्रीमती केतकी कुलकर्णी यांनी लेक्चर दिले.

प्रा. अश्विनी बाळासाहेब कुंभार

गृहशास्त्र विभाग

समाजशास्त्र विभाग

चालू शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये समाजशास्त्र विभागाद्वारे विद्यार्थिनींच्या व्यक्तिमत्त्वाचा सर्वांगीण विकासाकरिता व त्यांचे कौशल्य व ज्ञानामध्ये वाढ करण्याकरिता समाजशास्त्र विभागामार्फत अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त विविध उपक्रम राबविण्यात आले त्याची माहिती पुढीलप्रमाणे -

* **मेरिट स्टूडेंट** : सन २०२३-२४ मध्ये बी.ए. भाग-३ मध्ये शिकणारी कु. सोनल खडकीकर हिने समाजशास्त्र विषयात ६५% गुण मिळवून कॉलेज मध्ये प्रथम क्रमांक पटकावला व त्यासाठी कमला कॉलेजच्या वतीने दिला जाणारा कै. रंगराव वि. पाटील आणि कै. महादेव नाना साळोखे या पारितोषिकाची मानकरी ठरली. तिचा सत्कार व अभिनंदन विभागाच्या व कॉलेजच्या वतीने करण्यात आला.

* **पोस्टर सादरीकरण स्पर्धा** : 'विविध सामाजिक घटकांचे बदलते प्रमाण आणि निर्देशांक' या विषयावर दिनांक १७ ऑगस्ट २०२४ रोजी पोस्टर सादरीकरण स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये एकूण २४ विद्यार्थिनीं सहभाग घेतला. यामध्ये प्रथम क्रमांक बी.ए. भाग-१ ची विद्यार्थिनी कु. भक्ति मंगेश उतरंडे यांनी पटकावला. तसेच द्वितीय क्रमांक

कु. सेजल सत्यवान गावडे व तृतीय क्रमांक कु. प्राजक्ता संदीप साळोखे यांनी पटकाविला तर उत्तेजनार्थ क्रमांक कु. मानसी कलागते व कु. अनन्य जाधव यांनी पटकावले.

* **गेस्ट लेक्चर** : दि. २८ ऑगस्ट २०२४ रोजी 'सामाजिक शास्त्रातील उच्च शिक्षण आणि करिअरच्या संधी' ह्या विषयावर 'गेस्ट लेक्चर' आयोजित करण्यात आले होते. सदर व्याख्यानासाठी एस.बी.इ.एस. आर्ट्स अँड कॉमर्स कॉलेज छत्रपती संभाजीनगर येथील समाजशास्त्र विभागाचे प्रोफेसर व विभाग प्रमुख डॉ. संदिप चौधरी सर प्रमुख वक्ते म्हणून लाभले.

* **निबंध लेखन स्पर्धा** : दिनांक २६ सप्टेंबर २०२४ रोजी सामाजिक प्रश्नावर आधारित अनुषंगाने निबंध लेखन स्पर्धा चे आयोजन करण्यात आले होते. त्यामध्ये एकूण १८ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला. यामध्ये कु. तेजश्री यशवंत कुंभार हिने प्रथम क्रमांक पटकाविला. तसेच द्वितीय क्रमांक कु. अनन्या आनंदा जाधव व तृतीय क्रमांक कु. भक्ती मंगेश उतरंडे यांनी पटकाविला तर उत्तेजनार्थ कु. वैष्णवी बागडी व कु. तृप्ती विश्वनाथ केसरकर यांनी पटकावले.

* **फॅकल्टी एक्सचेंज प्रोग्रॅम** : दिनांक ११ फेब्रुवारी २०२५ 'सामाजिक शास्त्राच्या संशोधनामध्ये सांख्यिकीय पद्धतीचा वापर' या विषयावर गेस्ट लेक्चर चे आयोजन करण्यात आले. यावेळी अर्थशास्त्र विभागाचे प्राध्यापक डॉ. तानाजी घागरे सर त्यांनी मार्गदर्शन केले.

* **ऑउट रीच प्रोग्राम** : दि. १८/०२/२०२५ रोजी फुलेवाडी, चंबुखडी, कोल्हापूर येथील 'मातोश्री वृद्धाश्रमाला' भेट देऊन वृद्धांच्या समस्या आणि त्याचे आरोग्य या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते. त्यामध्ये एकूण ९ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला होता.

* **क्षेत्रभेट** : MOU अंतर्गत दि. २१/१२/२०२४ रोजी रोटरी सामाजिक केंद्रास भेट देऊन रोटरी सामाजिक केंद्राच्या वतीने राबवल्या जाणाऱ्या अनेक उपक्रमांची माहिती करून घेण्यात आली. यामध्ये एकूण १८ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

* **भित्तिपत्रक** : * दि. २७/०८/२०२४ रोजी नेचर कन्झर्वेशन या विषयावर भित्तिपत्रकाचे आयोजन करण्यात आले.
* दि. ०४/०३/२०२५ रोजी इन्व्हायरमेंटल क्रीसिस अँड अवेअरनेस या विषयावर भित्तिपत्रकाचे आयोजन करण्यात आले.

* **एक दिवसीय राष्ट्रीय सेमिनार मध्ये सहभाग** : * शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, बेटी बचाओ अभियान, विद्यार्थी विकास विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २४/०१/२०२५ रोजी वैद्यकीय गर्भपात कायदा आणि पोकसो कायदा विषयावर आयोजित एक दिवसीय कार्यशाळेमध्ये समाजशास्त्र विषयाच्या विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदवला. * शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, शरण साहित्य अध्यासन व विवेक वाहिनी, कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २२/०३/२०२५ रोजी "भारतीय महिला : जात-वर्ग-लिंगभाव" विषयावर आयोजित एक दिवसीय कार्यशाळेमध्ये समाजशास्त्र विषयाच्या विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदवला.

* **अग्रणी महाविद्यालयाच्या अंतर्गत होणाऱ्या विविध सेमिनार मध्ये सहभाग** : * दि. २८ सप्टेंबर २०२४ रोजी अग्रणी महाविद्यालयाच्या अंतर्गत समाजशास्त्र विभाग एस. बी. खाडे महाविद्यालय कोपर्डे, यांनी आयोजित केलेल्या 'नैराश्य, व्यसनाधीनता यांच्या गर्तेतील तरुणाई' या विषयावरील कार्यशाळेत सहभाग नोंदवला. * दि. ०४ जानेवारी २०२५ रोजी अग्रणी महाविद्यालयाच्या अंतर्गत समाजशास्त्र विभाग, डी. डी. शिंदे सरकार कॉलेज, कोल्हापूर यांनी आयोजित केलेल्या 'जॅंडर अवेअरनेस इन मॉडर्न सोसायटी' या विषयावरील कार्यशाळेत सहभाग नोंदवला.

श्री. डॉ. व्ही. टी. तराळ
समाजशास्त्र विभाग

अर्थशास्त्र मंडळ

अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये विविध उपक्रम कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले, त्यांचा संक्षिप्त आढावा पुढीलप्रमाणे -

* जागतिक लोकसंख्या दिनाचे औचित्य साधत दिनांक ११ जुलै २०२४ रोजी "भारतातील मानवी भांडवल" या विषयावरील भिक्तीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले. या उपक्रमामध्ये १४ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

* लिंकेज प्रोग्राम अंतर्गत आणि एन.एस. डी. एल. व एम. ए. डी. ई यांच्या सहकाऱ्यांने २७ जुलै २०२४ रोजी "वेलथ क्रिएशन इन सिक्युरिटीज मार्केट" या विषयावर वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले. श्री. अमेय वाझे हे तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून उपलब्ध होते.

* कमला कॉलेज व दि राजारामबापू सहकारी बँक, राजारामपुरी शाखा यांच्यामधील सामंजस्य कराराचे नूतनीकरण ७ ऑगस्ट २०२४ रोजी करण्यात आले. यावेळी ताराराणी विद्यापीठ संस्थेचे कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, कमला कॉलेजच्या प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर आणि दि राजारामबापू सहकारी बँक, राजारामपुरी शाखेचे प्रबंधक श्री. अरुण पवार व श्री. अतुल पाटील उपस्थित होते.

* 'जागतिक युवा दिन' निमित्ताने २२ ऑगस्ट २०२४ रोजी 'भारतातील बँकिंग व्यवस्था' या विषयावर प्रश्नमंजुषा स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. या उपक्रमामध्ये एकूण १०८ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

* लिंकेज प्रोग्राम अंतर्गत व सेबीच्या संयुक्त विद्यमाने 'वित्तीय साक्षरता' या विषयावर २६ ऑगस्ट २०२४ रोजी एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. प्रा. डॉ. विजय ककडे हे तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून उपस्थित होते, या कार्यशाळेमध्ये ४२ विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या.

* अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत १ ऑक्टोबर २०२४ या दिवशी 'महिला विषयक कायदे, गुन्हे आणि शिक्षा' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमांमध्ये न्यू कॉलेजचे प्राचार्य डॉ. व्ही. एम. पाटील, करवीर पोलिस स्टेशनचे पोलिस निरीक्षक श्री. किशोर शिंदे, न्यू कॉलेजच्या सहाय्यक प्राध्यापिक डॉ. भक्ती भोसले, व बालकल्याण समितीच्या सदस्या अॅड. शिल्पा सुतार हे तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून उपस्थित होते.

* कमला कॉलेज व दि राजारामबापू सहकारी बँक यांच्यामधील सामंजस्य करारा अंतर्गत २० डिसेंबर २०२४ रोजी विद्यार्थिनींनी दि राजारामबापू सहकारी बँक लिमिटेड, पेठ च्या कोल्हापूर मधील राजारामपुरी शाखेस क्षेत्र भेट दिली.

* फॅकल्टी एक्सचेंज अंतर्गत १० जानेवारी २०२५ रोजी 'अहवाल लेखन' या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. समाजशास्त्र विभागातील सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. व्ही. टी. तराळ यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमांमध्ये एकूण ८४ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

* दि. ११ जानेवारी २०२५ रोजी सामाजिक-आर्थिक घटकांवर आधारित निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. या निबंध स्पर्धेमध्ये ३९ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

* दि. २२ जानेवारी २०२५ रोजी किलॉस्कर ऑइल इंजिन्स लिमिटेड, कागल यांच्या वतीने आयोजित केलेल्या 'पर्यावरण स्नेही' प्रदर्शनास विद्यार्थ्यांनी क्षेत्र भेट दिली. हे प्रदर्शन भारत हाऊसिंग सोसायटी हॉल, राजारामपुरी ८ वी गल्ली येथे आयोजित केले होते. या उपक्रमामध्ये एकूण १५ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

* केंद्रीय अर्थसंकल्पाच्या निमित्ताने ६ फेब्रुवारी २०२५ रोजी 'भारतीय अर्थसंकल्प २०२५-२६' या विषयावर भितीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले. या उपक्रमामध्ये एकूण २१ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

* दि. ६ फेब्रुवारी २०२५ रोजी विस्तार उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या उपक्रम अंतर्गत कोल्हापूर मधील जिल्हा परिषद व अनुरक्षण संघटनेच्या 'बालकल्याण संकुल' येथे विद्यार्थिनी व प्राध्यापकांनी भेट दिली. यामध्ये १९ विद्यार्थिनी व ४ प्राध्यापकांनी सहभाग घेतला.

* कमला कॉलेज व दि राजारामबापू सहकारी बँक यांच्यामधील सामंजस्य करारा अंतर्गत २१ फेब्रुवारी २०२५ रोजी 'मॉडर्न बँकिंग प्रॅक्टिस' या विषयावर विशेष व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. दि. राजारामबापू सहकारी बँक, शाखा राजारामपूरी येथील शाखा प्रबंधक श्री. अरुण पवार व श्री. मुराद मुनशीर हे प्रमुख व्याख्याते म्हणून उपस्थित होते. या उपक्रमामध्ये एकूण ६० विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

* आऊटरीच प्रोग्रॅम अंतर्गत ४ मार्च २०२५ रोजी कोल्हापूर जिल्हातील उजळाईवाडी येथील 'यशस्विनी बहुउद्देशीय महिला बचत गटा'स भेट दिली. 'आर्थिक साक्षरता व सायबर सुरक्षा' या विषयावर सौ. हेमलता मिणचेकर, डॉ. तानाजी घागरे यांच्यासह स्नेहा शिंदे व भाग्यश्री मस्के या विद्यार्थिनींनी व्याख्यानपर मार्गदर्शन दिले. यावेळी बचत गटाच्या प्रमुख सौ. शैलजा भोसले यांच्यासह ३० महिला सदस्यांनी सहभाग घेतला.

वरील सर्व उपक्रम राबविण्यासाठी ताराराणी विद्यापीठ संस्थेचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटील साहेब यांचे मार्गदर्शन लाभले. अर्थशास्त्र विभागातील सहाय्यक प्राध्यापक सौ. हेमलता मिणचेकर, डॉ. उदय आठवले, श्रीमती त्रमता निकम व डॉ. तानाजी घागरे यांनी समन्वयक म्हणून कार्य केले.

प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर

विभाग प्रमुख

मराठी वाङ्मय आणि वादविवाद मंडळ

- * दि. ९ ऑगस्ट २०२४ रोजी प. पू. काकाजी यांच्या जयंती निमित्त 'निबंध लेखन' स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले.
- * दि. ०५ ऑक्टोबर २०२४ रोजी 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार स्वरूप, कार्य आणि वास्तव' या विषयावरील आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले.
- * दि. १५ ऑक्टोबर २०२४ रोजी 'वाचन प्रेरणा दिन' साजरा करण्यात आला.
- * दि. १० जानेवारी २०२५ रोजी 'वाचन संकल्प महाराष्ट्राचा' अभियानांतर्गत 'अभिवाचन' उपक्रम घेण्यात आला.
- * दि. १३ मार्च २०२५ रोजी कमला कॉलेज मराठी विभाग व शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ यांच्यात असणाऱ्या सामंजस्य कराराचे नुतनीरण करण्यात आले.
- * शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ यांनी आयोजित केलेल्या राष्ट्रीय निबंध लेखन स्पर्धेत व कथालेखन स्पर्धेत कु. भक्ती मंगेश उतरंडे या विद्यार्थिनीने विशेष पारितोषिक मिळविले.
- * दि. २७ फेब्रुवारी २०२५ रोजी मराठी भाषा गौरवदिन, राज्यभाषा दिन निमित्त 'अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन' विशेषांकाचे उद्घाटन करण्यात आले.

वरील सर्व उपक्रमांना मा. कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे प्रोत्साहन व मार्गदर्शन लाभले.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील

विभाग प्रमुख

कॉमर्स फोरम अहवाल

महाविद्यालयातील कॉमर्स फोरम अंतर्गत विविध उपक्रमांचे आयोजन केले जाते. या उपक्रमांमध्ये विद्यार्थिनींना विविध विषयावर चर्चा करण्याची संधी मिळते. त्यामुळे त्यांना अनेक अनुभवाची माहिती मिळते आणि त्यांच्या करियर संधीत नवीन दिशा देणारी माहिती व मार्गदर्शन मिळते.

या कॉमर्स फोरम मध्ये उपस्थित असणाऱ्या विद्यार्थिनींना करिअर ऑप्शन, कंपनीसाठीची सिलेक्शन प्रक्रिया, इंटरव्हूची तयारी आणि बिजनेस संचालनाच्या तंत्रज्ञानाची माहिती मिळते. त्यामुळे त्यांना करिअरमध्ये यशस्वी होण्याची प्रेरणा मिळते. या कॉमर्स फोरमच्या अंतर्गत अनेक गेस्ट लेक्चर्स, सेमिनार, वर्कशॉप आणि इंटरशिप प्रोग्रॅमचे आयोजन केले जातात यामध्ये विद्यार्थिनींना व्यवसायिक प्रगतीसाठी आवश्यक गोष्टी शिकवल्या जातात आणि त्यांच्यामध्ये नवीन कौशल्य निर्माण व्हावेत या उद्देशाने प्रयत्न केले जातात आणि त्यांच्यामध्ये नवीन कौशल्य निर्माण व्हावेत या उद्देशाने प्रयत्न केले जातात.

* दि. १३ जुलै २०२४ रोजी कॉमर्स फोरम अंतर्गत **बँक ऑफ महाराष्ट्र एटीएम व्हिजिट** देण्यात आली यासाठी ४२ विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.

* दि. १५ जुलै २०२४ रोजी कॉमर्स फोरम अंतर्गत **अकाउंटिंग क्रिझ कॉम्पिटिशनचे आयोजन** करण्यात आले. यासाठी वाणिज्य विभाग प्रमुख प्रो. डॉ. मेंदगी मॅडम तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून लाभले. यात १०२ विद्यार्थिनींचा सहभाग होता.

* दि. १५ जानेवारी २०२५ लकी बझार शैक्षणिक भेट देण्यात आली. तज्ञ मार्गदर्शक श्री. डी. ए. बडे यांचे मार्गदर्शन लाभले. यात ६२ विद्यार्थिनींचा सहभाग होता.

* दि. १७ जानेवारी २०२५ ते २० जानेवारी २०२५ कॉमर्स फोरम अंतर्गत **शॉर्ट टर्म कोर्सचे आयोजन** करण्यात आले. पहिल्या दिवशी सी.एम.ए. संतोष गावडे सर दुसऱ्या दिवशी सी.ए. ज्योती हरगुडे तसेच तिसऱ्या दिवशी सी.एस. रामदास पाटील सर यांचे **'प्रोफेशनल करीअर अवेअरनेस'** या विषयावरती सखोल मार्गदर्शन लाभले. यासाठी वाणिज्य विभागाच्या २३० विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदवला.

* दि. २४ जानेवारी २०२५ रोजी कॉमर्स फोरम अंतर्गत **'स्ट्रेस मॅनेजमेंट'** या विषयावर प्राध्यापक अशोक पाटील सर यांचे मार्गदर्शन लाभले यासाठी ४२ विद्यार्थिनी सहभाग नोंदवला.

वरील सर्व उपक्रमांना म. कार्यकारी अध्यक्ष डॉ. क्रांतीकुमार पाटील साहेब यांचे मौलिक मार्गदर्शन लाभले. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर व सर्व समितीचे सहकार्य लाभले.

श्री. डॉ. एस. डी. वाळवेकर

विभाग प्रमुख

बी.सी.ए. विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२०२५ मध्ये विद्यार्थिनींच्या सर्वांगीण विकासासाठी बीसीए विभागामार्फत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. शिक्षक व विद्यार्थिनी यांच्यातील शैक्षणिक संवाद सुलभ होण्यासाठी गुगल क्लासरूम या व्हर्च्युअल क्लासरूमची मदत घेण्यात आली.

भित्तीपत्रक

* दि. १ ऑगस्ट २०२४ रोजी वर्ल्ड वाइड वेब डे निमित्त भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले. * दि. ४ सप्टेंबर २०२४ रोजी सायबर सिक्युरिटी दिनानिमित्त सायबर सिक्युरिटी अवेअरनेस या विषयावर भित्तीपत्रकाचे आयोजन करण्यात आले. * दि. ४ जानेवारी २०२५ रोजी एआय अँड इट्स ॲप्लिकेशन या विषयावर भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले.

स्पर्धा

* दि. ७ ऑगस्ट २०२४ रोजी सायबर सिक्युरिटी या विषयावर पोस्टर प्रेझेंटेशन स्पर्धा घेण्यात आली. त्या स्पर्धेमध्ये ४९ विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदविला. * दि. ४ सप्टेंबर २०२४ रोजी सोशल मिडीया चॅनल्स आकृती स्पर्धा घेण्यात आली यामध्ये ८७ मुलींनी आपला सहभाग नोंदविला.

क्षेत्र भेट

* दि. २ सप्टेंबर २०२४ रोजी गो डिजिटल इन्श्युरन्स या कंपनीला ८७ मुलींना इंडस्ट्रियल व्हिजिटसाठी घेऊन जाण्यात आले.

व्याख्याने

* दि. २१ सप्टेंबर २०२४ रोजी 'ॲनिमेशन अँड मिडिया' या विषयावर रिलिश इनफोसॉफ्ट च्या मार्फत सेमिनार घेण्यात आला. यात ९९ मुली सहभागी होत्या. * दि. २८ ऑगस्ट २०२४ रोजी 'एआय अँड डाटा सायन्स' या विषयावर 'ॲपटेक लर्निंग' यांच्यामार्फत व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. या व्याख्यानासाठी ७९ मुली हजर होत्या. * दि. १६ डिसेंबर २०२४ रोजी 'डाटा सायन्स वुइथ एआय-एमएल' विषयावर व्याख्यान घेण्यात आले. ज्यामध्ये १०८ विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या. * दि. १६ जानेवारी २०२५ रोजी "ॲडव्हान्स टेक्नॉलॉजी आयटी कंपनी" या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. त्यामध्ये ७५ विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.

कार्यशाळा

* दि. २८ सप्टेंबर २०२४ रोजी 'प्रोफेशनल टेक सोल्युशन प्रा. लि.' यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'पीसी असॅंब्ली अँड ओएस इन्स्टॉलेशन' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा घेण्यात आली. या कार्यशाळेमध्ये ७९ विद्यार्थिनी सहभागी होत्या. * दि. १७ जानेवारी २०२५ रोजी बीसीए-सीईटी संदर्भात मार्गदर्शक कार्यशाळा घेण्यात आली. ज्यामध्ये ४०० विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदविला.

स्टुडंट अचिव्हमेंट

बीसीए भाग तीन ची विद्यार्थिनी कु. स्नेहा मनोज शिंदे हिला जागतिक महिला दिनानिमित्त 'महाहित २४ मराठी' या वृत्तवाहिनी मार्फत देण्यात येणाऱ्या 'महाराष्ट्र भूषण २०२५' या राज्यस्तरीय पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. जिद, चिकाटी आणि अथक परिश्रमाच्या जोरावर आपल्या क्षेत्रात यशाच्या शिखरावर जाऊन समाजाशी नाळ कायम ठेवत सामाजिक बांधिलकी जपल्या बद्दल तिला हा पुरस्कार देण्यात आला. स्नेहाला कमला कॉलेज आदर्श विद्यार्थिनी पुरस्कार तसेच कमला कॉलेज उत्कृष्ट खेळाडू पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. तसेच तिने कमला कॉलेज सायबर क्लब अध्यक्ष म्हणून काम केले. स्नेहाने २०२१ आणि २०२२ मध्ये पंजाब, गोवा येथे झालेल्या कबड्डी आणि गोळाफेक मध्ये सुवर्णपदक पटकावले होते.

कमला - २०२५

फॅकल्टी एक्सचेंज

बीसीए विभागामार्फत दि. २१ मार्च २०२५ रोजी 'स्ट्रेस फ्री लाईफ' या विषयावर फॅकल्टी एक्सचेंज प्रोगॅम घेण्यात आला. कॉलेजमधील मानसशास्त्र विभागाचे प्रमुख प्रा. अशोक पाटील सर यांनी या विषयावर विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन केले.

आऊटरिच अँड स्पेशल अॅक्टीव्हिटी

* दि. ३० मे २०२४ 'अर्न अँड लर्न' प्रकल्पासाठी 'क्विक हिल फौंडेशन' सोबत एक एम.ओ.यु. साईन करण्यात आले. ज्यात 'क्यू.एच.एफ. सायबर वॉरिअर क्लब के.सी.के.' ची स्थापना करण्यात आली. ज्यामध्ये ४ कल्ब अधिकारी आणि १६ सदस्य (२० सदस्यांचा १० गट) होते. कल्ब 'साबर शिक्षा फॉर साबर सुरक्षा' या उपक्रमावर काम करत आहे. या सदस्यांनी ३२ शाळांमध्ये ५३ सादरीकरणं दिली. ज्यामुळे १०,००० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांना सायबर सुरक्षेबाबत जागरूक करण्यात आले. त्यांनी विविध सार्वजनिक ठिकाणी जाऊन सायबर सिक्युरिटी बदल जागरूकता निर्माण केली. ज्यामुळे २,३०० हून अधिक लोकांपर्यंत पोहोचले.

या प्रकल्पाचा समारोप दि. ९ ऑक्टोबर २०२४ रोजी रॅली व पथनाट्याने करण्यात आला ज्यामध्ये १९० मुलींनी सहभाग नोंदविला. तसेच ८०० हून अधिक लोकांमध्ये सायबर जागृती निर्माण करण्यात आली. सदर प्रकल्पासाठी विद्यार्थिनींना तसेच शिक्षक को-ऑर्डिनेटर यांना एकूण रूपये १,२०,०००/- मानधन मिळाले.

या प्रकल्पासाठी कमला कॉलेज कोल्हापूरला बेस्ट न्यू इन्स्टिट्यूट चा रनर अप अॅवॉर्ड दि. १२ जानेवारी २०२५ रोजी महाराष्ट्राचे राज्यपाल माननीय सी.पी. राधाकृष्णन यांच्या हस्ते देण्यात आला.

तसेच बी.सी.ए. तृतीय वर्षातील विद्यार्थिनी कु. स्नेहा शिंदे ला क्रिएटिव्ह कंटेंटसाठी अॅवॉर्ड मिळाले व बी.सी.ए. तृतीय वर्षातील विद्यार्थिनी कु. दिशा साटम ला बेस्ट पी.आर. मिडीया डायरेक्टरसाठी नॉमिनेशन मिळाले.

प्रा. रोहिणी लोकरे

विभाग प्रमुख

बी. व्हॉक, फुड प्रोसेसिंग अँड मॅनेजमेंट विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१४-१५ पासून बॅचलर ऑफ व्होकेशन फुड प्रोसेसिंग अँड मॅनेजमेंट हा कौशल्यावर आधारित कोर्स सुरु करण्यात आला. विभागामार्फत नेहमीच वैविध्यपूर्ण उपक्रम राबविण्यात येतात.

करिअर कौन्सलिंग

* दि. ४/६/२०२४ चालू शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीला कोर्स विषयी समुपदेशन करण्यात आले. यात विभागाच्या शिक्षकांनी बारावी उत्तीर्ण विद्यार्थिनींना तसेच त्यांच्या पालकांना कोर्सची ओळख, व्याप्ती व त्यातील करिअर संधी याविषयी समुपदेशन केले. * दि. २२/१/२०२५ रोजी विभागाच्या शिक्षकांनी कमला महाविद्यालयाच्या बारावीच्या विद्यार्थिनींना कोर्सची ओळख, व्याप्ती व त्यातील करिअर संधी याविषयी समुपदेशन केले.

तज्ञ व्यक्तींची व्याख्याने

* दि. १०/२/२०२५ रोजी मिरजकर सर सायबर कॉलेज कोल्हापूर यांनी "The future of food : Careers in food science and technology" या विषयी व्याख्यान व विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन केले. यामध्ये विभागातील १९ विद्यार्थिनी

सहभागी झाल्या. * दि. १०/३/२०२५ किरण वाळके, मास्टर्स लॅब, कणेरी, कोल्हापूर यांनी "Consumer trends in food industry : What startups need to know?" या विषयावर व्याख्यान दिले. तसेच मुलींना मार्गदर्शन केले. यामध्ये विभागातील २२ विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या.

शॉर्टटर्म कोर्स

* दि. १३/३/२०२५ ते १९/३/२०२५ रोजी विभागामार्फत "Cake making" हा सात दिवसीय शॉर्टटर्म कोर्स आयोजित करण्यात आला. या कोर्ससाठी केतकी कुलकर्णी यांनी मार्गदर्शन केले. यामध्ये बेकरीतील विविध ऍडव्हान्स उत्पादनांचे प्रात्यक्षिक दाखविण्यात आले. या कोर्ससाठी विभागातील सर्व प्राध्यापक व विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.

स्पर्धा

* दि. ५/८/२०२४ रोजी स्तनपान सप्ताहानिमित्त "Glosing the gap : Breastfeeding support for all" या विषयावर "Quiz Competition" चे आयोजित करण्यात आले. या स्पर्धेसाठी विभागातील १९ विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदवला. * दि. ५/९/२०२४ रोजी वार्षिक पोषण सप्ताहानिमित्त 'Guess me Who?' ही आयोजित करण्यात आली. या स्पर्धेसाठी विभागातील २७ विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदवला. * दि. १६/१०/२०२४ रोजी "Nutritious Plates, Bright Future" या विषयावर "Recipe Competition" आयोजित करण्यात आले. * दि. ११/०१/२०२५ रोजी "Food Carving Competition" चे आयोजन करण्यात आले. * दि. २४/०१/२०२५ रोजी State Level Competition "Sci-STAR 2025" चे आयोजन Sanjay Ghodawat University, Kolhapur यांनी आयोजित केली. या स्पर्धेसाठी विभागातील ६ विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदवला.

शॉपी

* दि. ४/९/२०२४ रोजी पोषण आहार सप्ताह निमित्त Healthy Feast Food Shoppe आयोजित करण्यात आली. यामध्ये होम सायन्स व फूड प्रोसेसिंग विभागातील विद्यार्थिनींनी विविध पौष्टिक पदार्थ बनवून पदार्थाची विक्री केली. यामध्ये १३ स्टॉल ची मांडणी करण्यात आली.

Faculty Exchange

* दि. १०/१२/२०२४ रोजी वार्षिक पोषण सप्ताहानिमित्त "Nutrition for Different Life Stages" चे आयोजन करण्यात आले. विभागातील सर्व विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.

शैक्षणिक भेट

* दि. २५/९/२०२४ रोजी "कत्तलखाना, कोल्हापूर" येथे शैक्षणिक भेटीचे आयोजन करण्यात आले. या शैक्षणिक भेटीमध्ये विद्यार्थिनींना प्राण्यांची कत्तल करण्याची पद्धत, मांस प्रक्रिया चे प्रात्यक्षिक दाखविण्यात आले. भेटीस विभागातील २ शिक्षक व भाग-२ च्या १० आणि भाग-३ च्या ५ विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या. * दि. १८/१०/२०२४ रोजी "स्फूर्ती, भारत डेअरी फूड्स, कोल्हापूर" येथे विभागामधील विद्यार्थ्यांनी संस्थेच्या दुग्धव्यवसाय केंद्र व उत्पादने या विभागाला शैक्षणिक अभ्यासक्रमातील क्षेत्रीय भेट दिली. यामध्ये विभागातील २ शिक्षक व २६ विद्यार्थिनी सहभागी होत्या.

शैक्षणिक सहल

* दि. १४/२/२०२५ ते १५/०२/२०२५ रोजी कोका कोला प्रा. लि., जॉन डिस्टिलरी (पॉल जॉन व्हिसिटर सेंटर). युनाइटेड मरीन प्रोडक्ट इंडस्ट्री गोवा येथे शैक्षणिक सहलीचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये विद्यार्थिनींना फूड प्रोडक्ट्स, चीज, हनी, चॉकलेट निर्मितीची प्रक्रिया इ. माहिती दिली. यामध्ये विभागातील ४ शिक्षक व २६ विद्यार्थिनी सहभागी होत्या.

भित्तीपत्रक

* दिनांक १६/८/२०२४ रोजी "Emerging Trends in Food Processing" या विषयावर भित्तीपत्रक प्रदर्शन करण्यात आले. यामध्ये विभागातील विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या.

उपक्रम

* दि. ३१/७/२०२४ रोजी "Bite Bulletin" चे प्रदर्शन मांडण्यात आले. या मध्ये भाग १ च्या विद्यार्थिनींनी अन्न उद्योगातील रोजच्या घडामोडींवर आधारित कात्रणांचे प्रदर्शन मांडले. * दि. ३१/७/२०२४ रोजी "Micro Marvels" याचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये पदार्थातील सूक्ष्मजीवांची माहिती मांडण्यात आली. * दि. ३१/७/२०२४ रोजी "Recent Facts in Food Processing" या विषयावर "Food Tech-trends Display" याचे प्रदर्शन करण्यात आले. यामध्ये विद्यार्थिनींनी अन्नासंबंधित चालू घडामोडींची माहिती मांडली. * दि. १७/१/२०२५ रोजी "Rural Wonder Display" चे आयोजन करण्यात आले. या मध्ये भाग १ च्या विद्यार्थिनींनी सहभागी झाल्या.

उल्लेखनीय बाब

* विभागातील तीन विद्यार्थिनी शिवाजी युनिव्हर्सिटीच्या मेरिटमध्ये आल्या. प्रथम क्रमांक - तनया गुरुनाथ तारदाळकर - ८५.०४% ; द्वितीय क्रमांक - दिपिका नितीन आडके - ८२.५०% ; तृतीय क्रमांक - ऋतुजा संजय वाडकर - ७६.७% * चालू शैक्षणिक वर्षात "Research Project proposal" मध्ये "Development of Swiss Roll by using Soya Flour" हा संशोधन प्रकल्प "Tararani Women's Student and Research Center Funded by Goenka Foundation, Ichalkaranji" या मध्ये निवडला गेला. भाग ३ च्या विद्यार्थिनी मिसबा नाकाडे आणि सफा बागवान यांना रोख ८ हजार मंजूर करण्यात आले. * होम सायन्स तर्फे आयोजित केलेल्या कुकरी स्पर्धेमध्ये विभागातील भाग -१ ची साक्षी माळी या विद्यार्थिनीने उत्तेजनार्थ स्थान मिळवले. * होम सायन्स तर्फे आयोजित केलेल्या कुकरी स्पर्धेमध्ये विभागातील भाग-२ च्या माया जेंगड व प्राची कापसे या विद्यार्थिनींनी स्थान मिळवले.

इंटरशिप

* दि. १८/१२/२०२४ ते २५/१२/२०२४ या कालावधीत प्रसन्न बेकर्स अँड केक शॉप येथे भाग १ च्या विद्यार्थिनीने येथे ट्रेनिंग व प्रोजेक्ट वर्कचे आयोजन. सदर ट्रेनिंगमध्ये विद्यार्थिनीला बेकरीमधील विविध पदार्थ त्यावरील प्रक्रिया व प्रकार याविषयावर प्रशिक्षण मिळाले व त्यांनी त्याचा अहवाल तयार केला. * दि. २५/१०/२०२४ ते ७/११/२०२४ या कालावधीत हिंदुस्थान फूड्स येथे भाग १ च्या ३ विद्यार्थिनींनी येथे ट्रेनिंग व प्रोजेक्ट वर्कचे आयोजन. सदर ट्रेनिंगमध्ये विद्यार्थिनीला बेकरीमधील विविध पदार्थ त्यावरील प्रक्रिया व प्रकार याविषयावर प्रशिक्षण मिळाले व त्यांनी त्याचा अहवाल तयार केला. * दि. १६/८/२०२४ ते १५/९/२०२४ या कालावधीत भारत बेकर्स येथे भाग ३ च्या ३ विद्यार्थिनींनी येथे ट्रेनिंग व प्रोजेक्ट वर्कचे आयोजन. सदर ट्रेनिंगमध्ये विद्यार्थिनीला बेकरीमधील विविध पदार्थ त्यावरील प्रक्रिया, प्रकार आणि दर्जा नियंत्रण याविषयावर प्रशिक्षण मिळाले व त्यांनी त्याचा अहवाल तयार केला. * दि. १९/१२/२०२४ ते २/०१/२०२५ या कालावधीत केदारलिंग बेकरी येथे भाग २ च्या ५ विद्यार्थिनींनी येथे ट्रेनिंग व प्रोजेक्ट वर्कचे आयोजन, सदर ट्रेनिंगमध्ये विद्यार्थिनीला बेकरीमधील विविध पदार्थ त्यावरील प्रक्रिया, प्रकार आणि दर्जा नियंत्रण याविषयावर प्रशिक्षण मिळाले व त्यांनी त्याचा अहवाल तयार केला.

कार्यशाळा

* दि. २०/३/२०२५ रोजी "Advancements in Microbiological Techniques : A Hands-On Approach" या कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. श्री. किरण वाळके यांनी कार्यशाळेसाठी मार्गदर्शन केले.

Higher Education, Employment and Self Employment

चालू वर्षामध्ये विभागातील ६% विद्यार्थिनींना रोजगार संधी प्राप्त झाल्या. ४% विद्यार्थिनींनी स्वतःचे उद्योग स्थापन केले. ७५% विद्यार्थिनी उच्च शिक्षण घेत आहेत.

प्रा. अश्विनी कुंभार

विभाग प्रमुख

मा. सौ. मंगल मल्लिकार्जुन कोरी शिष्यवृत्ती विभाग

मा. सौ. मंगला मल्लिकार्जुन कोरी यांनी संस्थेकडे रु.५०,०००/- ची ठेव ठेवली असून त्या ठेवावरील व्याज रकमेतून प्रतिवर्ष महाविद्यालयातील गरीब, होतकरू, प्रामाणिक व हुशार विद्यार्थिनींना आर्थिक मदत केली जाते. सन २०२४-२०२५ या शैक्षणिक वर्षामध्ये कु. विश्वजा महेश भस्मे - १२ वी सायन्स आणि कु. मधुरा रमेश इंगवले - ११ वी आर्ट्स ह्या विद्यार्थिनींना लाभ मिळाला.

सदर निवडीसाठी समिती सदस्यांचे सहकार्य तसेच तारारानी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील साहेब, प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन लाभले.

डॉ. सुजय बा.पाटील

विभाग प्रमुख

विद्यार्थिनी कल्याण निधी योजना

सन २०२४-२०२५ या शैक्षणिक वर्ष मध्ये महाविद्यालयातील गरीब, प्रामाणिक, होतकरू व हुशार विद्यार्थिनींना विद्यार्थी कल्याण वरिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींना खालील प्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यात आले.

शाखा	विद्यार्थिनी संख्या	प्रत्येकी रुपये	एकूण रुपये
वरिष्ठ	२९	५००	१४,५००
कनिष्ठ	१७	५००	०८,५००

सर्व प्राप्त अर्जांची छाननी करून समिती सदस्यांकडून मुलाखतीद्वारे गरजू विद्यार्थिनींची निवड केली जाते व अर्थसहाय्य प्राप्त विद्यार्थिनींची यादी जाहिर केली जाते. ज्या विद्यार्थिनींना अर्थसहाय्य प्राप्त झाले. त्यांनी त्या आर्थिक मदतीचा विनियोग

डॉ. सुजय बा. पाटील

विभाग प्रमुख

अग्रणी महाविद्यालय योजना

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२०२५ मध्ये शिवाजी विद्यापीठ, अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत लीड कॉलेज क्लस्टर म्हणून न्यू कॉलेज, कोल्हापूर कार्यरत आहे. कमला कॉलेज हे न्यू कॉलेज अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत समाविष्ट आहे. त्या अनुषंगाने आठ कार्यशाळा प्रस्ताव न्यू कॉलेज, कोल्हापूरला पाठवण्यात आले. यातील एकूण तीन (३) प्रस्ताव मंजूर झाल्यामुळे खालील या शैक्षणिक वर्षात खालील तीन अग्रणी महाविद्यालयीन कार्यशाळा आयोजित करण्यात आल्या.

१. होम सायन्स विभागातर्फे दि. २७/०९/२०२४ रोजी 'विवाह कौटुंबिक नातेसंबंध आणि कुटुंब व्यवस्थेची बदलती आव्हाने' या विषयावरील लीड कॉलेज कार्यशाळा संपन्न झाली. बदलत्या युगात झपाट्याने सर्व स्तरावर बदल आढळून येत आहेत. यात प्रामुख्याने विवाह कौटुंबिक नातेसंबंध तसेच कुटुंब व्यवस्था या सर्व ठिकाणी खूप मोठ्या प्रमाणात वैवाहिक मतभेद दिसून येत आहेत. योग्य-अयोग्य हे बदल स्वीकारणे व नवीन बदलांना सामोरे जाणे हे एक आव्हानच आहे. यासंबंधीच्या निर्माण झालेल्या समस्या व त्यावरील उपाययोजना यांची प्रामुख्याने गरज भासत आहे. या सर्व बाबी लक्षात घेऊन मार्गदर्शन करण्यात आले. कार्यशाळेसाठी विविध महाविद्यालयातील प्राध्यापक व ९० विद्यार्थी उपस्थित होते.
२. अर्थशास्त्र विभागातर्फे दि. ०१/१०/२०२४ रोजी 'महिला विषयक कायदे, गुन्हे आणि शिक्षा' या विषयावरील लीड कॉलेज कार्यशाळा संपन्न झाली. महिलासंबंधित कायदे कोणते आहेत, महिला संबंधित पोलीस स्टेशनची भूमिका व महिलासंबंधित सर्व कायदे, गुन्हे व शिक्षा या विषयावर अतिशय उत्तम मार्गदर्शन करण्यात आले. कार्यशाळेसाठी विविध महाविद्यालयातील प्राध्यापक व ९० विद्यार्थी उपस्थित होते.
३. मानसशास्त्र विभागामार्फत लीड कॉलेज योजने अंतर्गत दि. २५/०२/२०२५ रोजी 'बदलती जीवनशैली आणि तारुण्यातील मानसिक आरोग्य' या विषयावर कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. विद्यार्थ्यांना आपल्या आशा, अपेक्षा व गरजा ओळखून बदलत्या जीवनशैलीशी जुळवून घेणे गरजेचे आहे. त्यामुळे मानसिक समस्या निर्माण होण्याआधीच त्यांची लक्षणे जाणून घेऊन समस्येच्या मुळाशी असलेल्या कारणांचा शोध घेऊन त्यावर उपाय योजता येईल. परिणामी उत्तम आणि सुरक्षित मानसिक आरोग्य निर्माण होण्यास मदत होईल. या संदर्भात अतिशय उत्तम उदाहरण देऊन आरोग्य संबंधित शास्त्रशुद्ध माहिती दिली. विविध कॉलेजमधील एकूण ९० विद्यार्थी व प्राध्यापक सहभागी झाले होते.

लीड कॉलेज न्यू कॉलेज क्लस्टर अंतर्गत येणाऱ्या विविध महाविद्यालयांनी आयोजित केलेल्या एकूण विविध २९ विषयांवरील कार्यशाळांसाठी कॉलेजमधील एकूण २९० विद्यार्थीनी व ३५ प्राध्यापक कार्यशाळांमध्ये सक्रिय सहभागी झाले.

वरील सर्व उपक्रमास ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांची प्रोत्साहन मिळाले. कॉलेजच्या प्राचार्या प्रा. डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन व प्रोत्साहन लाभले तसेच सर्व बी.ए., बी.कॉम., बी.सी.ए., बी.व्हाॅक., योगा अशा अभ्यासक्रमांना शिकविणारे प्राध्यापक कार्यशाळांमध्ये सक्रिय सहभागी झाले. तसेच लीड कॉलेज कमिटी मॅंबर्सचे सहकार्य लाभले.

डॉ. प्रविण चौगले

लीड कॉलेज कमिटी प्रमुख

अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष

महाविद्यालयाच्या सर्व गुणवत्ता विषयक गोष्टींना प्रोत्साहन देऊन महाविद्यालयाचा दर्जा वाढवण्यासाठी प्रयत्नशील असते. गुणवत्ता हमी आणि संवर्धनाच्या दृष्टीने महाविद्यालयात राबवल्या जाणाऱ्या विविध उपक्रमांचे नियोजन मार्गदर्शन आणि त्याचे नियमित मॉनिटरिंग करण्याच्या उद्देशाने हा कक्ष महाविद्यालयात कार्यरत आहे. महाविद्यालयात गुणवत्ता होते आणि उत्तम शैक्षणिक व्यवहार होण्याच्या दृष्टीने या कक्षाने थिंक टँक म्हणून अनेक नाविन्यपूर्ण उपक्रम हाती घेतले आहेत. या सालात

एकूण चार मिर्तीगचे आयोजन करण्यात आले. त्यामधल्या गुणवत्याच्या अनुषंगाने तसेच राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० (२.०) ची अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने साधक बाधक चर्चा करण्यात आली. तसेच मागील वर्षात घेतलेल्या विविध उपक्रमांच्या आढावा घेण्यात आला आणि शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये पार पाडावयाची विविध उपक्रमांचे नियोजन करण्यात आले.

१. दि. १९ जुलै २०२४ या दिवशी NEP Orientation and Credit Structure फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅम चे आयोजन करण्यात आले. याचा लाभ २८ प्राध्यापक आणि प्रशासकीय सेवक वर्गाने घेतला. प्रा वर्षा मॅदगी प्रा नीता धुमाळ प्रा सुजय पाटील यांनी मार्गदर्शन केले.
२. दि. २६ जुलै २०२३ या दिवशी NEP Orientation and Credit Structure या विषयावर पदवीधर शिक्षकांसाठी फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅम चे आयोजन करण्यात आले. प्राध्यापक नीता धुमाळ आणि प्राध्यापक वर्षा मॅदगी यांनी मार्गदर्शन केले याचा लाभ २३ प्राध्यापकांनी घेतला.
३. दि. १६/८/२०२४ या दिवशी व्यवसायिक अभ्यासक्रमाने राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० या विषयावर इउ आणि इ.तजउ अभ्यासक्रम शिकवणाऱ्या प्राध्यापक वर्गासाठी स्वतंत्र फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅम चे आयोजन करण्यात आले. याचा लाभ १६ प्राध्यापकांनी घेतला.
४. दि. ८ ऑगस्ट २०२४ या दिवशी अकॅडमी बँक ऑफ क्रेडिट या विषयावर कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली याचा २४ प्राध्यापकांनी लाभ घेतला.
५. दि. १३/१/२०२५ या दिवशी क्रायटेरिया रायटिंग फॉर ए क्यू ए आर या विषयावर प्रात्यक्षिकासह फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅमच्या आयोजन करण्यात आले याचा पंधरा प्राध्यापकांनी लाभ घेतला.

वरील सर्व बैठकीच्या आयोजनासाठी व या कक्षाचे काम सुरळीतून चालवण्यासाठी मान्य कार्यकारी अध्यक्ष डॉक्टर क्रांतीकुमार पाटील साहेब यांची मौलिक मार्गदर्शन लाभले. प्राचार्य डॉक्टर तेजश्री मुळेकर व सर्व समिती सदस्यांचे सहकार्य मिळाले.

डॉ. सागर वाळवेकर

समन्वयक

कौशल्य व उद्योजकता विकास केंद्र अहवाल

विद्यार्थिनींमध्ये कौशल्य विकसित करणे व त्याद्वारे उद्योजकता विकास करणे हा या केंद्राचा मुख्य उद्देश आहे. शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत या केंद्राचे कार्यक्रम राबविणे तसेच एक तासापासून एक आठवड्यापर्यंत प्रशिक्षणाच्या विविधकार्यक्रमाचे आयोजन करणे विद्यार्थ्यांना आर्थिकदृष्ट्या सक्षम करणे या दृष्टिकोनातून या शैक्षणिक वर्षात खालील विकासाचे कार्यक्रम राबवले गेले.

१. सौंदर्य उद्योग हा वाढत झालेला उद्योग आहे. त्यासाठी कौशल्य आपले शरीर, त्वचा आणि बाजारात उपलब्ध उत्पादनाविषयी विशिष्ट ज्ञान आवश्यक आहे. म्हणून आमच्या विद्यार्थिनींच्या कौशल्यांच्या विकासासाठी कौशल्य विकास केंद्रातर्फे जवळपास १९ सर्टिफिकेट व डिप्लोमा ब्युटी कल्चर संबंधित कोर्स याचे प्रशिक्षण विद्यार्थिनींना वर्षभर दिले जाते. त्या अनुषंगाने विविध प्रकल्पाचे १५ कोर्स आपल्या कमला कॉलेज मध्ये उपलब्ध आहेत.

२. मेहंदी डिजाइन हा एक प्रकार आहे आणि प्रत्येकासाठी उपयुक्त ठरेल असे कोणतेही सेट पॅटर्न काढून सहज मेहंदी काढता येते. अरेबिक मेहंदी हा नियमित मेहंदी पेक्षा थोडासा वेगळा प्रकार आहे. याची सध्या जास्त प्रमाणात तरुणींमध्ये क्रेझ आहे. टॅटू प्रमाणे मेहंदी डिझाईन शिकवण्यात येते.
३. नियमित आणि पार्टी मेकअप वर कौशल्य विकास कार्यशाळा आयोजित करण्यात येते श्रीमती संजना जाधव या प्रतीत यश ब्युटिशियन यांनी प्रत्यक्ष प्रात्यक्षिक करून नियमित व पार्टी मेकअप मॉडेलवर करून दाखवला.
वरील सर्व उपक्रमासाठी प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर मॅडम यांचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच कौशल्य व उद्योजकता विकास केंद्र समितीमधील सर्व सदस्यांचे सहकार्य लाभले.

डॉ. सागर वाळवेकर

समन्वयक

सामाजिक स्वास्थ्य मंडळ

* दि. १०/३/२०२५ रोजी सामाजिक स्वास्थ्य मंडळाच्यावतीने आधुनिक बी.एम.आय मशीनद्वारे सर्व प्राध्यापकांची तपासणी करून ऑनलाईन रिपोर्ट देण्यात आले. तसेच शरीरांतर्गत असणाऱ्या व्हिटॅमीन्स व मिनरल्स विषयी उपाय सुचविण्यात आले. * दि. २२/३/२०२५ रोजी 'स्त्रीयांवरील वाढते अत्याचार' या विषयावर वादविवाद स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. त्याअंतर्गत विद्यार्थिनींनी स्त्री सुरक्षेचे महत्त्व, स्त्रीयांविषयी सामाजिक मानसिकता, स्त्रीयांचे हक्क व कायदे व गोष्टींचा उहापोह केला.

तसेच वेळोवेळी सामाजिक स्वास्थाबद्दल विद्यार्थिनींना उद्बोधित करण्यात आले. वरील सव उपक्रमांना मा.प्रा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, कार्यकारी अधिकारी, ताराराणी विद्यापीठ यांचे प्रोत्साहन लाभले तर प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन लाभले.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ

विभाग प्रमुख

विद्यार्थी विकास कक्ष

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२०२५ मध्ये विद्यार्थी विकास कक्षामार्फत खालील उपक्रम राबविण्यात आले.

- * दि. २१/०२/२०२५ रोजी जिल्हा विधी न्याय प्राधिकरणाचे सचिव व न्यायमूर्ती श्री. इंगळे एस. एस. 'पोक्सो ॲक्ट' या विषयावरील व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.
- * निवडणूक आयोगाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार 'लोकसभा निवडणूक - २०२५' संदर्भात विद्यार्थिनींना माहिती करून दिली.

वरील सर्व उपक्रमांना मा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे मोलाचे प्रोत्साहन व मार्गदर्शन लाभले. तसेच मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन व समिती सदस्यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील

समिती प्रमुख

आर्ट सर्कल

* दि. २०/९/२०२४ रोजी विद्यार्थिनींच्या अंगभूत कलागुणांना वाव मिळावा व त्यांच्यामध्ये विविध स्पर्धांमध्ये सहभागी होण्याचे धाडस निर्माण व्हावे या उद्देशाने महाविद्यालयामध्ये आर्ट सर्कल कार्यरत आहे. गौरी-गणपती सणाच्या निमित्ताने 'झिम्मा-फुगडी' आयोजन करण्यात आले. त्याअंतर्गत विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. * दि. १/९/२०२४ रोजी Radio City 95 FM च्या संयुक्त विद्यमाने 'कॉलेजची फेरी, पाऊस लई भारी' ह्या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले त्याअंतर्गत विविध स्पर्धांचेही आयोजन करण्यात आले. * दि. ३०/९/२०२४ रोजी शिवाजी विद्यापीठ मध्यवर्ती युवा महोत्सवामध्ये कॉलेजच्या विद्यार्थिनी कथक नृत्य व मेंहदी स्पर्धेमध्ये सहभागी झाल्या. * दि. २७/२/२०२५ रोजी "Basic of Music" हा शॉर्ट टर्म कोर्स सुरु करण्यात आला. सदर कोर्स यशस्वीपणे राबविण्यात आला. याअंतर्गत विद्यार्थिनींना शास्त्रोक्त संगीताचे प्राथमिक ज्ञान देण्यात आले.

वरील सर्व उपक्रमांना संस्थेचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्रा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे प्रोत्साहन लाभले व प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन लाभले.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ

विभाग प्रमुख

निसर्ग मंडळ

निसर्ग व पर्यावरणाचे संवर्धन व संगोपन करण्याविषयी जाणीव जागृती करण्याच्या उद्देशाने या मंडळातर्फे विविध उपक्रम राबविले जातात. त्याविषयीचे स्लाईड शोज, शॉर्ट फिल्मस् दाखवून वेळोवेळी जाणीव जागृती करण्यात येते.

* दि. १६/९/२०२४ रोजी "ओझोन संवर्धनासाठी आंतरराष्ट्रीय दिनानिमित्त ओझोन या विषयावरील व्हीडीओजचे प्रदर्शन करण्यात आले. * दि. १/१०/२०२४ ते ७/१०/२०२४ दरम्यान साजरा करण्यात येणाऱ्या वन्यजिव सप्ताहानिमित्त वन्यजिव संरक्षणाबद्दल माहिती देण्यात आली. * दि. ७/१/२०२५ रोजी राष्ट्रीय पक्षीदिनाचे औचित्य साधून परिसरातील पक्षांची नोंद घेण्याबाबत विद्यार्थिनींना प्रोत्साहित करण्यात आले. * दि. १८/३/२०२५ रोजी जागतिक पुनर्वापर दिनाच्या निमित्ताने Recycling चे महत्त्व पटवून देण्यात आले. * दि. २२/३/२०२५ रोजी आंतरराष्ट्रीय जल दिनाच्या निमित्ताने विद्यार्थिनींना जल शपथ देण्यात आली.

वरील सर्व उपक्रमांना मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे प्रोत्साहन व प्राचार्या तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन लाभले.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ

विभाग प्रमुख

शिक्षक पालक संघ

कमला कॉलेज शिक्षक पालक संघ व आजीवन अध्ययन व विस्तार विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २८/०२/२०२५ रोजी पालक मेळावा व साबण, फिनेल निर्मिती कार्यळाळेचे आयोजन करण्यात आले. याप्रसंगी शाहू कॉलेज, कोल्हापूरचे

उपप्राचार्य व विज्ञान विभाग प्रमुख डॉ. किशोर गायकवाड यांनी 'घरगुती स्वरूपात साबण व फिनेल कसे तयार करावे?' याचे मार्गदर्शन करून 'महिला व मुली व्यावसायिक दृष्ट्या कशा सक्षम होऊ शकतात?' याची माहिती दिली.

या कार्यशाळेचे उद्घाटन प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले. या प्रसंगी डॉ. रामचंद्र पोवार संचालक आजीवन अध्ययन व विस्तार विभाग शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर हे उपस्थित होते. तसेच विद्यार्थिनी व पालक बहुसंख्येने उपस्थित होते.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील
प्रमुख शिक्षक पालक संघ

अंतर्गत तक्रार निवारण समिती

कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ संरक्षण (प्रतिबंध मनाई आणि निवारण) अधिनियम २०१३ या कायदानुसार महाविद्यालयात अंतर्गत तक्रार निवारण समिती कार्यरत आहे. विद्यार्थिनींमध्ये लैंगिक छळ प्रतिबंधक जाणीव जागृती निर्माण करणे आणि अशा प्रकारच्या तक्रारींचे निराकरण करणे ह्या करीता सदर समिती कार्यरत आहे.

* दि. २/९/२०२४ रोज प्राचार्या मंगला पाटील बडदरे यांचे 'स्त्रियांवरील वाढते अत्याचार व महिला सशक्तीकरणाची आवश्यकता' या विषयावरील व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. * दि. १०/१/२०२५ रोजी मल्हार चॅरिटेबल ट्रस्टच्या संयुक्त विद्यमाने विद्यार्थिनी व महिला प्राध्यापकांसाठी आरोग्य चिकित्सा शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. * दि. १४/१०/२०२४ सकाळ तनिष्क, कोल्हापूर आणि रोटरी क्लब ऑफ गार्गीज व कमला कॉलेजच्या संयुक्त विद्यमाने 'जागर स्त्री सुरक्षेचा' हा जनजागृती उपक्रम आयोजित करण्यात आला. त्याअंतर्गत पथनाट्य, वुशू संरक्षणाचे धडे व हेल्पलाईन बोर्डाचे अनावरण करण्यात आले.

वरील सर्व उपक्रमांना मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, कार्यकारी अध्यक्ष ताराराणी विद्यापीठ यांचे प्रोत्साहन लाभले तर मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन मिळाले.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ
प्रिंसायटींग ऑफिसर

तक्रार निवारण समिती

तक्रार निवारण समिती मार्फत कॉलेज मधील विद्यार्थिनींना आपल्या तक्रारी मांडण्याची संधी प्राप्त करून दिली जाते. यासाठी तक्रार निवारण पेटी ठेवण्यात आली आहे. विद्यार्थिनींना आपल्या तक्रारी या पेटीत टाकण्याचे आवाहन केले जाते. प्रत्येक महिन्याच्या पहिल्या सोमवारी ही पेटी मा. प्राचार्यांच्या उपस्थिती मध्ये उघडली जाते. आलेल्या तक्रारींचे समिती मार्फत छाननी करून त्यांचा विचार करून योग्य तो निर्णय घेण्यात येतो व संबंधित तक्रारदार विद्यार्थिनींना कळविण्यात येतो. चालू वर्षी महिला सुरक्षा, स्त्रियांचे मूलभूत हक्क, कायदे इ. विषयांवरील ऑनलाईन व्याख्यानांचे आयोजन करण्यात आले. तसेच 'निर्भया हेल्पलाईन' फलकाचे अनावरण करण्यात आले.

वरील सर्व उपक्रमांना मा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे मोलाचे प्रोत्साहन लाभले. तर मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन लाभले.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील
समिती प्रमुख

माजी विद्यार्थिनी संघ

माजी विद्यार्थिनी संघाच्या वतीने आजी विद्यार्थिनीकरीता विविध उपक्रम राबविले जातात. अहवाल साली

* दि. ३१/८/२०२४ रोजी डॉ. स्मिता पाटील यांचे 'निरोगी जीवनाची गुरुकिल्ली योग साधना' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. * दि. २८/९/२०२४ रोजी 'अक्षरलेखन' कार्यशाळा घेण्यात आली. * दि. १७/९/२०२४ रोजी कमला कॉलेज माजी विद्यार्थिनी संघ आणि कमला कॉलेज गृहशास्त्र विभाग यांच्या मार्फत माझी विद्यार्थिनी स्नेहल पाटील यांचे 'फॅशन डिझायनिंग क्षेत्रातील करियरची संधी' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. * दि. ३०/१२/२०२४ ते ४/१/२०२५ या कालावधीमध्ये कमला कॉलेज माजी विद्यार्थिनी संघ आणि स्पर्धा परीक्षा समिती यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन शिबिर' आयोजित करण्यात आले. त्याअंतर्गत श्री. चेतन नरके यांचे 'युवा पिढीसमोरील रोजगार आणि स्वयंरोजगार संधी आणि आव्हाने' श्री. संग्राम पाटील यांचे 'चालू घडामोडी', श्री. विश्वनाथ पाटील यांचे 'गणित', श्री. वैजनाथ पवार यांचे 'सामान्य ज्ञान आणि अर्थशास्त्र', श्री. अंजिक्य आपके यांचे 'इतिहास व राज्यघटना' तर श्री विशाल पाटील यांचे 'राज्यशास्त्र व भूगोल' या विषयावरील व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. * दि. ९/२/२०२५ रोजी माजी विद्यार्थिनींच्या मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले.

वरील सर्व उपक्रमांना मा. प्राचार्या डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, कार्यकारी अध्यक्ष ताराराणी विद्यापीठ यांचे प्रोत्साहन लाभले तर मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन मिळाले.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ

समन्वयक

मेटारिंग सेल

दरवर्षी महाविद्यालयामध्ये मेटारिंग योजना राबवली जाते. शैक्षणिक वर्ष २०२४-२०२५ मध्ये बी.ए., बी. कॉम., बी.सी.ए. व बी. व्होकॅच्या तृतीय वर्ष विद्यार्थिनींसाठी सदर योजना राबविण्यात आली. त्याअंतर्गत नेमून दिलेल्या विद्यार्थिनींचे शैक्षणिक पालकत्व स्विकारून त्यांना अभ्यास, व्यक्तिमत्व विकास, शैक्षणिक प्रगती बरोबरच सर्वांगीण विकास होण्याच्या दृष्टिकोनातून संबंधित शिक्षकांनी मार्गदर्शन केले. १५ तासांच्या मार्गदर्शनामध्ये वैयक्तिक, कौटुंबिक, मानसिक व भावनिक समस्या सोडविण्यासाठी समुपदेशन करण्यात आले.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ

समिती प्रमुख

करिअर ओरिएण्टेड कोर्सेस

शैक्षणिक वर्ष २००६-०७ पासून महाविद्यालयामध्ये यू.जी.सी नवी दिल्ली व शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर मान्यताप्राप्त सात करिअर ओरिएण्टेड कोर्सेस राबविण्यात येतात. पदवी अभ्यासक्रमाबरोबर विद्यार्थिनींना मूल्यवर्धित कौशल्यावर आधारित अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यास विद्यार्थिनींना आर्थिक दृष्ट्या सक्षम होण्यास निश्चित मदत होते. (१) हॉस्पिटल मॅनेजमेंट, (२) योगा एज्युकेशन अँड हेल्थ, (३) डायटेटिक्स अँड हेल्थ एज्युकेशन, (४) बेसिक कॉम्प्युटर अँड इन्फोरमेशन टेक्नॉलॉजी,

(५) ब्यूटी कल्चर अँड थेरपी, (६) कम्युनिकेशन स्किल्स इन इंग्लिश, (७) कॉम्प्युटराईज अर्कोटिंग इ. अभ्यासक्रम शिकविले जातात.

या अभ्यासक्रमांतर्गत विविध संस्थांना भेटी, व्याख्याने, कार्यशाळा इ. चे आयोजन करण्यात आले.

वरील कोर्ससचे समन्वयक म्हणून अनुक्रमे प्रा. डॉ. सागर वाळवेकर, डॉ. सुनिता काळे, प्रा. आश्विनी कुंभार, प्रा. डॉ. वर्षा मैदर्गी, प्रा. डॉ. नीता धुमाळ यांची समन्वयक म्हणून काम पाहिले.

प्रा.डॉ. नीता धुमाळ

समिती समन्वयिका

क्रांतिवीर रंगरावदादा पाटील ग्रंथालय

महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयामध्ये आज अखेर ६६,१७६ एवढी ग्रंथसंपदा असून त्याची किंमत ८६,७९,७००/- एवढी आहे. पाठ्यपुस्तकांसोबतच संदर्भ ग्रंथ, शब्दकोश, विश्वकोश, इनसायक्लोपीडिया डिक्शनरीज तसेच विविध विषयांवरील संदर्भ ग्रंथ ग्रंथालयामध्ये विपुल प्रमाणात उपलब्ध असून या सर्वासोबतच कथा, कांदबऱ्या, अवांतर वाचन, ललित लेख, चरित्र, प्रवासवर्णने यासारखे ग्रंथ एमपीएससी, यूपीएससी, बँकिंग, पीएसआय, एसटीआय, नेट सेट यासारख्या परीक्षांसाठी उपलब्ध आहेत. ४८ संशोधन व मनोरंजनात्मक नियतकालिके, जर्नल्स तसेच मराठी हिंदी व इंग्रजी भाषेतील ८ वृत्तपत्रे ग्रंथालयात घेतली जातात. ज्युनिअर विभागातून यावर्षी एकूण २४२ पुस्तक संच पुक बँके योजनेमधून वाटप करण्यात आले. कॉलेजच्या माजी विद्यार्थीनींना अल्प शुल्क आकारून ग्रंथालय सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली असून ग्रंथालयाचे दैनंदिन कामकाज संगणकीकृत झाले असून पुस्तकांची देवघेव, accession यासारखी कामे ग्रंथालय सॉफ्टवेअरच्या माध्यमातून करण्यात येतात. प्राध्यापक व विद्यार्थिनी यांचा अटॅडन्स चजझअउ द्वारे डिजिटल स्वरूपात नोंदविला जातो. विद्यार्थिनींना मागील वर्षाच्या प्रश्नपत्रिका क्यू. आर. कोड द्वारे त्यांच्या मोबाईल वरती उपलब्ध होतात. ग्रंथालयाची कमला इन्स्टिट्यूशनल डिपॉझिटरी ऑनलाईन स्वरूपात उपलब्ध आहे. याबरोबरच विद्यार्थिनींसाठी अभ्यासासाठी प्रशस्त अशा सौ. शंकुतला देवी घाटगे अभ्यासिका असून या अभ्यासिकेमध्ये बसून एकाच वेळी ७० विद्यार्थिनी अभ्यास करू शकतात. ग्रंथालयामार्फत राबविण्यात आलेले विविध उपक्रम पुढील प्रमाणे.

* दि. १०/७/२०२४ रोजी बी. ए. बी. कॉम प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थिनींना ग्रंथालय सेवा सुविधांची माहिती होण्यासाठी Induction Programme चे आयोजन करण्यात आले यामध्ये ४१ विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या.

* भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील थोर सेनानी, राजकीय, शैक्षणिक, सहकार क्षेत्रातील पुरोगामी विचारवंत क्रांतिवीर रंगरावदादा पाटील यांची अठरावी पुण्यतिथी व एकशे पाचवी जयंती प्रतिमापूजन करून साजरी करण्यात आली.

* दि. १२ ऑगस्ट २०२४ रोजी ग्रंथपाल दिनानिमित्त डॉ. एस. आर. रंगनाथन यांच्या प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले व "New Trends in Libraries : Artificial Intelligence " या विषयीवरील भितीपत्रकाचे उद्घाटन व प्रतिमा पूजन प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी महाविद्यालयातील सर्व सहकारी प्राध्यापक उपस्थित होते.

* दि. २६ सप्टेंबर २०२४ रोजी यशवंतराव चव्हाण (केएमसी) कॉलेज, कोल्हापूर द्वारा आयोजित "व्यक्तिमत्त्व विकास आणि वाचन संस्कृती" विषयावरील कार्यशाळेमध्ये ग्रंथपाल व विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या.

* ताराराणी वुमेन्स स्टडी सेन्टर अँड रिसर्च सेन्टर अंतर्गत, गोएंका फौंडेशन, इचलकरंजी मार्फत "सोशल मिडीयाचा विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक गुणवत्तेवर होणारा परिणाम" या विषयावरील विद्यार्थी संशोधन प्रकल्पास रु. ८०००/- चे अनुदान मंजूर झाले.

* क्रांतिवीर रंगरावदादा पाटील ग्रंथालय व शिवाजी ग्रंथालय, शहाजी कॉलेज, कोल्हापूर यांच्यातील सामंजस्य करारांतर्गत विद्यार्थिनिनी शिवाजी ग्रंथालय भेट दिली. यावेळी शिवाजी ग्रंथालयातील ग्रंथ संग्रह आणि इतर विभागाची माहिती ग्रंथालय स्टाफने विद्यार्थिनिंना दिली.

वाचन संकल्प महाराष्ट्राचा अंतर्गत उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, महाराष्ट्र राज्य यांचे दिनांक २० डिसेंबरच्या परिपत्रकानुसार १ जानेवारी ते १५ जानेवारी या कालावधीमध्ये महाविद्यालयामध्ये वाचन संकल्प महाराष्ट्राचा हा उपक्रम राबविण्याबाबत सूचना प्राप्त झाल्या होत्या.

त्या अनुषंगाने ताराराणी विद्यापीठाच्या कमला कॉलेजमध्ये विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये -

* दि. २७ डिसेंबर २०२४ रोजी लेखक व विद्यार्थी वाचन संवाद अंतर्गत मा. उत्तम कांबळे यांचे "आम्ही भारतीय लोक" या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. सदर व्याख्यानासाठी ताराराणी विद्यापीठाच्या सर्व शाखांचे शाखाप्रमुख, प्राध्यापक व विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.

* दि. २ जानेवारी २०२५ रोजी सामूहिक वाचन उपक्रम घेण्यात आला यामध्ये महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयामधील विविध पुस्तके कथा, कांदबऱ्या, अवांतर वाचन, ललित लेख, चरित्र यासारख्या ग्रंथांचे वाचन करण्यात आले. सदर उपक्रमासाठी महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर, विविध विभागाचे प्रमुख व विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या. सामूहिक वाचन उपक्रमामध्ये १२५ विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या.

* दि. २ जानेवारी २०२५ वाचन संकल्प महाराष्ट्राचा अंतर्गत महाविद्यालयीन ग्रंथालयाची स्वच्छता करून त्याची छायाचित्र कॉलेजच्या वेबसाईट वरती अपलोड करण्यात आली.

* दि. ३ जानेवारी २०२५ रोजी ग्रंथ परीक्षण स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले यामध्ये ३० विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला. या ग्रंथ परीक्षणामधून प्रथम, द्वितीय, तृतीय व उत्तेजनार्थ नंबर काढण्यात आले. या विद्यार्थिनींना वार्षिक पारितोषिक वितरण प्रसंगी रोख रक्कम व प्रशस्तीपत्र देण्यात येणार आहे.

* दि. ६ जानेवारी २०२५ रोजी क्रांतिवीर रंगरावदादा पाटील ग्रंथालयातील दुर्मिळ ग्रंथांचे प्रदर्शन आयोजित करण्यात आले यामध्ये ज्ञानेश्वरी, संत तुकाराम गाथा, शिवाजी महाराजांचे चरित्र, मराठी विश्वकोश, ज्ञानकोश तसेच भारतीय संविधान, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जीवन कार्यावरील आढावा घेणारी विविध पुस्तके व महाराणी ताराबाई यांच्यावरील चरित्र यासारखे ग्रंथ विद्यार्थिनींना व प्राध्यापकांना पाहण्यासाठी उपलब्ध करून देण्यात आले. याचा लाभ ७५ विद्यार्थिनींनी व प्राध्यापकांनी घेतला.

* दि. ६ जानेवारी २०२५ रोजी मुक्त वाचन प्रवेश आयोजित करण्यात आला यामध्ये महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयामध्ये सर्व विद्यार्थिनींना ग्रंथालयातील पुस्तके स्वतः हाताळून पाहण्यासाठी उपलब्ध करून देण्यात आले. याचा एकूण १९५ विद्यार्थिनींनी लाभ घेतला.

* दि. ७ जानेवारी २०२५ रोजी कमला कॉलेज ग्रंथालय व मेहता बुक सेलर, कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने एक दिवसीय ग्रंथ प्रदर्शन आयोजित करण्यात आले. यामध्ये विविध विषयावरील कथा, कादंबऱ्या, अवांतर वाचन स्पर्धा परीक्षांसाठी उपयुक्त पुस्तके विद्यार्थिनी व प्राध्यापकांना पाहण्यासाठी उपलब्ध करून देण्यात आली तसेच वैयक्तिक ग्रंथ खरेदी वरती जास्तीत जास्त सूट देण्यात आली.

* दि. ९ जानेवारी २०२५ रोजी वाचन कौशल्य कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली या कार्यशाळेमध्ये राज्यस्तरीय आदर्श शिक्षक पुरस्कार प्राप्त श्री. सागर वातकर यांचे वाचन कौशल्य विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. यामध्ये विद्यार्थिनिनी काय वाचावे, कसे वाचावे याबद्दल सरांनी उत्तम मार्गदर्शन केले. या व्याख्यानासाठी कमला कॉलेजच्या प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर अध्यक्ष म्हणून उपस्थित होत्या. वाचन कौशल्य कार्यशाळेमध्ये ८० विद्यार्थिनिनी सहभाग नोंदवला.

* दि. १६ जानेवारी २०२५ रोजी शिवाजी विद्यापीठाच्या दीक्षांत समारंभाच्या अनुषंगाने ग्रंथदिंडीचे उद्घाटन कमला कॉलेज परिसरातून करण्यात आले. या ग्रंथदिंडीमध्ये महाविद्यालयाच्या एन. सी. सी., एन. एस. एस. च्या विद्यार्थिनीं सहकारी प्राध्यापक व ग्रंथपाल यांनी सहभाग नोंदविला.

* शिवाजी विद्यापीठाच्या बॅरिस्टर बाळासाहेब खर्डेकर नॉलेज रिसोर्स सेंटरला विद्यार्थिनी व ग्रंथपाल श्रीमती उर्मिला कदम यांनी शैक्षणिक भेट दिली.

* कमला कॉलेज माजी विद्यार्थिनी संघ मार्फत स्पर्धा परीक्षा साठीची पुस्तके ग्रंथालयास भेट स्वरूप देण्यात आली. वाचन संकल्प महाराष्ट्राचा राबविण्यासाठी तसेच ग्रंथालयाचे कामकाज करीत असताना ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष माननीय प्राचार्य डॉ. क्रांतीकुमार पाटील यांचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच ताराराणी विद्यापीठाचे सेक्रेटरी मा. प्राजक्त पाटील यांचे प्रोत्साहन लाभले. सर्व उपक्रम आयोजित करण्यामध्ये कमला कॉलेजच्या प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन व प्रोत्साहन लाभले. उपक्रमाचे आयोजन ग्रंथपाल उर्मिला कदम व ग्रंथपाल सेवक यांनी केले. सदर उपक्रम यशस्वीरीतीने राबविण्यासाठी सर्व सहकारी प्राध्यापक व विद्यार्थिनींचे सहकार्य लाभले. ग्रंथालय समिती सदस्य यांचे मौलिक मार्गदर्शन व सहकार्य आम्हाला नेहमीच लाभत असते.

श्रीमती उर्मिला कदम

ग्रंथपाल, सचिव, ग्रंथालय समिती

वसतिगृह अहवाल

डॉ. व्ही. टी. पाटील तथा काकाजी व कै. सौ. सरोजनीदेवी पाटील तथा काकीजी यांच्या दातृत्वातून १९५० साली सरोजनी देवी विश्वनाथ महिला वसतिगृहाची स्थापना झाली. विद्यार्थिनींची संख्या वाढल्याने २००६ साली युजीसी अनुदानासह कमला कॉलेज विद्यार्थिनी वसतिगृह बांधण्यात आले. त्यानंतर २०२०-२१ साली. नवीन ताराराणी विद्यार्थिनी वसतिगृह बांधण्यात आले. वसतिगृह व्यवस्थापनासाठी ताराराणी विद्यापीठ या मातृसंस्थेने वसतिगृह व्यवस्थापन समितीची नियुक्ती केली आहे. वसतिगृहात माननीय सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार युजीसी व महाराष्ट्र शासनाच्या सूचनेनुसार रॅगिंग प्रतिबंधक कक्ष, रॅगिंग प्रतिबंधक समिती, भरारी पथक, नोडल ऑफिसर व मेटारिंगसेलची नियुक्ती केली आहे. वसतिगृहात प्रवेशित विद्यार्थिनी व पालकांकडून रॅगिंग प्रतिबंधक पत्रके भरून घेतलेली आहेत.

* दि. १८/७/२०२४ रोजी सरोजनीदेवी पाटील तथा काकीजी यांच्या पुण्यतिथीनिमित्त प्रतिमा पूजन करून आदरांजली वाहण्यात आली. * दि. ९/८/२०२४ रोजी ताराराणी विद्यापीठाचे संस्थापक अध्यक्ष कै. डॉ. व्ही. टी. पाटील

तथा काकाजी यांच्या जयंतीनिमित्त वसतिगृहातील विद्यार्थिनींनी काकाजींच्या प्रतिमेचे पूजन करून आदरांजली वाहिली. * दि. १२/८/२०२४ रोजी 'नशा मुक्त भारत अभियान' अंतर्गत कमला वसतिगृह व ताराराणी वसतिगृहामध्ये नशा मुक्त भारत शपथ घेण्यात आली. * दि. २३/९/२०२४ रोजी होस्टेलमध्ये विद्यार्थिनी व होस्टेल कमिटीची मीटिंग आयोजित करण्यात आली यावेळी कमला कॉलेजच्या प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर या उपस्थित होत्या. त्यांनी मुर्लींना वसतिगृहाचे नियम व शिस्त याबाबत मार्गदर्शन केले. * दि. २९/९/२०२४ रोजी गौरी गणपती सणाच्या निमित्ताने 'झिम्मा फुगडी' या पारंपारिक खेळाचे आयोजन करण्यात आले. * दि. ६/१०/२०२४ रोजी कमला कॉलेज वसतिगृह व ताराराणी वसतिगृह समितीतर्फे भवानी उत्सवात आरती करण्यात आली. * दि. ३०/१२/२०२४ रोजी 'हॉस्टेल डे' च्या निमित्ताने रांगोळी स्पर्धा व स्वच्छ व नीटनेटकी रूम स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. तसेच विद्यार्थिनींनी सांस्कृतिक कार्यक्रमाचे आयोजन केले. होस्टेल सदस्य व रेक्टर यांचे सहकार्य मिळाले. * दि. १७/१/२०२५ रोजी परमपूज्य कै. डॉ. व्ही. पाटील तथा काकाजी यांच्या पुण्यतिथी निमित्त वसतिगृहातील विद्यार्थिनींनी काकाजींच्या प्रतिमेचे पूजन करून आदरांजली वाहिली. * दि. २८/४/२०२५ रोजी ताराराणी विद्यापीठाच्या माजी उपाध्यक्ष ज्ञानमाऊली सरोजनीदेवी विश्वनाथ पाटील तथा परमपूज्य काकीजी यांच्या ११५ व्या जयंतीनिमित्त होस्टेलमध्ये त्यांच्या प्रतिमेचे पूजन करून आदरांजली वाहण्यात आली.

चालू शैक्षणिक वर्षात वसतिगृहात एकही रॅगिंग विषय तक्रार आढळली नाही. तसेच भरारी पथक व्यवस्थापन समितीने वारंवार वसतिगृहात राहणाऱ्या मुर्लींची चौकशी करून त्यांच्या समस्या समजवून घेण्यास मदत केली. शासन व शिवाजी विद्यापीठ यांचे कडून वेळोवेळी आलेल्या सर्व सूचनांचे पालन करण्यात आले. वरील सर्व उपक्रमासाठी ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष माननीय प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे मार्गदर्शन, प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे प्रोत्साहन मिळाले. सर्व समिती सदस्यांचे व विद्यार्थिनींचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

प्रा. श्रीमती माधवी माळी

समिती प्रमुख

रॅगिंग प्रतिबंधक समिती

कॉलेजमध्ये माननीय सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार युजीसी व महाराष्ट्र शासनाच्या सूचनेनुसार रॅगिंग प्रतिबंधक कक्ष, रॅगिंग प्रतिबंधक समिती, भरारी पथक, नोडल ऑफिसर व मॅटारिंग सेलची नियुक्ती केली आहे. या समिती अंतर्गत दि. २९ ऑगस्ट २०२४ रोजी राष्ट्रीय क्रीडा दिन निमित्त "महाविद्यालयीन विद्यार्थी आणि खेळाडूंच्या चांगल्या आरोग्यासाठी आहार" या विषयावर श्री. विठ्ठल बोडके यांचे अतिथी व्याख्यान घेण्यात आले होते. दिनांक ३० ऑगस्ट २०२४ रोजी नवीन विद्यार्थिनींना महाविद्यालयाची माहिती मिळावी यासाठी इंडक्शन प्रोग्राम घेण्यात आला या इंडक्शन प्रोग्राम मध्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी रॅगिंग करणार नाही अशी शपथ घेतली. नवीन विद्यार्थिनींना कॉलेजचे वातावरण, नियम व अॅटो रॅगिंग धोरण यांची माहिती दिली. दि. ३ ऑक्टोबर २०२४ रोजी रॅगिंग प्रतिबंधक समितीची मीटिंग आयोजित करण्यात आली. झालेल्या मीटिंगमध्ये रॅगिंगच्या कोणत्याही घटना घडल्या का याचा आढावा. चालू शैक्षणिक वर्षात कोणत्याही प्रकारच्या रॅगिंगची घटना नाही.

लेफ्टनंट ज्योती विशाल लेंगरे

नोडल ऑफिसर

वसतिगृह, रॅगिंग प्रतिबंधक समिती - प्रमुख

प्राध्यापक प्रबोधिनी समिती

शैक्षणिक ज्ञानात वृद्धी होण्यासाठी सतत कार्यरत राहणे हे प्रत्येक शिक्षकाचे काम आहे. यामुळेच विविध क्षेत्रातील तज्ज्ञ मान्यवरांच्या मार्फत कॉलेजच्या प्राध्यापकांची वैचारिक देवाणघेवाण होण्यासाठी प्राध्यापक प्रबोधिनी समिती स्थापन केली आहे. या अनुषंगाने प्राध्यापक प्रबोधिनी मार्फत विविध उपक्रम हातामध्ये घेतले जातात.

दि. ०४/०९/२०२४ रोजी 'संशोधन आणि अध्यापन शास्त्रामध्ये कृत्रिम बुद्धिमत्तेची भूमिका' या विषयावरती आधारित डॉ. दिलीपराव पाटील (माजी प्राध्यापक आणि संचालक, आजीवन विस्तार, मुंबई विद्यापीठ) व डॉ. संजय रहाटे (संचालक, गेट सेट गो वर्ल्ड) यांच्या व्याख्यानांचा सर्वांना लाभ झाला.

दि. ०७/०२/२०२५ रोजी 'आर्थिक साक्षरता आणि गुंतवणूक योजना' या विषयावरती आधारित श्री. शिव नंदन पांडे (व्यवस्थापक, ताराराणी विद्यापीठ शाखा, बँक ऑफ महाराष्ट्र, कोल्हापूर) यांच्या व्याख्यानाचा सर्वांना लाभ झाला.

वरील सर्व उपक्रमासाठी ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे प्रोत्साहन व मार्गदर्शन लाभले. तसेच कॉलेजच्या प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे सहकार्य लाभले. सर्व समिती सदस्यांचे वेळोवेळी सहकार्य लाभले.

डॉ. प्रविण चौगले

समिती प्रमुख

सांस्कृतिक विभाग

सांस्कृतिक विभागा मार्फत वर्षभर विविध उपक्रम राबविले जातात. त्यातील काही ठळक उपक्रम खालील प्रमाणे -

- * दि. २१ जून २०२४ रोजी जागतिक योगा दिनाचा कार्यक्रम संपन्न झाला. यावेळी महाविद्यालयातील सर्व शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी उपस्थित होते यावेळी योगाची प्रात्यक्षिके सादर करण्यात आली.
- * दि. १८ जुलै २४ रोजी कै. सरोजिनीदेवी विश्वनाथ पाटील यांची ५५ वी पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली. यावेळी श्री. निखिल पंडितराव यांचे 'स्व-व्यवस्थापन' या विषयावर व्याख्यान झाले.
- * दि. २६/६/२०२४ रोजी शाहू जयंती साजरी करण्यात आली.
- * दि. २१/८/२४ रोजी संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष कै. व्ही. टी. पाटील तथा काकाजी यांची जयंती साजरी करण्यात आली.
- * दि. १५/८/२०२४ रोजी भारताचा स्वातंत्र्य दिन साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, सचिव मा. प्राजक्त पाटील, मा. डॉ. एस. एन. पवार विविध शाखा प्रमुख उपस्थित होते.
- * दि. ०३/१०/२४ रोजी भवानी उत्सवाची सुरुवात घटस्थापनेद्वारे झाली या प्रसंगी उद्योगपती श्री. बी. बी. पाटील, मा. कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, मा. प्राजक्त पाटील यांच्या उपस्थितीत घटस्थापना करण्यात आली.
- * दि. २ ऑक्टोबर २४ रोजी राष्ट्रपिता महात्मा गांधीजी यांची जयंती करण्यात आली. यावेळी मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी

मुडेकर यांनी म. गांधीजींच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण केला. यावेळी सर्व प्राध्यापक वर्ग उपस्थित होते.

- * दि. २८/११/२४ रोजी महात्मा जोतीबा फुले यांची पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली.
- * दि. ६/१२/२०२४ रोजी भारतीय राज्य घटनेचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर याचा महापरिनिर्वाण दिन साजरा करण्यात आला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या प्रतिमेला कार्यकारी अध्यक्ष डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांनी पुष्पहार अर्पण केला.
- * दि. २८/१२/२०२४ रोजी क्रांतिवीर रंगरावदादा पाटील यांच्या १०५ व्या जयंती निमित्त ज्येष्ठ विचारवंत व साहित्यिक मा. श्री. उत्तम कांबळे यांच्या 'आम्ही भारताचे लोक' या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.
- * दि. ३/१/२०२५ रोजी ज्ञानज्योती सावित्रीबाई फुले यांची जयंती साजरी करण्यात आली. प्रतिमेचे पूजन प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांनी केले.
- * मंगळवार दि. १४/१/२०२५ रोजी वार्षिक स्नेहसंमेलन समारंभ संपन्न झाला.
- * दि. १८/१/२०२५ रोजी ताराराणी विद्यापीठाचे संस्थापक अध्यक्ष कै. डॉ. व्ही. टी. पाटील तथा काकाजी यांच्या ३० वा स्मृतिदिन साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी पद्मश्री डॉ. स्मिता रवींद्र कोल्हे यांना 'भद्रकाली ताराराणी पुरस्काराने सन्मानित' करण्यात आले.
- * दि. २६/१/२५ रोजी भारतीय प्रजासत्ताक दिन साजरा करण्यात आला. त्या दिवशी विविध शाखेतील विद्यार्थिनींनी देशभक्तीपर गीते, नृत्य सादर केले.
- * दि. ३१/१/२०२५ रोजी वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ संपन्न झाला. शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. डी. टी. शिर्के हे प्रमुख पाहुणे होते.
- * दि. १९/२/२५ रोजी छत्रपती शिवाजी महाराज यांची जयंती साजरी करण्यात आली.
- * दि. २१/२/२५ रोजी मराठी राजभाषा दिन साजरा करण्यात आला.
- * दि. १८/३/२५ रोजी संत तुकाराम बीजेचा कार्यक्रम संपन्न झाला. यावेळी प्रमुख वक्ते प्रा. आनंद पाटील होते. त्यांनी तुकारामांबद्दल माहिती दिली. तुकाराम महाराजांचे संत साहित्यातील योगदान विशद केले.
- * दि. १०/३/२५ रोजी सावित्रीबाई फुले यांची पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली.
- * दि. ६/४/२५ रोजी राजर्षी छ. शाहू महाराज यांची पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली.
- * दि. ११/४/२५ रोजी महात्मा फुले यांची जयंती संपन्न झाली.
- * दि. १४/४/२५ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची जयंती साजरी करण्यात आली. डॉ. आंबेडकरांच्या प्रतिमेस मा. कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांनी पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन केले.
- * दि. ६/६/२४ रोजी शिवराज्याभिषेक दिन साजरा करण्यात आला.

वरील सर्व उपक्रम यशस्वी करण्यासाठी प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर व मा. कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे बहुमोल सहकार्य लाभले.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील
समिती प्रमुख

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन विभाग

महाविद्यालयातील स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रामार्फत प्रत्येक वर्षी विद्यार्थिनींना स्पर्धा परीक्षा संदर्भात जाणीव जागृती करण्यासाठी विविध कार्यक्रमाचे आयोजन केले जाते. सदरचे कार्यक्रम पुढील प्रमाणे -

* दि. २३ जुलै २०२४ रोजी स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शक केंद्रामार्फत MPSC and Banking Awareness Programme चे आयोजन करण्यात आले. यासाठी श्री. शिवकुमार पवार व श्री. अभिजीत देशपांडे सर यांनी एमपीएससी आणि बँकिंग संदर्भामध्ये विद्यार्थिनींना सखोल मार्गदर्शक केले. यासाठी ४८ विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदवला.

* दि. ३० डिसेंबर २०२४ ते दिनांक ४ जानेवारी २०२५ या कालावधीत स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शक केंद्रामार्फत स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले या कार्यशाळेच्या उद्घाटन प्रसंगी श्री. चेतन नरके सर होते. तसेच संग्राम पाटील सर (Current affairs) श्री. विश्वजीत पाटील सर (Maths), श्री. प्रमोद पाटील सर (Communication skills and Soft Skills), श्री. अर्जिक्य आपके सर (History) आणि श्री. विशाल पाटील सर (Political Science) यांचे विविध विषयांवर सखोलशी मार्गदर्शक केले. या कार्यशाळेसाठी ताराराणी विद्यापीठचे कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतीकुमार पाटील साहेब व कमला कॉलेजच्या प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे बहुमोल असे सहकार्य लाभले.

श्री. डॉ. एस. बी. वाळवेकर
समिती प्रमुख

अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती

आमच्या महाविद्यालयात अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती कार्यरत आहे. या समितीच्या माध्यमातून विद्यार्थिनींमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन निर्माण करण्याचे कार्य केले जाते. समाजामध्ये अजूनही अंधश्रद्धेचे प्रमाण कमी झालेले नाही. जून्या चालीरिती व परंपरेच्या आडून अंधश्रद्धेची बीजे रुजली जात आहेत. म्हणून विद्यार्थिनींमध्ये अंधश्रद्धेच्या श्रृंखला तोडून वैज्ञानिक दृष्टिकोनाचे मूल्य रुजविले जाते. याही वर्षी दरवर्षीप्रमाणे प्राणी, स्त्री, निसर्ग इ. घटनेबद्दच्या अंधश्रद्धा याविषयी विद्यार्थिनींना माहीती दिली. आमच्या विद्यार्थिनी कुटुंब व समाजामध्ये अंधश्रद्धेविरोधी मत बनविण्यास सक्षम झाल्या आहेत. या वर्षी प्रा. ए. ए. घस्ते यांनी 'विज्ञान आणि अंधश्रद्धा' या विषयावर मुर्लीचे प्रबोधन केले.

प्रा. अशोक पाटील
विभाग प्रमुख

विवेक वाहिनी

विद्यार्थिनींच्या सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी महाविद्यालयात विवेक वाहिनी ही समिती कार्यरत आहे. या समितीच्या वतीने विद्यार्थिनी विवेकनिष्ठ बनाव्यात त्यांच्या मध्ये सामाजिकता आणि परोपकारी वृत्तीचा विकास व्हावा या हेतूने विविध विषयांवर व्याख्यानांचे व विद्यार्थिनींना मध्ये चर्चा घडवून आणल्या जातात. दि. ०६ सप्टेंबर २०२४ रोजी महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती, कोल्हापूर आणि मास कम्युनिकेशन अधिविभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'स्त्री सन्मान परिषद २०२४' साठी प्राध्यापक व विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या. दि. ०२ ऑक्टोबर

२०२४ रोजी महात्मा गांधी जयंती निमित्ताने स्वच्छता अभियान मोहिमे अंतर्गत विद्यार्थिनींना स्वच्छतेचे महत्त्व पटवून दिले व स्वच्छतेची शपथ देण्यात आली. दि. २६ नोव्हेंबर २०२४ रोजी भारतीय राज्यघटना दिनाचे औचित्य साधून घटनेच्या जाहीरनाम्याचे वाचन करण्यात आले. तसेच संविधान जागृती निमित्त 'भारतीय संविधान' विषयक ऑनलाईन परीक्षा घेण्यात आली. त्यामध्ये एकूण १७२ विद्यार्थिनींनी आपला सहभाग नोंदविला. याशिवाय व्यसनमुक्ती हक्क आणि कर्तव्य याविषयी विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन करण्यात आले.

डॉ. प्रविण चौगुले

समिती प्रमुख

साक्षरता अभियान

सध्याचे युग हे संगणकीकरणचे असल्याने जन साक्षरतेसाठी प्रत्येकाने संगणक ज्ञान आत्मसात केलेच पाहिजे. या उद्देशाने विद्यार्थिनींना संगणकाचे उपयोग, त्याचे वैश्विक स्थान या संकल्पनांचे ज्ञान दिले. या समिती तर्फे वक्तृत्व, काव्यवाचन व भित्तिपत्रक इ. उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. यासाठी प्रा. डॉ. सुजय पाटील यांचे विशेष सहकार्य लाभले. आखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन विशेष अंक प्रदर्शित करण्यात आला.

प्रा. अशोक पाटील

विभाग प्रमुख

मानसशास्त्रीय समुपदेशन

कार्यशाळा अहवाल : विद्यार्थ्यांच्या महाविद्यालयीन जीवनाची सुरुवात ही तारुण्य अवस्थेत होत असते शिवाय तारुण्यवस्थेत कालखंड हा वादळांचा कालखंड समजला जातो. अशावेळी बदलत्या जीवनशैलीशी समायोजित होताना महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांना अनेक मानसिक समस्यांचा सामना करावा लागतो. यावेळी बदलत्या जीवनशैलीशी जुळवून घेणारी समायोजन कौशल्य आत्मसात करणे गरजेचे असते म्हणूनच अग्रणी महाविद्यालय अंतर्गत २५ फेब्रुवारी २०२५ रोजी "बदलती जीवनशैली आणि तारुण्यातील मानसिक आरोग्य" या विषयावरील एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन मानसशास्त्र विभाग कार्यशाळा समन्वयक प्रा. अशोक पाटील व प्रा. सारिका घाटे यांनी केले. यावेळी कार्यशाळेमध्ये महावीर महाविद्यालय कोल्हापूर येथील प्रा. डॉ. शिरीष शितोळे व प्रा. डॉ. भरत नाईक तसेच छ. शहाजी महाविद्यालयातील प्रा. डॉ. अनिल बलुगडे यांचे मार्गदर्शन लाभले. कार्यशाळेसाठी विविध महाविद्यालयातील प्राध्यापक व ९० विद्यार्थी उपस्थित होते.

उपक्रम अहवाल :

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये मानसशास्त्र विभागाच्या वतीने विद्यार्थिनींच्या कला गुणांना वाव मिळावा, त्यांच्यासाठी खुले व्यासपीठ निर्माण व्हावे, व्यक्तिमत्त्वाचा सर्वांगीण विकास व्हावा, त्यांच्या ज्ञानामध्ये भर पडावी व त्यांना जास्तीत जास्त कौशल्य आत्मसात करून स्वतःची एक वेगळी ओळख निर्माण करावी. यासाठी मानसशास्त्र विभागाकडून अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त विविध उपक्रम राबविण्यात आले अशा उपक्रमांची माहिती पुढीलप्रमाणे..

भित्तिपत्रक : विद्यार्थिनींमध्ये असणारे उपजत गुण वाढीस लागावेत त्यांच्या नाविन्यपूर्ण विचारातून नवनवीन अविष्कृतींनी जन्म घ्यावा. अभ्यासक्रमातील सह-उपक्रमातून जाणीव जागृती निर्माण व्हावी व सकारात्मक उर्जेच्या माध्यमातून त्यांच्यातील

व्यक्तिमत्व गुण विकसित व्हावेत तसेच त्यांची लेखन प्रवृत्ती वाढीस लागावी व समाजातील सद्यस्थितील समस्यांकडे लक्ष वेधले जावे या हेतूने भित्तिपत्रकाचे आयोजन करण्यात येते. या अनुषंगाने मानसशास्त्र विभागाच्यावतीने दोन भित्तिपत्रकाचे आयोजन खालीलप्रमाणे करण्यात आले.

* दि. ३०/८/२०२४ रोजी 'जाणूयात मानसिक विकृती' या मधळ्याखाली विविध मानसिक आजार त्यांची कारणे, लक्षणे व उपचार याविषयीच्या भित्तिपत्रकाचे आयोजन करण्यात आले.

* दि. १०/१०/२०२४ रोजी 'जागतिक मानसिक आरोग्य दिन' या निमित्ताने भित्तिपत्रकाचे आयोजन करण्यात आले.

गुणवत्ताधारक विद्यार्थिनी : सन २०२३-२४ मध्ये बी. ए. भाग-१ मध्ये शिक्षण घेणारी एका सामान्य कुटुंबातील विद्यार्थिनी कु. वैष्णवी प्रकाश बागडी हिने मानसशास्त्र विषयात सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान मिळविला यासाठी कै. भानुदास सुधाकर घस्ते यांचे स्मरणार्थ कमला कॉलेजच्यावतीने दिले जाणारे रोख रक्कम स्वरूपातील पारितोषिक तिला सुपूर्द करून तिचा सत्कार व अभिनंदन करण्यात आले.

Outreach Programme : मंगळवार दि. २४/१२/२०२४ रोजी कोल्हापूर शहरातील कसबा बावडा येथील स्वयंम स्पेशल स्कूल या ठिकाणी भेट देऊन तेथील विद्यार्थ्यांची दिनचर्या जाणून घेतली शिवाय "Outreach programme" च्या माध्यमातून त्यांना छोटेखानी कृतियुक्त शिक्षण प्रदान करण्यात आले. यावेळी प्रा. अशोक पाटील, प्रा. सारिका घाटे, प्रा. चिन्मयी सांगळे यांच्यासहित १६ विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.

समुपदेशन :

* दि. २४/१०/२०२४ गुरुवार रोजी महाविद्यालयातील बी. ए. द्वितीय वर्षात अध्ययनकरत असलेल्या विद्यार्थिनींसाठी मानसशास्त्रीय चाचणी घेण्यात आली. विद्यार्थी दशेमध्ये शारीरिक आरोग्यबरोबर मानसिक आरोग्यही महत्त्वाचे असते. समुपदेशन करण्यासाठी मानसिक समस्यांची ओळख होणे क्रमप्राप्त ठरते त्यासाठी मानसशास्त्रीय चाचणी ही खूप गरजेची असते याकरिता विद्यार्थिनींकडून मानसशास्त्रीय चाचणी ही खूप गरजेची असते याकरिता विद्यार्थिनींकडून मानसशास्त्रीय चाचणी ही खूप गरजेची असते याकरिता विद्यार्थिनींकडून मानसशास्त्रीय चाचणी सोडवून घेण्यात आली. ज्या विद्यार्थिनींमध्ये मानसिक समस्या दिसून आल्या अशा विद्यार्थिनींचे समुपदेशन करण्यात आले.

* दि. २३/१२/२०२४ सोमवार रोजी कमला महाविद्यालयातील कनिष्ठ विभागातील इयत्ता १२ वी मध्ये शिकत असलेल्या विद्यार्थिनींसाठी 'बोर्डाच्या परीक्षेला सामोरे जाताना' या विषयावरील मानसशास्त्राच्या प्रा. सरिता घाटे यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. यावेळी त्यांनी परीक्षेची चिंता, तणाव कमी करून परीक्षेदरम्यान मानसिक आरोग्य कसे सांभाळावे आणि चिंतामुक्त अभ्यास पद्धती आत्मसात करावी शिवाय विद्यार्थिनींना करिअर व इतर मानसिक समस्या याविषयी मार्गदर्शन करण्यात आले.

फॅकल्टी एक्सचेंज प्रोग्रॅम :

* दि. १२/०२/२०२५ रोजी इतिहास विभागातील प्रा. चिन्मयी सांगळे यांचे 'इतिहासातील प्रेरणादायी व्यक्तिमत्व' या विषयावरील व्याख्यान मानसशास्त्र विभागातील विद्यार्थिनींसाठी आयोजित करण्यात आले. यावेळी प्रा. अशोक पाटील, प्रा. सारिका घाटे, क्रीडा विभागप्रमुख प्रा. ज्योती लेंगरे यांच्यासहित विभागातील विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.

व्याख्यान :

* दि. २७/०१/२०२५ सोमवार रोजी ताराराणी विद्यापीठ, कमला कॉलेज (स्वायत्त) कोल्हापूर आणि रोटरी समाज सेवा केंद्र, कोल्हापूर (सामंजस्य करारा अंतर्गत) कमला कॉलेज 'समुपदेशन कक्ष' यांच्या माध्यमातून मानसशास्त्र विभागातर्फे रोटरी समाज सेवा केंद्राच्या मा. सोनल जोशी यांच्या 'मैत्री आणि नातेसंबंध समजून घेताना' या विषयावरील व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी कनिष्ठ महाविद्यालय आणि वरिष्ठ मानसशास्त्र विभागातील मिळून एकूण ८७ विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.

प्रा. अशोक पाटील

विभाग प्रमुख

संशोधन कक्ष

संशोधन समिती अंतर्गत 'ताराराणी स्त्री अभ्यास व संशोधन केंद्र अंतर्गत 'विद्यार्थि संशोधन प्रकल्पास मंजूरी देण्यात येते. अहवालसाली * 'गोएंका फौंडेशन रिसर्च फंड' अंतर्गत (१) सोशल मिडियाचा विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक गुणवत्तेवर होणारा परिणाम (२) वृद्धाश्रमात राहणाऱ्या वृद्धांच्या सामाजिक आणि मानसिक समस्यांचा अभ्यास (३) The Impact of Digital Payment system on Small Businesses. (४) Development of Soya Flour Swiss Roll * आरोग्यविषयक समस्यांचा अभ्यास या प्रकल्पांना मंजूरी देण्यात आली तर ताराराणी आरोग्यविषयक समस्यांचा अभ्यास ह्या प्रकल्पांना मंजूरी देण्यात आली तर 'ताराराणी स्त्री अभ्यास व संशोधन केंद्राच्यावतीने (१) संत कबीर और भक्ती आंदोलन: एक यथार्थवादी दृष्टिकोन (२) Impact of social Media on usage and vocabulary among students (३) A study of Household's Consimption on Fod in Kolhapur या तिन संशोधन प्रकल्पांना मंजूरी देण्यात आली. * दि. २२/३/२०२५ रोजी "Distribution of Sanction Letters of student Research Project " संदर्भात कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. त्या अंतर्गत पाच रिसर्च प्रोजेक्टसना गोएंका फाऊंडेशन रिसर्च फंड अंतर्गत प्रकल्पांचे रोटरीअन श्री अरुन गोंएका यांचे हस्ते मंजूरी पत्र देण्यात आले.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ

विभाग प्रमुख

प्रसिद्धी विभाग

महाविद्यालयामध्ये वर्षभर विविध शैक्षणिक क्रीडा, सांस्कृतिक कार्यक्रम महापुरुषांच्या जयंती, पुण्यतिथी साजरी केली जाते. तसेच वर्षभर क्रीडा व साहित्यिक क्षेत्रात गौरवपूर्ण कामगिरी करणाऱ्या विद्यार्थिनींना प्रसिद्धि दिली जाते. यासाठी दै. पुढारी, दै. सकाळ, दै. तरुण भारत, दै. लोकमत यांचे उत्तम सहकार्य मिळते. प्रसिद्धिमुळे महाविद्यालयातील घडामोडीची माहिती समाजाला मिळते. त्यामुळे कॉलेजचा नावलौकिक वाढतो. वरील दैनिकांचे खास आभार तसेच बी. न्यूज, एस.पी. एन. न्यूज, साम टी. व्ही. यांचेही चांगले सहकार्य मिळते.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील

प्रसिद्धी प्रमुख

राष्ट्रीय छात्र सेना

"Proudly wearing the uniform, Embracing the Cell,

NCC cadets, ready to give their all."

वरील वाक्यात सांगितल्याप्रमाणे एन.सी.सी कॅडेट एन.सी.सी. गणवेश परिधान करून सदैव सर्व कामासाठी तयार असतात. शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये महाविद्यालय व ६ महाराष्ट्र गर्ल्स बटालियन कोल्हापूर कडून घेण्यात आलेल्या सर्वच उपक्रमांमध्ये कॉलेजच्या एन.सी.सी. कॅडेटस् उत्स्फूर्तपणे सहभागी झाल्या तसेच "Unity and Discipline" या एन.सी.सी. च्या ब्रीदवाक्याला अनुसरून कॅडेटस् नी शिस्तबद्ध पद्धतीमध्ये हे वर्ष पूर्ण करत एन. सी. सी. विभागात उत्तुंग असे यश संपादन केले.

अ) शैक्षणिक प्रगती :-

गतवर्षी म्हणजेच शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये "सी" सर्टिफिकेट परीक्षा मध्ये एकूण ०८ कॅडेट्स उत्तीर्ण झाल्या तसेच "बी" सर्टिफिकेट परीक्षेमध्ये १२ कॅडेट्स उत्तीर्ण झाल्या.

आ) राष्ट्रीय स्तरावरील कॅम्पमध्ये सहभाग :-

* गोल्डन ज्युनिअर अंडर ऑफिसर कु. प्राज्वली मधुकर चौगुले या कॅडेटची दि.२१ ऑक्टोबर ते २ नोव्हेंबर २०२४ या कालावधीमध्ये केरळ येथे झालेल्या एक भारत श्रेष्ठ भारत या राष्ट्रीय कॅम्पमध्ये सहभाग नोंदविला. या कॅम्पमध्ये झालेल्या शो बॉल स्पर्धेमध्ये प्राज्वलीने सुवर्णपदक पटकाविले.

* गोल्डन सार्जन कु. सानिका प्रताप मस्कर या कॅडेटची दिनांक १४ ऑक्टोबर ते २१ सप्टेंबर २०२४ या कालावधीमध्ये जळगाव येथे झालेल्या एक भारत श्रेष्ठ भारत या राष्ट्रीय कॅम्पमध्ये सहभाग नोंदविला. तसेच तेथे झालेल्या व्हॉलीबॉल स्पर्धेमध्ये सुवर्णपदक पटकाविले.

इ) विविध स्तरावरील कॅम्पमध्ये सहभाग :-

* कॅडेट सानिका काशिनाथ पाटील या कॅडेटने कोल्हापूर येथे दि. २० सप्टेंबर ते ९ ऑक्टोबर २०२४ या कालावधीत झालेल्या PRE RDC- 1,2,3 कॅम्पमध्ये सहभागी झाली. तसेच पुणे येथे दि. १० ऑक्टोबर २०२४ ते दि. १९ ऑक्टोबर २०२४ या कालावधीत झालेल्या IGC-1 कॅम्पसाठी या कॅडेटची निवड झाली.

* ज्युनिअर अंडर ऑफिसर कु. वैष्णवी दिलीप शिंदे या कॅडेटची कोल्हापूर येथे झालेल्या PRE RDC-CATC 323 (20 sept 2024 to 29 sep 2024), RDC-1(30 sep 2024 to 9 oct 2024) या दोन कॅम्पसाठी निवड झाली.

* दि. ११ मे ते २० मे २०२४ या कालावधीमध्ये झालेल्या Combined Annual Training Camp (CATC) -304 मध्ये कॉलेजच्या एकूण ०५ कॅडेट्स सहभागी झाल्या.

* दि. ९ ऑगस्ट ते १८ ऑगस्ट २०२४ या कालावधीमध्ये झालेल्या Comined Annual Training Camp (CATC)- 319 मध्ये कॉलेजच्या एकूण १६ कॅडेट्स सहभागी झाल्या.

* दि. २३ ऑगस्ट ते ०१ सप्टेंबर २०२४ या कालावधीमध्ये झालेल्या Combined Annual Training Camp (CATC)- 322 मध्ये कॉलेजच्या एकूण ०४ कॅडेट्स सहभागी झाल्या.

ई) राष्ट्रीय व इतर स्तरावरील सामाजिक कार्यामध्ये सहभाग :-

* दि. २१ जून २०२४ रोजी जागतिक योग दिनानिमित्ताने कॉलेजमध्ये पार पडलेल्या सामायिक योगा प्रात्यक्षिकांमध्ये एन.सी.सी विभागाच्या १७ कॅडेट्स व श्रीमती लेंगरे सहभागी झाले. तसेच निरोगी आरोग्यासाठी योग या विषयावर भित्तिपत्रक करण्यात आला.

* दि. ३० जुलै २०२४ रोजी कारगील दिवस (रजत जयंती महोत्सव) निमित्त कॉलेजमध्ये आदरांजली वाहण्यात आली व एनसीसी कॅडेट्स यांनी पोस्टर प्रेझेंटेशन मध्ये सक्रिय सहभाग दर्शविले.

* दि. १३ ऑगस्ट २०२४ रोजी स्वातंत्रता दिवस निमित्त कॉलेजपासून राजारामपुरी मार्ग श्रीराम हॉस्पिटल समोरून टाकळा चौक ते परत कॉलेज अशी हर घर तिरंगा अभियान अंतर्गत रॅली काढण्यात आली. यामध्ये कॉलेजच्या कॅडेट्स सहभागी झाल्या.

* दि. १५ ऑगस्ट २०२४ रोजी तारावणी विद्यापीठ प्रांगणात स्वातंत्र्य दिन साजरा करण्यात आला. त्या या स्वातंत्र्य दिन महोत्सवासाठी सर्व एन.सी.सी. कॅडेट्स उपस्थित होत्या.

* दि. २१ ऑगस्ट २०२४ रोजी पॅरिस ऑलम्पिक मध्ये नेमबाजीत ब्रांच मिडल प्राप्त कोल्हापूरचे स्वप्निल कुसाळे यांच्या सत्कार व स्वागत समारंभ साठी एकूण १० एन. सी. सी. कॅडेट्स व केअर टेकर सहभागी झाल्या.

* दि. २९ ऑगस्ट २०२४ रोजी राष्ट्रीय क्रीडा दिन निमित्त "महाविद्यालयीन विद्यार्थी आणि खेळाडूंच्या चांगल्या आरोग्यासाठी आहार" या विषयावर श्री. विठ्ठल बोडके यांचे अतिथी व्याख्या घेण्यात आले होते. यामध्ये एन.सी.सी.च्या १७ कॅडेट्स सहभागी झाल्या.

* दि. ६ सप्टेंबर २०२४ रोजी कमला कॉलेजमध्ये 'रहदारी जागरूकता व रस्त्यावरील शिस्त बद्धता' या विषयावर मार्गदर्शन करण्यात आले यामध्ये १८ एन.सी.सी कॅडेट्स सहभागी झाल्या.

* दि. १० ऑक्टोबर २०२४ रोजी स्वच्छता अभियानांतर्गत कॉलेजच्या परिसरातील स्वच्छता करण्यात आली. ह्या स्वच्छतेमध्ये एकूण ३५ सहभागी झाल्या.

* दि. १५ ऑक्टोबर २०२४ रोजी के.एम.सी कॉलेज कोल्हापूर येथे झालेल्या आपत्ती व्यवस्थापन कार्यशाळेमध्ये आपत्ती व्यवस्थापनाचे मार्गदर्शन करण्यात आले या कार्यशाळेमध्ये कॉलेजच्या ५ एन.सी.सी सहभाग झाल्या.

* दि. २४ नोव्हेंबर २०२४ रोजी एन.सी.सी. दिनानिमित्त ६ महाराष्ट्र गर्ल्स बटालियन व कोल्हापूर ग्रुप यांच्यामार्फत घेण्यात आलेला स्वच्छता अभियानांमध्ये कॉलेजच्या एन.सी.सी कॅडेट सहभागी झाल्या.

* दि. १३ डिसेंबर २०२४ रोजी आर्मी कॅम्पस येथे घेण्यात आलेल्या कार्यशाळेत कॉलेजच्या एकूण ०५ कॅडेट्सनी सहभाग नोंदविला.

* दि. १५ डिसेंबर २०२४ रोजी रेणुका मंदिर परिसरात सामाजिक कार्य म्हणून अन्नदान करण्यात आले या कार्यात एकूण २२ कॅडेट्सनी सहभाग घेतला.

* दि. १६ डिसेंबर २०२४ रोजी विवेकानंद कॉलेज कोल्हापूर येथे विजय दिवस साजरा करण्यात आला या कार्यक्रम साठी ८ कॅडेट्स उपस्थित होत्या.

* दि. २० डिसेंबर २०२४ रोजी कॉलेजच्या परिसरात स्वच्छता अभियानांतर्गत स्वच्छता करण्यात आली. या स्वच्छतेमध्ये एकूण १५ कॅडेट्स सहभागी झाल्या.

* दि. १७ जानेवारी २०२५ रोजी शिक्षणमहर्षी कै. मा. डॉ. व्ही. टी. पाटील तथा काकाजी यांच्या स्मृतीदिनानिमित्त कॉलेजमधील एन.सी.सी. विभागा मार्फत कॉलेज परिसरात स्वच्छता अभियान राबविण्यात आले. एन. सी. सी. विभागातील एकूण ३० कॅडेट, राजू शिगावे व लेफ्टनंट ज्योती लेंगरे यांनी स्वच्छता अभियान मध्ये सहभाग घेतला.

* दि. २६ जानेवारी रोजी ताराराणी विद्यापीठ प्राणंगात प्रजासत्ताक दिन साजरा करण्यात आला. त्यानिमित्त पथसंचलन करण्यात आले. या पथसंचलनात सर्व एन.सी.सी. कॅडेट्स सहभागी झाले होते.

* दि. ३१ जानेवारी २०२५ रोजी कॉलेजचा वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ पार पडला. यामध्ये गोल्डन सीनियर अंडर ऑफिसर दिव्या संतोष पारितोषिक वितरण समारंभ पार पडला. यामध्ये गोल्डन सीनियर अंडर ऑफिसर दिव्या संतोष टोणपे हिला कॉलेजमध्ये दिला जाणारा सामाजिक व सांस्कृतिक क्षेत्रातील उच्च कामगिरी बद्दल आदर्श विद्यार्थ्यांनी हा पुरस्कार प्राप्त झाला.

* दि. ९ मार्च २०२५ रोजी महिला दिन निमित्त Innerwheel Club of Kolhapur Sunrise यांच्यामार्फत Cervical Cance Awareness campaign मध्ये १० कॅडेट्स सहभागी झाल्या.

* दि. १५ व १६ मार्च २०२५ रोजी "बी" सर्टिफिकेट परीक्षा झाली त्यामध्ये एकूण १२ कॅडेट्सनी परीक्षा दिली.

* दि. ३१ जानेवारी २०२५ रोजी कॉलेजचा वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ पार पडला. यामध्ये कॉलेज कडून दिला जाणारा राष्ट्रीय पातळीवर उत्कृष्ट कामगिरीबद्दल राष्ट्रीय बेस्ट एन.सी.सी. कॅडेट हा पुरस्कार गोल्डन सार्जन सानिका प्रताप मस्कर हिला देण्यात आला.

* तसेच राज्य पातळीवर उत्कृष्ट कामगिरी केल्याबद्दल देण्यात येणाऱ्या राज्य बेस्ट एन.सी.सी. कॅडेट हा पुरस्कार गोल्डन ज्युनियर अंडर ऑफिसर प्राज्वली मधुकर चौगुले हिला देण्यात आला.

एन. सी. सी. विभागाला ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर, ६ महाराष्ट्र गर्ल्स बटालियनचे कमांडिंग ऑफिसर कर्नल संधान मिश्रा तसेच सुभेदार मेजर बाजीराव पाटील यांचे मार्गदर्शन व प्रोत्साहन लाभले.

लेफ्टनंट श्रीमती ज्योती विशाल लेंगरे

एन.सी.सी.विभाग प्रमुख

वार्षिक क्रीडा अहवाल

जीत का जज्बा जब सिने मे सर उठाता है,
खेल तक खेल कहाँ रहता है, जुनून बन जाता है।

हालचालींमुळे, खेळामुळे मुलांवरील ताणतणाव कमी होतो. खेळ ही मुलांची नैसर्गिक प्रवृत्ती आहे आणि आनंदी व तणावरहित मुले जास्त कार्यक्षम असतात. म्हणूनच शालेय जीवनात खेळाचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे. 'सुजाण खेळाडू ते

सजक नागरिक' घडविण्याचे अविरत कार्य हे कॉलेजच्या शारीरिक शिक्षण आणि क्रिडा विभागामार्फत केले जाते.

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये महाविद्यालयाच्या क्रीडा विभागात मानाचा तुरा रोवण्याचे काम कॉलेजचे फुटबॉल खेळाडू कु. आर्या धनाजी मोरे या खेळाडूने केले. इंडोनेशिया येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय फुटबॉल स्पर्धेमध्ये भारताचे प्रतिनिधित्व करत भारतीय संघाचे कर्णधार पद भूषविले. तसेच जयपूर, राजस्थान येथे झालेल्या वरिष्ठ महाराष्ट्र फुटबॉल संघात निवड होऊन त्या संघाचे देखील कर्णधार पद भूषविले.

शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत होणाऱ्या कोल्हापूर विभागीय, आंतरविभागीय क्रीडा स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या वरिष्ठ विभागाची नेहमीच यशस्वी घोडदौड चालू असते. साधारणतः मैदानी स्पर्धा, नेमबाजी, बुद्धिबळ इत्यादी वैयक्तिक क्रीडा प्रकारांमध्ये तसेच फुटबॉल, क्रिकेट, नेटबॉल इत्यादी सांघिक क्रीडा प्रकारात कॉलेजच्या खेळाडूंनी आपला सहभाग नोंदविला. कॉलेजच्या सांघिक संघापैकी शिवाजी विद्यापीठ येथे झालेल्या आंतरविभागीय फुटबॉल स्पर्धेमध्ये कॉलेजचा फुटबॉल संघ विजयी झाला तसेच फुटबॉल संघातील कु. सानिका काशिनाथ पाटील, कु.समृद्धी अनिल कटकोळे, कु. शर्वरी प्रमोद डोणकर, कु. समीक्षा प्रशांत पोवार (बी.ए.भाग३) कु.स्नेहल सुधीर सुतार, कु.राजनंदिनी रमेश भोईटे (बी.ए.भाग२), कु. शिवानी मारुती पाटील (बी.कॉम.भाग३) या खेळाडूंनी उत्कृष्ट कामगिरी केली. तसेच या पाच खेळाडूंची कोटा राजस्थान येथे झालेल्या वेस्ट झोन इंटर युनिव्हर्सिटी फुटबॉल टूर्नामेंट साठी शिवाजी विद्यापीठ संघात निवड झाली. या विद्यापीठ फुटबॉल संघाचा कर्णधार होण्याचा मान बी. ए. भाग ३ मधील खेळाडू कु. सानिका काशिनाथ पाटील या खेळाडूस मिळाला. या संघातील कु.समीक्षा प्रशांत पोवार (बी.ए.भाग ३) कु. स्नेहल सुधीर सुतार, कु राजनंदिनी रमेश भाईटे (बी. ए. भाग २) या खेळाडूंची जयपूर, राजस्थान येथे झालेल्या वरिष्ठ राष्ट्रीय फुटबॉल स्पर्धेमध्ये महाराष्ट्र संघात निवड झाली. डी. वाय. पाटील मेडिकल कॉलेज, कसबा बावडा येथे झालेल्या कोल्हापूर विभागीय क्रिकेट स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या क्रिकेट संघाने तृतीय क्रमांक मिळविला व आंतरविभागीय स्पर्धेसाठी संघ पात्र ठरला. या संघातील खेळाडू कु. मानसी वासुदेव (बी.ए.भाग १), कु.श्रुती कलकुटकी (बी.ए.भाग२), कु. दिया माने (बी.ए.भाग ३) यांनी उत्कृष्ट कामगिरी केली. तसेच कु. दिया माने या खेळाडूंची विद्यापीठ क्रिकेट सराव शिबिरासाठी निवड झाली. शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर येथे कोल्हापूर विभागीय नेटबॉल स्पर्धेमध्ये कॉलेजचा नेटबॉल संघ विजयी ठरला व आजरा महाविद्यालय आजरा महाविद्यालय आजरा आयोजित आंतरविभागीय नेटबॉल स्पर्धेसाठी पात्र ठरला आंतर विभागीय नेटबॉल स्पर्धेमध्ये कॉलेजचा संघाने चांगली कामगिरी करत उपविजेते पद पटकावले. या स्पर्धेमध्ये कु.सनोबर मुल्ला(बी.ए.भाग२), कु. सृष्टी देसाई (बी.ए.भाग२), कु. मानसी वासुदेव (बी.ए.भाग १) यांनी उत्कृष्ट खेळ दाखविला. या संघातील कु. सनोबर मुल्ला या खेळाडूंची जयपूर, राजस्थान येथे झालेल्या आखिर भारतीय आंतरविद्यापीठ नेटबॉल स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठाच्या नेमबाज संघात निवड झाली. वाय.सी. कॉलेज इस्लामपूर येथे झालेल्या आंतरविभागीय योगा स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या एम.ए. योगशास्त्र भाग १ मधील खेळाडू कु. दीक्षा सुनील कदम आणि कु. अमृता अमर पोवार यांनी आपल्या योगासनांची उत्कृष्ट प्रात्याक्षिक करून आंतरविभागीय स्पर्धेत सहभाग नोंदविला.

वरिष्ठ विभागाबरोबरच कॉलेजमधील कनिष्ठ विभागाच्या खेळाडूंनी देखील जिल्हा, विभाग, राज्यस्तरीय स्पर्धेमध्ये आपला ठसा उमटवला. कॉलेजच्या ज्युनिअर विभागातील खेळाडूंनी फुटबॉल, क्रिकेट, नेटबॉल टेनीकॉर्ट, बेसबॉल, खो-खो, कबड्डी, तलवारबाजी, मैदान स्पर्धा, बॅडमिंटन, बास्केटबॉल इत्यादी क्रीडा स्पर्धेत सहभाग नोंदविला. जिल्हा क्रिडा संकुल

कोल्हापूर येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय फुटबॉल स्पर्धेमध्ये फुटबॉल संघाने प्रथम क्रमांक मिळविला व गडहिंग्लज येथे झालेल्या विभागीय स्पर्धेमध्ये कॉलेजची फुटबॉल संघ उपविजेता ठरला. कु.सुमैय्या अजित देसाई (११वी आर्ट्स) हिची महाराष्ट्र फुटबॉल संघात निवड झाली. शास्त्रीनगर क्रिकेट मैदानावर झालेल्या जिल्हास्तरीय क्रिकेट स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या क्रिकेट संघाने तृतीय क्रमांक मिळवला. कु.मधुरा रमेश इंगवले (११ वी आर्ट्स) व कु. उत्कृष्ठा चौगुले (१२ वी आर्ट्स) यांनी उत्कृष्ट खेळ दाखविला. यापैकी कु. मधुरा रमेश इंगवले हिची महाराष्ट्र क्रिकेट संघात निवड झाली. या राष्ट्रीय क्रिकेट स्पर्धा उदयपूर, राजस्थान येथे पार पडल्या. एलआयसी ग्राउंड येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय नेटबॉल स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या नेटबॉल संघाने प्रथम क्रमांक मिळविला व पेट वडगाव येथे झालेल्या विभागीय स्पर्धेत तृतीय क्रमांक मिळविला. कु. अनुष्का पाटील (१२ वी कॉमर्स) यांनी उत्कृष्ट खेळ दाखविला. वालावलकर हायस्कूल कोल्हापूर येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय बेसबॉल स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या संघाने प्रथम क्रमांक मिळविला तसेच मिणचे, पेट वडगाव येथे झालेल्या विभागीय बेसबॉल स्पर्धेमध्ये प्रथम क्रमांक मिळवत बारामती, पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय स्पर्धेसाठी कॉलेजच्या संघ निवडला गेला. बेसबॉल या खेळाच्या महाराष्ट्र संघाच्या निवड शिबिरासाठी कु. मनाली कांबळे (११ वी कॉमर्स) व कु. निकीता खाडे (१२ वी सायन्स) यांची निवड झाली. वालावलकर हायस्कूल कोल्हापूर येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय सॉफ्टबॉल स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या सॉफ्टवेअर संघाने प्रथम क्रमांक मिळविला. व मिणचे, पेट वडगाव येथे झालेल्या विभागीय सॉफ्टबॉल स्पर्धेमध्ये कॉलेजचा संघ उपविजेता ठरला. सॉफ्टबॉल खेळाच्या महाराष्ट्र सॉफ्टबॉल संघाच्या निवड शिबिरासाठी कु. दक्षता रणजीत कामिरे (११ वी कॉमर्स) या खेळाडूची निवड झाली. आंध्र प्रदेश येथे झालेल्या १९ वर्षाखालील सॉफ्टबॉल स्पर्धेसाठी महाराष्ट्र संघात कु. दक्षता कामिरे व कु. मनाली कांबळे (दोघीही ११ वी कॉमर्स) यांची निवड झाली. दुधाळी येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय टेनीकॉर्ट स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या टेनीकॉर्ट संघाने प्रथम क्रमांक मिळविला व कोपर्डे येथे झालेल्या विभागीय टेनीकॉर्ट स्पर्धेसाठी निवड झाली. यामध्ये कु. अनुष्का पाटील (१२ वी कॉमर्स), कु. संचिता सावंत (११ वी कॉमर्स) या खेळाडूंनी उत्कृष्ट कामगिरी केली. जिल्हास्तरीय तलवारबाजी स्पर्धेमध्ये कु. सन्मती सोमनाथ गावडे व कु. सायली सचिन माने (११ वी सायन्स) या दोघींची ही इप्पी व सेबर या दोन प्रकारांमध्ये प्रथम क्रमांक मिळवत राज्यस्तरीय तलवारबाजी स्पर्धेसाठी त्या पात्र ठरल्या. विभागीय क्रीडा संकुल कोल्हापूर येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय खो-खो स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या संघाने तृतीय क्रमांक मिळविला. तपोवन मैदान येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय कबड्डी स्पर्धेत कॉलेजच्या संघाने तृतीय क्रमांक मिळवावा. राजोपाध्याय बॅडमिंटन हॉल, राजोपाध्यायनगर येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय बॅडमिंटन स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या संघाने तृतीय क्रमांक मिळविला. लॉ कॉलेज कोल्हापूर येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय बास्केटबॉल स्पर्धेत कॉलेजच्या संघाने सहभाग नोंदविला. शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर येथिल सिथॅटिक ट्रॅक वर झालेल्या जिल्हास्तरीय मैदानी स्पर्धेमध्ये कु. दिव्या दीपक कोळी (१२ वी कॉमर्स) या खेळाडूने १०० मी. रनिंग, १०० मी हाईल्स आणि लांब उडी या ३ क्रीडा प्रकारात प्रथम क्रमांक प्राप्त केला. तसेच डैरवण येथे झालेल्या विभागीय मैदानी स्पर्धेमध्ये कु. दिव्या कोळी हिने लांब उडी मध्ये दुसरा क्रमांक प्राप्त करून बालेवाडी पुणे मध्ये झालेल्या राज्यस्तरीय स्पर्धेसाठी तिची निवड झाली. जिल्हास्तरीय मैदानी स्पर्धेमध्ये ४ × १०० मी. रिले मध्ये कॉलेजच्या संघाने प्रथम क्रमांक मिळविला. यामध्ये कु. दिव्या कोळी (१२ वी कॉमर्स), कु. स्नेहल राणे (१२ वी सायन्स), कु. आदिती ढोकरे (१२ वी सायन्स), कु. वैभवी येडुरकर (११ वी सायन्स) आणि कु. वैष्णवी यादव (१२ वी कॉमर्स) यांचा समावेश होता. कु. वैष्णवी नन्नावरे (१२ वी सायन्स) या खेळाडूने जिल्हास्तरीय मैदानी स्पर्धेतील थाळीफेक मध्ये प्रथम क्रमांक

व गोळा फेक मध्ये चतुर्थ क्रमांक मिळविला. कु. वैभवी येडुरक (११ वी सायन्स) या खेळाडूने जिल्हास्तरीय मैदानी स्पर्धेतील भालाफेक या क्रीडा प्रकारामध्ये प्रथम क्रमांक प्राप्त केला व डेरवण येथे झालेल्या विभागीय स्पर्धेसाठी निवड झाली. जिल्हास्तरीय स्क्वॅश स्पर्धेमध्ये कॉलेजच्या संघाने प्रथम क्रमांक मिळविला. सेंट झेवियर्स हायस्कूल कोल्हापूर मिळविला व विभागीय स्पर्धेसाठी तिची निवड झाली.

कनिष्ठ विभागीयतल विविध क्रीडा प्रकारामध्ये कु. ईश्वरी आनंदा पुजारी, कु.सिद्धी रामचंद्र पाटील, कु. स्मिता महेश वासुदेव, कु. कीर्ती धोंडीबा कंबार, कु. नलिनी विजयकुमार शिंदे, कु. रिया मनोज जाधव, कु. ज्योती प्रभाकर कांबळे, कु. स्वाती प्रभाकर कांबळे, कु. स्नेहा गणपत खाडे, कु. निकीता गणपत खाडे, कु. वसुधा स्वप्निल देशमुख, कु. राजंदनी अर्जुन वागवेकर, कु. श्रेया राहुल सुतार, कु. पायल भाऊसाहेब आसंबे, कु. तन्वी दीपक जाखले, कु.शेजल शहाजी चव्हाण, कु. अनुष्का सुभाष पाटील, कु. नक्षत्रा महेश कांजरे, कु. वृंदा संजय सुतार, कु. स्नेहल काशीनाथ पाटील, कु. सावनी सुशील पोवार, कु. वैष्णवी बबन साळोखे, कु. वैभवी सचिन कानडे, कु. रसिका रमेश साळोखे, कु. ज्ञानेश्वर राजेंद्र वडर, कु. इशिता सचिन जामदार, कु. नेहा सखाराम साठे, कु. लक्ष्मी बाबू लोंढे, कु.प्रांजली प्रशांत जाखले, कु. तनिशा संतोष पाटील, कु. बन्सरी उमेश पटेल, कु.चैत्रा यल्लाप्पा हिरेमैत्री, कु.प्रिया परशुराम जावळीकर इत्यादी खेळाडूंनी श्री.रघू पाटील व पूजा ठाकूर यांनी मार्गदर्शन व प्रोत्साहन दिले. ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, संस्थेचे सेक्रेटरी मा.श्री. प्राजक्त पाटील, प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर, उपप्राचार्य प्रा. एम. एन. जाधव यांचे प्रोत्साहन लाभले.

लेफ्टनंट श्रीमती ज्योती विशाल लेंगरे

शारीरिक शिक्षण संचालिका - जिमखाना तसेच शारीरिक शिक्षण व क्रीडा, विभाग प्रमुख

एकदिवसीय बहुविद्याशाखीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र

विषय : "महिला सशक्तीकरण : सामाजिक रचनेमध्ये महिलांची बदलती भूमिका"

* दि. ८/३/२०२५ महिला दिनाचे औचित्य साधून "महिला सशक्तीकरण: सामाजिक रचनेमध्ये महिलांची बदलती भूमिका या विषयावरील एकदिवसीय बहुविद्याशाखीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले. या चर्चासत्राच्या अध्यक्षस्थानी ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील होते तसेच संस्थेचे उपाध्यक्ष मा. डॉ. एस्.एन्. पवार, संस्थेचे सचिव मा. श्री. प्राजक्त पाटील यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

महात्मा गांधी फाउंडेशन मुंबई व अवनी कोल्हापूर या संस्थेचे सदस्य स्काट कॅफोरा यांनी चर्चासत्राचे उद्घाटन केले. उद्घाटनपर भाषणामध्ये त्यांनी आपल्या जीवनाचा उद्देश फक्त आपण आनंदी असण्यापेक्षा आपल्यामुळे किती लोक आनंदी राहू शकतात याचा विचार करून मुलीला ती जशी आहे तशी स्विकारा तिच्यामधील कौशल्याचा वाव द्या. त्यांना सत्य काय आहे हे जाणून घेऊ द्या. जोपर्यंत त्या सत्य काय आहे हे जाणून घेत नाहीत तोपर्यंत श्रद्धा अथवा विश्वास ठेवणार नाहीत असे प्रतिपादन केले.

प्रा. डॉ. विभूती पटेल, टाटा इन्सिट्यूट ऑफ सोशल सायन्सेस मुंबई यांनी आपल्या बिजभाषणातून घटनेने महिलांना शिक्षणाचा अधिकार प्रदान केलेला आहे. त्याविषयी समाजामध्ये जनजागृती होणे आवश्यक आहे, समाजातील शहरी आणि ग्रामीण भागामध्ये काम करणाऱ्या स्त्रियांचे हक्क, वेतन याविषयी त्यांनी जागरूक असणे महत्वाचे आहे' असे मत व्यक्त

केले. स्त्रियांचा विविध क्षेत्रामधील सहभाग महिला आरक्षण, कामगार स्त्रीयांचे शिक्षण इ. विषयांवर संख्याशास्त्रीय मांडणी करत महिला सशक्तीकरणाचे महत्त्व विशद केले.

प्रथम तांत्रिक सत्रामध्ये व्यक्ती म्हणून स्वयं शिक्षण प्रयोग पुणे च्या डायरेक्टर श्रीमती नसिमा शेख यांनी महिलांमधील इच्छाशक्तीला प्राधान्य देत अन्न सुरक्षा, नैसर्गिक शेती, लघुउद्योग, पर्यावरणपूरक शेती इ. बाबतीत महिलांना स्वयंपूर्ण बनविण्याचे महत्त्व पटवून दिले. त्यांच्या संस्थेने केलेले कार्य विशद करत असताना सरकारशी असणारी भागीदारी, महिला नेतृत्व, महिला उद्योजिका, त्यांची आर्थिक स्वयंपूर्णता, महिला प्रेरित पर्यावरणपूरक शेती इ. मधील त्यांच्या सहभागाची सविस्तर महिती दिली.

दुसऱ्या साधन व्यक्ती वनिता सांस्कृतिक संस्थेच्या संस्थापिका डॉ. अनुराधा सामंत यांनी 'महिला सशक्तीकरण काल आज आणि उद्या' या विषयावर विवेचन करत वेदिक काळातील महिला मोघल काळातील स्त्रिया आणि आधुनिक काळातील स्त्रियांचा तौलनिक अभ्यास मांडला महिला सशक्तीकरणामध्ये महाराष्ट्रातील समाजसुधारकांचा सहभाग, महिलांचे हक्क, 'Metoo' चळवळ इ. विषयांवरील आपले विचार मांडले.

प्रथम तांत्रिक सत्राचे अध्यक्ष अवनी संस्थेचे उपाध्यक्ष श्री. संजय पाटील यांनी समाजातील निराश्रीत महिलांचे प्रश्न, कचरा उठाव करण्याच्या स्त्रियांचा प्रश्न यावर सखोल चर्चा करत स्वयंसेवी संस्थाबरोबरच समाजातील इतर घटकांनी सक्रिय सहभाग नोंदविण्याची आवश्यकता आहे असे प्रतिपादन केले.

शोधनिबंध सादरीकरणाच्या सत्रामध्ये विविध महाविद्यालयातील २०० हून अधिक संशोधकांनी शोधनिबंधांचे सादरीकरण केले.

समारोप सत्राच्या अध्यक्षस्थानी प्रा. डॉ. आस्मिता पाटील होत्या. महिला सक्षमीकरणासाठी अस्तित्वात असणाऱ्या कायद्यांचा आढावा घेत सबलीकरणासाठी जरी विविध उपक्रम राबविले जात असेल तरी त्याच बरोबर त्यांचे अवलीकरण सुरु आहे. त्याबद्दल खंत व्यक्त केले. जोपर्यंत महिलांचे अबलीकरण थांबत नाही तोपर्यंत त्यांचे सक्षमीकरण पुर्णार्थाने होणार नाही असे मत व्यक्त केले

चर्चासत्रामध्ये देश विदेशातील २१५ संशोधकांनी आपला सहभाग नोंदविला. वरील चर्चासत्रासाठी मा. प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे प्रोत्साहन व मा. प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच सर्व सहकारी प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थिनींचे सहकार्य मिळाले.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ - इंग्रजी विभाग प्रमुख, समन्वयक

डॉ. प्रविण चौगले - हिंदी विभाग, समन्वयक

आंतरराष्ट्रीय आंतरविद्याशाखीय चर्चासत्र अहवाल

विषय : "डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार स्वरूप, कार्य आणि वास्तव"

मराठी विभागामार्फत दि. ०५ ऑक्टोबर २०२४ रोजी 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार स्वरूप, कार्य आणि वास्तव' या विषयावरील आंतरराष्ट्रीय आंतरविद्याशाखीय चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते.

मॉरिशस येथील म. गांधी इन्स्टिट्यूटचे प्रमुख डॉ. बिदीन आबा यांचे हस्ते सदर चर्चासत्राचे उद्घाटन झाले. राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील १८० संशोधक, अभ्यासकांनी आपल्या शोधनिबंधांचे सादरीकरण केले.

डॉ. बिदीन आबा म्हणाले की, 'डॉ. आंबेडकर हे फक्त भारताचे महानायक नाहीत, तर संपूर्ण विश्वाचे महानायक होते. 'शिका, संघटित व्हा, संघर्ष करा', हा त्यांचा मूलमंत्र जगातल्या अनेक शोषितांना मुक्तीचा मार्ग दाखविणारा महामार्ग ठरलेला आहे.

बीज भाषक डॉ. श्रीकृष्ण महाजन (प्रमुख डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन केंद्र, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर) म्हणाले की, 'डॉ. आंबेडकर यांनी कोणता विचार सांगितला, यापेक्षा तो कोणत्या परिस्थितीमध्ये सांगितला हे समजून घेणे आवश्यक आहे. त्यांच्या विचारांवर आधुनिक पद्धतीने प्रकाश टाकणे, संशोधन करणे आवश्यक आहे. संविधान सभेतील बाबासाहेबांचे पहिले भाषण आज पुन्हा नव्याने अभ्यासण्याची गरज आहे.'

या आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रास ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटीलसाहेब, प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन लाभले.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील

समन्वयक - आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र

शिष्यवृत्ती विभाग एकत्रित अहवाल

(कनिष्ठ व वरिष्ठ विभागासाठी)

प्रस्तावना : विद्यार्थिनीना आर्थिकदृष्ट्या सक्षम करण्याच्या उद्देशाने शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये राज्य शासन, केंद्र शासन, महानगरपालिका, जिल्हा परिषद, विद्यापीठ तसेच इतर संस्थांच्या माध्यमातून विविध शिष्यवृत्ती योजनांचा लाभ देण्यात आला विभागनिहाय व योजनानिहाय तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

वरिष्ठ विभाग (Senior Section) :

राज्य शासनाच्या शिष्यवृत्ती योजना : (१) डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता योजना ०१ विद्यार्थिनी (२) राजश्री छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण शुल्क शिष्यवृत्ती ३५ विद्यार्थिनी

भारत सरकारच्या शिष्यवृत्ती योजना : OBC - १८, SBC - ०१, VJNT - १५, अनुसूचित जाती (SC) - ५३

केंद्र शासन : सेंट्रल सेक्टर शिष्यवृत्ती - १७, अपंग शिष्यवृत्ती - ०१.

कनिष्ठ विभाग (Junior Section) :

राज्य शासनाच्या शिष्यवृत्ती योजना : OBC - १२, VJNT - ०८, अनुसूचित जाती (SC) - ३३, शाहू गुणवत्ता शिष्यवृत्ती - ०५

केंद्र शासनाच्या योजना : राष्ट्रीय आर्थिक दुर्बल घटक शिष्यवृत्ती (NMMS) - १०, छत्रपती राजाराम महाराज सारथी शिष्यवृत्ती - १२

महानगरपालिका शिष्यवृत्ती : अपंग शिष्यवृत्ती - ०३, मलाबार शिष्यवृत्ती - ०३

इतर शैक्षणिक सवलती (राज्य शासन) : आजी-माजी सैनिकांच्या पाल्यांना शैक्षणिक सवलत - ०२, इयत्ता बारावीपर्यंत मुलींना मोफत शिक्षण ४३० विद्यार्थिनी.

शिष्यवृत्ती विभाग उपक्रम अहवाल : * २५ जुलै २०२५ : सकाळी १० ते १२ दरम्यान मुलींना मोफत शिक्षण या विषयावर वेबिनार घेण्यात आला. प्रमुख वक्ते : मा. चंद्रकांतदादा पाटील. विषय : महाराष्ट्र शासनाच्या शिष्यवृत्ती योजनांची माहिती. * १२ डिसेंबर २०२४: विविध शिष्यवृत्ती संधीचा अभ्यास या विषयावर श्री. सुहास भोसले सरांचे मार्गदर्शन

व्याख्यान. त्याच दिवशी विद्यार्थिनींना शिष्यवृत्ती अर्जासाठी आवश्यक कागदपत्रे वितरित करण्यासाठी कार्यशाळा आयोजित. * १६ व १७ जानेवारी २०२५ महाराजस्व अभियान अंतर्गत विविध दाखले वाटप शिबिराचे आयोजन सहआयोजक ताराराणी विद्यापीठ, कमला कॉलेज कोल्हापूर, तहसील कार्यालय कोल्हापूर.

उपसंहार : वरील उपक्रम व योजनांमधून विद्यार्थिनींना आर्थिक सहाय्य, मार्गदर्शन आणि शैक्षणिक संधी उपलब्ध करून देण्यात आल्या. शिष्यवृत्ती विभागाचा हा अहवाल विद्यार्थिनींच्या सर्वांगीण विकासाच्या दिशेने एक महत्त्वपूर्ण टप्पा आहे.

प्रा. मनिशकुमार चव्हाण

समिती समन्वयक

शिस्त समिती

महाविद्यालयात शिक्षण देत असताना अभ्यासक्रमामध्ये नमूद केल्या विषयाव्यतिरिक्त विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाला योग्य शिस्तीची गरज असते. हे लक्षात घेऊन कॉलेजमध्ये शिस्त संबंधित नियमावली विद्यार्थिनींना सांगितली जाते. विद्यार्थिनींना जिना, व्हरांडा, पार्किंग, ग्राउंड तसेच वर्गातील ब्रँच, ड्रेस इत्यादी संबंधी वर्तन कसे असावे यावर कमिटी सदस्य वारंवार सूचना देतात तसेच तशा पद्धतीची सूचना नोटीस बोर्डवर लावण्यात येते.

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ या वर्षात सर्व सूचना ऑनलाइन व ऑफलाइन दोन्ही पद्धतीने देण्यात आल्या. क्लासरूम मध्ये कसे वर्तन असावे, ऑनलाईन नक्कीच कशा बसाव्या या संबंधी मार्गदर्शन करण्यात आले.

शिस्त समिती सदस्यांकडून वेळोवेळी महाविद्यालयातील आवारात तसेच व्हरांड्यात कोणी विद्यार्थिनी गैरवर्धन करताना दिसल्यास ताबडतोब कारवाई करण्यात येते तसेच त्या विद्यार्थिनींना योग्य ती समज दिली जाते.

दि. ३० ऑगस्ट २०२४ रोजी कॉलेजमधील सर्व विद्यार्थिनींसाठी इंडक्शन प्रोग्राम घेण्यात आला. या इंडक्शन प्रोग्राम मध्ये सर्व विद्यार्थिनींना शिस्त संबंधित नियमावली वाचून दाखवण्यात आली. तसेच विद्यार्थ्यांनी कडून शिस्त भंग झाल्यास काय कारवाई केली जाते हेही सांगितले. अँटी रॅगिंगच्या अंतर्गत रॅगिंग करणार नाही अशी महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थिनी कडून शपथ घेण्यात आली.

ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष डॉ. क्रांतिकुमार पाटील तसेच प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे विद्यापीठाच्या आवारातील शिस्तीवर विशेष लक्ष असते व वेळोवेळी मार्गदर्शन मिळते. वरील सर्व उपक्रमांसाठी सर्व समिती सदस्यांचे संपूर्ण सहकार्य मिळाले.

प्रा. श्रीमती ज्योती लेंगरे

शिस्त समिती प्रमुख

समान संधी समिती दिव्यांग व्यक्तीसाठी उपक्रम

शासन व शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्याकडून प्राप्त मार्गदर्शक सूचनांनुसार, शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये दिव्यांग विद्यार्थ्यांची माहिती संकलित करून ती वेळेत पाठविण्यात आली. तसेच, या संदर्भातील माहिती महाविद्यालयाच्या संकेतस्थळावर अपलोड करण्यात आली आहे.

दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी उपलब्ध असलेल्या विविध शिष्यवृत्ती योजनांबाबत त्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. केंद्र शासनाची अपंग शिष्यवृत्ती-१ (सीनियर विभाग) व महानगरपालिका शिष्यवृत्ती-०३ (ज्युनियर विभाग) यांचा लाभ संबंधित विद्यार्थ्यांना मिळवून देण्यात आला.

मार्गदर्शनपर माहिती वेळोवेळी विद्यार्थिनींना ऑनलाइन व ऑफलाइन माध्यमातून पुरविण्यात आली.

वरील सर्व उपक्रम यशस्वीपणे राबविण्यासाठी मा. प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे प्रेरणादायी मार्गदर्शन व पाठबळ लाभले. समिती सदस्य व विद्यार्थिनींनीही मनापासून सहकार्य केले.

प्रा. श्री. मनिषकुमार चव्हाण

समिती समन्वयक

गुंजारव भितीपत्रक

महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींना आपल्या सुप्त गुणांना वाव देता यावा. त्यांच्यातील विचारशक्तीला लेखन कलेच्या माध्यमातून व्यक्त होता यावे. त्यांच्यातील भाषिक कौशल्य वाढावे व सृजनशीलता इत्यादी क्षमतांचा विकास व्हावा या आणि अशाच उद्देशाने गुंजारव भितीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात येते. सन २०२४-२५ या शैक्षणिक वर्षात विविध विषयांवर आधारीत लेख प्रसिद्ध करण्यात आले.

हिंदी विभागामार्फत मौनी विद्यापीठ व ताराराणी विद्यापीठाचे संस्थापक-अध्यक्ष आदरणीय डॉ. व्ही. टी. पाटील (काकाजी) यांच्या जयंती निमित्त 'हमारे काकाजी' व हिंदी दिनानिमित्त 'विज्ञापन लेखन' या विषयावर गुंजारव भितीपत्रकाचे आयोजन करण्यात आले.

इंग्रजी विभागातर्फे 'डॉप्लेट्स ऑफ इमोशन' (भावनांचे थेंब) व 'विंटर वंडरलॅंड' या विषयावरील भितीपत्रके सादर केली गेली.

अर्थशास्त्र विभागातर्फे लोकसंख्या दिनानिमित्त 'लोकसंख्येचे संख्याशास्त्रीय विश्लेषण' (ह्युमन कॅपिटल ऑफ इंडिया) करणारे लेख व 'बजेट २०२५-२६' या विषयावरील भितीपत्रके सादर केली गेली.

समाजशास्त्र विभागातर्फे 'जागतिक निसर्ग संवर्धन दिन' व 'पर्यावरणीय संकट व जागरूकता' या विषयांची माहिती करून देणारी भितीपत्रके सादर करण्यात आली.

होम सायन्स विभागातर्फे 'राष्ट्रीय पोषण सप्ताह' या विषयाची माहिती करून देणारी भितीपत्रक सादर करण्यात आले.

इतिहास विभागातर्फे 'महात्मा गांधींचे स्वातंत्र्य प्राप्तीसाठीचे योगदान' व 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर' या विषया संदर्भात भितीपत्रके सादर करण्यात आली.

मानसशास्त्र विभागातर्फे 'मानसिक विकार परिचय' व 'जागतिक मानसिक आरोग्य दिन' या विषया संदर्भात भितीपत्रके सादर करण्यात आली.

वाणिज्य शाखेतर्फे 'ग्राहक संरक्षण कायदा' या विषयावर लेख प्रसिद्ध करण्यात आले.

बी. सी. ए. विभागातर्फे 'वर्ल्ड वाइड वेब डे', 'सायबर सुरक्षा' व 'कृत्रिम बुद्धिमत्ता' या विषयावरील भितीपत्रके सादर केली गेली.

बी. व्होक. फूड प्रोसेसिंग या विभागातर्फे 'अन्न प्रक्रियेतील नवीन ट्रेंड' या विषयावरती लेख प्रसिद्ध केले.

योगा आणि एन.सी.सी. विभागातर्फे 'निरोगी आयुष्यासाठी योग साधना : काळाची गरज' या विषया संदर्भात भितीपत्रक सादर करण्यात आले.

डॉ. प्रविण चौगले

समन्वयक

राष्ट्रीय सेवा योजना

कमला कॉलेज कोल्हापूरच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातर्फे आमचे मु. पो. पडवळवाडी, ता. करवीर, जि. कोल्हापूर हे गाव सन २०२१-२०२२ पासून दत्तक घेतलेले आहे. राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी गावात श्रमदान व प्रबोधनाचे विविध उपक्रम राबविले आहेत. त्या मधील ठळक उपक्रम खालील प्रमाणे.

- * दि. १४/०८/२०२४ रोजी पडवळवाडी वरचीवाडी व शाळा परिसरातील स्वच्छता केली. तणकट काढले, सार्वजनिक गटारांची सफाई केली.
- * दि. २८/०८/२०२४ रोजी 'पर्यावरण दिना'निमित्त पडवळवाडी शाळा परिसरातील स्वच्छता केली. झाडांना आळी करून घेतली. पर्यावरण दिनाचे महात्म्य पटवून दिले.
- * दि. ०२/१०/२०२४ रोजी 'म. गांधी जयंती' निमित्त म. गांधी यांच्या कार्याची माहिती सांगून यमाई मंदिर परिसर स्वच्छता केली.
- * दि. १८/११/२०२४ रोजी पडवळवाडी परिसरात मतदान जागृती रॅली काढली. पथनाट्य सादर केले, परिसर स्वच्छता केली.
- * दि. २०/१२/२०२४ रोजी संत गाडगेबाबा पुण्यतिथी निमित्त पडवळवाडी येथील अंगणवाडी परिसरातील रस्ता व गटारांची स्वच्छता केली.
- * दि. २४/१२/२०२४ रोजी संत गाडगेबाबा जयंती निमित्त आरोग्य जनजागृती उपक्रम राबविला.
- * दि. १५/०३/२०२५ रोजी पडवळवाडी बस स्टॅंड ते हनुमानमंदिर परिसरात स्वच्छता केली.

या शिवाय वर्षभर महापुरुषांच्या जयंती, पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती व पुण्यतिथी, सरदार वल्लभभाई पटेल जयंती, श्रीमती इंदिरा गांधी जयंती व पुण्यतिथी साजरी केली. शाळेतील मुलांच्यासाठी विविध स्पर्धा घेतल्या. आमच्या गावामध्ये सेवा रुग्णालयाच्यावतीने महाआरोग्य शिबीर, मेडिकल कॅम्प घेतला गेला. कमला कॉलेजच्या स्वयंसेवकांचे व प्रकल्प अधिकाऱ्यांचे आभार.

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर :

कमला कॉलेज कोल्हापूरचे 'राष्ट्रीय सेवा योजनेचे' विशेष श्रमसंस्कार शिबीर आमच्या पडवळवाडी, ता. करवीर, जि. कोल्हापूर येथे 'जलसंवर्धन आणि ग्रामस्वच्छता' या ध्येयाने दि. २२/०१/२०२५ ते २८/०१/२०२५ या कालावधीत पुढील उपक्रम संपन्न झाले.

- * दि. २२/०१/२०२५ रोजी मा. सरपंच पोपटराव दत्तात्रय अतिग्रे, पडवळवाडी यांच्या हस्ते शिबिराचे उद्घाटन झाले. याप्रसंगी इतर सन्माननीय ग्रामपंचायत सदस्य उपस्थित होते.
- * दि. २३/०१/२०२५ रोजी प्रा. डॉ. हरिभाऊ वर्णमोरे यांचे 'सकारात्मक जीवनशैली व युवक' या विषयावर व्याख्यान झाले आणि वरचीवाडीची स्वच्छता केली.
- * दि. २४/०१/२०२५ रोजी मा. किशोर शिंदे पोलीस निरीक्षक, करवीर यांचे 'महिला सुरक्षा' या विषयावर व्याख्यान झाले. याच दिवशी यमाई मंदिर परिसर स्वच्छ केला.

- * दि. २५/०१/२०२५ रोजी इंडोकाऊंड फौंडेशन, कोल्हापूर मार्फत ग्रामस्थांसाठी आरोग्य शिबीर, रक्त तपासणी व उपचार कार्यक्रमाचे आयोजन केले. हनुमंत मंदिर परिसर स्वच्छता केली. सायंकाळी प्रा. एन. एस. शिरोळकर यांचे 'भारत चीन संबंध' या विषयावरील व्याख्यान झाले.
- * दि. २६/०१/२०२५ रोजी खालची व एस.टी.फाट्यापर्यंत रस्त्याची सफाई, प्लास्टिक व घन कचरा संकलन केले. सायंकाळी 'सुखी जीवनाचे मानसशास्त्र' या विषयावर प्रा. डॉ. अनिल घस्ते यांच्या व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.
- * दि. २७/०१/२०२५ रोजी इंडोकाऊंड फौंडेशन मार्फत 'मुलांचे आरोग्य शिबीर' आयोजित करण्यात आले. विद्यामंदिर पडवळवाडी येथील शालेय मुलामुलींच्या आरोग्याची तपासणी करून मोफत औषधे देण्यात आली. याचवेळी यमाई मंदिर परिसरातील साफसफाई करून झाडांना पाणी घातले. सायंकाळी प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर व प्रा. पी. एस. जाधव यांचे 'जल संवर्धन' या विषयावरील व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.
- * दि. २८/०१/२०२५ रोजी विद्यामंदिर पडवळवाडी मागील डोंगर उताराची स्वच्छता करण्यात आली. सरपंच मा. श्री. पोपटराव दत्तात्रय अतिग्रे यांनी 'ग्राम विकास' या विषयावर विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन केले.

शिबिरामध्ये अंधश्रद्धा निर्मूलन, पथनाट्य, यमाई देवी मंदिर परिसर स्वच्छता, गावातील रस्त्यांची व गटारांची स्वच्छता, एड्स जनजागृती, श्रमदान, आरोग्यपूर्ण गाव, आरोग्य शिबिरांचे आयोजन, भारतीय संविधान, मतदान जागृती, म. गांधींचे विचार व सामाजिक बदल इ. हेतू पूर्ण केले. शिबिरातील स्वयंसेवकांनी घरोघरी जाऊन कुटुंबाचे सर्वेक्षण केले. ज्येष्ठ नागरिकांच्या समस्या जाणून घेतल्या. शालेय परिसर, ग्रामपंचायत परिसर स्वच्छ केला. वृक्षारोपण केले. प्लास्टिक कचरा संकलन करून ठेवला.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील, प्रा. डॉ. प्रवीण चौगुले

कार्यक्रम अधिकारी

इतिहास विभाग

1) **Out-Reach Programme-** दि. २४/१२/२०२४ रोजी Out-Reach Programme अंतर्गत इतिहास विभागामार्फत 'स्वयम स्पेशल स्कूल' या संस्थेला भेट देण्यात आली. समाजामध्ये असणाऱ्या विशेष बालकांची स्थिती समजून घेणे, विशेष बालक हा देखील समाजाचा घटक आहे, त्यामुळे त्यांच्या सोबत वागत असताना संवेदनशीलता जपता आली पाहिजे याची जाणीव विद्यार्थिनींमध्ये निर्माण व्हावी, यासाठी हा कार्यक्रम 'आयोजित करण्यात आला होता.

2) **Faculty Exchange Programme-** दि. ५/०२/२०२५ रोजी इतिहास विभागामार्फत Faculty Exchange Programme आयोजन आले होते. यावेळी मानसशास्त्र विभागातील सहाय्यक प्राध्यापिका सारिका घाटे मॅडम यांनी "दुसऱ्या महायुद्धातील मानसशास्त्रीय चाचण्यांचा वापर" या विषयावर विद्यार्थिनींना सखोल मार्गदर्शन केले. यावेळी इतिहास विभाग समन्वयक प्रा. चिन्मयी सांगळेमॅडम, प्रा. अशोक पाटील सर आणि विद्यार्थिनी उपस्थित होते.

3) **भित्तीपत्रक प्रदर्शन -** दि. २४/२/२०२५ रोजी शिवजयंती निमित्त "शिवकालीन शस्त्र" या विषयावर इतिहास विभागामार्फत भित्तीपत्रक प्रदर्शित करण्यात आले. शिवकालीन शस्त्रांची माहिती विद्यार्थिनींना व्हावी हा या कार्यक्रमाचा उल्लेख होता.

४) वक्तृत्व स्पर्धा - दि.२४२/२०२५ रोजी शिवजयंती निमित्त इतिहास विभागामार्फत वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. यामधून छ.शिवाजी महाराजांच्या अष्टपैलू व्यक्तीमत्वाचा अभ्यास विद्यार्थीनींना करता यावा तसेच विद्यार्थीनींमध्ये व्यासपीठावरून बोलण्याचे धाडस निर्माण व्हावे हा उद्देश या स्पर्धेच्या आयोजनाचा होता.

५) इतर- दि. १७/२/२०२५ रोजी श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय कोल्हापूर येथे संपन्न झालेल्या वक्तृत्व स्पर्धेमध्ये कमला कॉलेज, इतिहास विभागाकडून बी. ए. भाग-१ मधील सेजल सत्यानंद गावडे आणि अनन्या आनंदा जाधव या विद्यार्थीनींनी सहभाग घेतला होता. त्यामध्ये सेजल सत्यानंद गावडे हिने प्रथम क्रमांक पटकविला.

प्रा. चिन्मयी सांगळे

विभाग प्रमुख

प्लेसमेंट सेल

कमला कॉलेजमध्ये प्लेसमेंट सेलमार्फत विविध नामवंत कंपन्या, बँका, सी ए असोसिएशन्स यांच्यामार्फत आपल्या कॉलेजमधील बी.ए बी. कॉम. बी.सी.ए.बी. होक विभागामधील विद्यार्थीनींसाठी रोजगार संधी उपलब्ध करून दिल्या जातात. त्यासाठी अशा नामवंत संस्थांच्याकडून आपल्या विद्यार्थीनींना प्रत्यक्ष मुलाखतीसाठी आमंत्रित केले जाते आणि त्यांची नेमणूक केली जाते. कमला कॉलेज मार्फत शिक्षणाबरोबरच त्यांना रोजगाराची संधी व्हावी हा उद्देश समोर ठेवून अनेक संधी विद्यार्थीनींना उपलब्ध करून दिली जाते.

वरील प्लेसमेंट सेलसाठी प्राचार्य प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन लाभले तसेच प्लेसमेंट सेल समिती मधील सर्व सदस्यांचे सहकार्य लाभले.

डॉ. सागर वाळवेकर

प्रमुख, प्लेसमेंट कक्ष

परीक्षा विभाग

* दि. १२ जुलै, २०२५ रोजी राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२०-२० या विषयावर भाग १ च्या विद्यार्थीनीकरीता उद्बोधन वर्गाचे आयोजन करण्यात आले त्याअंतर्गत क्रेडीट फ्रेमवर्क बदल सविस्तर माहिती देण्यात आली. * दि. २५ जुलै २०२५ रोजी मा.मा. चंद्रकला पाटील यांचेशी ऑनलाइन पद्धतीने संवादात महाविद्यालयाच्या प्राचार्या, शिक्षक व विद्यार्थीनी सहभागी झाल्या. * स्कूल कनेक्ट प्रोग्राम अंतर्गत १२ वी च्या विद्यार्थीनींना मार्गदर्शन करून महाविद्यालयातील विविध कोर्सेसची माहिती देण्यात आली. * राष्ट्रीय शैक्षणिक २०२० च्या नवनवीन मार्गदर्शनपर सूचनांची माहिती वेळोवेळी शिक्षकांना देण्यात आली व नवीन Credit framework संदर्भात FDP चे आयोजन करण्यात आले.

प्रा.डॉ. नीता धुमाळ

विभाग प्रमुख

वार्षिक दिन

कमला महाविद्यालयाचा वार्षिक स्नेहसंमेलन समारंभ मंगळवार दि. १४ जानेवारी २०१५ रोजी संपन्न झाला. विद्यार्थिनीच्या अंगभूत कलागुणांना प्रोत्साहन देण्याच्या हेतूने सदर कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात येने त्याअंतर्गन विनार्थिनीनी एकपाली, एकल गीत गायन, नृत्य, नाट्य ३ विविध कलागुण दर्शनाचा कार्यक्रम साहात कर पाउला कार्यक्रमाचे उद्घाटन ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष मा प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांच्या शुभहस्ते संपन्न झाला.

वार्षिक दिनानिमित्त विद्यार्थिनीच्या अंगी असणाऱ्या कौशल्यांना वाव देण्याच्या हेतूने मराठी व हिंदी वक्तृत्व व निषेध स्पर्धा, मेहँदी स्पर्धा, पाककृती स्पर्धा, इ. विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. वरील सर्व स्पर्धांमध्ये विद्यार्थिनींनी उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला.

दि. ३१ जानेवारी २०२५ रोजी वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ मा.डॉ. डी. टी. शिर्के कुलगुरु शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांचे शुभहस्ते व मा. डॉ. क्रांतिकुमार पाटील कार्यकारी अध्यक्ष ताराराणी विद्यापीठ यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाला. याप्रसंगी शैक्षणिक, क्रिडा, एन. एस. एस., एन सी सी. व इतर विविध क्षेत्रात उल्लेखनीय यश मिळविलेल्या विद्यार्थिनींना पारितोषिकांचे वितरण करण्यात आले. याप्रसंगी संस्थेचे उपाध्यक्ष मा डॉ. एस. एन. पवार, संस्थेचे सचिव मा. प्राजक्त पाटील, मा. प्राचार्या तेजस्विनी मुडेकर, सन्माननीय विश्वस्त, विविध शाखाप्रमुख, देणगीदार पालक व विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या.

प्रा. डॉ. नीता धुमाळ

कार्याध्यक्षा

मतदार नोंदणी समिती

महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या निवडणूक आयोग अधिकाऱ्यांचे तसेच शिवाजी विद्यापीठाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार निवडणूक साक्षरता मंडळ स्थापन करणे बंधनकारक आहे. शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ काळात नव मतदारांना जागृत करण्यासाठी साक्षरता मंडळ तर्फे विविध उपक्रम राबविण्यात आले.

१. दि. १६/११/२०२४ रोजी मतदान जागृती अभियानांतर्गत प्रभात फेरी काढण्यात आली. 'मी मतदान करणार' हे पथनाट्य सादर करण्यात आले.
२. दि. १८/११/२०२४ रोजी महाराष्ट्र शासनाच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार मतदान जागृती स्वा... मोहिम राबविण्यात आली.
३. लोकसभा व विधानसभा निवडणूक २०२४-२०२५ साठी स्वयंसेवक म्हणून विद्यार्थिनींनी सहकार्य केले.

वरील सर्व उपक्रमासाठी ताराराणी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील यांचे प्रोत्साहन मिळाले. तसेच प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे मार्गदर्शन मिळाले. सर्व समिती सदस्यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

प्रा. डॉ. सुजय पाटील

नोडल ऑफिसर

स्वायत्त महाविद्यालय समिती

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ पासून कमला महाविद्यालय हे स्वायत्त महाविद्यालय म्हणून कार्यरत आहे. धोरणात्मक बाबी, अभ्यासक्रम तसेच आर्थिक बाबींसंबंधी चर्चा करण्यासाठी या विभागामार्फत विद्यापरिषद, अभ्यासमंडळे, उपसमित्या, वित्त समिती, नियामक मंडळ यांच्या वेळोवेळी पुढीलप्रमाणे बैठका घेण्यात आल्या आणि विविध विषयांवर ठराव पारित करण्यात आले.

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून स्वायत्त महाविद्यालयांना नवीन शैक्षणिक धोरण २०२० राबविणे बंधनकारक असलेले आमच्या महाविद्यालयाने नवीन शैक्षणिक धोरणा प्रमाणे अभ्यासक्रमाची पुनर्रचना केली. त्यासाठी वेळोवेळी अभ्यासमंडळाच्या बैठका बोलविण्यात आल्या. विद्यार्थी, पालक आणि शिक्षक यांच्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. अभ्यासक्रम अधिकाधिक बहूविद्याशाखीय, कौशल्यधिशित, मूल्याधिशित, संशोधनाभिमुख करण्यावर भर देण्यात आला. मूल्यमापन पद्धतीनतही योग्य ते बदल करण्यात आले. महाविद्यालयाच्या स्वायत्त दर्जाप्रमाणे होणाऱ्या कामकाजाबाबत पुनरावलोकन/ आढावा घेण्याकरिता बैठकांमध्ये स्थापन करण्यात आलेल्या 'एक्सटर्नल पीअर टीम'ने महाविद्यालयास दि. १३ जानेवारी २०२५ यादिवशी प्रत्यक्ष भेट दिली. या टीम मध्ये प्राचार्य डॉ. व्ही. एम. पाटील आणि प्रा. एन. एल कदम यांचा समावेश होता. स्वायत्त महाविद्यालय समन्वयक प्रा. डॉ. सागर वाळवेकर यांनी महाविद्यालयाने वर्षभरात केलेल्या कामगिरीचा आढावा पी. पी. टी. द्वारे सादर केला, आणि त्या अनुषंगाने योग्य कागदपत्रे सादर केली. त्यावरून तज्ज्ञ समितीने रिपोर्ट सादर केला. महाविद्यालयाने यु. जी. सी नवी दिल्लीकडे हा रिपोर्ट १४ जानेवारी २०२५ या दिवशी ऑनलाईन सादर केला.

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये घेण्यात आलेल्या बैठका पुढील प्रमाणे:

- * दि. ८ /०७/ २०२४ रोजी बी.ए., बी. कॉम., बी. सी. ए., बी. व्होक. भाग १ (सेमिस्टर १ व २) अभ्यास मंडळ मीटिंग (NEP २०२० प्रमाणे) (ऑनलाईन).
- * दि. २४/०३/२०२५ व २५/०३/२०२५ रोजी बी.ए., बी. कॉम., बी. सी. ए., बी. व्होक. भाग २ (सेमिस्टर ३ व ४) आणि भाग ३ (सेमिस्टर ५ व ६) 'Syllabus Framing' उपसमिती मीटिंग (NEP २०२० प्रमाणे) (ऑनलाईन).
- * दि. २८/०३/२०२५ व २९/०३/२०२५ रोजी बी.ए., बी. कॉम., बी. सी. ए., बी. व्होक. भाग २ (सेमिस्टर ३ व ४) आणि भाग ३ (सेमिस्टर ५ व ६) अभ्यास मंडळ मीटिंग (NEP २०२० प्रमाणे) (ऑनलाईन).
- * दि. २५/०४/२०२५ विद्या परिषद मीटिंग (ऑनलाईन).
- * दि. १९/०४/ २०२५ वित्त समिती मीटिंग
- * दि. २९/०४/२०२५ नियामक मंडळ (Governing Body) मीटिंग

वरील सर्व बैठकीचे आयोजनासाठी व स्वायत्तता महाविद्यालयाचे काम सुरळीपणे चालण्यासाठी सर्व उपक्रमांना मा. कार्यकारी अध्यक्ष डॉ. क्रांतिकुमार पाटील साहेब यांचे मौलिक मार्गदर्शन लाभले.

डॉ. सागर वाळवेकर
समिती प्रमुख

ब्युटी कल्चर अँड थेरपी कोर्स अहवाल

कमला कॉलेजमध्ये सुरु असलेल्या ब्युटी कल्चर अँड थेरपी करिअर आरिण्टेड कोर्स मार्फत दिनांक १३ ऑगस्ट २०२४ रोजी मोफत मेकअप कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. यामध्ये विद्यार्थिनींना बेसिक मेकअप कसा करायचा, मेकअपचे प्रकार, त्वचेनुसार कोणता मेकअप करावा याबद्दल मार्गदर्शन करण्यात आले या कार्यशाळेमध्ये १५० विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या.

* दि. १०/१०/२०२४ रोजी कोर्सच्या विद्यार्थिनींनी नवरात्र उत्सवानिमित्त गुजराती नऊवार, कासोटा, बंगाली, बॉलीवुड साडी ड्रपिंग व दांडियाचे आयोजन केले यामध्ये ३५ विद्यार्थ्यांनी सहभागी झाल्या.

* दि. १०/०१/२०२५ रोजी महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थिनींसाठी मोफत मेकअप एक्सिबिशन आयोजित करण्यात आले यामध्ये १३२ विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या. सहभागी स्पर्धक विद्यार्थिनींन मधून उत्कृष्ट मेकअप साठी प्रथम, द्वितीय, तृतीय व उत्तेजनार्थ क्रमांक व उत्कृष्ट हेअर स्टाईलसाठी प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांच्या हस्ते प्रमाणपत्र देवून विद्यार्थिनींना प्रोत्साहन करण्यात आले.

विद्यार्थिनींसाठी विविध उपक्रम आयोजित करण्यासाठी तारारानी विद्यापीठाचे कार्यकारी अध्यक्ष डॉ. क्रांतीकुमार पाटील यांचे प्रोत्साहन व कॉलेजच्या प्राचार्य डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे नेहमीच मार्गदर्शन लाभते.

श्रीमती उर्मिला कदम

समन्वयक

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ अभ्यास केंद्र

महाविद्यालयात यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे फक्त महिला व मुलींसाठी व २०२५ पासून मुलांसाठी देखील विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील एकमेव असे अभ्यासकेंद्र सुरु आहे. १० वी १२ वी उत्तीर्ण, अनुत्तीर्ण विद्यार्थिनी आणि महिलांसाठी हे समाज केंद्र सुरु असून पारंपारिक शिक्षण प्रक्रियेत सहभागी होऊ न शकणाऱ्या विद्यार्थिनींसाठी या केंद्रात पदवी व पदव्युत्तर शिक्षणाची सोय केली आहे. आमच्या अभ्यासकेंद्रात शिक्षण पूर्ण करून बऱ्यास विद्यार्थिनी शासकीय / निमशासकीय आणि खासगी क्षेत्रात नोकऱ्या करीत असून काही महिलां स्वयंरोजगार देखील करीत आहेत. आमच्या शिक्षण संस्थेच्या महिला सबलीकरण कार्यात या केंद्रांचा हातभार लागत आहे. केंद्राच्या वाटचालीत केंद्राचे केंद्रप्रमुख प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील साहेब यांचे मार्गदर्शन प्रोत्साहन मोलाचे ठरले आहे. तसेच प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर यांचे सहकार्य महत्वपूर्ण ठरले आहे.

डॉ. सुजय बा. पाटील

केंद्रसंचालक

इतिहास अभिनंदन!

प्रथम श्रेणी प्राप्त विद्यार्थिनी

* एम. ए. भाग - २ : गृहशास्त्र *

स्वाती राजेंद्र उपाध्ये
साक्षी अर्जुन मुतकेकर

श्रावणी सुभाष पाटील
श्रद्धा लहुजी सासणे

समरीन राजू मुजावर
तृप्ती अरुण पुराणीक

* बी. ए. भाग - ३ : हिंदी *

तरटे स्नेहल मारुती
नवले ऋषिता सुरज

यादव साक्षी विश्वास
चव्हाण ऐश्वर्या यल्लाप्पा

बनकर वैष्णवी विठ्ठल
कदम राजलक्ष्मी रणजीत

* बी. ए. भाग - ३ : अर्थशास्त्र *

विद्या दुर्योधन खिलारी
स्वप्ना सुरेश जाधव

कोमल रामहारी उंबलकर

हूनसा नाझी मुजावर

* बी. ए. भाग - ३ : गृहशास्त्र *

समृद्धी संग्राम पंधारे

अफरीन अल्लाहुद्दन नदाफ

* बी. कॉम. भाग - ३ *

ऐश्वर्या सुहास कुलकर्णी
तृती राजेंद्र राठोड
निशा दिलीप शिंदे
प्रणोती गणेश दोडके
अस्मिता विलास कांबळे
सानिका महादेव सुलगावे
प्राजक्ता भिकाजी जमदाडे

प्रणाली अजित हेगडे
सारिका बालगोंडा पाटील
निकिता बापू आवळे
सायली रवींद्र काटे
श्रावणी जितेंद्र माने
श्रेया दिलीप दांगट
आरती बाजीराव पाटील

साक्षी उत्तम काकडे
खुशाली श्रीकांत काळे
चेतना बाबासाहेब कुत्रुरे
साक्षी मनोज मोरे
प्रियंका निवास देसाई
निकिता संतोष पाटील
साक्षी सुनील क्षीरसागर

प्रथम श्रेणी प्राप्त विद्यार्थिनी

सुप्रिया सचिन पाथरुठ
सानिका तानाजी गायकवाड
साक्षी दिलीप घाटगे
अंबिका रामचंद्र आगळे
अल्फीया जावेद मोमीन
श्रावणी राजेश पाटील

शिफा यासीन शेख
प्रज्ञा अनिल आरडेक
प्रज्वला प्रवीण डोईफोडे
देविका जितेंद्र पोवार
पूजा सागर चागुले
पायल सोमनाथ नवत्रे

निशा सूर्यपथ शर्मा
हर्षदा उमेश हालकर्णीकर
सीमा विश्वनाथ पाटील
संजना गणेश सूर्यवंशी
अस्मिता बालगोंडा पाटील
गिरीजा अनिल शिंदे

* बी. सी. ए. ३ *

रसिका राजाराम गावडे
सिद्धी शिवाजी मोरे
मयुरी मुकुंद सावलकोन
सानिका संजय हवालदार
श्रद्धा शिवानंद माळी
आशिया शरपुद्दीन पेंढारी
लुबाना जावेद नदाफ
कनक गुरुप्रसाद जाधव

साक्षी सचिन मोरे
सुषमा राजेंद्र कांबळे
पूर्वा सुनिल उलपे
कल्याणी चंद्रकांत डोनोले
रसिका सुरेश परांजपे
प्रणाली सुहास चव्हाण
मानसी राघव पाटील
श्रुती महदेव लाटकर

शिवोनी मधुकर कोळी
आकांक्षा चंद्रकांत कुंभार
साक्षी विजय कोळी
सुमयै अमन शेख
भक्ती किशोर घुलपे
तृप्ती उमेश कांबळे
प्रणाली सुनिल डींडालकोपे
आर्या शहाजी निगडे

हार्दिक अभिनंदन!

TARARANI VIDYAPEETH'S

KAMALA COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

Principal : Prof. Dr. Smt. Tejswini B. Mudekar M.A., Ph.D.

SENIOR COLLEGE FACULTY

////////// Economics Department //////////

1.	Prof. Dr. Smt. T. B. Mudekar	M.A., Ph.D.
2.	Shri. U. J. Inamdar	M.A., SET
3.	Dr. Shri. D. M. Kabir	M.A., M.P.A., M.Phil., Ph.D., L.L.B.
4.	Smt. H. A. Minchekar	M.A., SET
5.	Smt. N. A. Nikam	M.A., SET
6.	Shri. U. G. Athawale	M.A., SET
7.	Shri. T. N. Gharte	M.A., SET

////////// English Department //////////

1.	Prof. Dr. Smt. N. S. Dhumal	M.A., M.Phil., Ph.D.
2.	Shri. M. N. Chavhan	M.A., SET
3.	Smt. S. E. Kamble	M.A., SET
4.	Smt. S. B. Torshkar	M.A., SET

////////// Hindi Department //////////

1.	Dr. Shri. P. V. Chougale	M.A., B.Ed., SET
2.	Smt. S. B. Waghmare	M.A. SET
3.	Shri. A. M. Kamble	M.A. SET

////////// Home-Science Department //////////

1.	Smt. V. P. Sathe	M.Sc., M.Phil.
2.	Smt. A. B. Kumbhar	M.A., B.Ed., NET
3.	Smt. B. A. Mude	M.A., SET
4.	Smt. D. V. Patil	M.A., SET

Sociology Department

1. Shri. V. T. Taral M.A., B.Ed., NET, SET, M.Phil.
2. Smt. K.A. Jadhav M.A., SET, NET
3. Dr. Shri. P. N. Patil M.A., SET, Ph.D.
4. Shri. S. R. Shinde M.A., SET
5. Smt. S. V. Ghorpade M.A., SET

Environment Department

1. Smt. S. N. Pawar M.Sc. in Environment

History Department

1. Smt. C. P. Sangale M.A., SET

Marathi Department

1. Prof. Dr. Shri. S. B. Patil M.A., B.Ed., SET, Ph.D.

Psychology Department

1. Shri. A. K. Patil M.A., SET
2. Smt. S. A. Ghate M.A., SET

Commerce Department

1. Prof. Dr. Smt. V. V. Maindargi M.Com., M.B.A., M.Phil., Ph.D.
2. Dr. Shri. S. B. Walvekar M.Com. B.B.A., M.Phil., Ph.D. SET
3. Dr. Shri. S. S. Dethe M.Com., NET, SET
4. Shri. S. R. Shinde M.Sc., SET
5. Shri. A. T. Redekar M.Com. SET
6. Shri. N. B. Kshirsagar M.Com. SET
7. Shri. N. D. Dabade M.Com. SET

Librarian

1. Smt. U. R. Kadam M.Lib. SET

Physical Director

1. Smt. J. V. Lengare M.P.Ed., NET, SET

5.	Smt. P. V. Yadav	M.A. (Yogashastra)
6.	Smt. P. S. Jawale	M.A. (Yogashastra)
7.	Smt. T. V. Nagtile	M.A. (Yogashastra)
8.	Smt. A. R. Lad	M.A. (Yogashastra)
9.	Smt. S. S. Jawale	M.A. (Yogashastra)
10.	Smt. J. T. Lengare	M.P.Ed. NET, SET

JUNIOR COLLEGE FACULTY

GRANTABLE

1.	Shri. M. N. Jadhav	M.Sc., B.Ed.	Chemistry
2.	Shri. H. V. Pujari	M.A., B.Ed.	Marathi
3.	Smt. R. P. Shinde	M.A., B.Ed.	Marathi
4.	Shri. D. A. Patil	M.A., B.Ed.	Political Science
5.	Smt. J. D. Kiwalekar	M.A., B.Ed.	English
6.	Smt. N. A. Jadhav	M.Sc., B.Ed.	Biology
7.	Smt. S. K. Patil	M.Com., B.Ed.	Commerce
8.	Shri. S. B. Bhuingade	M.A., B.Ed., SET	Economics
9.	Smt. A. S. Patil	M.Com., G.D.C.& A., B.Ed.	Commerce
10.	Smt. P. S. Ugaknogle	M.A., B.Ed.	Home Science
11.	Smt. K. W. Mulla	M.Sc., B.Ed.	Physics
12.	Smt. M. R. Kadam	M.A., B.Ed.	Sociology
13.	Smt. P. R. Mali	M.A., B.Ed.	Psychology
14.	Smt. S. M. Mandale	M.A., B.Ed. SET	English
15.	Smt. A. B. Sangar	M.A., B.Ed., SET	History
16.	Smt. S. V. Bedekar	M.A., B.Ed.	History
17.	Smt. M. P. Mali	M.A., B.Ed.	Hindi
18.	Shri. H. D. Bhosale	M.Sc., B.Ed.	Geology
19.	Shri. S. S. Sanglikar	M.Sc., B.Ed.	Maths
20.	Smt. A. B. Kumbhar	M.Sc., B.Ed.	Biology
21.	Smt. G. G. Paitthane	M.Sc., B.Ed.	Maths
22.	Smt. N. V. Patil	M.Sc., B.Ed.	Chemistry
23.	Shri. A. S. Khot	M.Sc.	Physics

NON-GRANTABLE

1.	Smt. P. B. Kadam	M.A., B.Ed.	English
2.	Shri. R. K. Jaraliker	M.Sc., B.Ed.	Physics
3.	Smt. B. G. Nale	M.Sc., B.Ed.	Biology
4.	Smt. S. B. Sanadi	M.Sc., B.Ed.	Biology
5.	Smt. S. A. Goankhadkar	M.Sc., B.Ed., B.E. (Electronics)	Geology, Electronics
6.	Smt. R. D. Patil	M.Sc., B.Ed.	Chemistry
7.	Smt. V. B. Kesarkar	M.Sc.	Physics
8.	Smt. S. S. Chikhaliker	M.A., B.Ed.	Marathi
9.	Smt. A. A. Mandpe	M.Sc. Computer Sci.	I.T.
10.	Smt. S. E. Bagwan	B.E. IT	I. T.

SELF FINANCE XI COMMERCE ENGLISH MEDIUM

1.	Shri. P. D. Patil	M.A.	Economics
2.	Smt. S. V. Bhakare	M.Com.	Commerce
3.	Smt. S. R. Gaingude	M.Com.	Commerce

NON TEACHING STAFF

1.	Shri. T. L. Kamble	B.Com.	Head Clerk
2.	Shri. M. G. Kangralkar	B.Sc.	Senior Clerk
3.	Shri. P. J. Rangapure	B.A.	Junior Stenographer
4.	Shri. S. A. Bargale	B.A.	Senior Clerk
5.	Shri. S. S. Gawade	B.Com.	Junior Clerk
6.	Shri. J. V. Mote	B.A.	Junior Clerk
7.	Shri. M. K. Mane	B.Sc.	Lab. Assistant.
8.	Shri. C. M. Swami		Lib. Attn.
9.	Shri. G. N. Betkyale		Lib. Attn.
10.	Shri. S. S. Sangar		Lib. Attn.
11.	Shri. R. R. Bharamkar		Lib. Attn.
12.	Shri. S. K. Kemble		Lib. Attn.
13.	Shri. P. B. Potdar		Peon
14.	Shri. R. A. Shigave	M.com.	Peon

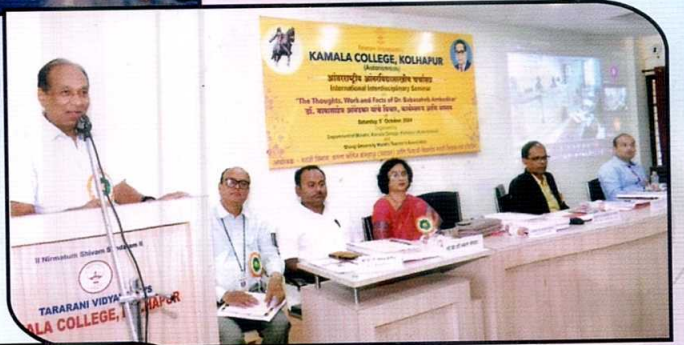
संस्थेच्या माजी उपाध्यक्ष ज्ञानमाऊली कें. सौ. सरोजिनीदेवी विश्वनाथ पाटील तथा प.पू. काकीजी यांच्या ५५ व्या पुण्यतिथी निमित्त 'स्वव्यवस्थापन' या विषयावर विचार मांडताना दै. सकाळ कोल्हापूरचे संपादक श्री. निखिल पंडितराव

संत तुकाराम बीज निमित्त 'तुकाराम महाराज यांच्या अभंगातील प्रतिमा चिन्हे' या विषयावर विचार मांडताना गोवा विद्यापीठाचे माजी इंग्रजी विभाग प्रमुख, ज्येष्ठ साहित्यिक व तुलनाकार प्रा. डॉ. आनंद पाटील सोबत कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, उपाध्यक्ष मा. अॅड. प्रकाश हिलगे, प्रा. डॉ. एस. एन. पवार, सचिव मा. प्राजक्त पाटील.

भवानी महोत्सव घटस्थापना मंगलप्रसंगी ज्येष्ठ उद्योगपती मा. श्री. व्ही. बी. पाटील सोबत कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील व इतर मान्वर

'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार, कार्यस्वरूप आणि वास्तव' या विषयावरील आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्राच्या उद्घाटन प्रसंगी विचार मांडताना मा. कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, सचिव मा. प्राजक्त पाटील, प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर, समन्वयक प्रा. डॉ. सुजय पाटील व इतर मान्वर

'महिला सबलीकरण : सामाजिक रचनेमध्ये महिलांची बदलती भूमिका' या विषयावरील आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्राच्या उद्घाटन प्रसंगी मा. कार्यकारी अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. क्रांतिकुमार पाटील, सचिव प्राजक्त पाटील, प्राचार्या डॉ. तेजस्विनी मुडेकर, मा. स्कॉट कफोरा व संजय पाटील (अवनी संस्था), समन्वयक प्रा. डॉ. नीता धुमाळ

कमला कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

NAAC 'A' Grade

(College with Potential for Excellence)

संस्थापक - अध्यक्ष : कै. डॉ. व्ही. टी. पाटील

शिवाजी विद्यापीठ संलग्न असलेल्या या महाविद्यालयात कला व वाणिज्य शाखेच्या पदवी व पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाची सोय आहे. तसेच ११ वी व १२ वी चे कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेचे वर्गही या महाविद्यालयात सुरू आहेत.

वैशिष्ट्ये

- ◆ महिला शिक्षणाच्या पवित्र कार्यास वाहून घेतलेली कोल्हापूर शहराच्या मध्यभागी वसलेली एकमेव शिक्षण संस्था.
- ◆ विद्यार्थिनींच्या सर्वांगीण विकासासाठी संघटीत व पोषक वातावरण.
- ◆ विद्यार्थिनींसाठी सुरक्षित व सर्व सोईनीयुक्त नवीन वसतिगृह सुविधा.
- ◆ ज्युनियर विभाग : विज्ञान, इलेक्ट्रॉनिक्स व आय.टी. सह - कॉमर्स - मराठी व इंग्रजी माध्यम अध्यापन सुविधा तसेच आर्टस् अध्यापन सुविधा.
- ◆ सिनियर विभाग : गृहशास्त्र, योगशास्त्र, रिटेल मॅनेजमेंट अँड आय.टी., फूड प्रोसेसिंग अँड मॅनेजमेंट, संगणक व इंग्रजी भाषा विभागासाठी सुसज्ज प्रयोगशाळा.
- ◆ आधुनिक व्यायाम साधने व एरोबिक्स यासह कमला हेल्थ क्लब व ज्युदो प्रशिक्षणासाठी ज्युदो हॉल.
- ◆ संगणक व संशोधन उपकरणासहित योगा हॉल.

◆ समृद्ध ग्रंथालयात ६६,१७६ पुस्तके व अभ्यासिका सुविधा.

उपलब्ध अभ्यासक्रम :

- ◆ बी.ए.(स्पेशल) : इंग्रजी, हिंदी, समाजशास्त्र, अर्थशास्त्र, गृहशास्त्र
- ◆ बी.कॉम. : ऑडिटिंग व अकॉंटिंग, औद्योगिक व्यवस्थापन
- ◆ बी.सी.ए. : संगणक उपयोजन (कॉम्प्युटर ॲप्लिकेशन्स)
- ◆ बी.व्होक. : फूड प्रोसेसिंग अँड मॅनेजमेंट, रिटेल मॅनेजमेंट अँड आय.टी.
- ◆ एम.ए. : गृहशास्त्र, योगशास्त्र, इंग्रजी
- ◆ पी.जी.डिप्लोमा : योगा थेरपी
- ◆ डिप्लोमा : ब्युटी कल्चर अँड थेरपी

यु.जी.सी. मान्यताप्राप्त व्यवसायाभिमुख प्रमाणपत्र कोर्सेस : * हॉस्पिटल अँडमिनिस्ट्रेशन अँड मॅनेजमेंट
* योगा एज्युकेशन अँड हेल्थ * डायटेटिक्स अँड हेल्थ एज्युकेशन * बेसिक कॉम्प्युटर अँड इन्फॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी
* ब्युटी कल्चर अँड थेरपी * कम्युनिकेशन स्किल्स इन इंग्लिश * कॉम्प्युटराईज्ड अकॉंटिंग

कौशल्यधारित प्रमाणपत्र कोर्सेस : * टॅली प्राईम विथ जीएसटी * ऑरगॅनिक फार्मिंग * बेसिक्स ऑफ म्युझिक
* जावा प्रोग्रॅमिंग * डिप्लोमा इन ब्युटी कल्चर अँड थेरपी * बँकिंग आणि स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुवत विद्यापीठ केंद्राद्वारे चालविले जाणारे अभ्यासक्रम :

* बी.ए. पदवी * बी.कॉम. पदवी * एम.ए.(मराठी) * एम.ए. (हिंदी)

अधिक माहितीसाठी संपर्क Website : www.kamalacollegekop.edu.in